

๘๑๕.๑๑๓

๖๘๓๖ก

จ.๓

การศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน

ปริญาานิพนธ์

ของ

วีรวัฒน์ อินทรพร

๑

10 เม.ย. 2547

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

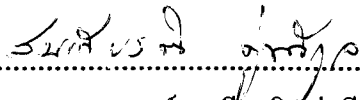
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

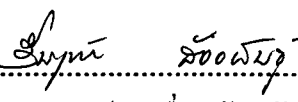
มีนาคม 2541

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

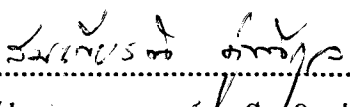
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

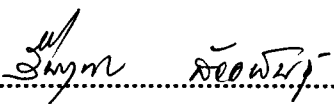
คณะกรรมการควบคุม

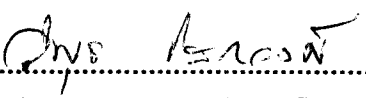

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิพุธ ไสภวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ ๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมเกียรติ คู่ทวีกุล ประธาน และรองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งฤทัย สัจจพันธุ์ แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง กรรมการ อาจารย์ทั้งสองท่านกรุณาสละเวลา ตรวจ แก้ไข ให้คำแนะนำและแนวทางในการวิจัยจนกระทั่งเสร็จสิ้น และอาจารย์รุ่งฤทัยยังกรุณาแปลบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษให้ด้วย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านมา ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วิพุธ โสภวงศ์ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม และกรุณาแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวคนธ์ จงตระกูล ครูที่เคารพรักยิ่งของผู้วิจัย และรองศาสตราจารย์สุนันทา โสรจัจ อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนคณาจารย์จากภาควิชาภาษาไทยฯ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรทุกท่าน ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทยให้แก่ผู้วิจัยจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาเป็น “มหาบัณฑิต” ในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณคุณสุภา สิริสิงห์ (โบตัน) ที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของภาคผนวก

ขอบคุณคุณธนนิษฐา มานะเวช คุณน้ำค้าง ระวีงทอง คุณสุวรรณา นาควาด คุณประภาพรพรณ บุตรศรี และคุณวีรวรรณ คลังกรณ์ เพื่อนนิสิตที่มอบความเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดการศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้

ขอบคุณคุณไวยวุฒิ แก้วสมบุญ ที่ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจในการวิจัยจนกระทั่งเสร็จสิ้น

ขอบคุณ จ.ส.อ. โอพาร และ ส.อ. วีรเดช อินทรพร พี่ชายและน้องชายซึ่งร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาแต่เด็กจนโต ขอขอบคุณดาวัลย์ ลูกมาตย์น้องสาวที่ช่วยเหลือในการพิมพ์ข้อมูลบางส่วนให้

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ พ.ท. เกษม และ คุณสำรวม อินทรพร พ่อและแม่ของผู้วิจัย บุคคลผู้ซึ่งมีพระคุณอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ และเป็น “ผู้ให้” แก่ผู้วิจัยมาตลอดชั่วชีวิตโดยไม่เคยได้หยุดพักคิดถึงการเป็น “ผู้รับ” แม้สักน้อย

วีรวัฒน์ อินทรพร

คำอุทิศ

ขออุทิศปริญญาบัตรฉบับนี้ ให้แก่นักต่อสู้เพื่อสังคมทุกท่าน ซึ่งอุทิศตนทำงานด้วยความเหนื่อยยาก เพียงเพื่อหวังเห็นความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์จะหมดไปจากสังคมไทย

ขอให้ผลของการวิจัยครั้งนี้ จงช่วยลดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบและการกระทำที่รุนแรงในทุกรูปแบบจากบุคคลผู้มีโอกาสทางสังคมสูงกว่า ซึ่งกระทำต่อเด็ก สตรี ผู้ยากไร้ และผู้ที่ด้อยโอกาสทางสังคมทุกประเภท

ขอให้ “สิทธิในความเป็นมนุษย์” ของคนทุกคนจงเท่าเทียมกัน แม้ว่าโอกาสทางสังคมของพวกเขาจะแตกต่างกัน

วีรวัฒน์ อินทรพร

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2	แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของ โบตัน	18
	การเสนอตัวละครหญิง	19
	อั้งบัว จากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย	20
	แก้ว จากเรื่อง ความสมหวังของแก้ว	26
	แหววัน จากเรื่อง แหววัน	32
	กำไล จากเรื่อง ลูกแม่	39
	อั้งเง็ก จากเรื่อง ไม้ต้องลม	43
	บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด	46
	สมนและสิตา จากเรื่อง ดอกไม้ริมทาง	53
	วีรอร จากเรื่อง คั้งหนึ่งเม็ดทราย	59
	มนทกานติ จากเรื่อง ก่อนสายหมอกเลื่อน	63
	ออม จากเรื่อง จากพงรุสดีดิน	67
	แสงคำ จากเรื่อง ด้วยสองมือแม่นี่ที่สร้างโลก	70
	ลูกแก้ว จากเรื่อง จันทรข้างแรม	75
	เพียงออ จากเรื่อง เหนือพื้นพสุธา	81
	จัดดาพีส์ จากเรื่อง บัวเลี้ยงน้ำ	86
	แป้ม จากเรื่อง แก้วตาดวงใจ	90

/ ละครดิน จากเรื่อง ดอกกระดินริมรั้ว	97
มุกระวี จากเรื่อง ตะวันชิงพลบ	103
ต้นตรา จากเรื่อง คู่ยาก	110
พนิต จากเรื่อง นวลนางข้างเชิง	116
โสวรรณ จากเรื่อง เกิดแต่ตม	122
ทัศนະที่โบตันมีต่อสตรี	128
สถานภาพและบทบาทของสตรี	128
คุณสมบัติของสตรี	132
ความรู้และการแสวงหาความรู้ของสตรี	135
/ ความรักและครอบครัว	137
3 ที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน	140
ภูมิหลังของผู้เขียน	140
การพึ่งตนเองในวัยเด็ก	140
การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวคนจีนซึ่งให้ความสำคัญสูงสุดกับลูกชาย	145
สภาพสังคมไทย	147
สถานภาพของสตรีในสังคมไทย	148
การเรียกร้องสิทธิสตรีและการประกาศปี สตรีสากล	151
สภาพบรรยากาศของวรรณกรรมไทย	154
4 บทบาทของนวนิยายของโบตันที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี	159
บทบาทในการสะท้อนปัญหาสิทธิสตรี	160
ปัญหาอคติทางเพศ	160
ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา	166
ปัญหาเรื่องบทบาททางเพศและการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์	169
ปัญหาการกดขี่สตรีเพศ	173

การปฏิบัติต่อสตรีภายใต้กรอบประเพณีที่สังคมกำหนด	174
การข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ	177
การตีค่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ	179
การปฏิบัติต่อภรรยาเชียงใหม่	181
ปัญหาโสเภณี	183
บทบาทในการชี้นำการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี	185
ผู้หญิงต้องกล้าลุกขึ้นปกป้องสิทธิของตนเอง	186
การอบรมผู้ชายให้เห็นความสำคัญของผู้หญิง	188
ควรเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางเพศกับผู้หญิง	190
ควรเปิดโอกาสให้การศึกษาแก่ผู้หญิงให้มากที่สุด	191
การตั้งศูนย์ช่วยเหลือสตรี	193
บทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรี	194
การให้ความสำคัญแก่ลูกชายและเหยียดหยามลูกสาว	194
การมองสตรีว่าเป็นเพศที่อ่อนแอไม่สามารถพึ่งตนเองได้	197
การยึดถือว่าสตรีเป็นดอกไม้ที่สวยงาม เป็นวัตถุทางเพศ	198
ชายเป็นช้างเท้าหน้า หญิงเป็นช้างเท้าหลัง และผู้หญิงควรมีหน้าที่เฉพาะใน บ้านไม่ควรออกมายุ่งเกี่ยวกับงานนอกบ้าน	199
พรหมจารีของหญิงสาว	200
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	203
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	203
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	203
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	204
อภิปรายผล	209
ข้อเสนอแนะ	212

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	213
ภาคผนวก	218
ประวัติย่อของผู้วิจัย	227

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสตรีมีบทบาทมากขึ้นเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากการตื่นตัวของกลุ่มขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรี หรือที่รู้จักในนามขบวนการเฟมินิสต์ (Feminist Movement) อันเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการเรียกร้องสิทธิของสตรีให้ทัดเทียมบุรุษ ในฐานะที่ทั้งสองเพศต่างก็มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

แนวคิดความเท่าเทียมกันเรื่องสิทธิระหว่างหญิงและชาย ได้รับการขานรับอย่างกว้างขวาง เมื่อสหประชาชาติกำหนดให้ปี พ.ศ. 2518 เป็นปีสตรีสากล และกำหนดให้ช่วงปี พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2528 เป็นทศวรรษสตรีสากล (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. 2535 : 12) กอปรกับการกำหนดให้วันที่ 8 มีนาคมของทุกปีเป็นวันสตรีสากล ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีเพิ่มมากขึ้น

ในส่วนของประเทศไทย เป็นประเทศที่เข้าร่วมอนุสัญญา (รัฐภาคี) ว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเสมอภาคของสตรีและบุรุษจำนวน 16 ข้อ โดยได้รับการรับรองจากสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม แม้ในหลักการที่ว่าด้วยความเสมอภาคจะเป็นหลักการที่ดี แต่ในทางปฏิบัติหาได้เป็นไปตามหลักการที่มีไม่ ดังที่มีผู้วิจารณ์การปฏิบัติของประเทศไทยตามอนุสัญญานี้ว่ายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริง “ถ้าดูอย่างผิวเผินเหมือนกับสตรีไทยทัดเทียมผู้ชาย แต่ยังมีการเลือกปฏิบัติอยู่ค่อนข้างมาก” (สายสุรีย์ จตุกุล. 2535 : 4) ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่ประเทศไทยยังมีข้อสงวนต่ออนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีอยู่ 5 ข้อ จาก 16 ข้อ ได้แก่ 1) โอกาสที่จะเข้ารับราชการทุกระดับตำแหน่ง 2) โอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา 3) การมีสิทธิได้สัญชาติของลูกตามมารดา 4) ความเสมอภาคในด้านครอบครัวและการสมรส 5) การให้อำนาจศาลโลกในการตัดสินกรณีพิพาท (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. 2535 : ไม่มีเลขหน้า)

อย่างไรก็ดี หากมองย้อนกลับไปในอดีตเพื่อดูการปฏิบัติต่อผู้หญิงในสังคมไทย จะเห็นได้ชัดเจนว่าผู้หญิงไม่มีสิทธิเท่าเทียมชาย ดังที่มีคำพังเพยเปรียบเทียบผู้หญิงและผู้ชายไว้ว่า “ชายเป็นข้างเท่าหน้า หญิงเป็นข้างเท่าหลัง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สตรีมีแต่ภาระและหน้าที่ ส่วนสิทธินั้นแทบจะไม่มีเลย “สตรีมีสภาพ

เหมือนทรัพย์สินของผู้เป็นสามีเท่านั้นเนื่องจากกฎหมายอนุญาตให้สามีขายภรรยาเมื่อใด ในราคาเท่าใดก็ได้” (ธานินทร์ กรัยวิเชียร. 2525 : พ.1)

จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการแก้ไขกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติลักษณะลักพา ให้สิทธิแก่หญิงในการเลือกคู่ครองเมื่ออายุ 20 ปี และพระราชบัญญัติเรื่องผัวชายเมีย บิดามารดาขายบุตร ซึ่งระบุว่าสามีจะขายภรรยาไม่ได้ถ้าภรรยาไม่ยินยอม ทั้งนี้ทรงเห็นว่ากฎหมายเก่าที่ให้สิทธิสามีในการขายภรรยาได้นั้นไม่มีความยุติธรรม “กฎหมายบทนี้เมื่อพิเคราะห์ดูเหมือนผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน หาเป็นยุติธรรมไม่” (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2511 : 278)

แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายให้สิทธิแก่สตรีมากขึ้น แต่ทว่าสตรียังคงประสบกับข้อจำกัดอีกหลายประการ เช่น ข้อจำกัดในเรื่องการศึกษา หรือการทำนิติกรรมทางกฎหมายบางชนิด เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะค่านิยมจากระบบสังคมชายเป็นใหญ่ได้ครอบงำสังคมไทยไว้อย่างเหนียวแน่น “ค่านิยม ประเพณีทำให้หญิงต้องถูกจำกัดโอกาสในด้านต่างๆ รวมทั้งตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ” (กลุ่มเพื่อนหญิง. 2533 : 20) ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องและการสนับสนุนสิทธิสตรีอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย โดยเฉพาะการเรียกร้องสนับสนุนสิทธิสตรีด้วยการใช้ “วรรณกรรม” เป็นเครื่องมือ

วิภา กงคะนันท์ (2533 : 2) อธิบายความหมายของวรรณกรรมไว้ว่า

วรรณกรรมคือศิลปะประเภทหนึ่ง ที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร กล่าวคือ เป็นผลงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ และที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นก็ด้วยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อบรรยายความรู้สึก ความคิด ความฝัน อารมณ์ จินตนาการ หรือประสบการณ์ส่วนตัวออกมาให้ปรากฏในรูปแบบหนึ่ง อาจเพียงเพื่อแสดงนามธรรมต่างๆ ช่างต้นออกมาเพื่อให้ปรากฏเพื่อตัวของมันเองเท่านั้น หรืออาจเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ด้วยเหตุที่วรรณกรรมเป็นสิ่งอย่างหนึ่งที่ใช้เสนอแนวคิด ดังนั้น แนวคิดเรื่องการสนับสนุนสิทธิสตรีจึงมีผู้นำเสนอผ่านวรรณกรรมเช่นกัน ในระยะแรกการเสนอแนวคิดสนับสนุนสิทธิสตรีเกิดจากการเปิดโอกาสให้การศึกษาแก่หญิงและชาย ได้แก่การออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 “การพัฒนาการศึกษาดังกล่าวนี ทำให้มีผู้หญิงและนักคิดนักเขียนชายหลายคน เช่น เทียนวรรณ มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องสิทธิทางการศึกษาให้แก่ผู้หญิง” (ศิริพร สะโครบานีค. 2526 : 30) ในรูปแบบวรรณกรรมสื่อมวลชน ได้แก่ บทความในวารสารต่างๆ ซึ่งเป็น

วารสารสำหรับสตรีโดยเฉพาะ เช่น กุลสตรี หุญไทย สตรีนิพนธ์ สตรีศัพท์ และสยามบุพดี เป็นต้น

นอกจากวรรณกรรมสื่อมวลชน วรรณกรรมประเภทนวนิยายก็มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนสิทธิสตรีด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะนวนิยายภายหลังช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในขณะที่บรรดานักเขียนนวนิยายได้สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นในนวนิยายหลายเรื่องนั้น นักเขียนสตรีผู้หนึ่งได้สร้างความเกรียวกราวให้แก่แวดวงวรรณกรรมไทย ด้วยการเสนอนวนิยายเกี่ยวกับโสเภณี นั่นคือ ก. สุรางคนางค์กับผลงานเรื่อง *หญิงคนชั่ว* เมื่อ พ.ศ. 2480 “การที่นักเขียนเป็นผู้หญิงและเขียนด้วยความรู้สึกเห็นอกเห็นใจในชะตากรรมของเพื่อนเพศเดียวกัน ทำให้นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการกล่าวขวัญถึงในฐานะสะท้อนภาพโสเภณีเป็นเรื่องแรก” (รินฤทัย สัจจพันธุ์. 2532 : 93) ถือได้ว่า ก. สุรางคนางค์ เป็นนักเขียนนวนิยายรุ่นแรกผู้เรียกร้องให้มองเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของสตรีที่มีอาชีพอันถูกเหยียดหยามจากสังคม ก.สุรางคนางค์จึงเป็นผู้บุกเบิกการนำเสนอแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายไทย

สน คขสาร (2521 : 72-73) กล่าวว่า การนำเสนอภาพของสตรีในนวนิยายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในขณะที่นวนิยายกลุ่มหนึ่งมุ่งสะท้อนภาพสตรีในลักษณะข้างต่ำหลังตามค่านิยมเดิม คือการอยู่ใต้ปกครองของสามี ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง เป็นการย่ำค่านิยมบุรุษเป็นใหญ่ให้แน่นแฟ้น แต่นวนิยายอีกกลุ่มหนึ่งมุ่งสะท้อนภาพของสตรีที่มีความเสมอภาค นั่นคือไม่ว่าหญิงหรือชายต่างมีส่วนร่วมในการสร้างครอบครัวและสังคมได้พอๆ กัน นักเขียนกลุ่มหลังนี้ได้แก่ เสนีย์ เสาวพงศ์ จากเรื่อง *ความรักของวัลยา ปีสาย* และ *หทัยชนะของคนแพ้* รพีพรจากเรื่อง *พิราบแดง พีราบเมิน แผ่นดินเดียวกัน* และศรีบูรพาจากเรื่อง *จนกว่าเราจะพบกันอีก* เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า การสนับสนุนสิทธิสตรีมิได้จำกัดอยู่เพียงนักเขียนสตรีเท่านั้น นักเขียนชายก็มีบทบาทดังกล่าวนี้อีกด้วยเช่นกัน “นางเอก” ในนวนิยายเหล่านี้ต่างมีบทบาทเด่นอยู่ที่การเป็นตัวของตัวเอง กล้าตัดสินใจ ตลอดจนกล้าปฏิเสธรระบบสังคมแบบดั้งเดิม ดังที่เวณวัน ทองลา กล่าวถึงรัชณี ตัวละครเอกหญิงในนวนิยายเรื่อง *ปีสาย* ไว้ว่า “รัชณีได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงใหม่ที่กล้าหาญเด็ดเดี่ยว และมีจิตใจที่ค้ำจุนที่คนหนุ่มสาวในรุ่นต่อๆ มาถือเป็นแบบอย่าง” (เวณวัน ทองลา. 2523 : 37)

อย่างไรก็ดี การนำเสนอภาพของผู้หญิงในลักษณะใหม่นี้ค่อนข้างเป็น “อุดมคติ” ของนักเขียนมาก กล่าวคือ ในชีวิตจริงคงยากที่จะหาผู้หญิงที่มีบุคลิกภาพตรงตามที่เสนอไว้ในนวนิยายได้ แต่ก็นับได้ว่า เป็นความพยายามของนักเขียนในการสนับสนุนสิทธิสตรี เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าอันแท้จริงของผู้หญิง

นอกจากนี้ ค่านิยมที่มองสตรีเป็นวัตถุหรือสิ่งสวยงามระดับโลก ก็เป็นประเด็นที่นักเขียนในยุคต่อมาพยายามต่อต้านโดยชี้ให้เห็นว่า สตรีก็คือมนุษย์ผู้มีความคิดและความสามารถดังปรากฏในบทกวี “อหังการ์ของดอกไม้” (2516) ของ จิระนันท์ พิตรปรีชาว่า

สตรีมีสองมือ	มันยึดถือเป็นแก่นสาร
เกลียวเอ็นจกเป็นงาน	มิใช่ร้านหลงแพรพรรณ
สตรีมีสองตีน	ไว้ป่ายปีนความใฝ่ฝัน
ยื่นหัตถ์คอยช่วยร่วมกัน	มิหมายมันกินแรงใคร
สตรีมีดวงตา	เพื่อเสาะหาชีวิตใหม่
มองโลกอย่างกว้างไกล	มิใช่คอยชม้อยชวน
สตรีมีดวงใจ	เป็นดวงไฟไม่ผันผวน
สร้างสมพลังมวล	ด้วยเธอล้วนก็คือคน
สตรีมีชีวิตร	ล้างรอยผิดด้วยเหตุผล
คุณค่าเสรีชน	มิใช่ปรนการามรณ์
ดอกไม้มีหนามแหลม	มิใช่แย้มคอยคนชม
บานไว้เพื่อสะสม	ความอุดมแห่งผืนดิน

(จิระนันท์ พิตรปรีชา. 2534 : 28)

หรือในงานเขียนของวัฒน์ วรรณยางกูร จากเรื่อง คำบลช่อมะกอก ที่ชี้ให้เห็นปัญหาการข่มขืน นางเอกของเรื่องคือ “ครูนิด” ผู้มีอุดมการณ์ถูกพวกนายทุนข่มขืน แต่ครูนิดก็ไม่ย่อท้อต่อเรื่องดังกล่าว กลับยื่นหัตถ์ต่อสู้เพื่อปวงชนอย่างเข้มแข็ง แม้คนจะสูญเสีย “พรหมจรรย์” ซึ่งสังคมยึดถือว่าเป็นคุณค่าสำคัญของผู้หญิงไปแล้วก็ตาม “นับว่าการเสนอของวัฒน์แปลกไปกว่านักเขียนคนอื่นๆ” (เวณวัน ทองลา. 2533 : 38) นั่นคือการเสนอแนวคิดให้มองคุณค่าของสตรีที่คุณค่าความดีภายใน มากกว่ามองที่ค่านิยมด้านพรหมจรรย์

แม้การนำเสนอแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายยังมีไม่มากนัก แต่ในบรรดานักเขียนนวนิยายร่วมสมัยของไทยที่นำเสนอเรื่องราวของสตรีในแง่มุมต่างๆ นั้น โบตัน เป็นนักเขียนที่ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเรื่องราวการต่อสู้ของผู้หญิงมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการนำเสนอปัญหาที่สตรีต้องเผชิญไว้หลายแง่มุม เช่น ปัญหาโสเภณีในเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุรุษอด โอด และ เกิดแต่คม ปัญหาการข่มขืนและการละเมิดสิทธิทางเพศ ในเรื่อง ความสมหวังของแก้ว เขี้ยว และ กว่าจะรู้เคียงสา ปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างหญิงและชายในเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย

และ ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุตรอด เป็นต้น นอกจากนั้น โปต้นยังนำเสนอภาพผู้หญิงที่เป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวตัดสินใจไว้ในนวนิยายหลายเรื่องอีกด้วย

โปต้นเป็นนักเขียนที่จริงจังต่อการเสนอเรื่องราวการต่อสู้ของผู้หญิงไว้มาก ดังที่ ศิริพร อภิวรรณศรี (2526 : 57) กล่าวว่า “หลายเรื่องที่เธอเขียน เธอใช้เวลาให้กับผู้หญิงที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ เธอทำให้ผู้อ่านเห็นค่าของผู้หญิง ให้เห็นว่าผู้หญิงถูกเอาเปรียบอย่างไรบ้าง บางครั้งเธอก็แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีความสามารถมีพลังสร้างสรรค์อย่างไร”

โดยเหตุที่โปต้น สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับผู้หญิงอย่างเด่นชัดจนแนวคิดในนวนิยายส่วนใหญ่ของเธอมีลักษณะของการสนับสนุนสิทธิสตรี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดดังกล่าวของโปต้นว่า เป็นแนวคิดที่สนับสนุนสิทธิสตรีตามแนวคิดขบวนการเฟมินิสต์หรือไม่ โดยมีลักษณะของแนวคิดอย่างไรบ้าง และวิเคราะห์ถึงที่มาของแนวคิดดังกล่าว ตลอดจนวิเคราะห์ว่าการเสนอแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายมีบทบาทต่อสังคมประการใดบ้าง

การศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีของโปต้น จะช่วยให้เข้าใจการสื่อสารความคิดผ่านวรรณกรรมได้เด่นชัด ตลอดจนทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของนวนิยายของโปต้นที่ไม่เพียงเป็นบันเทิงคดีที่เด่นในด้านศิลปะการประพันธ์ แต่ยังเป็นภาพสะท้อนและชี้นำความเป็นไปของสังคม อันอาจใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่สตรีไทยต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโปต้น
2. เพื่อวิเคราะห์ที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโปต้น
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของนวนิยายของโปต้นที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เข้าใจปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสตรีในสังคมไทยในนวนิยายของโปต้น
2. ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและภูมิหลังของผู้เขียน
3. ทำให้มองเห็นบทบาทที่นวนิยายของโปต้นมีต่อสังคม
4. เป็นแนวทางในการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการพิจารณาแก้ไขปัญหาความลำเอียงทางเพศเพื่อลดการเลือกปฏิบัติระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ให้มีความเท่าเทียมกันตามหลักสิทธิมนุษยชน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะศึกษาจากนวนิยายของ โบตันที่มีเนื้อหาสนับสนุนสิทธิสตรี จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่

1. จดหมายจากเมืองไทย (2512)	2. ความสมหวังของแก้ว (2514)
3. แว่ววัน (2515)	4. ลูกแม่ (2517)
5. ใผ่ต้องลม (2521)	6. ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด (2523)
7. ดอกไม้ริมทาง (2526)	8. คังหนิงเมื่คทราย (2529)
9. ค่ายสองมือแม่นี่ที่สร้างโลก (2529)	10. ก่อนสายหมอกเดือน (2530)
11. จากพงษธุลีดิน (2530)	12. จันทร์ข้างแรม (2531)
13. เหนือพื้นพสุธา (2531)	14. บัวแสงน้ำ (2532)
15. แก้วตาดวงใจ (2532)	16. ดอกกระถินริมรั้ว (2534)
17. ตะวันชิงพลบ (2534)	18. คู่ยาก (2535)
19. เกิดแต่คม (2535)	20. นวลนางข้างเจียง (2535)

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิดสิทธิสตรี หมายถึง แนวความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ ทั้งในด้านส่วนบุคคลและโอกาสทางสังคม ได้แก่ ความเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในเรื่องบทบาทและสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การทำงาน และโอกาสทางการศึกษา

บทบาทของนวนิยายที่มีต่อสังคม หมายถึง หน้าที่และผลกระทบของนวนิยายที่มีต่อสังคมนอกเหนือไปจากวรรณศิลป์

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. คัดเลือกนวนิยายที่นำมาศึกษา โดยคัดเลือกจากนวนิยายที่ประพันธ์ในนามปากกา “โบตัน” ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรี ซึ่งได้มาจากการอ่านนวนิยายทั้งหมดของโบตันจากนั้นจึงคัดเลือกนวนิยายเพื่อนำมาศึกษาจำนวน 20 เรื่อง

2. ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อที่

1

3. วิเคราะห์แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน

3.1 การเสนอตัวละครหญิงในนวนิยาย

3.1.1 ภูมิหลัง

3.1.2 สถานภาพและบทบาททางสังคม

3.1.3 การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

3.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงกับสังคม

3.2 ทศนะที่โบตันมีต่อสตรี เช่น

3.2.1 ทศนะเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทสตรี

3.2.2 ทศนะเรื่องความรู้และการแสวงหาความรู้

3.2.3 ทศนะเรื่องความรักและครอบครัว

4. วิเคราะห์ที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน

5. วิเคราะห์บทบาทของนวนิยายของโบตันที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี

เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสตรีในวรรณกรรมไทย มีผู้ให้ความสนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มุ่งในเรื่องของสถานภาพ และบทบาทของสตรีจากวรรณกรรมในสมัยต่างๆ ทั้งจากอดีตและปัจจุบัน ในการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาทสตรี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายของโบตัน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาทสตรี

มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีไทยไว้ในแง่มุมต่างๆ ทั้งที่เป็นการศึกษาจากวรรณกรรม และเป็นการศึกษาจากสภาพของสังคมไทยโดยตรง งานวิจัยเหล่านี้ช่วยให้มองเห็นภาพรวมของสตรีไทยได้เป็นอย่างดี งานวิจัยเหล่านี้ได้แก่

งานวิจัยของบุญยงค์ เกศเทศ (2517) เป็นการศึกษาสถานภาพสตรีไทยในวรรณกรรมรัตนโกสินทร์ตอนต้น ช่วงปี พ.ศ. 2325 - พ.ศ. 2394 (สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3) โดยศึกษาถึงสถานภาพ ฐานะ สิทธิ หน้าที่ ข้อผูกพัน อำนาจ และบทบาทของสตรีในด้านต่างๆ เช่น การศึกษาครอปครัว กฎหมาย สังคม และการประกอบอาชีพ ผลการศึกษาพบว่าบทบาททางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ค่านิยม เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดสถานภาพทุกด้านของสตรี ในด้านโอกาสทางการศึกษา สตรีไทยมีโอกาสดูวิชาทั่วไปน้อย ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้าน ในด้านสิทธิ สตรีไทยไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย ในด้านกฎหมายหากสตรีกระทำความผิดแม้จะเป็นความผิดชนิดเดียวกับบุรุษ แต่สตรีก็จะได้รับการลงโทษที่รุนแรงกว่า

รินฤทัย สัจจพันธุ์ (2534) ศึกษาตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1893 - พ.ศ. 2394) โดยเลือกศึกษาจากวรรณคดี 3 ประเภท คือ วรรณคดีคำสอน วรรณคดีนิราศ และวรรณคดีการแสดง ผลการศึกษาพบว่า ในวรรณคดีคำสอน ตัวละครหญิงมีลักษณะเป็นแบบอุดมคติในด้านความประพฤติและการปฏิบัติตนของหญิงผู้เป็นภรรยา คุณสมบัติที่กล่าวไว้ตรงกันในคำสอนหลายฉบับคือ ความซื่อสัตย์ รักเดียวใจเดียว ภรรยาในอุดมคติเช่นนี้ มีอิทธิพลต่อการสร้างตัวละครหญิงในนิราศ นิทาน และวรรณคดีการแสดงด้วย

สุรีย์ สุวรรณภาค (2529) ศึกษาบทบาทของสตรีในด้านสิทธิทางเพศ โดยศึกษาจากตัวละครหญิงในนวนิยาย ช่วง พ.ศ. 2444 - พ.ศ. 2501 พบว่า บทบาทในด้านการทำงานของสตรีเริ่มมีมากขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เนื่องจากสตรีได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ด้านการเลือกคู่ครอง สตรีเริ่มมีสิทธิในการเลือกคู่ครองมากขึ้น ส่วนในด้านการกำหนดบทบาทในฐานะบุตร ภรรยา มารดา และสมาชิกของสังคมในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะเป็นไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมโบราณ กล่าวคือสตรีจะไม่มีความเป็นตัวของตัวเองในการกำหนดบทบาทดังกล่าว แต่ว่าหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง บทบาทในฐานะบุตร

ภรรยา และสมาชิกของสังคม สตรีจะมีบทบาทในการกำหนดด้วยตัวเองมากขึ้น ส่วนในฐานะมารดา สตรียังคงรักษาบทบาทตามประเพณีและค่านิยมดั้งเดิมไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง

ในส่วนของวรรณกรรมร่วมสมัย วีรวรรณ ศรีสำราญ (2533) วิเคราะห์สถานภาพสตรีไทยในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 - พ.ศ. 2530 ผลการศึกษาสรุปว่า สถานภาพสตรีไทยอยู่ในยุคเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง โดยสตรีได้รับการศึกษาสูงขึ้น นวนิยายช่วงแรกจะเน้นหน้าที่สำคัญของสตรีในการเป็นแม่บ้านแม่เรือน แต่นวนิยายช่วงหลัง (พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2530) กฤษณา อโศกสินสะท้อนบทบาทของสตรีหลากหลายขึ้น ซึ่งภาพสะท้อนในยุคนี้แสดงถึงสถานภาพทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และสังคมใกล้เคียงกับบุรุษ

นอกจากการศึกษาสถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมแล้ว ยังมีงานวิจัยอีกส่วนหนึ่งที่ศึกษาสถานภาพของสตรีไทยจากสังคม เช่น งานวิจัยของหฤสส์ คูปลาตร์ ศึกษาสถานะของหญิงมีสามีในประเทศสยาม โดยวิเคราะห์ฐานะของสตรีตามกฎหมายตราสามดวงที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้น (สมัยรัชกาลที่ 6) โดยยึดกฎหมายลักษณะผัวเมียเป็นหลัก งานวิจัยชิ้นนี้เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเสนอต่อมหาวิทยาลัยเกรอนอบล์ ประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2465

ข้อวิจารณ์และการแก้ไขกฎหมายของคูปลาตร์พอสรุปได้ว่า การจะแก้ไขกฎหมายให้ใช้ประโยชน์ได้นั้น จะต้องเริ่มพิจารณาจากประเพณีก่อน เพราะว่ยังมีระบบผัวเดียวหลายเมีย การยึดระบบผัวเดียวหลายเมียเป็นแก่นทำให้หญิงมีหน้าที่ต้องซื่อสัตย์ต่อคู่สมรสฝ่ายเดียว ชายหาได้มีหน้าที่นี้ไม่ ความไม่เท่าเทียมกันนี้น่าตกใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเพณีสยามที่พิจารณาเรื่องการมีผู้ของหญิงเข้มงวดจนเกินไป

คูปลาตร์ยังได้วิจารณ์อำนาจของสามีที่เหนือภรรยาด้วยว่า มีรูปแบบค่อนข้างโบราณ โดยเฉพาะในการโอบตักภรรยาได้ อำนาจนี้คูปลาตร์เห็นว่าน่าจะมีการยกเลิกเพราะเป็นการปฏิบัติต่อภรรยาเหมือนเด็ก และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสถานะของหญิงด้วย (ไพโรจน์ กัมพูสิริ. 2533 : 90 - 96)

งานวิจัยอีก 1 เล่มเป็นของสุจารัตน์ ศุภพิพัฒน์และคณะ เรื่องการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากสตรีกับปัญหาสิทธิมนุษยชน (2527) ซึ่งชี้ให้เห็นปัญหาของสตรีไทยปัจจุบันว่า แม้สตรีจะมีบทบาทมากขึ้นเป็นผลดีต่อการก่อให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ แต่อีกแง่หนึ่ง ก็ทำให้เกิดปัญหาหลายด้าน ได้แก่

1. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สตรีต้องแบกภาระมากขึ้นทั้งงานนอกบ้าน และงานบ้าน โดยบุรุษมิได้ร่วมรับภาระในงานบ้านเช่นสตรี
2. ปัญหาด้านการศึกษา เป็นปัญหาเรื่องตลาดแรงงานและความเชื่อเรื่องความเหมาะสมของเพศและอาชีพ

3. ปัญหาด้านการเมือง สตรียังมีโอกาสได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารสำคัญน้อยมาก
4. ปัญหาด้านศาสนา ศาสนาให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรี นอกจากนี้สตรีได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมมากกว่าบุรุษ จึงมีโอกาสถูกคติเขียนจากสังคมมาก หากไม่เคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
5. ปัญหาทางด้านสังคม เช่น ปัญหาจากการประกอบอาชีพที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม ปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น (สุภารัตน์ ศุภพิพัฒน์ และคณะ. 2527 : 7-10)

นอกจากการศึกษาภาพสะท้อนสตรีไทยในสังคมแล้ว ยังมีการศึกษาทัศนะที่ผู้เขียนมีต่อการเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างเพศ การศึกษาในลักษณะนี้ได้แก่

นวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2506 : การวิเคราะห์แนวคิด ของบาทจันทร์ อิมสำราญ (2527) โดยในส่วนของแนวคิดเรื่องผู้หญิงในนวนิยายไทยช่วงนี้เป็นการนำเสนอภาพผู้หญิงตามค่านิยมดั้งเดิม มีการประเมินค่าของผู้หญิงจากผู้ชายเป็นบรรทัดฐาน และเน้นคุณค่าของผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรี บุคลิกลักษณะที่ไร้เดียงสา และพรหมจารี นักเขียนที่มีการเสนอแนวคิดที่ตรงกันข้ามพบเพียงคนเดียวเท่านั้น คือ กาญจนา นาคนันท์ จากนวนิยายเรื่อง *มัลลย์รัก* (2505)

กาญจนา นาคนันท์ เสนอแนวคิดเรื่องผู้หญิงแตกต่างไปจากนวนิยายร่วมสมัยเดียวกัน โดยผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถทำตนให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัวยุ และสังคมได้ ในขณะที่ผู้ชายซึ่งเป็นที่หวังว่าจะเป็นหลักของครอบครัวกลับไม่ได้สร้างประโยชน์อันใดให้ ทั้งยังนำความเดือดร้อนมาให้อย่างไม่สิ้นสุด ผู้เขียนพยายามให้ภาพของผู้หญิงหลายลักษณะตั้งแต่ผู้หญิงที่พยายามจะพึ่งตัวเองอย่างเร็วดี ผู้หญิงที่มีคุณสมบัติของความเป็นแม่บ้านการเรือนแต่มิได้มีคุณสมบัติไว้ปรนเปรอชาย หากแต่คุณสมบัตินั้นเพื่อเลี้ยงชีพตนเองด้วยการทำอาหารขายอย่างวิสาขา และผู้หญิงที่แข็งแกร่งสามารถเป็นหัวหน้าครอบครัวได้และมีความสามารถไม่แพ้ชายอย่างภรณ์ (บาทจันทร์ อิมสำราญ. 2527 : 75)

เวณวัน ทองลา (2523 : 36 - 38) วิเคราะห์การต่อสู้เพื่อผู้หญิงของนักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยายไทยเมื่อปี 2523 ว่า ในประเภทนวนิยาย นักเขียนที่ให้ความสำคัญในการต่อสู้ของผู้หญิงได้แก่ เสนีย์ เสาวพงศ์ จาก *ความรักของวัดยา ปีสาย* และ *ชัยชนะของคนแพ้* รพีพร จากเรื่อง *พิราบแดง* *พิราบเมิน* และ *แผ่นดินเดียวกัน* ศรีบูรพาจากเรื่อง *จนกว่าเราจะพบกันอีก* และวัฒน์ วรรณยางกูรจากเรื่อง *ตำบลขอมะกอก* เวณวันสรุปการต่อสู้เพื่อผู้หญิงในวรรณกรรมว่ายังอยู่ในขอบเขตที่จำกัดและมีไม่มากนัก แต่บนเส้นทางการต่อสู้ของผู้หญิง เพื่อปลดปล่อยตัวเองจากวัฒนธรรมประเพณีของสังคมที่เต็มไปด้วยการกดขี่ นักเขียนผู้เป็นกองหน้าทางวัฒนธรรมใหม่หลายคนก็ได้พากันพุ่งปลายปากกาของเขาไปในทิศทางเดียวกับประชาชนทั้งมวล

สน คชสาร (2521 : 74) วิเคราะห์ผู้หญิงในวรรณกรรมของเสนีย์ เสาวพงศ์ ว่ามีลักษณะเป็นผู้หญิงในอุดมคติ กล่าวคือมีลักษณะเสมอภาคเท่าเทียมชาย เริ่มด้วยการสร้างตัวละครผู้หญิงที่เป็นชาวต่างชาติ และมีความคิดขัดแย้งกับค่านิยมในสังคมไทย คือ มานิชก้า จากเรื่อง ชัยชนะของคนแพ้ ต่อมาได้สร้างตัวละครให้เป็นคนไทยที่ผ่านการศึกษาและหล่อมหลอมแนวความคิดจากสังคมต่างประเทศ ได้แก่ วัลยาจากเรื่อง ความรักของวัลยา ซึ่งเกือบตลอดเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ เสนีย์ เสาวพงศ์ ได้กล่าวถึงผู้หญิงอย่างยกย่องและเท็มบ่าเท็มโหล่ผู้ชาย โดยเฉพาะวัลยา หญิงไทยนางเอกของเรื่องได้พูดถึงความเสมอภาคอยู่เสมอ และสุดท้ายคือ รัชนีผู้หญิงไทยจากสังคมไทยในเรื่อง ปีศาจ ซึ่งมีความก้าวหน้าและกล้าเปลี่ยนคตินิยม “ข้างเท่าหลัง” ที่สังคมมีต่อผู้หญิง

ส่วนในแง่ของการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเสนอภาพการต่อสู้ของผู้หญิงกับความเป็นจริงของสังคมนั้น ไพลิน รุ่งรัตน์ (2527 : 72-79) วิเคราะห์ว่า การต่อสู้ของผู้หญิงในวรรณกรรม ผู้ประพันธ์เสนอการต่อสู้ของผู้หญิงไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ ต่อสู้ให้ผัวรัก สู้ด้วยเสียสละ สู้ด้วยอุดมการณ์ และสู้สังคม ซึ่งแนวคิดในการต่อสู้ให้ผัวรักในงานวรรณกรรมเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมเพราะเป็นแบบอย่างที่สังคมไทยโดยทั่วไปยอมรับ จึงเป็นแนวคิดที่เป็นจริงและสอดคล้องกับลักษณะสังคมส่วนใหญ่ แต่มีข้อสังเกตว่ารายละเอียดการแต่งเรื่องทำนองนี้ส่วนใหญ่เป็นอย่างไร มีลักษณะเพื่อฝันที่จะให้ผู้หญิงใช้เป็นแบบอย่าง ส่วนประเภทสู้สังคมมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด แต่ก็มีผู้เขียนถึงน้อยมาก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี

แนวคิดสิทธิสตรี (Feminism) มาจากพื้นฐานความคิดที่ว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ถูกกดขี่โดยสังคมนิยมปิตาธิปไตย หรือสังคมที่ถือระบบชายเป็นใหญ่ จึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้หญิง

กาญจนา แก้วเทพ (2535 : 63-75) กล่าวถึงวิวัฒนาการรูปแบบของการให้เหตุผลของการกดขี่ว่ามีอยู่ 3 ยุคคือ

1. ยุคของการสร้างนิทานปรัมปราคติ (Myth) เป็นการใช้รูปแบบของการสร้างนิทานเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคม เช่น ภาพลักษณ์ของผู้หญิงหุยา เชื่อฟังคำหลอกลวงของปีศาจและนำความทุกข์ร้อนมาสู่มนุษยชาติดังเช่นอีฟผู้หญิงคนแรกของโลกในคริสต์ศาสนา หรือภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นสัตว์โลกที่สวยงาม มีเสน่ห์อ่อนหวาน แต่มีเล่ห์เหลี่ยมพริบตาที่น่ากลัวในนิทานปรัมปราคติหรือเทพปกรณัมของกรีก หรือในวรรณกรรมของไทยก็มีกลุ่มลักษณะที่เป็นตัวแทนภาพลักษณ์ของสตรี ดังเช่นนางโมรจากจันทโครพ นางวันทอง และนางกาเกี เป็นต้น

2. ยุคของการสร้างแบบแผนพฤติกรรมที่ตายตัว (Stereotype) เป็นยุคที่มีลักษณะของการนิยามความเป็นผู้หญิงอย่างชัดเจนว่า ผู้หญิงที่ดีและผู้หญิงที่เลวมีลักษณะอย่างไร เช่น ผู้หญิงที่ดีจะต้องเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี อ่อนหวาน ช่างเอาใจ เป็นแม่ที่รักและอุทิศตนเพื่อลูก และเป็นแม่บ้านที่ขยันขันแข็ง โดยสังคมจะมีกระบวนการอบรมขัดเกลาสตรีให้เป็นไปตามการคาดหวังของสังคมด้วยสุภายิตสอนหญิง ซื่อเดือนใจกุลสตรี เป็นต้น

3. ยุคของจิตวิทยา (Psychology of Woman) เป็นวิธีการที่พัฒนาไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป อาศัยวิชาวิทยาศาสตร์มาอธิบายให้เหตุผล ได้แก่ วิชาจิตวิทยา เป็นการคอกย้ำความเชื่อ 2 ประการข้างต้นให้มั่นคงขึ้น เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาว่าด้วยลักษณะทางชีวภาพที่ว่าหญิงและชายมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ โดยผู้ชายจะมีขนาดของสมองใหญ่กว่าหญิง ทำให้มีความสามารถในการแก้ปัญหามากกว่า หรือทฤษฎีบุคลิกภาพที่กล่าวว่า ผู้หญิงมีบุคลิกภาพคือหลายประการ เช่น ความหลงใหลตัวเองแบบผู้หญิง (Narcissistic Love) การชอบทำให้ตนเองเจ็บปวด (Masochism) และความเฉื่อยชา เป็นต้น

การเรียกร้องสิทธิสตรีเริ่มขึ้นในประเทศแถบยุโรปและสหรัฐอเมริกา นักคิดนักเขียนหลายคนเสนอแนวคิดสิทธิสตรีในรูปแบบบทความ ตำรา และวรรณกรรมประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก ผู้ที่มีอิทธิพลทางด้านความคิดของนักสิทธิสตรีมากที่สุดคือ ซีมอน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) ซึ่งมีผลงานที่ถูกยึดเป็นตำราแห่งการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีอันมีชื่อเสียง *เพศที่สอง* (*Le deuxième Sexe*)

แก่นความคิดของซีโมนในหนังสือเล่มนี้คือ “คนเราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่หากกลายเป็นผู้หญิง” ทศนะของเธอคือ เหตุผลทางชีววิทยาไม่สามารถชี้ได้ว่า ผู้หญิงอ่อนแอกว่าผู้ชาย แม้ผู้หญิงจะมีความแตกต่างทางสรีระหรือโครงสร้างทางร่างกายและเพศ แต่ความแตกต่างเหล่านี้ไม่เพียงพอที่จะกำหนดได้ว่าชายเหนือกว่าหญิง นอกจากนี้ ซีโมนยังได้เสนอทัศนะหลายประการให้ผู้หญิงตระหนักถึง “การมีอยู่” ของตนเองอย่างแท้จริง โดยปลดปล่อยตนเองจากความเป็นเพศที่สอง เป็นอิสระจากการเอาใจเปรียบของผู้ชายและพัฒนาค่านิยมต่างๆ ในสังคมให้เป็นเพศที่หนึ่งซึ่งทัดเทียมชาย รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้หญิงเป็นตัวของตัวเอง ตลอดจนรับผิดชอบต่อการทำงานของตนเอง อันเป็นทางออกที่เปิดไปสู่อนาคตโดยตั้งความหวังว่า ผู้หญิงจะเป็นที่ยอมรับในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมผู้ชาย และมีโอกาสทำงานริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับสังคม (ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี. 2524 : 139 - 149)

พรพิไล ถมัยรักษ์สัตว์ (2528 : 5-13) จำแนกแนวคิดกลุ่มสิทธิสตรีออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่คือ

1. สตรีนิยมแบบเสรี (Liberal Feminist) เป็นกลุ่มที่เรียกร้องความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ เช่นการเรียกร้องให้สตรีมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง หรือ ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ผู้นำกลุ่มได้แก่ John Stuart Mill มีความเชื่อในความคิดสายกลาง ไม่นิยมเสนอความคิดที่ยังไม่เหมาะกับระยะเวลา กลุ่มนี้ไม่นิยมความรุนแรง คือเชื่อว่าไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมทั้งหมด เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของสตรีและไม่ได้คิดว่าผู้หญิงทุกคนจะต้องได้รับพร้อมกัน บางคนได้รับไปก่อนก็ได้

2. สตรีนิยมแบบหัวรุนแรง (Radical Feminist) กลุ่มนี้เชื่อว่าเสรีภาพของผู้หญิงจะได้มาด้วยการล้มล้างระบบการเมือง เป็นการมองระบบการเมืองในลักษณะกว้าง การแต่งงานและสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันทางการเมืองที่กดขี่ผู้หญิง รวมทั้งสังคมและกฎหมาย สิ่งที่กลุ่มนี้เสนอคือ การปฏิวัติทางเพศ (Sex Revolution) โดยการล้มล้างระบบทางเพศทั้งหมด เช่น การมีบุตร การแต่งงาน และครอบครัว และยอมรับความสัมพันธ์ทางเพศแบบต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหญิง (Lesbianism)

3. สตรีนิยมแบบมาร์กซิสต์ (Marxist Feminist) กลุ่มนี้เชื่อว่า การกดขี่ผู้หญิงเกิดจากการมีสถาบันทรัพย์สินส่วนตัว เพราะฉะนั้นการกดขี่ผู้หญิงจะยุติลงได้ก็โดยการล้มเลิกสถาบัน ตามหลักมาร์กซิสต์คิดว่าผู้หญิงถูกกดขี่เนื่องจากลักษณะการมีครอบครัวแบบเก่าซึ่งผู้หญิงถูกจำกัดจากการผลิตที่สังคมยอมรับ ต้องอยู่แต่ในบ้านมีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว ความแตกต่างทางเพศมีผลต่อระบบสังคมทุนนิยมคือ การตีราคาแรงงานของผู้หญิงต่ำ มาร์กซิสต์คิดว่า สิ่งที่ดีควรทำคือให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านหรือมีส่วนร่วมในการผลิตของสังคม เพื่อจะได้ไม่ต้องขึ้นกับผู้ชาย กระบวนการเรียกร้องสิทธิทางเพศแบบมาร์กซิสต์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการนำไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์

4. สตรีนิยมแบบสังคมนิยม (Socialist Feminist) กลุ่มนี้เห็นว่าแนวคิดแบบหัวรุนแรงและแนวคิดแบบมาร์กซิสต์มีข้อบกพร่องจึงพยายามคิดทฤษฎีที่จะหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องของทั้ง 2 ฝ่าย สตรีนิยมแบบสังคมนิยมปฏิเสธสตรีนิยมหัวรุนแรงที่ว่าต้องไม่มีลูกเอง แต่รับความคิดมาร์กซิสต์เก่าที่ว่า สังคมควรเปลี่ยนไปสู่สังคมนิยมเพื่อเสรีภาพของผู้หญิง แต่ต้องมีสำนึกในเรื่องสตรีนิยมพัฒนาควบไปด้วย และการพัฒนาไปสู่การทำงานส่วนรวมก็เป็นงานที่ดี นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่ว่า ควรแยกแยะระบบครอบครัวให้เห็นหน้าที่ที่ผู้หญิงทำเช่น การผลิต การสืบทอดชาติพันธุ์ เรื่องทางเพศ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และคิดว่าผู้หญิงเป็นพวกเดียวกับชนชั้นกรรมาชีพซึ่งควรได้ค่าแรงตอบแทนในการทำงาน กลุ่มนี้จะสนใจความสัมพันธ์อำนาจระหว่างหญิงกับชายในเรื่องส่วนตัว และเห็นว่าอำนาจมาจาก 2 แหล่ง คือ จากตำแหน่งชนชั้นทางเศรษฐกิจ และ อำนาจที่มาจากเรื่องเพศ

ลายน้ำ (ม.ป.ป. : 145 - 147) กล่าวถึงหลักการของแนวคิดสิทธิสตรีว่า จุดใหญ่ใจความของเฟมินิสซึมคือ การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ ซึ่งเป็นรากฐานของอุดมการณ์แบบชายเป็นใหญ่ อุดมการณ์ดังกล่าวได้สร้างกลไกที่จะสืบทอดความสัมพันธ์ที่เหลื่อมล้ำระหว่างเพศไว้โดยการครอบงำสถาบันหลักๆ ที่เป็นเบ้าหลอมแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตและกำหนดความรู้ สร้างสมทัศนคติ รวมถึงการนิยามความจริง (อำนาจแห่งการกำหนดว่าสิ่งใดจริงสิ่งใดไม่จริง) และเหล่านี้ทั้งหมดคือที่มาแห่งการปิดกั้นโอกาสของสตรีในอันที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางของสังคม และเพื่อโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร

จากฐานคติข้างต้น ทำให้กลุ่มสิทธิสตรีพิจารณาว่า กฎหมาย ค่านิยม ขนบธรรมเนียมแบบแผนพฤติกรรมที่ตายตัว การแบ่งแยกแรงงานระหว่างเพศ ตลอดจนวัฒนธรรมอื่นใดที่เป็นผลผลิตของสถาบันในสังคมชายเป็นใหญ่ ซึ่งมักจะแอบแฝงด้วยท่าทีของการเลือกปฏิบัติ และกระจายโอกาสอย่างไม่เสมอภาคนั้น ล้วนเป็นพันหนการที่ผู้กรัดสตรีเพศให้ยอมสยบอยู่เยี่ยงพลเมืองชั้นสองตลอดไป สมควรที่สตรีทั้งหลายจักต้องปฏิเสธค่านิยมหรือกฎเกณฑ์นั้นๆ เพื่อปลดปล่อยตัวเองสู่ความเป็นไท

ในส่วนของการเรียกร้องสิทธิสตรีในประเทศไทย ศิริพร สะโครบาเน็ค ศึกษาถึงกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีของหญิงไทยในช่วง พ.ศ. 2398 - พ.ศ. 2475 หรือ หลังสนธิสัญญาเบาริ่ง จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สรุปว่า นโยบายเปิดประเทศเพื่อค้าขายกับต่างประเทศ มีส่วนทำให้อุดมการณ์ของระบบชายเป็นใหญ่ในด้านควบคุมฐานะและบทบาทของหญิงเปลี่ยนแปลงไปด้วยการเข้ามาของหญิงตะวันตกในประเทศไทย การมีโอกาสเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนในต่างประเทศของหญิงไทย และกระแสการเรียกร้องต่อสู้ของหญิงทั่วโลกในช่วงศตวรรษที่ 19 เหล่านี้มีส่วนผลักดันให้เกิดขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรีของหญิงไทยในระยะเวลาก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ฐานะของหญิงในสังคมตะวันตกกลายเป็นแบบอย่างของหญิงไทยในสมัยนั้น

เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว หญิงไทยมิได้ผ่านการเข้าร่วมต่อสู้ในขบวนการปลดปล่อยประเทศชาติจากนักล่าอาณานิคมเช่น หญิงอินเดีย ศรีลังกา จีน เวียดนาม ฯลฯ การต่อสู้จึงมุ่งเป้าไปที่ระบบชายเป็นใหญ่เพียงอย่างเดียว และระยะแรกจะเป็นรูปของการประนีประนอมขอร้องมากกว่าจะเรียกร้องอย่างจริงจัง แต่ในช่วงหลัง (สมัยรัชกาลที่ 7) ได้ออกมาในรูปต่อสู้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้หญิงเริ่มมีแนวทางการต่อสู้ที่เป็นระบบมากขึ้น คือมองเห็นปัญหาเอาเปรียบผู้หญิงยากจนในโรงงาน โดยเศรษฐกิจแบบใหม่ ควบคู่ไปกับปัญหาคนที่ผู้หญิงของระบบชายเป็นใหญ่ การริเริ่มที่จะจัดตั้งสมาคมกรรมกรหญิงเพื่อช่วยเหลือกรรมกรหญิง

นั้น เป็นการพัฒนาการที่น่าสนใจของขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรีในสมัยนั้น (ศิริพร สะโคร บานีค. 2526 : 35)

ในแง่ของการพัฒนาสถานภาพสตรีนั้น สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (2527 : 2-3) ได้สรุปปัญหาและแนวทางในการพัฒนาสตรีว่า การพัฒนาสถานภาพ และการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีในด้านต่างๆ ให้มากขึ้นนั้น ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องหา มาตรการลดช่องว่างให้น้อยลงระหว่างศักยภาพและสัมฤทธิ์ผลของสตรีคนหนึ่งๆ นอกจากนี้การ แก้ปัญหาในเรื่องต่อไปนี้ ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ทำการกดขี่ทางเพศ ค่าแรงงานหญิงที่ต่ำกว่าชาย งานที่จำกัดประเภทระหว่างชายและหญิง บทบาทที่กำหนดจนตายตัวเกินไปให้กับหญิง เหล่านี้จะ ช่วยให้การพัฒนาสตรีเป็นไปได้เร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้สตรีเองก็ควรได้มีการเรียกร้องสิทธิ พัฒนาตนเองหรือยอมรับสภาพของการกดขี่ที่สังคมหรือวัฒนธรรมกำหนดขึ้นให้น้อยลง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายของโบทัน

มีผู้กล่าวถึงนวนิยายของโบทันทั้งในรูปของบทวิจารณ์ บทความ และบทวิจัย เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ได้แก่

การวิจัยเรื่องสำนึกในนวนิยายของโบทัน โดย กิตติวาทิ เกษมสันต์ (2535) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นวนิยายของโบทันได้นำเสนอภาพชีวิตมนุษย์ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม โดย องค์ประกอบของนวนิยายในส่วนของโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และการนำเสนอแนวคิดมีลักษณะของสำนึกอย่างชัดเจน ผู้วิจัยสรุปพัฒนาการลักษณะสำนึกของโบทันออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วง พ.ศ. 2509 - พ.ศ. 2510 มีลักษณะเป็นนวนิยายพาฝัน แต่บางเรื่องก็เริ่มแสดงถึง แนวการเขียนแบบสำนึก ช่วงสองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 - พ.ศ. 2526 มีลักษณะเป็นสำนึกอย่างเด่นชัด โดยเสนอเรื่องสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตัวละครและการต่อสู้ของตัวละครกับชะตากรรม ส่วนนวนิยายช่วงสุดท้ายคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2531 มีลักษณะสำนึกเช่นเดียวกับ ช่วงสอง แต่เพิ่มการเสนอภัยสังคมประเภทต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นสภาพเลวร้ายในสังคม นวนิยายช่วงนี้เริ่มมีลักษณะการเขียนแนวธรรมชาตินิยม เพราะเหตุว่าสภาพร้ายของสังคมมากขึ้นกว่าเดิม

งานวิจัยของนางลักษณ์ ปิ่นสุวรรณ (2531) ศึกษาตัวละครในนวนิยายของโบทัน โดย ศึกษาตัวละครเด็ก 14 ตัวจากนวนิยายจำนวน 10 เรื่อง ผลการศึกษายืนยันให้เห็นว่า ในการผลิตงานของ โบทันนั้น โบทันมักจะพิถีพิถันที่จะสร้างผลงานเพื่อเตือนใจพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้ตระหนักถึงความ สำคัญของเด็กและเยาวชน โดยสร้างตัวละครที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ไว้ใน นวนิยายเรื่องเดียวกัน และย้ำให้เห็นว่าสาเหตุที่ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมเช่นนั้นอยู่ที่พ่อแม่ว่าได้

ให้ความรักและความอบอุ่นกับลูกอย่างเพียงพอแล้วหรือไม่ ถ้าให้อย่างเพียงพอลูกก็จะเป็นคนดี และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และในทางตรงกันข้ามถ้าพ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก มุ่งแต่จะหารายได้จน เจือครอบครัวเพียงอย่างเดียวแล้ว ลูกย่อมสร้างปัญหาให้กับพ่อแม่และครอบครัวได้

โบทันได้เสนอพฤติกรรมของตัวละครไว้สองประเภท เพื่อให้ผู้อ่านได้พิจารณาเองว่าควร จะเลี้ยงลูกในลักษณะใด ดังนั้นนวนิยายของโบทันจึงเหมาะสำหรับพ่อแม่ ครู ผู้ปกครองที่ใช้เป็น อุทาหรณ์ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

งานวิจัยอีก 1 เรื่องเป็นการวิเคราะห์คุณธรรมของตัวละครเด็กและเยาวชน ของ วิมล แซ่ อึ้ง โดยศึกษาถึงลักษณะทางคุณธรรมของตัวละครเด็กและเยาวชนตามเกณฑ์การวิเคราะห์คุณธรรม 30 ประการ ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ตามแนวการ ศึกษาของนิตยา ปิ่นชาญชัยฤทธิ์ ได้ผลสรุปว่าลักษณะทางคุณธรรมของตัวละครเด็กและเยาวชนทั้ง ที่เป็นการส่งเสริมคุณธรรมและทำลายคุณธรรม 30 ประการปรากฏในนวนิยายของโบทันเพียง 25 ประการ

เนื่องจากนวนิยายของโบทันมักมุ่งเน้นการนำเสนอตัวละครสตรีมาก ดังนั้น จึงมีผู้วิจารณ์ ตัวละครสตรีในนวนิยายของโบทันมากตามไปด้วย ดังเช่น รื่นฤทัย สัจพันธุ์ กล่าวถึงการสร้าง ภาพผู้หญิงในงานของโบทันว่า ในนวนิยายของโบทัน ภาพของผู้หญิงไทยจะเปลี่ยนไปเป็นอีกแบบ หนึ่ง ตัวละคร “ผู้หญิง” ของโบทันจะดำเนินชีวิตโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ทั้งที่ต้องคืนรนต่อ ผู้ในโลกของวัตถุนิยมเช่นกัน ผู้หญิงของโบทันเลือกที่จะก่อสร้างตัวด้วยความอดทนมากกว่าจะรับ เอาความสะกดกสบายโดยง่าย ๆ หรือเอาเนื้อเอาตัวเข้าแลก (รื่นฤทัย สัจพันธุ์. 2533 : 39) ตัว ละครหญิงในนวนิยายของโบทันที่นักวิจารณ์ให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ “บุญรอด” จาก *ผู้หญิงคน นั้นชื่อบุญรอด* นวนิยายที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โบทันมากเรื่องหนึ่ง บุญรอดเป็นผู้หญิงที่ไพลิน รุ่ง รัตน์ จัดว่าเป็นผู้หญิงผู้สังคม ทั้งนี้บุญรอดได้ต่อสู้กับการทำงานหนักทั้งแรงสมองและร่างกาย และต่อสู้กับคลื่นด้านของสังคม เนื่องจากสามีของบุญรอดเป็น “ฝรั่ง” (ไพลิน รุ่งรัตน์. 2527 : 76)

ไพลิน รุ่งรัตน์กล่าวถึงบุญรอดไว้ในบทความอีก 2 ชิ้น โดยกล่าวว่า “บุญรอดเป็น ตัวอย่างของผู้หญิงที่ยิ่งกว่าหนึ่งในร้อย หนึ่งในพัน หนึ่งในหมื่นเสียอีก” (ไพลิน รุ่งรัตน์. 2533 : 39) และบทความอีกชิ้นหนึ่งของผู้เขียนซึ่งใช้นามปากกาว่า บัวแพน นันทพิสัย วิจารย์บุญรอดว่า เป็นตัวแทนทางความคิดของผู้หญิงที่กล้าประกาศคุณสมบัติที่แท้จริงของผู้หญิงคือ ความสามารถ ความนึกคิด และการแสดงออกที่เท่าเทียมชาย (บัวแพน นันทพิสัย. 2527 : 32 - 37)

นอกจากนี้ ศิริพร อภิวรรณศรี (2526 : 56) วิจารย์นวนิยายเรื่องนี้ไว้ว่า โบทันสร้างบุญ รอดจากผู้หญิงบ้านนอกขี้อวดคนหนึ่ง ผิดคำ ตัวโต ไหล่กว้าง ซึ่งตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับผู้หญิง

ในอุดมคติของคนทั่วไป แต่ก็เหมือนผู้หญิงทั่วไปจำนวนมากในชนบท และโต้นใส่ความเป็นตัวของตัวเอง ความฉลาดเฉลียว และเต็มไปด้วยพลังชีวิตลงไป สุดท้ายจึงได้ภาพ “ผู้หญิงคนนั้นชื่อ บุญรอด” แจ่มกระจ่าง สดใส สวยงาม และมีคุณค่า

ตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีความน่าสนใจไม่แพ้บุญรอดคือ “อั้งบ๊วย” จากนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวถึงตัวละครตัวนี้ว่า อั้งบ๊วยเป็นตัวละครที่น่าสนใจสำหรับคนไทยมากคนหนึ่ง ผู้หญิงจีนชนิดนี้ จะพบในประเทศไทยมากที่สุด เพราะเป็นประเทศที่ผู้หญิงเป็นนักธุรกิจ น่าขอบใจนักประพันธ์ที่ทำให้เห็นว่าอั้งบ๊วยรักพี่เขยมาตลอด แต่พี่เขยไม่เลือกอั้งบ๊วยเพราะขาดความสวยแบบจีน และขาดคุณลักษณะของหญิงจีนทั้งสิ้น ม.ล.บุญเหลือสรุปว่าผู้หญิงอย่างอั้งบ๊วยนั้น “มืออยู่มากและเป็นโครงสร้างอันแข็งแรงของสังคมเกือบทุกสังคม แต่เป็นธรรมดาคนมนุษย์เราจะไม่สังเกตโครงสร้างของสิ่งใด จะชมเชยเครื่องประกอบกับเครื่องประดับมากกว่า” (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. 2529 : 518)

จากความเห็นของนักวิชาการและนักวิจารณ์ที่มีต่อตัวละครหญิงของ โต้นข้างคั้น สะท้อนให้เห็นภาพกว้างๆ ของตัวละครหญิงในนวนิยายของ โต้น ซึ่งรีนฤทัย สัจจพันธุ์ สรุปการสร้างตัวละครหญิงของโต้นไว้ว่า “งานเขียนของโต้นทุกเรื่อง มักเสนอทัศนะแย้งวัฒนธรรมจีนที่ยกย่องลูกชายและเหยียบย่ำลูกสาว ตัวละคร “ผู้หญิง” ของโต้นจึงมักสวมบทบาทของผู้หญิงที่เข้มแข็ง สู้งานหนักและสามารถ “เอาดี” ได้ในบั้นปลายเสมอ” (รีนฤทัย สัจจพันธุ์. 2533 : 39)

บทที่ 2

แนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของโบทัน

คำว่า “สตรีนิยม” เป็นคำที่ได้รับความสนใจจากคนในสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรที่ทำงานด้านส่งเสริมสตรีหลายหน่วยงานด้วยกัน เช่น มูลนิธิผู้หญิง โครงการช่วยเหลือหญิงและเด็กที่มีความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ของสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย หรือสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี เป็นต้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการตระหนักถึงปัญหาความไม่เสมอภาคของหญิงและชายอันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาสตรีตามมาหลายประการ

โดยความหมายของคำแม้ยังไม่กระจ่างชัดนักในความคิดของบุคคลจำนวนมาก (บางแห่งใช้คำว่า “สตรีนิยม” แต่ในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “สตรีนิยม” ในความหมายของศัพท์ภาษาอังกฤษ “Feminism”) ว่าแนวคิดสตรีนิยมคืออะไร แต่ก็มีผู้อธิบายถึงแนวคิดสตรีนิยมไว้อย่างกว้างๆ ว่าคือ “ทัศนะที่มองความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ยังมีความขัดแย้ง และหญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และพยายามที่จะวิเคราะห์แสวงหาความเข้าใจในลักษณะต้นตอและพัฒนาการความสัมพันธ์ดังกล่าว ตลอดจนพยายามที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วย” (จิริติ ดิงศภัทย์. 2526 : 6)

นอกจากนี้ความคิดที่ว่าผู้หญิงมีลักษณะด้อยกว่าผู้ชายในด้านต่างๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพ ความสามารถ และความเป็นผู้นำ เป็นต้น ทำให้เกิดค่านิยมที่จำกัดสิทธิและหน้าที่ของสตรีไว้เพียงภาระในบ้านและครอบครัวซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติต่อสตรีมีความแตกต่างไปจากบุรุษ ความคิดนี้นักต่อสู้เพื่อสตรีก็พยายามที่จะแก้ไข เพื่อให้สังคมได้เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ปฏิบัติต่อสตรีด้วย “หรืออีกนัยหนึ่ง เฟมินิสม์ก็คือ ทัศนะที่พิจารณาโลกและสังคมซึ่งเริ่มจากจุดยืนที่ว่าผู้หญิงเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการยอมรับในความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในงานและกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทั้งหมด” (จิริติ ดิงศภัทย์. 2526 : 6)

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์แนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของโบทัน โดยพิจารณาจากการนำเสนอตัวละครหญิงในนวนิยาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนใช้เสนอความคิด จากนั้นจึงวิเคราะห์ถึงทัศนะที่โบทันมีต่อสตรี ซึ่งใน 2 ประเด็นนี้จะทำให้มองเห็นภาพรวมของแนวคิดสตรีนิยมของโบทันได้ชัดเจน โดยผู้วิจัยแบ่งหัวข้อใหญ่ในการวิเคราะห์อย่างละเอียด ดังนี้

1. การเสนอตัวละครหญิง
2. ทัศนะที่โบทันมีต่อสตรี

การเสนอตัวละครหญิง

ประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่า โปคั่นเสนอแนวความคิดสตรีผ่านตัวละครหญิงอย่างไร ซึ่งในนวนิยายของโปคั่นจะมีการเสนอภาพตัวละครหญิงที่มีลักษณะเด่นจนแทบจะเรียกได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรม เพื่อให้เห็นว่าโปคั่นเสนอตัวละครหญิงดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตัวละครหญิงของโปคั่นใน 4 ประเด็น ได้แก่ ภูมิหลัง สถานภาพและบทบาททางสังคม การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา และความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงกับสังคม

การที่ผู้วิจัยพิจารณาใน 4 ประเด็นนี้จะช่วยให้มองเห็นว่า ตัวละครสตรีที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้นมีตัวตนที่แท้จริงอย่างไรในความเป็นหญิง ทั้งในเรื่องของบทบาทและสถานภาพ ลักษณะนิสัย การแก้ปัญหา และความสัมพันธ์กับสังคม โดยเฉพาะในเชิงสตรี

อย่างไรก็ดี อาจมีบางประเด็นที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างไรก็ซับซ้อนไม่สามารถแยกจากกัน ได้เด็ดขาด เช่น ประเด็นการเผชิญปัญหาและการแก้ไขปัญหาบางกรณีก็เป็นปัญหาที่มาจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับสังคม ดังนั้นตัวละครบางตัว โดยเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทในเรื่องน้อยแต่เป็นตัวละครที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวความคิดสตรี ผู้วิจัยก็อาจจะกล่าวถึง 2 ประเด็นนี้ โดยรวมไปพร้อมกันทีเดียว

ผู้วิจัยจะพิจารณาการนำเสนอตัวละครหญิงในนวนิยายของโปคั่น โดยเลือกศึกษาจากตัวละครหญิงที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง และเป็นตัวละครที่โปคั่นสร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสะท้อนแนวคิดสตรีจากนวนิยายแต่ละเรื่อง ดังนี้

- อึ้งบ๊วย จากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย
- แก้ว จากเรื่อง ความสมหวังของแก้ว
- แหวววัน จากเรื่อง แหวววัน
- กำไล จากเรื่อง ลูกแม่
- อึ้งเง็ก จากเรื่อง ไม่ต้องลม
- บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด
- สมนและสิตา จากเรื่อง ดอกไม้ริมทาง
- วีรอร จากเรื่อง คั้งหนึ่งเม็ดทราย
- มนทกานติ จากเรื่อง ก่อนสายหมอกเลื่อน
- ออม จากเรื่อง จากพงศลีคืน

แสงคำ จากเรื่อง ด้วยสองมือแม่นี้สร้างโลก
 ลูกแก้ว จากเรื่อง จันทร์ข้างแรม
 เพียงออ จากเรื่อง เหนือพื้นพสุธา
 จัดดาพีส์ จากเรื่อง บัวแดงน้ำ
 แป้ม จากเรื่อง แก้วตาดวงใจ
 กระถิน จากเรื่อง ดอกกระถินริมรั้ว
 มุกระวี จากเรื่อง ตะวันชิงพลบ
 ต้นตรา จากเรื่อง คู่ยาก
 พนิต จากเรื่อง นวลนางข้างเขียง
 โสวรรณ จากเรื่อง เกิดแต่ดม

อึ้งบัว จากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย

ภูมิหลัง

อึ้งบัวเป็นบุตรสาวของลี้ฉง่วนทง พ่อค้าชาวจีนในตลาดสำเพ็ง มีพี่สาว 1 คนชื่อหมยเอ็ง อึ้งบัวเป็นผู้หญิงที่ขาดความสวยงาม อ่อนหวาน แตกต่างไปจากพี่สาวที่มีความงามพร้อมจนเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มหลายคน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเธอขาดคุณสมบัติในด้านความงามแต่เธอก็มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก เธอมักจะกล้า “คัดค้าน” ทศนคติและค่านิยมของบุคคลทั่วไปที่เธอพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ถูกต้องอย่างไม่เกรงใจใคร และในขณะที่พี่สาวเธอมักสนใจเรื่องการปรุงแต่งความงามของตนดังเช่นสตรีทั่วไป อึ้งบัวกลับชอบที่จะออกมาช่วยบิดาของเธอค้าขายตั้งแต่ยังเด็ก

ต่อมาลี้ฉง่วนทงเริ่มป่วยด้วยโรคร้าย ต้นสว่างอุพี่เขยจึงมีความคิดที่จะให้อึ้งบัวดูแลกิจการร้านค้าแทนตั้งแต่เธอมีอายุเพียง 16 ปีเท่านั้น ในระยะแรกเธอประสบปัญหาการไม่ยอมรับจากลูกจ้างชายเพราะเห็นว่าเธอเป็นผู้หญิงไม่สมควรจะมาเป็นนายจ้าง แต่เธอก็ใช้ความเด็ดขาดในการแก้ไขปัญหานั้น จนถูกลูกจ้างชายคนหนึ่งอาฆาต โดยเขาพยายามที่จะปลุกปล้ำเธอ แต่จากความช่วยเหลือจากต้นสว่างอุ เธอจึงรอดปลอดภัยมาได้

จากนั้นไม่นานเธอขัดใจกับพี่สาวอันเนื่องมาจากความหึงหวงที่พี่สาวมีต่อเธอและพี่เขย จึงทำให้เธอตัดสินใจที่จะย้ายร้านค้าเพื่อแยกตัวเธอและพี่เขยให้ห่างจากกัน

จนกระทั่งล่องวาทงเสี่ยชีวิต อั้งบ๊วยก็ดำเนินการค้าเป็นนักธุรกิจหญิงอย่างเต็มตัว จนกิจการค้าของเธอเจริญก้าวหน้าไปมาก แม้ว่าจะมีผู้ชายหลายคนให้ความสนใจมาขอทาบทามเธอเป็นภรรยา แต่อั้งบ๊วยก็ไม่สนใจใคร กลับครองตัวเป็นโสดเรื่อยมา และใช้ชีวิตอิสระเต็มที่อยู่อย่างผู้หญิงสมัยใหม่ที่ก้าวทันโลกอยู่เสมอ

ภายหลังเมื่อหมุยเอ็งพี่สาวเสี่ยชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ ทำให้ความสนิทสนมระหว่างเธอและพี่เขยเริ่มมีมากขึ้น แม้ว่าเธอและต้นสว่างจะขัดแย้งกันทางความคิดในเรื่องต่างๆ เสมอก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี จากการสนับสนุนของแม่จูงลูกสาวคนเล็กของต้นสว่างทำให้เขาคิดที่จะขออั้งบ๊วยแต่งงาน ซึ่งก็มีท่าทีว่าอั้งบ๊วยจะตอบตกลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกันกับต้นสว่าง

สถานภาพและบทบาททางสังคม

เนื่องจากอั้งบ๊วยเกิดในครอบครัวคนจีน ซึ่งยึดถือความสำคัญที่ลูกชายมากกว่าลูกสาว ล่องวาทงบิดาของเธอก็เหมือนบิดาชาวจีนส่วนใหญ่คือ มีทัศนคติว่าลูกชายเท่านั้นที่จะสามารถ “สืบสกุล” ต่อไปได้ ดังจะเห็นได้จากการที่ล่องวาทงมักกล่าวอยู่เสมอๆ ว่า “ลูกสองคนนี่แย่มาก ฉันก็ไม่มีลูกชายเสียด้วย ลำบากใจแท้ๆ ไม่มีผู้สืบสกุล ไม่มีคนช่วยค้าขาย” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 48) ดังนั้นสถานภาพของอั้งบ๊วยในฐานะบุตรจึงอยู่ในขั้นไม่คืบหน้า เริ่มจากบิดาไม่สนับสนุนให้ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ด้วยเหตุผลว่า “ลูกผู้หญิงเรียนไปทำไมมากมาย แค่อ่านออกเขียนได้ก็พอแล้ว ...” และ “... พูดยาก จีนเรือดีย์วี่นี่น่าไม่อย่างนั้นก็ไปช่วยแม่เขาทำกับข้าว ลูกผู้หญิงมีหน้าที่ในครัวเท่านั้น อย่าออกมายุ่งเรื่องผู้ชายเขา” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 47 - 48) ด้วยเหตุนี้ อั้งบ๊วยและพี่สาวจึงขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อในระดับสูง

กระนั้นก็ตาม เธอก็ไม่ยอมรับสภาพตัวเองตามที่บิดากำหนดให้ แต่เธอกลับที่จะขอบิดาเรียนหนังสือเพิ่มเติมกับต้นสว่างอู่ ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในฐานะเป็นลูกจ้างในร้าน นอกจากนี้เธอยังสนใจที่จะออกมาช่วยบิดาค้าขายอยู่เสมอ แม้บิดาจะไม่พอใจนัก โดยเฉพาะเมื่อต้นสว่างอู่เข้ามาเป็นลูกจ้างในร้าน เธอยังถูกจำกัดบทบาทให้อยู่เฉพาะในเรือน แต่เธอก็ยืนยันความคิดที่จะออกมาเรียนรู้เรื่องค้าขายของบิดาต่อไป ดังที่เธอบอกกับต้นสว่างอู่ว่า “เมื่อก่อนครุมาอยู่นะ ฉันออกมาช่วยพ่อทำงานทุกวัน จนเธอมาอยู่ พ่อก็เลยเคี้ยวเชี่ยนให้ฉันเป็นสาวสมัยร้อยปีล่วงมาแล้วไม่ยอมให้ออกมา แต่ตอนนี้ฉันไม่ยอมแล้ว กลุ่มจะตาย ใครจะนั่งจุมบู้กเหมือนแมวอยู่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 51)

จากการปฏิบัติของเธอดังกล่าวมานี้ ทำให้เธอเริ่มเป็นที่ยอมรับจากคนทั่วไปว่า แม้เธอจะเป็นเพียง “บุตรสาว” แต่ความสามารถและความรับผิดชอบในครอบครัวของเธอก็ไม่ค่อยไป

กว่า “บุตรชาย” แต่อย่างใดดังที่ใครต่อใครคาดไว้ ซึ่งในครั้งแรกต้นสว่างอุ้มก็เห็นสอดคล้องกับลือ
ง่วนทงว่า เธอเป็นเพียงเด็กผู้หญิง ไม่สามารถที่จะเป็นที่พึ่งของพ่อแม่ในยามแก่เฒ่าเหมือนเด็กผู้ชาย
ได้ แต่ภายหลังเมื่อเธอพิสูจน์ความสามารถของตนเองเป็นที่ประจักษ์ เธอก็ได้รับการฝึกหัดให้รับ
ผิดชอบการค้าแทนลือง่วนทงที่เริ่มป่วย และในที่สุดบิดาของเธอก็ยอมรับในความสามารถและ
เธอก็กลายเป็นหลักสำคัญในการสืบทอดกิจการต่อจากบิดา

ส่วนการทำงานของอึ้งบ๊วยนั้น ในระยะแรกเธอประสบปัญหาอันเนื่องมาจากความเป็นผู้
หญิงของเธอ ซึ่งคนทั่วไปยังไม่ชินต่อการที่ผู้หญิงจะมาแสดงบทบาทของนายจ้าง หรือประกอบ
อาชีพเท่าเทียมผู้ชาย ดังเห็นได้จากการที่ต้นสว่างอุ้มเริ่มให้เธอฝึกงานและเรียนบัญชีเพิ่มเติมในตอน
เย็น เพื่อรับช่วงกิจการต่อจากบิดานั้นจะต้องปิดเป็นความลับมิให้ลือง่วนทงทราบ มิเช่นนั้นจะต้อง
ถูกเขาคัดค้านแน่นอน นอกจากนี้ยังมีผู้เตือนต้นสว่างอุ้ม เมื่อรู้ความคิดที่จะให้อึ้งบ๊วยดูแลร้านค้าว่า
“ใครจะเข้าใจความคิดของแก อันที่จริงถ้าเราต้องทำงานในคำสั่งของผู้หญิงก็ฝึกอยู่ ผู้ชายต้อง
มาคอยรับคำสั่งจากเด็กผู้หญิงตัวเท่านั้น พวกคนงานมันคงไม่ชอบนักหรอก” (สุภา สิริสิงห. 2535
: 112)

จะเห็นได้ว่าเมื่อเริ่มต้นการทำงานนั้น อึ้งบ๊วยไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากเธอเป็นผู้หญิง
แต่เมื่อเวลาผ่านไป อึ้งบ๊วยก็ได้แสดงบทบาทในการทำงานว่า ด้วยความตั้งใจจริง ความเอาใจใส่
และความมั่นใจในตัวเอง ทำให้เธอสามารถที่จะทำงานอย่างเท่าเทียมผู้ชายได้ ดังที่ต้นสว่างอุ้มกล่าว
ถึงเธอว่า “ลูกรู้สึกว่าคุณรับผิดชอบทำให้คนเป็นผู้ใหญ่ อึ้งบ๊วยยังเป็นเด็กเกินกว่าที่จะทำงานคุม
คนหลายๆ แบบนี้ แต่เธอทำได้ดีทีเดียว” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 118)

นับได้ว่าเธอประสบความสำเร็จในการทำให้คนยอมรับในตัวของเธอได้ โดยเฉพาะผู้ที่มี
ความคิดที่ไม่เห็นด้วยต่อการที่ผู้หญิงจะรับผิดชอบในเรื่องการงาน ดังเช่น ลือง่วนทงและต้นสว่างอุ้ม
และเมื่อเธอต้องรับผิดชอบในกิจการค้าทั้งหมดแทนบิดาที่เสียชีวิต สถานภาพของเธอก็เริ่มสูงขึ้น
จนกระทั่งไม่มีใครดูถูกความสามารถของผู้หญิงอย่างเธออีกต่อไป ซึ่งวิถีชีวิตของอึ้งบ๊วยเป็น
ตัวอย่างอันดีแก่ผู้หญิงในยุคหลัง ดังเช่นที่เม่งจูกสาวคนสุดท้ายของต้นสว่างอุ้มชื่นชมและยึดแบบ
อย่างการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับอึ้งบ๊วย ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและสร้างความชื่นใจให้
กับต้นสว่างอุ้มมากที่สุด เม่งจูกกล่าวถึงอึ้งบ๊วยว่า “คุณแม่น้าอึ้งบ๊วยสิ เธอทำทุกอย่างเลย เห็นว่าทำงาน
แทนตามาตั้งแต่อายุสักสิบเจ็ดสิบแปดเท่านั้น พ่อก็มาเมืองไทยเพื่อตั้งเนื้อตั้งตัวตั้งแต่อายุยี่สิบ เลือด
ของลูกเป็นเลือดดี เลือดแห่งความอดทนขยันขันแข็ง แล้วลูกจะเกียจคร้านได้อย่างไร” (สุภา สิริ
สิงห. 2535 : 536)

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

อึ้งบ๊วยเป็นคนที่มีความมั่นใจในตัวเองสูงทำให้เธอเป็นคนที่กล้าตัดสินใจ ดังนั้นเมื่อเธอพบกับปัญหาเธอจึงมักแก้ไขปัญหาให้ออกมาในทางที่ดีได้เสมอ

เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า เธอเป็นคนกล้าตัดสินใจได้แก่ การแก้ปัญหาจากการทำงานเริ่มจากปัญหากับคนงานชื่อนายแสง ผู้ซึ่งไม่ยอมรับฐานะนายจ้างของเธอ กล่าวคือ เมื่อเธอเริ่มเข้ามารับผิดชอบกิจการของบิดา ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นของคนงานคนนี้คือ การแสดงอาการต่อต้านอย่างชัดเจน อึ้งบ๊วยใช้ความเด็ดขาดในการแก้ปัญหาครั้งนี้ “ฉันขอบอกคำเดียวว่า เธอต้องทำตามคำสั่งของฉัน พ่อไม่สบายและฉันเป็นลูกต้องทำงานแทนท่าน ถ้าเธอไม่ต้องการเป็นลูกจ้างของที่นี่รับคำสั่งของผู้หญิงก็ออกไปได้” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 114)

อย่างไรก็ตาม เมื่อนายแสงลาออกจากการเป็นลูกจ้าง ก็ได้หวนกลับมาปลุกปล้ำเธอเพื่อแก้แค้น โชคดีที่ต้นสว่างอุ้มมาช่วยเหลือได้ทัน ถึงกระนั้นเธอก็ยังรักษาสติไว้ไม่ให้ตื่นตระหนกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ หลังจากนั้นก็ไม่มีเหตุการณ์ใดแสดงให้เห็นว่าอึ้งบ๊วยพบปัญหาจากการทำงานอีกเลย

นอกจากความเด็ดเดี่ยวกล้าตัดสินใจ อึ้งบ๊วยยังเป็นคนที่มีความฉลาดรู้ทันคนและเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้เร็ว เธอจึงสามารถแก้ไขปัญหาที่อาจจะกระทบกระเทือนความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างละมุนละม่อม ดังเช่นในตอนที่ยุ่ยเอ็ง พี่สาวของเธอเริ่มระแวงความสัมพันธ์ระหว่างเธอและพี่เขยในทำนองผู้สาวถึงขั้นมีปากมีเสียงกัน อึ้งบ๊วยก็สามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาดด้วยการคิดหาทำเลการค้าแห่งใหม่ ย้ายร้านเพื่อตัดปัญหาความระแวงของพี่สาว เธอให้เหตุผลต่อต้นสว่างอุ้ม เมื่อเขาสงสัยว่า เพื่อต้องการให้ต้นสว่างอุ้มทำงานที่ร้านของตนอย่างเต็มที่และให้พ่อของเธอได้มีเวลาพักผ่อนเพื่อรักษาตัว โดยพ่อของเธอจะยกกิจการค้าส่งให้แก่ต้นสว่างอุ้ม ส่วนร้านที่จะย้ายไปนั้นจะดำเนินการขายของหน้าร้านแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งอึ้งบ๊วยไม่ได้บอกความจริงแก่ต้นสว่างอุ้ม จึงทำให้เธอและต้นสว่างอุ้มคบหากันได้อย่างสนิทใจต่อไป

ความสัมพันธ์กับสังคม

อึ้งบ๊วยเป็นผู้หญิงที่กล้าแสดงความคิดเห็น หากผู้ใดมีความคิดเห็นที่เธอพิจารณาแล้วไม่ถูกต้อง เธอมักจะโต้แย้งความคิดนั้นๆ อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา แม้บุคคลนั้นจะเป็นบิดาของเธอเอง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ครอบครัวของเธอเป็นครอบครัวที่ไม่ได้ยกย่องลูกสาวเท่าใดนัก การที่ลูกสาวกล้าที่จะโต้แย้งบิดา แสดงให้เห็นว่าเธอผู้นั้นจะต้องเป็นคนที่มีเชื่อมั่นในตัวเองเป็นอย่างดี

สูง ดังเช่นที่เธอแสดงทัศนะแย้งบิดาเรื่องประเพณีการสืบสกุลของคนจีนว่า “ก็ใครไปกำหนดกะเกณฑ์เรื่องสืบสกุล ทำไมไม่ให้ลูกใช้สกุลแม่บ้างเล่า ถ้าลูกใช้สกุลแม่จนเป็นประเพณีแล้วก็จ้คร้านจะชมเปาะว่าลูกสาวสืบสกุล เรื่องอะไรๆ กฎเกณฑ์บ้าง บอๆ นี่ก็คิดขึ้นมาทั้งนั้น” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 103 - 104)

นอกจากนี้เธอไม่เห็นด้วยกับประเพณีบางอย่างที่ยุ่งยาก เช่น การจัดพิธีศพแบบจีนที่สิ้นเปลือง ทั้งในเรื่องการทำพิธีงเด็กและการหาซื้อที่ดินเพื่อทำวงศพ เธอเห็นว่าพิธีการศพแบบคนไทยมีความยุ่งยากและสิ้นเปลืองน้อยกว่าก็สมควรที่จะทำ ซึ่งความคิดนี้เป็นความคิดที่แหวกกรอบประเพณีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะถ้าพิจารณาว่าเธอเป็นเพียงผู้หญิงคนหนึ่ง นับได้ว่าอึ้งบ๊วยมีความกล้าที่จะปฏิเสธระเบียบประเพณีของสังคมที่ปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

สำหรับต้นสว่างอุพี่เขยของเธอก็เช่นกัน เธอมักจะ “สนุก” ที่จะถกเถียงหรือโต้แย้งทัศนคติที่เธอไม่เห็นด้วยเสมอๆ ต้นสว่างอุก็เช่นเดียวกันกับล่องวนทง คือมีความเชื่อมั่นว่าผู้ชายจะต้องมีความสำคัญมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นลักษณะนิสัยต่างๆ ของอึ้งบ๊วย เช่น ความเชื่อมั่นในตัวเอง และความหัวแข็ง เป็นต้น ทำให้เขาไม่ค่อยที่จะชอบใจนัก ดังที่เขากล่าวว่า “ลูกคงไม่ชอบใจแน่ ถ้าหมุยเอ็งมีท่าทางแบบนี้ ลูกไม่ชอบผู้หญิงที่กระด้างเกินไป หมุยเอ็งอ่อนกว่าแต่ก่อน เธอเชื่อฟังลูกพอประมาณ และไม่ช่างเจรจาอธิบายเท่านี้เองสาว ถ้าลูกอยู่กับอึ้งบ๊วยคงมีเรื่องเถียงกันทั้งวัน ต่างคนต่างมีเหตุผลและไม่ยอมแพ้” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 190-191)

กับต้นสว่างอุ อึ้งบ๊วยมักแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมาเสมอ ครั้งหนึ่งเธอไม่เห็นด้วยกับเขาในเรื่องที่เขาจะให้ลูกชายคนโตออกจากโรงเรียนประจำ เพื่อมาช่วยค้าขายตั้งแต่อายุยังน้อย ต้นสว่างอุไม่เชื่อและยืนยันว่าเธอน่าจะแต่งงานมีลูกเป็นของตนเอง เพื่อจะได้เลิกห่วงหหลานเสียที อึ้งบ๊วยแสดงความรู้สึกโกรธและไม่ยอมมาเยี่ยมหลานนานเป็นเดือน

อย่างไรก็ดี เธอก็ไม่ได้มีความโกรธเคืองจนฝังใจ ในเวลาไม่นานเมื่อพี่สาวเธอช่วยประสานรอยร้าวให้ เธอก็หายโกรธ และกลับมาคบหากับต้นสว่างอุด้วยความสัมพันธ์ที่ดีเช่นเดิม

ความสัมพันธ์ระหว่างอึ้งบ๊วยและต้นสว่างอุเป็นไปในลักษณะนี้ตลอด จนกระทั่งหมุยเอ็งเสียชีวิต และต้นสว่างอุได้ผ่านประสบการณ์ในชีวิตมากมายจนเข้าใจชีวิตมากขึ้น ทำให้เขายอมรับอึ้งบ๊วยมากขึ้น ดังที่เขาบอกกับแม่เขาผ่านจดหมายฉบับสุดท้ายว่า “ลูกคงจะไม่มีเรื่องทู่เถียงกับอึ้งบ๊วยมากเหมือนแต่ก่อน ถ้าเราได้อยู่ด้วยกัน ลูกตัดสินใจแล้ว เธอคงจะเป็นที่ปรึกษาชีวิตที่ดีของลูก เราจะไม่มีข้อขัดแย้งกันมากเหมือนสมัยก่อนที่ลูกยังเข้าใจอะไรแคบๆ ชีวิตในสังคมมนุษย์นี้กว้างขวางไม่มีที่สิ้นสุด มีให้เรียนรู้เกินกว่าที่ลูกคาดคิด” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 630 - 631) และในที่สุดต้นสว่างอุก็ตัดสินใจที่จะขออึ้งบ๊วยแต่งงานเพราะเล็งเห็นว่า ผู้หญิงอย่างอึ้งบ๊วย

เหมาะที่จะเป็นภรรยา่วมคิด ร่วมปรึกษาที่ดี แม้เธอจะขาดคุณสมบัติด้านความสวยงามอ่อนหวาน และการยอมอ่อนน้อมให้กับสามี ดังที่เขาเคยยึดถือว่าเป็นคุณสมบัติของผู้เป็นภรรยาแต่เดิม

นอกจากนี้ อังบัวยังมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับมารดาและพี่สาว โดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ดังเช่น เมื่อต้นสว่างอุ้ยย้ายร้านไปตั้งอยู่ที่ใหม่แล้วปรากฏว่าการดำเนินกิจการเป็นไปไม่คึกคัก แม่ยายและภรรยาจึงคิดที่จะทำพิธีสะเดาะเคราะห์ด้วยการเซ่นไหว้เจ้าที่เจ้าทาง แม้ต้นสว่างอุ้ยจะไม่เชื่อนัก แต่ก็ยินยอมไปกับความคิดนี้ แต่ทว่าอังบัวกลับแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรง โดยบอกกับมารดาเธอว่า “เชื่ออะไรโง่ๆ เจ้าบ้าเจ้าบออะไรกัน เสียเวลา เสียเงินเสียทองไม่เข้าเรื่อง ตลอดชีวิตฉันไม่เคยเชื่อเรื่องเหลวไหลอย่างนี้” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 224)

เมื่อแม่และพี่สาวยังยืนยันความคิดเดิม เธอก็ไม่ได้โต้แย้งต่อ แต่เธอเลิกยุ่งเกี่ยวเรื่องนี้ไปเลย และไม่ยอมให้ความช่วยเหลือใดๆ แม้แต่การขับรถไปส่งมารดาและพี่สาว ขอมถูกกล่าวหาว่าเป็นคนใจดำ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ต้นสว่างอุ้ยสรุปลักษณะของอังบัวไว้ว่า

ลูกเข้าใจเธอ เธอมีได้ตั้งใจจะใจดำกับพี่สาว แต่เธอเป็นคนขวางโลกเท่านั้นเอง สิ่งใดไม่ชอบก็แสดงออกนอกหน้าโดยไม่ปิดบัง ผิดกับสตรีอื่น คนขวางโลกแบบนี้ ไม่มีทางที่จะอยู่โดยไม่มีคนว่าหรือค้อนตามหลัง หากคนเข้าใจการกระทำได้ยาก แม้ว่าบางครั้งเธอจะขวางถูกที่ถูกเรื่องก็ตาม

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 225)

อย่างไรก็ดี แม้อังบัวจะเป็น “คนขวางโลก” ดังที่ต้นสว่างอุ้ยว่าไว้ แต่เธอก็เป็นคนที่ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดี เธอเป็นคนทันสมัยใช้ชีวิตอย่างอิสระ เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปเธอก็เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมในขณะนั้นได้อย่างเหมาะสม ดังเช่น ในเรื่องการแต่งกาย และการวางตัวให้เข้ากับสังคม แม้มารดาเธอจะเห็นว่าการตัดผมทาบปาก หรือนุ่งกางเกงจะผิดธรรมเนียมของหญิงจีน แต่เธอมีความเห็นว่า

นั่นไม่ใช่กฎเกณฑ์เสมอไปหรอกแม่ ฉันคิดว่าจะปฏิบัติแต่ประเพณีบางอย่างเท่านั้นเช่น ลูกหญิงต้องไม่คบผู้ชายไม่เลือกหน้า ต้องไม่เที่ยวกลางคืน ไม่ผิวปาก แต่โลกเดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปมาก ผู้หญิงไม่ได้อยู่แต่ในห้องเหมือนแต่ก่อน ผู้หญิงต้องทำงาน ต้องพบใครต่อใครมากมาย แล้วก็ต้องทำตัวให้เหมือนคนอื่นๆ ด้วย ฉันไปเที่ยวกับเพื่อน ฉันก็ต้องแต่งตัวให้เหมือนเขาหรืออย่างน้อยก็คล้ายๆ เขา ฉันคิดหรือแม่ ประเพณีแต่ก่อนก็ใช้ได้กับผู้หญิง

สมัยก่อน ประเพณีต้องตัดแปลงให้เข้ากับปัจจุบันนี้ นุ่งกระโปรงหรือกางเกงก็ไม่เห็นจะ
แปลกที่ตรงไหน อีกหน่อยฉันจะหัดขับรถ

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 191)

ในแง่ชีวิตส่วนตัว อึ้งบัวยกกล้าที่จะตัดสินใจครองตัวเป็นโสดโดยไม่กลัวการอยู่คนเดียว
เธอปฏิเสธชายหนุ่มที่มาชอบพอเธอทุกคน เพราะเธอไม่เห็นด้วยว่าผู้หญิงจะต้องรอพึ่งสามีดังที่ทุก
คนเชื่อกันเช่นนั้น ดังที่เธอกล่าวกับแม่ของเธอเมื่อถูกเร่งรัดให้แต่งงาน โดยเธอแสดงความเชื่อมั่น
ของตัวเองในการตัดสินใจอยู่คนเดียวโดยไม่แต่งงานว่า “ฉันอยู่อย่างนี้มีความสุขมากกว่า แม่นึก
แบบผู้หญิงหัวโบราณว่า การแต่งงานคือความสุขของผู้หญิง ไม่จำเป็นสักนิด บางคนแต่งงาน แล้ว
มีแต่ความทุกข์ ต้องทำงานหนัก เลี้ยงลูกเอาใจฟัวสาระพัด ไม่เอาละ ฉันชอบอิสระ ทำทุกอย่างได้
ความใจชอบ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 190)

แก้ว จากเรื่อง ความสมหวังของแก้ว

ภูมิหลัง

แก้ว เป็นตัวละครหญิงมีฐานะยากจนมาก อาชีพของบิดาคือพายเรือขายโจ๊กในตอนกลาง
คืน ส่วนมารดาขายข้าวแกงในโรงเรียน สภาพที่อยู่อาศัยของแก้วแออัดยัดเยียดไปด้วยสมาชิกใน
ครอบครัว เนื่องจากเธอมีพี่น้องถึง 14 คน ในขณะที่บ้านของเธอมีความกว้างเพียงสามเมตรและลึก
เก้าเมตรเท่านั้น นอกจากนั้น รายได้ส่วนใหญ่ของครอบครัวที่พ่อแม่หามาได้ ก็หมดไปกับการ
พนันและสุรา จึงทำให้แก้วมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบากมาก

พี่สาวของแก้วชื่อเกื้อ ถูกผู้ชายรุมฉุดไปข่มขืนในขณะที่เธอกำลังเดินกลับบ้าน หลังจาก
ขายของที่งานวัดในตอนกลางคืน จนต้องกินยาตายในเวลาต่อมาเพื่อหนีความอับอาย เหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นนี้ ทำให้แก้วสะเทือนใจมาก และมีความเกลียดกลัวผู้ชายอย่างฝังใจ และตั้งความหวังว่าสัก
วันหนึ่ง เธอจะหนีพ้นไปจากสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายนี้ให้ได้

ด้วยความจำเป็นต้องใช้เงินปลูกบ้านใหม่แทนบ้านเก่าซึ่งถูกไล่ที่ ทำให้แก้วต้องลาออก
จากโรงเรียนเมื่อเรียนจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อไปทำงานเป็นคนรับใช้ชั่วคราวเก็บเงินกู้ที่
มารดาไปกู้ยืมมา ระหว่างที่แก้วเป็นคนรับใช้นี้เอง เธอถูกสามีนายจ้างใช้กำลังข่มขืนซึ่งทำให้แก้ว
เกลียดผู้ชายมากขึ้น ต่อมาพี่ชายหนุ่มชื่อทรัพย์ซึ่งเป็นพ่อม่ายลูกคิดเจ้าของร้านค้าชำมาสู่ขอแก้วเป็น
ภรรยา แก้วก็ตกลงทันทีเพราะต้องการหนีจากสภาพการเป็นภรรยาบำเรอความใคร่ นายจ้าง

ภายหลังแต่งงาน แก้วปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงภรรยาและแม่เลี้ยงที่ดี เธอค่อยๆ กลายความรู้สึกเกลียดชังผู้ชายเพราะสามีเป็นผู้ชายที่มีความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามก็ยังมีสิ่งหนึ่งที่ยังฝังใจแก้วคือ ความต้องการมีห้องส่วนตัวเป็นของตัวเองซึ่งเป็นความใฝ่ฝันมาตั้งแต่เยาว์วัย แต่สามีก็ไม่เข้าใจและไม่ยินยอมให้เธอมีห้องส่วนตัว จนกระทั่งเขาเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ แก้วจึงตระหนักว่า แท้จริงเธอรักสามีของเธอมาก แม้ว่าการตายของเขาจะทำให้เธอสมหวังในการมีห้องส่วนตัว ในที่สุดเธอก็ครองตัวอยู่คนเดียวเลี้ยงลูกสามี ลูกของเธอ และหลานที่รับมาอุปการะ และค้าขายต่อไปโดยไม่คิดที่จะแต่งงานใหม่กับใคร

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ในฐานะลูกสาว แก้วปฏิบัติตัวเป็นลูกที่ดีของบิดามารดาตลอด การเกิดมาในครอบครัวยากจน ทำให้แก้วเข้าใจสภาพของตนเองได้ดี แก้วยอมรับในความยากจนของตัวเอง เห็นได้จากการที่เธอไม่เคยบ่นในเรื่องที่เธอเกิดมาจน บางครั้งแก้วก็อยากได้สิ่งต่างๆ ดังเช่นเด็กในวัยเดียวกันได้รับ แต่เธอก็ไม่เคยไปเรียกร้องเอาจากบิดามารดา เพราะเธอคิดว่า “แม่คงไม่ซื้อให้หรอก เพราะเราต้องเอาเงินไว้ซื้อข้าว ซิ่นเอามาซื้อของไม่เข้าเรื่องก็จะไม่มีกินเท่านั้นเอง แม้ว่าลูกมากจนเลี้ยงไม่ไหวอยู่แล้ว” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 13) ดังนั้นสิ่งใดที่พอจะเป็นการช่วยเหลือครอบครัวได้ แก้วก็พร้อมที่จะทำเสมอ ดังเช่น เมื่อแก้วเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วแม่ของเธอจะต้องหาเงินเพื่อปลูกบ้านใหม่แทนบ้านหลังเก่าที่ถูกไล่ที่ แม้ว่าแก้วจะอยากเรียนหนังสือในชั้นสูงต่อไป แต่แก้วก็ไม่ได้บอกความประสงค์นี้ให้แม่ฟัง กลับเสนอตัวที่จะช่วยแม่ขายขนมเพื่อหาเงินมาช่วยปลูกบ้าน

ดังนั้น เมื่อแม่คิดที่จะนำแก้วไปทำงานชั้ดดอกเปียเงินกู้อจากคุณนายวิมล แก้วก็ตกใจโดยดี แก้วต้องทนทำงานเป็นคนรับใช้ ยอมให้นายจ้างโขกสับ และแม้แก้วจะถูกสามีนายจ้างจี้ใจ แก้วก็มีได้ปริปากบอกให้แม่รับรู้แต่อย่างใด

และเมื่อแก้วแต่งงานไปกับทรัพย์แล้ว เธอก็มิได้ทิ้งครอบครัวเก่า หากยังคงไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนอยู่เสมอ ภายหลังแก้วยังได้รับลูกของพี่สาวมาอุปการะเลี้ยงดูเพื่อแบ่งเบาภาระของแม่ด้วยการที่แก้วอาศัยอยู่ในสลัม ทำให้แก้วตระหนักถึงความต่ำต้อยของตนอยู่เสมอๆ โดยเฉพาะหลังจากเมื่อพี่สาวแก้วถูกกลุ่มทรชนรุมจี้ใจ จนต้องกินยาตายนั้น แก้วยังได้รับรู้ว่าค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงในฐานะอย่างเธอนั้นมีน้อยมาก เพราะผู้คนแวดล้อมมักคาดหน้าเธอไว้ว่าโตขึ้นคงไม่พ้นสภาพเดียวกับพี่สาว ในขณะที่เด็กสาวคนอื่นซึ่งมีฐานะทางสังคมสูงกว่าแก้ว เช่น หนูเล็กลูกสาวนายจ้าง หรือหนูดวงลูกสาวครูในโรงเรียน กลับไม่มีใครกลัวว่าจะต้องผจญกับปัญหาดังกล่าวได้เช่นกัน

ชีวิตของแก้วตกต่ำลงจนถึงที่สุด เมื่อมาทำงานรับใช้คุณนายวิมลเพื่อชดเชกดอกเบี้ยเงินกู้ วันแรกที่เริ่มทำงาน แก้วก็ได้รับความสะเทือนใจอย่างแรง เพราะนายจ้างห้ามเธอใช้สรรพนามเรียกลูกสาวซึ่งเคยเป็นเพื่อนกับเธออย่างเดิม แต่ให้เปลี่ยนใช้คำนำหน้าว่า “คุณ” แทน ทำให้เธอเริ่มตระหนักถึงสถานภาพของตน ซึ่งเธอก็ปรับตนเองด้วยการปฏิบัติกับเพื่อนของเธอในฐานะนายจ้างและลูกจ้าง นอกจากนี้ เธอยังได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากคุณนายวิมลนายจ้าง ซึ่งใช้งานเธออย่างหนักเพื่อให้คุ้มค่ากับดอกเบี้ย เช่น การหาบน้ำถึงสองสามโถ่งทุกวัน เป็นต้น แต่เธอก็มิได้ปริปากบ่นแต่อย่างใด คงก้มหน้าก้มตาทำตามหน้าที่ของตนไปตามปรกติ

ในช่วงเวลาที่แก้วมาเป็นคนรับใช้ในบ้านคุณนายวิมลนี้เอง แก้วต้องได้รับความขมขื่นในชีวิตอย่างหนักหน่วง แก้วได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากเพศตรงข้ามที่อยู่ในฐานะเหนือกว่าเสมอ เช่น กรณีหลานชายของนายจ้างและเพื่อนๆ ที่มักพูดจาวิจารณ์เกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของแก้วซึ่งๆหน้าอย่างไม่ให้เกียรติ ดั่งบทสนทนาต่อไปนี้

“เฮ้ นายสมบัติ แจ้วแห้วไปเลย เซพสะบัด ขางี้ตรงเพะ น่องตึง”

“มึงมองผู้หญิงตรงน่องเท่านั้นหรือวะ เขาต้องมองสูงกว่านั้น หน้าอกคงเกือบสามสิบห้ำแล้ววะ กว่าจะแม่จะอายุยี่สิบคงน่าดู สมบัติโวย อยู่ในบ้านยังงี้ไม่มองเลยหรือวะ หรือว่าของท่านผู้หย่า”

“พูดบ้าๆ เด็กตัวเท่านั้น ยังไม่สิบห้ำด้วยซ้ำ” เสียงสมบัติตอบกลับหัวเราะ “รุ่นยายหนูเล็ก”

“สิบห้ำยังไม่ถึงนี้แหละเฮ้ยมันัก แกเอ๊ย มีดในเรือนหยั่งจ้อย่าให้พลาด”

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 57)

จะเห็นได้ว่า แก้วถูกลดสถานภาพจากมนุษย์กลายเป็นเพียงสิ่งของเครื่องใช้ ดังเช่นที่กลุ่มเพื่อนนายสมบัติใช้คำแทนตัวเธอว่า “มีดในเรือน” แม้ว่าจะเป็นเพียงการใช้วาจา แต่ก็สะท้อนให้เห็นฐานะของเธอได้ดี

จนกระทั่งคืนหนึ่ง ครูสมัชสามิของนายจ้างซึ่งมีประวัติว่าเคยยุ่งเกี่ยวกับคนรับใช้มาก่อนได้แอบย่องเข้าหาแก้ว และใช้กำลังขืนใจเธอ จนเธอตกเป็นภรรยาของเขา การที่เขาเคยเป็นครูสอนเธอมาก่อนทำให้เธอไม่นึกระแวงว่าเขาจะกล้ากระทำเช่นนี้ต่อเธอ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้แก้วมีความคิดดิ้นรนที่จะหนีให้พ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ เมื่อทรัพย์มาสนใจเธออย่างจริงจังและขอเธอแต่งงาน เธอก็ตอบตกลงทันทีทั้งๆ ที่ไม่เคยคิดที่จะรักเขา จึงทำให้แก้วพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่นี้ไปได้ในที่สุด

เมื่อแก้วเป็นภรรยาของทรัพย์ แก้วก็พยายามทำหน้าที่ของภรรยาที่ดี แม้เธอจะไม่ได้รักเขา เพียงแต่ต้องการหนีจากสภาพการถูกเอาเปรียบทางเพศอย่างไม่เป็นธรรม อย่างไรก็ตามเธอก็ช่วยเขาทำงานทุกอย่าง แม้จะเป็นงานที่เธอไม่เคยคุ้น ได้แก่ การช่วยเขาทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำ เช่นช่วยจัดของในร้าน ห่อของส่งลูกค้าประจำ ตรวจสอบสินค้าเมื่อปิดร้าน เป็นต้น

ในฐานะภรรยาแก้วอยู่ในสภาพที่ไม่มีปากไม่มีเสียงอันใด ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับทรัพย์เพียงคนเดียวเท่านั้น เช่นในเรื่องที่แก้วต้องการมีห้องส่วนตัวเป็นของตัวเอง เขาก็ไม่ยอมตามใจ อาจเป็นเพราะว่าเขามีอายุมากกว่าแก้วนับสิบปี จึงเห็นว่าแก้วเป็นเด็ก ประกอบกับสภาพทางสังคมของแก้วก็อยู่ในระดับต่ำกว่าเขามาก เขาจึงควบคุมอำนาจทุกอย่างในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการคุมเรื่องค่าใช้จ่ายในบ้าน โดยที่แก้วไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แม้ว่าบางครั้งแก้วก็เคยคิดที่อยากจะเข้ามามีอำนาจทางด้านการเงินในครอบครัว

อย่างไรก็ตาม แม้ทรัพย์จะไม่ยอมให้แก้วเข้ามาทำหน้าที่ใดๆ ในการประกอบอาชีพ แต่เขาก็ให้เกียรติเธอในฐานะภรรยาตามสมควร เขาทำให้เธอเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ชายทุกคน และเมื่อแก้วมีบุตรกับเขา ความรู้สึกที่มีต่อทรัพย์จึงเริ่มเปลี่ยนไปดังที่โบตันบรรยายว่า

เขาไม่ใช่ผู้ชายคนหนึ่งที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของแก้วอีกต่อไปแล้ว เขาคือผู้ชายคนเดียวของแก้ว พ่อของลูก ชายคนที่แก้วจะพึ่งพิงตลอดไป เขาจะเป็นเพื่อนชีวิตของแก้ว อยู่ด้วยกันตลอดไป เขาไม่มักมากในกามคุณเหมือนคนอื่นที่แก้วรู้จักดอก เราจะอยู่กันอย่างสามีภรรยาที่เป็นเพื่อนชีวิต มิใช่อยู่ด้วยกันเพื่อกามารมณ์เพียงสิ่งเดียว

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 128)

ดังนั้น เมื่อทรัพย์ถูกรอดชนจนเสียชีวิต แก้วจึงมีความรู้สึกที่ว่า “การอยู่คนเดียวโดยปราศจากผู้คุ้มครอง ความว้าเหว่เริ่มเกาะกินใจอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อน” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 153) เพราะตลอดชีวิตของแก้ว แก้วมีสามีเป็นที่พึ่งเพียงคนเดียว

ในฐานะมารดา แก้วก็ปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง โดยเฉพาะในฐานะแม่เลี้ยงของเอกและอ่อน ลูกศิษย์ของสามี แก้วสามารถปรับตัวเข้ากับเด็กทั้งสองได้เป็นอย่างดี ทำหน้าที่เป็นทั้งเพื่อนเล่น เป็นทั้งมารดา จนเด็กทั้งสองสนิทสนมรักใคร่แก้ว และในที่สุด เอกและอ่อนก็ยอมรับแก้วเป็นแม่ ซึ่งในระยะแรกเธอถูกระแวงจากยายของเด็กทั้งสองเป็นอย่างมาก ถึงขนาดหมั่นมาจับตามองพฤติกรรมของเธอเป็นเวลานาน ในที่สุด เมื่อเธอแสดงให้เห็นว่าทำหน้าที่นี้ได้ดี ผู้ชราที่เลิกระแวงและยอมรับเธอได้

นอกจากนี้ แก้วยังรับภาระเลี้ยงดูกาหลง ลูกของพี่สาวที่ขาดความรับผิดชอบ โดยแก้วรับเลี้ยงในฐานะเทียบเท่าลูกคนหนึ่ง และภายหลังแก้วก็ให้กำเนิดบุตรอีกสองคน ซึ่งแม้เมื่อทรัพย์สินชีวิต ทำให้แก้วต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็ก ๆ ถึง 5 คน แก้วก็เต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว โดยตั้งใจที่จะไม่แต่งงานใหม่กับใคร เพราะนอกจากทรัพย์สินแล้ว เธอก็ไม่ไว้ใจผู้ชายคนใดอีกเลย

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

แก้วเป็นเด็กสาวที่ขาดโอกาส ไม่ว่าจะโอกาสในการศึกษา หรือโอกาสในการดำเนินชีวิต เพราะฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ดังนั้น การแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของแก้วจึงเป็นไปในลักษณะที่ สุดแต่สถานการณ์จะพาไปในทางใด เพราะแก้วไม่มีทางเลือกมากนัก

ปัญหาที่แก้วเผชิญ นอกจากความยากจนจนต้องกลายเป็นคนรับใช้แล้ว เธอยังถูกสามี นายจ้างข่มขืน เมื่อเหตุการณ์เลวร้ายนี้เกิดขึ้น เธอก็ไม่ได้ตีโพยตีพายอย่างที่ควรจะเป็น จนครุสมย์ที่ข่มขืนแก้วเกิดความสงสัยว่า ทำไมแก้วจึงไม่ร้องให้เสียดายความสาวของตน เหมือนกับผู้หญิงทุกคนจะต้องร้องไห้ให้กับความสูญเสีย นั้น เพราะครุสมย์ไม่เข้าใจว่า “แก้วกำลังปลง ปลงในมนุษย์ผู้ชายทุกคนที่แก้วได้รู้จักมาตลอดชีวิตเพียงสิบกว่าปีของแก้ว ... อายุเพียงเท่านั้นแก้วก็ได้รู้ซึ่งถึงกันบึ้งของรูปลักษณ์ภายนอกอันลวงตา และบังเกิดความทุกข์อย่างจับจิตจนร้องไม่ออก” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 65)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้แก้ว “ขริบกว่าเก่า เยือกเย็นกว่าเก่าไปอย่างไม่รู้ตัว” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 66) เพราะแก้วกำลังตัดสินใจกับอนาคตตัวเอง ทั้งนี้ทั้งนั้นมาจากการที่เธอไม่มีทางเลือก เพราะถ้าเธอกลับไปอยู่ที่บ้านอันแออัดคับแคบก็ไม่ได้ หรือถ้าเธอจะอยู่ที่นี้ตลอดไป เธอก็ต้องตกอยู่ในสภาพเมียบำเรอความใคร่ของนายจ้าง ดังนั้นเมื่อทรัพย์สินซึ่งเป็นพอม่ายลูกคิดมาขอแก้วแต่งงาน แก้วจึงตอบตกลง เพราะจะเป็นหนทางเดียวที่ทำให้แก้วหนีพ้นจากสภาพนี้ไปได้

ความสัมพันธ์กับสังคม

สภาพสังคมที่แก้วอาศัยอยู่นั้น มีสภาพเป็นชุมชนแออัด ผู้ร่วมชุมชนเพื่อนบ้านต่างก็มี ความสนใจซึ่งกันและกันตลอดเวลา จนจัดอยู่ในขั้นอยากรู้ อยากเห็น ไม่ว่าจะใครจะทำอะไรที่ไหน ก็หนีไม่พ้นสายตาของชาวบ้านเหล่านี้ และมักจะกลายเป็นหัวข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างเสียหายเสมอ สำหรับตัวแก้วเองก็ตกเป็นหัวข้อวิจารณ์ของชาวบ้านช่างซุบซิบเหล่านี้เสมอ โดยเฉพาะในประเด็น

เกี่ยวกับการเป็นผู้หญิงในสลัมของแก้ว ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับแก้ว ประกอบกับการที่แก้วมีหน้าตาสวยงาม แก้วจึงถูกชาวบ้านดูหมิ่นว่าอนาคตก็คงไม่แตกต่างไปจากเกือพีสาว

เมื่อแก้วถูกผู้ชายลุดไปข่มขืนนั้น แทนที่จะมีคนเห็นใจในฐานะผู้เคราะห์ร้าย กลับกลายเป็นว่าแก้วถูกประณามราวกับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของเธอ และนอกจากจะว่าแก้วแล้ว พวกชาวบ้านยังพากันไปถึงแก้วด้วย เช่น “ไม่ตายก็เสียคนไปชาติหนึ่งละวะ มันจะมองใครได้ ระวังแต่พี่น้องสาวมันเถอะ โตขึ้นหน้าตาก็คงดี ถ้าแก่ชะม้ายชายตา ก็คงไม่พ้ออย่างอี่พีสาว” หรือ “ลูกสาวครอบครัวนี้เอาดีไม่ได้สักคน ผู้หญิงก็หนีตามผู้ชายไป พวกผู้ชายก็พาลูกสาวเขาหนี ไม่เคยได้แต่งงานเป็นเรื่องเป็นราวสักคน นังแก้วก็คงอี่แบบเดียวกันอีกละวะ” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 23 - 24) แก้วจึงมีความรู้สึกทางลบต่อสภาพแวดล้อมที่เธออาศัยอยู่เป็นอย่างมาก แก้วคิดเสมอว่า

เกิดมาเป็นผู้หญิง ไม่มีค่า แก้วจำจนฝังหัว เกิดมาเป็นผู้หญิงเป็นเครื่องระบายนามารมณ์ของผู้ชาย ไม่มีสิทธิ์ ไม่มีเสียง จะตายทั้งเป็นก็ไม่มีใครเคียดแค้น ยิ่งเป็นผู้หญิงตามสลัมอย่างแก้ว ... นังแก้วเป็นเพียงผู้หญิงคนหนึ่งเท่านั้นเอง ผู้หญิงจากสลัม อยู่แต่กับความสกปรกและต่ำช้า มีแต่คนหมามเหยียด

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 26 - 27)

และแก้วก็ครุ่นคิดอยู่เสมอว่าถ้ามีโอกาสเธอจะต้องหนีให้พ้นจากสภาพที่อยู่อาศัยนี้ให้ได้ นอกจากนี้ จากสภาพสังคมที่เลวร้าย ทำให้แก้วมีพฤติกรรมวาทาที่ก้าวร้าว เธอมักตอบโต้กับบุคคลที่ไม่ประสงค์คบกับเธอด้วยวาทาที่รุนแรงเสมอ ดังเช่น กรณีของนายสมบุญผู้ซึ่งเป็นหนึ่งในคนร้ายที่ข่มขืนพีสาวเธอ เมื่อเขาออกจากคุกมาพบเธอเข้าก็ถวนลามเธออย่างไม่เกรงใจ เธอจึงค่าเขาไปอย่างหยาบคายว่า “มึงอย่ามายุ่งกะกูนะไอ้สัตว์” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 56) หรือเมื่อแก้วทำให้ผู้ชายสองคนฆ่ากันตายด้วยความเข้าใจผิด ครุสมย์ที่ข่มขืนเธอมาต่อว่าหาว่าเธอเป็นต้นเหตุ เธอก็ตอบโต้เขาอย่างไม่ไว้หน้าว่า “มันไม่อัปรี๊ดแต่นังแก้วคนเดียวหรือก่น่า คนอื่นมันก็อัปรี๊ดด้วย” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 70)

อย่างไรก็ดี ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างแก้วกับทรัพย์นั้น ก็ดำเนินไปด้วยความราบรื่น เนื่องจากแก้วปฏิบัติตนในฐานะภรรยาเขาเป็นอย่างดี ครอบครัวของแก้วมีความสุขพอใช้ เพราะทรัพย์สามีเป็นผู้ชายที่มีความรับผิดชอบ และแก้วก็สามารถปรับตัวเข้ากับเขาได้ดี แม้ว่าทรัพย์จะกุมอำนาจทางการเงินในบ้านไว้หมดแล้วแบ่งให้เธอไว้ใช้จ่ายเพียงจำนวนหนึ่งก็ตาม แต่แก้วก็ยอมรับได้ และในที่สุด แก้วก็พ้นจากสภาพความเป็น “เด็กสลัม” หรือชาวชุมชนแออัดอย่างเต็มตัว สมดังที่เคยตั้งปณิธานไว้ แม้ว่าจะเป็น การพ้นมาด้วยการแต่งงานก็ตาม นับได้ว่าแม้แก้วจะมีพื้นฐานทาง

สังคมมาจากความเลวร้าย แต่ด้วยความสัมพันธ์ที่เข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างสามีและภรรยา ก็ทำให้เธอมีความสุขได้ตามสมควร

แหววัน จากเรื่อง แหววัน

ภูมิหลัง

แหววัน กลั่นเมฆ เป็นตัวละครหญิงที่ต้องต่อสู้กับความลำบากด้วยลำแข้งของตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพิงใคร เธอเป็นเด็กสาวที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม บิดามารดามีอาชีพเป็นชาวสวนผลไม้ฐานะยากจน เธอและน้องชายชื่อไววิทย์ต้องช่วยครอบครัวทำงานสวนมาตั้งแต่ยังเด็ก ด้วยความยากลำบากในการดำเนินชีวิต แหววันจึงเป็นเด็กสาวที่มีความมุ่งมั่นที่จะหนีจากสภาพความยากจนนี้ให้ได้ เธอมีความคิดว่าการศึกษาจะเป็นหนทางเดียวที่นำพาชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ เธอจึงมานะพยายามเล่าเรียนหนังสืออย่างหนัก

แม้ว่าบิดามารดาจะไม่สนับสนุนให้เรียนหนังสือ เพราะอยากให้เธอช่วยงานในสวนมากกว่า แต่ด้วยความอดทนในการเล่าเรียนประกอบกับการเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง ทำให้แหววันได้รับทุนการศึกษามาตลอด และเธอก็คือสิ่งที่จะเรียนหนังสือในชั้นสูงต่อไป เธอต้องทนต่อการทำงานหนักเพื่อเก็บเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียน จนกระทั่งเธอสำเร็จการศึกษาจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในระหว่างศึกษาอยู่เธอได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ได้รู้จักกับเพื่อนที่มาจากสังคมชั้นสูงกว่า และเพื่อนที่มีความคิดรุนแรงมองโลกในแง่ร้าย เธอต้องอาศัยการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่นี้ นอกจากนี้ความสวยของเธอยังทำให้กลายเป็นความหาวิทยาลัยและนางแบบ และเธอยังได้พบและมีความสัมพันธ์ทางใจกับชายหนุ่มอีกหลายคน ซึ่งก็เลิกรากันไปด้วยเหตุผลต่างๆ กัน

เมื่อจบการศึกษา แหววันเข้าทำงานเป็นครูโรงเรียนราษฎร์แห่งหนึ่ง เธอได้พบปัญหาจากการเอารัดเอาเปรียบของเจ้าของโรงเรียนและการเล็งผลประโยชน์จากนักเรียนของครู เธอจึงเริ่มมองหางานใหม่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่พันธุสุริย์พี่ชายของเพื่อนเธอคนหนึ่งมาชวนไปเป็นครูสอนทหารในโรงเรียนทหารแห่งหนึ่ง และเมื่อได้ใกล้ชิดกับเขา ทำให้เธอพบกับปัญหาความหึงหวงจากภรรยาของเขา จนกระทั่งถูกบีบให้ออกจากงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อพันธุสุริย์เลิกกับภรรยาและเดินทางไปยังต่างประเทศ เขาก็มอบหมายให้แหววันดูแลบ้านซึ่งเปิดเป็นโรงเรียนโดยให้แหววันบริหารงาน จนกระทั่งพันธุสุริย์เดินทางกลับจากต่างประเทศเมื่อเวลาผ่านไปกว่าสิบปี และมาขอแต่งงาน

กับแหววัน แต่ประสบการณ์ของแหววันที่ได้เห็นความผันแปรของจิตใจมนุษย์ กอปรกับการอุทิศตนให้กับหน้าที่การงาน ทำให้แหววันปฏิเสธคำขอแต่งงานจากเขา และตั้งใจที่จะใช้ชีวิตโดยไม่มีคิดแต่งงานกับใคร

สถานภาพและบทบาททางสังคม

แหววันเป็นบุตรสาวชาวสวนที่ยากจน บิดามารดาไม่สนับสนุนให้เรียนหนังสือมากกว่าที่จะให้มาช่วยงานสวน แต่เธอก็ตระหนักดีว่า การเป็นชาวสวนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต่ำเพียงใด คงจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเธอตอนต้นเรื่อง ซึ่งเป็นพลังผลักดันให้เธอพยายามที่จะหนีให้พ้นจากสภาพเช่นนี้ให้ได้

เหตุการณ์นั้นคือ เธอถูกลูกชายเจ้าของที่ดินซึ่งเธอเช่าอาศัยอยู่ลวนลามอย่างไม่เกรงใจ เพราะเขาคิดว่าเธอเป็นเพียงลูกสาวชาวสวนที่เขาคงทำอะไรกับเธอก็ได้ เธอจึงมีความคิดว่า “เขาคูหมิ่น ... เขาเห็นแหววันเป็นลูกสาวคนเช่าที่ไม่ต้องให้เกียรติ ไม่ต้องยกย่อง จะมองอย่างไร ทำอย่างไรก็ได้ ... แต่วันหนึ่งแหววันจะต้องเป็นชาวสวนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือไม่เป็นชาวสวนอีกต่อไป จะได้ไม่มีใครมาดูหมิ่น” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 8)

ในความคิดของแหววันคือ การศึกษาจะช่วยให้แหววันพ้นสภาพนี้ไปได้ ดังนั้น เธอจึงมานะดูหนังสืออย่างหนัก แม้กระทั่งในเวลาทำงานในสวน “เพื่ออนาคตแหววันทนความลำบากได้ทุกอย่าง บางวันหล่อนอดอาหารกลางวันเพราะต้องการหนังสือเฉลยข้อสอบ อดทนกับทนอดต้องคู่กันไปเสมอ” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 30) และแม้จะต้องทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนอย่างหนัก แต่แหววันก็มีได้ทั้งภาระหน้าที่งานสวนให้ตกอยู่ที่บิดามารดาแต่เพียงฝ่ายเดียว เธอยังได้ดูแลช่วยเหลือบิดามารดาตลอดเวลา ภารกิจประจำวันของเธอคือตื่นแต่เช้าลุกขึ้นรดน้ำปลูกก่อนไปโรงเรียน วันหยุดช่วยถอนหญ้ารดปุ๋ยซึ่งเป็นงานที่หนักและเหนื่อยมาก เพราะตลอดวันจะต้องคลุกคลีอยู่กับปุ๋ยที่ทำมาจากสิ่งสกปรกของมนุษย์และสัตว์

จากความยากจนของครอบครัว ทำให้แหววันต้องกระเสือกกระสนทุกวิถีทางที่จะหารายได้พิเศษเพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียน โดยไม่ต้องรบกวนเงินจากบิดา เช่น การรับจ้างเรียงพลู แม้จะเป็นงานที่เธอไม่ชอบทำ เพราะการเรียงพลูนั้น “... มือเปียกน้ำทั้งวัน ไม่กี่วันก็เริ่มเป็นแผลเปื่อยตามง่ามนิ้ว น้ำมันก๊าด แหววันแทบร้องไห้เพราะมันแสบ วิธีรักษาก็คือฝนสารส้มทา แสบเข้ากระดูกทีเดียว” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 19) แต่เธอจำเป็นต้องทำงานนี้ เพราะเป็นวิธีหาเงินที่มีรายได้มากกว่างานชนิดอื่น

นอกจากนี้ แววันต้องทนอดออมเพื่อเก็บเงินที่หาได้นั้นไปใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชา เข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จากความพยายามอย่างหนัก ประกอบกับผลการเรียนที่เยี่ยมยอดทำให้บิดาเห็นใจและช่วยค่าใช้จ่ายในการเรียนบ้าง ทำให้เธอมุ่งมั่นในการเรียนอย่างเต็มที่ แต่กระนั้นด้วยความยากจน แววันก็ต้องทนความลำบากจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในที่สุด

หลังจากสำเร็จการศึกษา แววันก็ได้กลายเป็นหลักสำคัญของครอบครัว ในขณะที่น้องชายของเธอแต่งงานไปเขาก็ไม่ได้มาช่วยเหลื่อครอบครัวเลย และเมื่อเจ้าของที่ดินที่ครอบครัวแววันเช่าอยู่ต้องการจะยกเลิกการเช่าเพื่อนำที่ดินไปแบ่งจัดสรรขาย เธอก็ต้องรับภาระในการหาเงินผ่อนชำระเพียงคนเดียว โดยที่น้องชายของเธอมิได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลื่อภาระในส่วนนี้ มีหน้าซ้ำยังพาครอบครัวเข้ามาเอาเปรียบเธออีกด้วย

อย่างไรก็ดี ด้วยความสวยของแววันถึงขนาดเคยเป็นดรัมเมเยอร์ชบวนพาเหรดงานกีฬา มหาวิทยาลัยและเป็นนางแบบด้วย แววันสามารถที่จะเลื่อนสถานะของตนเองให้สูงด้วยวิธีการที่ไม่ยากนัก แต่เธอกลับไม่เลือกหนทางที่สะดวกสบายโดยการเอาความสวยงามเป็นใบเบิกทาง เพราะเธอเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และตระหนักดีว่าไม่ใช่หนทางที่ถูกต้องสำหรับผู้หญิงอย่างเธอ

นอกจากนี้ แววันยังมีความรับผิดชอบกับงานในหน้าที่เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่เธอไปทำงานเป็นครูสอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งหลังสำเร็จการศึกษา แววันตั้งใจทุ่มเทกับงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และเต็มใจที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ ในขณะที่เพื่อนครูด้วยกันกลับแนะนำให้เธอเก็บวิชาที่สอนไว้เพื่อนำมาเปิดสอนพิเศษหารายได้เพิ่มเติม ซึ่งแววันคิดว่าเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง แม้จะเป็นหนทางที่ได้เงินมาแบ่งเบาภาระในการผ่อนส่งที่ดินก็ตาม ดังนั้น เมื่อพันธุสุรีย์มาชวนเธอไปเป็นครูทหาร เธอจึงไม่ลังเลที่จะลาออกจากการเป็นครูในโรงเรียนแห่งนั้น

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

แววันเป็นผู้หญิงที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง เมื่อเธอพบกับปัญหาใดก็ตาม เธอเผชิญกับมันด้วยความเข้มแข็ง และตัดสินใจด้วยวิธีที่เธอพิจารณาแล้วว่าถูกต้อง

ปัญหาแรกคือ เรื่องการเรียนต่อ แววันวางแผนอนาคตตัวเองอย่างมีขั้นตอน เธอรู้ว่าโอกาสในการศึกษาเธอมีไม่มากนัก ถ้าไม่เรียนให้ได้คะแนนดี ๆ จนได้ทุนการศึกษา ก็อาจหมดโอกาสในการเรียนต่อ และความฝันที่แววันจะพ้นจากสภาพสังคมเดิมก็ไม่มีทางเป็นความจริง เมื่อเธอตั้งใจดังนั้น เธอก็วางแผนที่จะสอบเข้าเรียนต่อในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เพราะถ้าเรียน

ในโรงเรียนเดิมต่อไป ก็อาจจะทำให้สอบแข่งขันกับคนอื่นเพื่อเข้าเรียนมหาวิทยาลัยตามที่ตั้งใจไว้ไม่ได้

ปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่แหววันอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ที่เธอไม่คุ้นเคย บางครั้งก็ทำให้ขาดความมั่นใจในตัวเองไปบ้าง เพราะเธอได้รู้จักกับเพื่อนใหม่ที่มาจากสังคมระดับสูงกว่าเธอ เช่น ระวีวรรณ ลูกสาวนายพล สุปราณี บิดาเป็นนักธุรกิจที่ร่ำรวย หรือ พรสวรรค์ บิดาเป็นเจ้าของห้างสรรพสินค้าที่ใหญ่โตเป็นต้น เธอเคยคิดว่า “เราหลงมาอยู่ท่ามกลางคนเหล่านี้ เราจะทำตัวอย่างไรจึงจะเหมาะสม ทำช่อมช่อให้เขาดูถูกหรือฟุ้งเพื่อตามเขาไปทั้งที่ไม่มีเงินจนเกินตัวกระนั้นหรือ วางเฉยไม่สนิทกับใครเลย ทำตัวเป็นคนเข้ากับใครไม่ได้ อย่างนั้นหรือ” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 53 - 54)

อย่างไรก็ดี แม้เธอจะอยู่ในสังคมระดับที่แตกต่างไปจากเธอ เธอก็ยังคงดำเนินชีวิตของเธอไปตามปกติ เธอรู้ดีว่าภาระของเธอมีมาก เธอจึงไม่เคยปล่อยตัวให้ฟุ้งเพื่อไปตามเพื่อนผู้ร่ำรวยเช่นเมื่อเลิกเรียนเธอก็ตรงกลับบ้านทันที ไม่ไปเที่ยวหรือดูภาพยนตร์กับเพื่อน แม้ว่าจะถูกคะยั้นคะยอเพียงไร หรือเรื่องการแต่งกายก็พยายามเลือกใช้ให้เหมาะสมและตามฐานะและความจำเป็นของสถานที่ที่เธอจะต้องไป จึงอาจกล่าวได้ว่า การรู้จักและเข้าใจสภาพของตัวเอง ทำให้เธอไม่เกิดปัญหาในการปรับตัวเพื่อเข้ากับสังคมที่เธอไม่เคยชินแต่อย่างใด

ในแง่ปัญหาจากการทำงาน เธอก็สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเรียบร้อย ด้วยความเข้มแข็ง โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นจากเด็กนักเรียนในชั้น เนื่องจากโรงเรียนที่เธอสอนอยู่เป็นโรงเรียนเอกชนที่รับนักเรียนซึ่งมีปัญหาทางความประพฤติจนไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนอื่นได้ เด็กนักเรียนเหล่านี้ต่างชอบ “ลองดี” กับครูผู้สอนเสมอ โดยเฉพาะนักเรียนชาย ดังเช่น อติสร เด็กหนุ่มลูกชายเศรษฐีที่สร้างปัญหากับครูทุกคน จนกระทั่งเขาก่อเหตุเผากระดาษข้อสอบในขณะที่เธอคุมสอบอยู่ ในครั้งแรกแหววันถึงกับวิ่งเข้าไปร้องไห้ในห้องน้ำ แต่แล้วเธอก็ตัดสินใจที่จะแก้ปัญหาด้วยความเด็ดขาดด้วยการใช้ความรุนแรงตอบโต้กับเขา

เมื่ออติสรเห็นว่าแหววันเอาจริง ก็ทำให้เขาไม่กล้าแสดงปฏิกิริยาก้าวร้าวกับเธออีกต่อไป ซึ่งหากเธอไม่แก้ปัญหาด้วยวิธีการนี้ ปัญหาที่เกิดจากเขาก็คงไม่สิ้นสุด และเธอก็ต้องยอมให้เขาถูกคามเธอตลอดไป

สำหรับปัญหาเรื่องความรัก แหววันใช้สติปัญญาและความเป็นตัวของตัวเองเข้าแก้ไข ทำให้เธอไม่ต้องพบกับความเสียใจถึงขนาดพุ่มพ่ายเมื่อผิดหวัง ดังกรณีของพรเลิศนักธุรกิจหนุ่มที่ให้ความสนใจเธอเกินฐานะความเป็นเพื่อนของน้องสาว เมื่อครั้งที่เธอไปทำงานที่ห้างของเขาในช่วงปิดเทอม เธอรู้ดีว่าสภาพความเป็นอยู่ของเธอและเขาแตกต่างกันมาก เพราะเธอเป็นเพียงเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวชาวสวนที่ยากจน ส่วนเขาเป็นลูกชายนักธุรกิจใหญ่ที่จะสืบทอดกิจการต่อ

จากบิดา และยังเป็นนักเรียนนอกที่โก้หรู การคบหาสมาคมของเธอกับเขาจึงเป็นไปในลักษณะที่เธอพร้อมรับมือกับความผิดหวังล่วงหน้า “ถ้าวันไหนฉันรู้ว่าฉันไม่อาจอยู่ในโลกเดียวกับเขาได้ ฉันจะบอกเขาและไม่คบหาสมาคมกับเขาอีกต่อไป นอกจากจะเป็นคนรู้จักเฉยๆ ทักทายกันเมื่อพบกันโดยบังเอิญ” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 291)

และในที่สุด เมื่อเธอรู้ว่า พรเลิศยุติความสัมพันธ์กับเธอ เพราะเขาเห็นว่าเธอไม่เหมาะสมกับเขา และเขาหันไปคบหากับผู้หญิงอื่นที่เหมาะสมมากกว่า แม้เธอจะรู้สึกเสียใจ แต่เธอก็มิได้แสดงความในใจนี้ให้ใครรับรู้ เธอยังคงวางเฉยเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และเธอก็คิดเล็กที่จะไปทำงานพิเศษกับเขาในวันหยุดที่ห้างสรรพสินค้าแห่งนั้นเพื่อยุติปัญหา ทางการเงินที่เธออยู่ในช่วงที่ต้องการเงินเป็นอย่างมาก เธออธิบายเหตุผลที่เลิกไปทำงานกับเขาให้กรองกาญจน์เพื่อนของเธอฟัง เมื่อถูกถามว่าเป็นเพราะเธอหรือเขาที่มีคู่รักใหม่ เธอบอกว่า “มีหรือไม่มีไม่สำคัญหรอก ชีวิตของฉันไม่ได้ขึ้นกับสิ่งนี้ ฉันถือว่าฉันมีสองขาสองมือ มีมันสมองไม่หวังจะพึ่งผู้ชาย แต่อยากจะทำเงินของตัวเองมากกว่า” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 375) ที่เธอกล่าวเช่นนี้ เพราะกรองกาญจน์มักคิดว่าเธอคบกับพรเลิศเพราะต้องการจะยกฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง ทางการเงินที่เธอยืนยันมาตั้งแต่ต้นว่า การคบกับใครเธอไม่ได้คบเพราะคนๆ นั้นร่ำรวย แต่คบเพราะเขาถูกใจเธอมากกว่า

ส่วนเสงี่ยม แจ่มบาง ชายหนุ่มอีกคนหนึ่งที่เขาวันเคยศรัทธาในอุดมคติเพื่อสังคมของเขา แต่เมื่อเขาละทิ้งอุดมการณ์ที่เคยมี เขาวันก็หมดศรัทธาในตัวเขาทันที และตัดสินใจเลิกคิดถึงเขา แม้จะรู้สึกเจ็บปวดกับการกระทำของเขา เธอก็สามารถวางสีหน้าได้เฉย และเริ่มวางแผนการให้กับชีวิตตัวเอง ด้วยการไปสมัครเรียนต่อวิชาชีพครูเพิ่มเติมเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ นับว่าเขาวันมีจิตใจที่เข้มแข็งและเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่เอาตัวเองไปผูกมัดกับชีวิตของคนอื่น ดังนั้น แม้เธอจะต้องพบกับปัญหาเรื่องความรักในเวลาไม่นานถึง 2 ครั้ง เธอก็ยังสามารถใช้ชีวิตต่อไปได้โดยไม่ย่อท้อต่อความผิดหวัง

สำหรับความรักของเธอและพันธุ์สุรียพันธ์ั้น ในครั้งแรกเธอไม่ได้คิดอะไรกับเขามากนัก แต่เมื่อเขาได้ให้ความเอาใจใส่เธอ โดยเฉพาะในช่วงที่เธอประสบอุบัติเหตุถูกรถชน ก็ทำให้เขาวันเริ่มรู้สึกใจไหวเขว แต่เนื่องจากเขามีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้ว เขาวันจึงต้องบังคับใจตัวเอง มิให้อารมณ์อยู่เหนือความถูกต้อง

ในที่สุด เธอก็สามารถหักห้ามความรู้สึกของตัวเองได้ และหลังจากเหตุการณ์ระหว่างเธอและพันธุ์สุรียพันธ์สิ้นสุดลงแล้ว เธอก็มิได้ให้ความสนใจชายหนุ่มคนอื่นอีกเลย แม้จะมีชายหนุ่มให้ความสนใจเธออีกหลายคน เพราะเธอมุ่งมั่นกับงานในหน้าที่ของเธอมากกว่า และเมื่อเวลาผ่านไป พันธุ์สุรียพันธ์ก็ได้กลับคืนสู่เมืองไทยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เขาคงต้องลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ต่างประเทศ

เขามาขอแหววันแต่งงาน แต่แหววันปฏิเสธเขาไปเพราะเธอตั้งใจแล้วว่า จะอยู่ในโลกของเธอซึ่งเป็นโลกแห่งการงาน คังนั้น ภาพสุดท้ายของแหววันที่ผู้เขียนเสนอไว้ก็คือ

หล่อนเซิดคอขึ้นอย่างตระหง เคนตรงไปยังทิศทางที่ควรไป ยึดทั้งบนใบหน้าและในหัวใจ
นี่แหละบำเหน็จชีวิตที่หล่อนต้องการ ความเข้าใจตนเอง ดอกไม้ที่บ้านแล้วในหัวใจของ
หล่อน

โลกใหม่ของแหววันจึงเรื่องรองด้วยสิ่งนี้ แม้จะไม่มีใครเห็นว่าเป็นสิ่งใด

(สุภา สิริสิงห. 2520 : 509)

ความสัมพันธ์กับสังคม

แม้แหววันจะเป็นผู้หญิงสวย แต่เธอก็มิได้มีความอ่อนหวานดังเช่นหน้าตา เธอมีบุคลิกภาพที่แข็งแกร่ง ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อมั่นในตัวเอง ดังที่บิดากล่าวถึงเธอว่า “ลูกคนนี้ไม่ยอมอ่อนข้อให้ใครไม่ว่าเพื่อนหรือพ่อแม่ นิสัยแจ่มๆ อย่างนี้ไม่มีใครเขาชอบ ผู้ใหญ่ชอบเด็กอ่อนหวานนอบน้อม ผู้ชายชอบผู้หญิงนุ่มนวลน่ารัก ทว่าท่าทางของแหววันกระด้าง” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 12) นอกจากนี้เธอยังมี “ท่าทางมีความมั่นใจในตัวเอง พุดตรง และแข็งขันไม่กลัวใคร” (สุภา สิริสิงห. 2526 : 34) ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้จะมองเห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับบุคคลรอบข้าง

เธอมักเป็นคนพุดจาตรงไปตรงมาเสมออย่างไม่ว่าใครจะโกรธ เพราะเธอถือว่าสิ่งที่พุดเป็นเรื่องจริง และการพุดของเธอก็มิได้มีเจตนาร้ายกับใคร ดังเช่นที่เธอมักจะว่ากล่าวกรองกาญจน์เพื่อนผู้มีหัวรุนแรงและมองโลกในแง่ร้ายอย่างตรงไปตรงมาเสมอ เมื่อเธอเห็นว่าทัศนคติของกรองกาญจน์ที่มีต่อเรื่องต่างๆ นั้นไม่ถูกต้อง

นอกจากนั้น แหววันยังเป็นคนที่ชอบแสดงความคิดเห็น เธอกล้าที่จะแสดงทัศนะที่ไม่เห็นด้วยกับพี่ชายของเพื่อนเธอซึ่งเป็นักเรียนนายร้อยทหารบก ลักษณะแจ่มๆ ของแหววันนี่เองที่ทำให้พันธุ์สุริย์ไม่ชอบหน้าเธอนัก ถึงกับคิดดูถูกเธอว่า “ท่าทางเชื่อมั่นในตัวเองดี เธออะ มีดีอะไรล่ะ แม่สาวชาวสวน ... จะว่าสวยรีก็ไม่ว่าสวยกว่าคนอื่น หล่อนถือตัวว่ามีอะไรดี จึงได้มีท่าแข็งกระด้างเช่นนั้น” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 168) แต่ในภายหลัง เมื่อเขาได้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของเธอ เขาก็มีความรู้สึกที่ดีกับเธอถึงขนาดรักและขอเธอแต่งงาน

บุคลิกลักษณะอีกอย่างหนึ่งของแหววันคือ การรู้จักวางเฉยเมื่อมีผู้กล่าวถึงเธอในทางเสียหาย ดังเช่น มีผู้คนนิทาเธอว่าหนีตามผู้ชายไปเมื่อเธอต้องไปเฝ้าไข้ยายที่ป่วยหนัก แม้ใจจะ

โกรธ แต่เธอก็ไม่สนใจที่จะโต้ตอบ ปล่อยให้เรื่องค่อยๆ เงียบหายไปเอง และจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เธอเลิกคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้านชาวสวนด้วยกัน เพราะเธอเกลียดการนินทาว่าร้ายของพวกชาวบ้านเหล่านี้

นอกจากสังคมระดับชาวบ้านที่เธออาศัยอยู่ ในแวดวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งปัญญาชนก็หนีไม่พ้นเรื่องราวเหล่านี้เช่นกัน ยิ่งเธอเป็นคนเด่นในเรื่องรูปร่างหน้าตาและการเรียน ก็ยิ่งตกเป็นหัวข้อขบขนิพนินทาของพวกเขาเหล่านั้น เธอมักได้ยินคำกล่าวร้ายเข้าหูเสมอ เธอก็วางตัวเฉย แม้จะรู้สึกกระทบกระเทือนกับคำนินทาเหล่านั้น แต่เธอก็พยายามเอาใจมุ่งไปที่การเรียนและการงานให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ใจสงบลง

อย่างไรก็ดี การที่แหว่วันมีโอกาสมาเรียนหนังสือร่วมกับเพื่อนที่มาจากสังคมระดับสูงกว่าเธอ ทำให้เธอต้องปรับตัวเองเพื่อให้เข้ากับเพื่อนๆ ให้ได้ แม้ในครั้งแรกเธอจะนึกกังวลใจว่าตัวเธอจะพบปัญหาในการเข้ากับบุคคลอื่นไม่ได้ ดังที่เธอนึกเปรียบเทียบสังคมใหม่ที่เธอพบกับสังคมเก่าที่เคยอยู่ว่า “ข้างหนึ่งของหล่อนยังต้องเหยียบอยู่ในโลกเก่า แต่อีกข้างหนึ่งก้าวออกไปเหยียบโลกอีกโลกหนึ่ง ซึ่งช่องว่างแตกต่างกันระหว่างโลกสองโลกนี้มันกว้างนัก กว้างจนแทบจะเหยียบไว้พร้อมกันไม่ได้ ขาของหล่อนอาจจะนึกขาดออกจากกันในวันใดวันหนึ่ง และขณะนี้หล่อนรู้สึกเจ็บปวดในการต้องยืนอยู่เช่นนั้นเหลือเกิน” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 284)

แต่ด้วยการปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และการรู้จักว่าตัวเองคือใคร มีจุดมุ่งหมายอะไรในชีวิต ทำให้แหว่วันสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ได้โดยไม่เกิดปัญหา เธอให้ข้อคิดกับตัวเองไว้ว่า “เราอาจเป็นตัวเตี้ยในสังคมใหม่ แต่เรารู้ว่าเราเป็นตัวเรา และเราสำคัญแค่ไหนนั่นสำคัญกว่าไม่ใช่หรือ ถ้าเราคิดว่าเราเป็นช้างเราก็จะเป็นช้าง ถ้าเราคิดว่าเราเป็นเตี้ยเราก็เป็นเตี้ย” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 464)

ในแง่ทัศนคติที่มีต่อเรื่องต่างๆ นั้น แหว่วันเป็นคนที่มีความคิดก้าวหน้ากว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน ดังเช่นเรื่องกิจกรรมมหาวิทยาลัย เธอไม่เห็นด้วยกับความฟุ้งเฟ้อรัวรัวเพื่อกิจกรรมกีฬา เพราะเธอมีความรู้สึกที่ไม่ใช่สิ่งสำคัญในการเป็นนิสิตมหาวิทยาลัย ดังนั้น เมื่อแหว่วันได้รับเลือกให้เดินนำขบวนพาเหรดในงานกีฬา แทนที่เธอจะดีใจที่จะมีโอกาสได้เป็น “ดาว” ของมหาวิทยาลัย เธอกลับแทบจะร้องไห้ เมื่อนึกว่าจะต้องเสียเงินทองเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการตัดชุด มีหน้าซำยังทำให้เธอต้องเสียเวลาในการดูหนังสือ แต่ถึงแม้แหว่วันจะต้องแบ่งเวลาให้แก่กิจกรรมดังกล่าว ก็ไม่ทำให้ผลการเรียนของเธอตกต่ำลง ผลสอบปลายปีปรากฏว่าเธอสอบได้เป็นอันดับที่ห้า และมีสิทธิ์ได้ทุนยกเว้นค่าบำรุงมหาวิทยาลัยด้วย

นอกจากนั้น เธอยังกล้าเผชิญหน้ากับผู้ไม่ประสงค์ดีต่อเธออย่างเปิดเผย ดังเช่นที่เธอเผชิญหน้ากับชลิดา ภรรยาของพันธุสุรีย์ที่มาหาเธอถึงที่ทำงานด้วยความหึงหวงสามี เธอตอบโต้

กับชลิตาด้วยความสงบเยือกเย็น แม้ชลิตามุ่งที่จะชักใช้และแสดงกิริยาอาการหึงหวงสามีอย่างเปิดเผยและแค้นเคืองแหววันก็ตาม

และเมื่อชลิตาใช้อิทธิพลของบิดาบีบบังคับให้แหววันลาออกจากอาชีพนายทหาร โดยให้ผู้บังคับบัญชาของแหววันเรียกเธอไปพบแล้วให้เซ็นชื่อในใบลาออกจากงาน ในครั้งแรกเธอยังไม่ยอมลงชื่อ มิใช่เพราะต้องการจะอยู่ในอาชีพต่อไป แต่เธอขอเหตุผลในการกระทำนี้ แม้ผู้บังคับบัญชาจะอ้างวินัยทหารมาบังคับ เธอก็ยื่นกรานที่จะให้เขาอธิบายเหตุผลให้ได้ เธอกล่าวว่า “ถ้าฉันจะต้องถูกไล่ออก ก็ขอให้ฉันทราบเหตุผลละ ฉันทำผิดอะไรละ ในเมื่อคราวเกิดอุบัติเหตุ ฉันนั่งงานตั้งหลายวันยังไม่เห็นใครว่าอะไร ทุกคนบอกว่าไม่เป็นไรๆ แล้วนี่ อยู่ๆ ก็เอาใบลาออกเพราะสุขภาพไม่เหมาะกับงานมาให้ลงชื่อ” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 486)

จนกระทั่ง เธอทราบเหตุผลว่า มาจากการกลั่นแกล้งของผู้ใหญ่โดยใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม เธอก็ยอมลงชื่อลาออกอย่างไม่สะทกสะท้าน แม้ว่าเธอยังไม่ทราบอนาคตตัวเองว่าจะมีอาชีพใดมารองรับ ในเวลาเดียวกันนี้เองที่บิดาของเธอป่วยหนักและเสียชีวิตในเวลาไม่นาน เธอก็ยังตั้งสติได้อย่างมั่นคง ซึ่งหากเป็นผู้หญิงที่มีได้มีความเข้มแข็งเช่นเธอต้องมาพบกับความผิดหวังในชีวิตอย่างนี้ ก็คงจะทำให้ชีวิตของเธอต้องพ่ายแพ้จนอาจคิดสั้นได้ แต่แหววันกลับทำทนายความทุกขนั้นอย่างไม่หวั่นเกรงว่า “มีอะไรร้ายกาจอีกไหมที่รอแหววันอยู่ หล่อนเข็ดหน้าขึ้นทันที ฉันจะเตรียมรับเจ้า เข้ามาเสีเจ้าความร้ายกาจของมวลมนุษย์ เข้ามาเถิดทุกข์โศกโรครุระ ฉันอยากรู้เหมือนกันว่าจะมีความทุกข์อันใดในโลกนี้อีกที่จะประดังกันเข้ามาและทำให้ทนไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 492)

กำไล จากเรื่อง *ลูกแม่*

ภูมิหลัง

โบตันเสนอภาพของกำไล โมกขาวในฐานะตัวละครหญิงที่มีความพึงใจว่าผู้ชายเป็นเพศที่เห็นแก่ตัวและเอาใจเอาเปรียบผู้หญิง เนื่องจากผู้ชายทุกคนที่เกี่ยวข้องในชีวิตของเธอต่างขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวทั้งสิ้น นับแต่บิดาที่เจ้าชู้และทิ้งมารดาไปมีภรรยาใหม่ ส่วนบรรดาพี่ชายของเธอก็ไม่เคยมาดูแลเอาใจใส่มารดาเลย แต่กลับมารับมรดกเมื่อมารดาเสียชีวิต มีหน้าซ้ำสามิของเธอก็ได้ทิ้งเธอไปในขณะที่เธอดังครรภ์ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้กำไลเกลียดผู้ชายจนเข้าขั้นโรคจิต เมื่อเธอให้กำเนิดบุตรฝาแฝดหญิงชายคู่หนึ่ง ชื่อใหม่กับแพร เธอพยายามเลี้ยงดูแพรบุตรชายให้เป็นผู้หญิงด้วยการปิดบังความจริงเกี่ยวกับความเป็นผู้ชายของเขาไว้ และคนทั่วไปก็มิได้

สงสัยเพราะเธอแจ้งเกิดไว้ว่าบุตรของเธอเป็นผู้หญิงทั้งคู่ เธออบรมแพรในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง ให้เรียนในโรงเรียนสตรีพร้อมกับบุตรสาว นอกจากนี้เธอยังตัดขาดกับโลกภายนอกบ้าน โมกขาวของเธอ ด้วยการปิดรับสื่อทุกชนิดเพื่อป้องกันมิให้แพรรู้ความจริงว่าเขาเป็นผู้ชาย แต่เมื่อแพรเริ่มเติบโตขึ้นเขาสังเกตเห็นความแตกต่างทางร่างกายระหว่างตัวเขากับพี่สาว ในที่สุดความลับที่ปกปิดมานานก็เผยขึ้น จากการช่วยเหลือของบริบูรณ์ครูพลศึกษาที่สังเกตเห็นความจริงนี้ เขาทำให้แพรได้เปลี่ยนตัวเองให้ถูกต้องตามเพศดั้งเดิม และพาแพรหนีออกจากบ้านไปอยู่กรุงเทพฯ

ถ้าไล่ออกติดตามแพรจนพบ แต่ปรากฏว่าลูกของเธอได้กลายเป็นผู้ชายอย่างเต็มตัวแล้ว เธอจึงได้เรียนรู้ว่า ความดีอันในการเลี้ยงลูกอย่างผิดธรรมชาติสร้างความทุกข์ทรมานให้แก่ลูกของเธอมาก เธอเริ่มยอมรับความจริงมากขึ้น และเมื่อเธอได้รู้จักตัวคนที่แท้จริงของบริบูรณ์ว่าเขาเป็นผู้ชายที่มีความรับผิดชอบ และไม่เคยฉวยโอกาสเอาเปรียบผู้หญิง ทำให้เธอเริ่มเปลี่ยนทัศนคติที่เคยมี และเปลี่ยนแปลงวิธีการเลี้ยงลูกใหม่โดยปล่อยให้ลูกได้มีโอกาสเลือกทางเดินชีวิตของตนเอง นอกจากนั้นเมื่อบริบูรณ์ขอเธอแต่งงาน ในครั้งแรกแม้เธอจะปฏิเสธ แต่ด้วยความดีของเขา และการพิจารณาแล้วว่าโลกนี้ต้องประกอบด้วยชายและหญิง มิใช่เพียงเพศใดเพศหนึ่ง เธอจึงตกลงใจที่จะร่วมชีวิตกับเขา

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ถ้าไลมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี เนื่องจากเธอได้รับมรดกจากมารดามากกว่าพี่น้องคนอื่น เธอจึงสามารถใช้ทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่ทำทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ใจเธอต้องการ ดังที่ผู้เขียนบรรยายความเป็นอยู่ของเธอว่า “แม่ไม่ได้ทำงานเพราะคุณยายมีที่ดินให้เช่า มีหุ้นส่วนบริษัท มีเงินสดในธนาคาร ให้แม่กับไหมแพรเก็บดอกผลกินมาจนบัดนี้ ไหมแพรมีรถยนต์เล็กๆ นั่ง แม่ขับรถไปส่งไหมแพรที่โรงเรียนทุกวัน” (สุภา สิริสิงห. 2521 : 4) ดังนั้น แม่เธอจะตกอยู่ในสถานภาพแม่ม่ายที่มีลูกเล็กๆ ถึง 2 คน เธอก็ไม่มีความเดือดร้อนในเรื่องความเป็นอยู่แต่อย่างใด

ถ้าไลได้พบเห็นการขาดความรับผิดชอบของผู้ชายมาตั้งแต่ยังเล็ก เธอไม่เคยเห็นหน้าบิดาของเธอเลย เพราะเขาหนีจากมารดาของเธอตั้งแต่เธอยังอยู่ในครรภ์ เธอมีพี่ชายหลายคน ทุกคนใช้นามสกุลของบิดา มีแต่เธอคนเดียวที่ใช้นามสกุลโมกขาวของมารดา ซึ่งเมื่อมีแพรกับไหม เธอก็ให้ลูกทั้งสองใช้นามสกุลนี้เช่นกัน ส่วนพี่ชายของเธอนั้น ตั้งแต่แยกครอบครัวไปก็มีได้กลับมาเยี่ยมดูแลมารดาเลย จนกระทั่งมารดาเสียชีวิต พวกเขาเหล่านั้นจึงได้กลับมาเพื่อขอรับส่วนแบ่งมรดกแต่มารดายกทรัพย์สินส่วนใหญ่ให้แก่ถ้าไล และเมื่อถ้าไลได้พบกับมันสินสามีของเธอ เธอก็แต่งงานอยู่กับเขาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส จนกระทั่งเธอตั้งครรภ์ มันสินก็ได้ทอดทิ้งเธอและลูกใน

ห้องไปศึกษาต่อตามความประสงค์ของมารดาของเขา และแต่งงานมีภรรยาที่มีหน้ามีตามากกว่ากำไล กำไลจึงได้พาลูกในห้องของเธอกลับมาอยู่ที่บ้านเกิดด้วยความเจ็บช้ำและเกลียดชังผู้ชายทุกคน

กำไลปฏิเสธผู้ชายทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของเธอ เมื่อไปโรงพยาบาลเพื่อคลอดลูก เธอก็ระบุว่าต้องการแต่เฉพาะแพทย์หญิงเท่านั้นที่ทำการคลอด เนื่องจากเธอเป็นคนมีฐานะดี ทุกสิ่งทุกอย่างจึงเป็นไปตามความประสงค์ของเธอ

หลังจากคลอดลูกแล้ว ในฐานะมารดา เธอทุ่มเทความรักให้แก่ลูกทั้งสองอย่างเต็มที่ เธอส่งให้ลูกทั้งคู่เรียนหนังสือในโรงเรียนที่ดีที่สุดในจังหวัด

อย่างไรก็ตาม ด้วยความเกลียดชังผู้ชายอย่างรุนแรง ทำให้เธอกลายเป็นมารดาที่ผิดปกติ กล่าวคือ พยายามทำลูกชายคนเล็กให้ผิดปกติ ด้วยการเลี้ยงดูเขาประหนึ่งว่าเขาเป็นผู้หญิง ทั้งเรื่องการแต่งกายและการอบรมกิริยามารยาท นอกจากนั้นเธอยังพยายามปลูกฝังความเกลียดชังผู้ชายให้ลูกทั้งสองรู้สึกด้วย ดังที่เธอมักสอนลูกทั้งสองอยู่เสมอๆ ในทำนองว่า “ไหมแพรเป็นลูกสาวเพศเดียวกับแม่ เพศที่ถูกเอาเปรียบ พ่ายแพ้ แต่แม่จะสอนไหมแพรให้รู้จักความเห็นแก่ตัวของผู้ชายจนซึ่งแก่หัวใจ” (สุภา สิริสิงห. 2521 : 3)

เมื่อแพรรู้ความจริงว่าเขาไม่ใช่ผู้หญิงดังที่เขาเข้าใจ แพรจึงหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับครูบริบูรณ์ที่กรุงเทพฯ ด้วยความรักลูกมาก กำไลก็ออกติดตามแพรอย่างไม่ย่อหือต่อความลำบาก และเมื่อเธอได้พบกับแพรซึ่งเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นผู้ชายอย่างเต็มตัว ด้วยความรักลูกมาก ทำให้เธอยอมรับความจริงว่าเขาเป็นผู้ชายมิใช่ผู้หญิงดังที่เธอต้องการให้เป็น ซึ่งไม่ว่าเขาจะเป็นเพศใด เธอก็ยังรักเขาและต้องการให้เขากลับมายอมรับเธอในฐานะมารดาอีกครั้งหนึ่ง

กำไลเป็นผู้หญิงไซโครายที่ถูกเอาเปรียบจากผู้ชายไม่สิ้นสุด ในตอนที่เธอขับรถมาจากจังหวัดที่อาศัยอยู่เพื่อติดตามแพรไปกรุงเทพฯ เธอเกือบถูกลูกผู้ชาย 4 คนรุมข่มขืนถ้าหากเธอไม่ตัดสินใจกระโดดหนีออกจากรถโดยไม่กลัวว่าจะได้รับอันตราย อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนร้ายก็ได้ชิงเอารถยนต์ของเธอไปจนได้ เธอจึงมีความคิดอคติต่อผู้ชายที่ยิ่งเลวร้ายไปกว่าเดิม ดังที่ผู้เขียนบรรยายความในใจของเธอว่า “แม่ไม่ได้เสียคารมเลย แต่เสียคารมของตนเอง แม่กำลังพยายามเลิกเกลียดผู้ชาย เพราะแม่รักแพรลูกของแม่ แต่อารมณ์ของแม่กลับเลวร้ายยิ่งกว่าเดิม มนุษย์เรามาเบียดเบียนกันได้ถึงเพียงนี้ ต้องการทั้งสมบัตินอกกายและเรือนกาย ไม่เว้นสักอย่าง” (สุภา สิริสิงห. 2521 : 92)

ดังนั้นเมื่อเธอได้พบกับบริบูรณ์ ผู้ซึ่งไม่พยายามล่วงเกินเธอเมื่อเขามีโอกาสอย่างเต็มที่ในคราวที่เธอจำเป็นต้องค้างคืนที่บ้านเขาสองต่อสอง ซึ่งถ้าเขาจะใช้กำลังของความเป็นผู้ชาย

รังแกเธอ เธอก็จะไม่มีโอกาสได้ต่อสู้ป้องกันตัวเองได้ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เธอเริ่มตระหนักเป็นครั้งแรกว่า ผู้ชายมิได้มีความเลวร้ายไปเสียทุกคน

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ทำให้กำไลมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ชายทุกคน ไม่เว้นแม้กระทั่งสามีของเธอที่ทิ้งไปในขณะที่เธอกำลังตั้งครรภ์ ถึงกระนั้น เธอก็ยังประทับประคองบุตรในท้องของเธอไว้ โดยที่มิได้ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการทำแท้งแม้ว่าเธอจะตกอยู่ในสภาพของผู้หญิงที่ “ท้องไม่มีพ่อ” ก็ตาม และเมื่อบุตรของเธอถึงกำหนดคลอด เธอก็ดูแลและให้การเลี้ยงดูอย่างเต็มกำลัง โดยมิได้ทอดทิ้ง อย่างไรก็ตาม ความพึงใจเรื่องอดีตก็ได้ทำให้เธอพยายามเลี้ยงดูลูกชายให้พิเศษ ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝืนธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง

แม้ว่าในหลายๆ สถานการณ์ กำไลจะใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา แต่ก็เป็นการกระทำไปเพราะความรักลูกจนกลัวว่าจะสูญเสียเขาไป ดังเช่น ในตอนที่แพรหนีไปกับบริบูรณ์ เธอก็ตัดสินใจออกติดตามทันที แม้ว่าระยะทางจากบ้านโมกขาวถึงกรุงเทพฯ จะห่างไกลนับร้อยกิโลเมตรก็ตาม เธอก็กล้าที่จะขับรถยนต์เพื่อไปตามแพรเพียงลำพัง โดยมิได้หวั่นเกรงอันตรายใดๆ

แต่ถึงแม้จะเป็นคนเจ้าอารมณ์ แต่ในส่วนลึกของเธอก็เต็มไปด้วยความมีเหตุผล เธอกำลังจะยอมรับความผิดพลาดทั้งหมดที่เกิดขึ้นว่ามาจากตัวเธอเอง เธอรับความจริงได้เมื่อรู้ตัวว่าสิ่งที่กระทำมาทั้งหมดเป็นสิ่งที่ผิด ดังที่เธอยอมรับในความเป็นผู้ชายของแพรได้ เพราะทราบว่าจะถึงอย่างไร ธรรมชาติที่แท้จริงของเขาย่อมเปิดเผยขึ้นมาในวันหนึ่ง นอกจากนี้ เมื่อเธอได้เรียนรู้ว่า ผู้ชายก็มิได้มีความเลวร้ายไปเสียทุกคน ดังที่เธอได้พบกับความดีของบริบูรณ์ เธอก็พร้อมที่จะตั้งต้นชีวิตใหม่กับเขา

ความสัมพันธ์กับสังคม

กำไลเป็นผู้หญิงที่ปฏิเสธสังคม เธอตัดขาดกับโลกภายนอกโดยสิ้นเชิงภายหลังจากคลอดลูก เพราะเธอเชื่อมั่นว่าเธอสามารถอยู่ได้ตามลำพังโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งใคร นอกจากนั้นเธอยังตระหนักดีว่า ถ้าติดต่อกับโลกภายนอก สักวันหนึ่งความจริงที่เธอปิดบังไว้ว่าแพรเป็นผู้ชายก็ต้องถูกเปิดเผยขึ้นมาในวันหนึ่ง

การที่กำไลมีความคิดพึงใจเรื่องความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย จนถึงขนาดเลี้ยงดูลูกให้พิเศษ เช่นนี้ ส่วนหนึ่งมาจากระบบสังคมที่มองเห็นว่า การที่ผู้ชายจะขาดความรับผิดชอบในครอบครัว

เป็นเรื่องธรรมดา ผู้ชายทุกคนที่กำไลเกี่ยวข้องกับคิ้วจึงไม่มีสำนึกในเรื่องนี้เลยแม้แต่น้อย และสังคมก็ไม่ได้ตำหนิตีติชนหรือลงโทษต่อผู้ชายที่ประพฤติเช่นนี้ ดังเห็นได้จากการที่มันสินมีภรรยาใหม่ เขาก็มีชีวิตที่สุขสบายโดยไม่มีใครตำหนิเขาในเรื่องที่ผ่านมา ขณะที่กลับกัน ถ้าเป็นกำไลปฏิบัติเช่นนี้ เธอคงถูกสังคมลงโทษอย่างรุนแรง ดังที่กำไลกล่าวถึงการที่เธอเกลียดผู้ชายว่า “ถ้าใครได้พบเหตุการณ์อย่างแม่ซึ่งได้ผจญมาตั้งแต่เกิด ครั้นแล้วครั้นเล่าที่แม่เห็นความเลวความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย ก็ครั้นแล้วที่แม่พยายามหวังว่าบางคนเท่านั้นหรือขณะที่เลว แต่ก็คนๆ ที่แม่ได้พบและจำต้องคบค้าได้สร้างความผิดหวังแก่แม่ แม่จึงเป็นอย่างนี้” (สุภา สิริสิงห. 2521 :87)

อย่างไรก็ตาม แม้กำไลจะปฏิเสธสังคม แต่เมื่อเธอได้ผ่านความเจ็บปวดของชีวิตในเรื่องลูก ทำให้เธอได้รับบทเรียน เธอก็หันหน้ากลับเข้าสู่โลกอีกครั้งอย่างกล้าหาญ เพราะเธอคิดตกแล้วว่า ในเมื่อโลกนี้ต้องประกอบด้วยเพศชายและเพศหญิงเพียงสองเพศ เธอก็ตัดอดีตโดยการขายบ้านโมกขาวที่เคยฝังความเจ็บช้ำน้ำใจให้แก่เธอ และเริ่มตั้งต้นชีวิตใหม่อีกครั้งหนึ่ง

อั้งเจ็ก จากเรื่อง ไม่ต้องลม

ภูมิหลัง

อั้งเจ็กเป็นเด็กสาวชาวจีน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดแต้จิ๋ว ประเทศจีน เธอเกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวย อาชีพของครอบครัวคือทำนาโดยมีที่ทำกินเป็นของตัวเอง และมีโรงงานทำถ้วยชามที่ใหญ่โต แม้อั้งเจ็กจะเป็นเด็กผู้หญิงที่อยู่ในสังคมจีน ซึ่งเป็นสังคมที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะประเพณีการให้ความสำคัญแก่ผู้ชายและกดผู้หญิงไว้ในครัวเรือน (เช่นประเพณีการรัดเท้าให้เล็ก) แต่ในช่วงที่อั้งเจ็กเติบโต สังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เรื่องสถานภาพสตรี โดยยอมรับบทบาทของสตรีมากขึ้น ประกอบกับการอยู่ในครอบครัวที่ร่ำรวย เธอจึงมีโอกาสได้เรียนหนังสือและมีโอกาสได้แสดงความสามารถเฉพาะตน โดยที่ไม่ได้ถูกกีดกัน ดังเช่นสตรีจีนโบราณ

เธอเป็นผู้หญิงที่มีความเฉลียวฉลาด เรียนหนังสือเก่งในระดับที่หนึ่งของโรงเรียน เธอได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นผู้หญิงที่มีอนาคตก้าวหน้าไกลคนหนึ่ง และอาจเป็นตัวแทนของผู้หญิงสมัยใหม่ที่เป็นผู้นำและก้าวเคียงบ่าเคียงไหล่ไปพร้อมๆ กันกับผู้ชายได้

ต่อมาญาติผู้ใหญ่ได้จัดการให้เธอได้หมั้นหมายกับเด็กชายจูหรือเปลี่ยนชื่อภายหลังว่า จิวอู๋ญาติผู้น้องคนละแซ่ตั้งแต่เธอยังเด็ก แม้ว่าเขาจะอายุน้อยกว่าเธอ แต่อั้งเจ็กก็รักเขามาก และมุ่งหวังที่จะได้ใช้ชีวิตร่วมกับเขาในอนาคตต่อไป แต่ความรักของเธอก็ประสบความผิดหวังเพราะเด็ก

ชายจู่คู่มั่นถูกอภิมหาริษาจากอาแท้ๆ ของเขาที่ทารุณ โดยการใช้แรงงานเขาอย่างหนักและทำร้าย ทบตีเขาอย่างไร้ความเมตตา จนเขาต้องหนีกระเซอะกระเซิงเร่ร่อนไป และเมื่อข่าวคราวของเขา เจียบหายเหมือนตายจาก อังเจ็กก็มีความโศกเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก และในที่สุดเธอก็ต้องเข้าพิธี แต่งงานกับชายคนหนึ่งที่เป็นบิดาของเธอจัดการให้

สถานภาพและบทบาททางสังคม

อังเจ็กเป็นผู้หญิงจีนในตระกูลสูง เธอเกิดมาในยุคที่ค่านิยมของสังคมเกี่ยวกับสตรีเริ่ม เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มิเช่นนั้น เธอคงจะต้องมีสภาพไม่แตกต่างไปจากญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ของเธอที่ถูกพันธนาการเล็กคังคอกบัวตามประเพณีจีน และถูกจำกัดบทบาทให้อยู่เพียงในครัวเรือน เธอจึงมีโอกาสดูแลความสามารถในตัวอย่างเต็มที่ ดังเห็นได้จากการที่เธอเป็นคนเรียนหนังสือ เก่ง มีความก้าวหน้าในเรื่องของความคิด

นอกจากนั้น เธอยังเป็นนักอภิปรายที่มีความสามารถ ครั้งหนึ่ง เธอเป็นผู้นำชาวบ้าน หลายหมื่นคนในการเผาทำลายฝิ่น เธอปลุกใจให้ชาวบ้านได้รู้พิษภัยที่ร้ายแรงของยาเสพติดชนิดนี้ จนสามารถชักชวนให้พวกชาวบ้านนำฝิ่นมาทำลายได้สำเร็จ เธอได้รับการชื่นชมจากผู้คนทั่วไป เป็นอย่างมาก ดังที่ชิงแซหรือครูใหญ่กล่าวถึงเธออย่างยกย่องว่า

ครับ อังเจ็กเป็นหัวหน้านักเรียนหญิง สอบได้ที่หนึ่งของโรงเรียนด้วย เก่งกว่านักเรียนชาย อีก ทางโรงเรียนคิดว่าเธอจะทำชื่อเสียงให้โรงเรียนเก่ามาก หากว่าไปเข้ามหาวิทยาลัยแล้ว ยังสอบได้ที่หนึ่งต่อไปเรื่อยๆ นอกจากเรียนเก่งแล้วยังอภิปรายเก่งอีกด้วย คุณทราบเรื่อง เมื่อปีที่แล้ว ผู้คนในตำบลเราเอาฝิ่นไปเผาจนเกลี้ยงไหมเล่าครับ นั่นแหละผีปากอังเจ็กชัก จูงล่ะ เขามีสมญาว่านักปฏิวัติหญิงผู้เยาว์

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 141)

ความสัมพันธ์กับสังคม

ลักษณะนิสัยของอังเจ็กนั้นคือ “เป็นเด็กช่างเจรจา ปากหวาน ฉลาด การเรียนของเธอล้ำ หน้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 85) เธอเป็นผู้หญิงที่มีบุคลิกลักษณะเข้มแข็ง ไม่ยอมแพ้หรือกลัวเกรงใคร เหตุการณ์ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่แสดงลักษณะนิสัยของเธอได้เด่นชัดคือ ตอนที่เธอและพี่น้องมีเรื่องกับจี้เคี้ยง เด็กเกเรผู้เป็นญาติ และมารดาของเขามาฟ้องญาติผู้

ใหญ่ของเธอว่า เด็กชายจูเป็นผู้ก่อเรื่อง อังเจ็กก็ตอบโต้ด้วยการพูดความจริงที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมาว่า

นี่หรือคะ พวกเราไปรังแกจี้เคียง คุณชิวซังเสียก่อน หน้าและอย่างนี้ จะไม่ให้จู้ต๋อยจี้เคียงได้อย่างไร ตัวไม่รู้จักอบรมลูก ให้เทียวรังแกคนอื่นๆ แล้วจะมาว่าพวกเรารังแก นี่เพราะจี้เคียงไม่มีพ่อจะอบรมละซี ป่านนี้พ่อเขาคงนอนสะดุ้งอยู่ในสวิงซุ้ยที่ถูกเมียมีนิสยอย่างนี้ ยังมีหน้าจะมาฟ้องอีก

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 103)

จะเห็นได้ว่า คำพูดของเธอแสดงความเฉลียวฉลาดและคมคายเป็นอย่างยิ่ง เธอใช้วาจาจนกระทั่งมารดาของจี้เคียงเกิดความอับอาย ต้องรีบพาลูกชายกลับบ้านทันที

ในแง่ความสัมพันธ์กับจู้ต๋อยนั้น เธอแสดงให้เห็นว่ามีความผูกพันทางใจกับเขามาก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะธรรมเนียมของสังคมได้กำหนดไว้ว่า เมื่อชายและหญิงหมั้นกันก็เปรียบเสมือนกับแต่งงานกันแล้ว จูจึงเท่ากับเป็นสามีโดยนัยนี้ของเธอ ดังนั้นการที่เธอไม่ต้องการที่จะเรียนต่อไปจึงน่าจะมาจากอิทธิพลของสังคมที่ครอบงำการตัดสินใจของเธอไว้ เพราะเธอเห็นว่าจู้ก็ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ ถ้าเธอมีการศึกษาสูงกว่าเขา จะเกิดความไม่เหมาะสมขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม เธอเป็นคนที่กล้าเปิดเผยความรู้สึก โดยเฉพาะในเรื่องความรัก ดังที่เธอเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางเพศกับจู้ต๋อยนั้น ในตอนที่เธอกำลังจะจากเขาไป ที่เธอกระทำลงไปมิใช่ว่าเธอเป็นผู้หญิงที่ฝึกฝนในเรื่องนี้ แต่เป็นเพราะความรักที่มีต่อตัวเขาและเธอเห็นว่าอย่างไรก็ดี เธอและเขาก็ต้องแต่งงานกันในอนาคตอยู่แล้ว แม้ว่าจู้จะมีความรู้สึกผิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เธอก็มิได้เห็นว่าเป็นเรื่องเสียหายอันใด

กระนั้นก็ดี อังเจ็กก็ต้องพลัดพรากจากจูในที่สุด ซึ่งหากเธอมีโอกาสได้แต่งงานกับเขา ชีวิตของเธอคงจะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะจู้เป็นผู้ชายที่มีทัศนคติก้าวหน้าในเรื่องสิทธิสตรีมาก ดังเห็นได้จากการที่เขารังเกียจประเพณีการกคชี่สตรีที่สังคมกำหนดไว้ ดังนั้นเขาจึงยกย่องและให้เกียรติผู้หญิงเสมอมา โดยเฉพาะอังเจ็กจู้ต๋อยของเขา ซึ่งถ้าหากเธอและเขาได้อยู่ร่วมกันต่างคนต่างก็จะช่วยเสริมบทบาทซึ่งกันและกัน ดังที่จูคิดถึงอังเจ็กในแง่ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิงว่า “เขาจะคอยให้กำลังใจเธอ อยู่ใกล้ๆ เช่นเมื่อครั้งเขาแสดงละครแล้วเธอไปยื่นให้กำลังใจเขา เธอจะมีกำลังใจไปเรียนหนังสือ ไม่นับว่าเธออยู่แต่ในบ้านเช่นสาวสมัยรัดเท้าให้เล็ก แต่จะมีบทบาทร่วมกับเขาในสังคมยุคใหม่ ช่วยกันจรรโลงสังคม และสถานภาพของสตรีให้ดีขึ้น” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 169)

บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด

ภูมิหลัง

บุญรอดเกิดมาในครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวของเธอมีอาชีพทำนาอยู่ที่อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ชีวิตในวัยเด็กของบุญรอดมีความแร้นแค้นมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากบิดาของเธอเสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเด็ก และเมื่อนาล่มสองปีติดกันประกอบกับครอบครัวมีพี่น้องหลายคน เธอจึงหมดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อในชั้นสูง

บุญรอดถูกมารดานำไปเป็นลูกจ้างล้างจานในร้านค้าที่ตลาด ด้วยค่าจ้างเพียงเดือนละ 100 บาท ซึ่งมารดาก็ได้เบิกค่าแรงล่วงหน้าไปจนหมด ในระหว่างที่เธอเป็นลูกจ้าง บุญรอดถูกเจ้าแม่เจ้าของร้านจีนใจหลายครั้ง มีหน้าที่ขังทุบตีและกล่าวหาว่าบุญรอดขี้ขวนเขา ทั้งๆ ที่เธอเป็นเด็กสาวอายุเพียง 10 กว่าปีเท่านั้น บุญรอดทนความขมขื่นไม่ไหวจนต้องหนีออกจากร้านค้าแห่งนั้น และมาอาศัยอยู่ที่บ้านครุอรพิน ครูเก่าที่เคยสอนเธอมา

ต่อมาบุญรอดมีโอกาสดำเนินงานเป็นผู้จัดการร้านอาหารแห่งหนึ่ง ในสนามบินของรัฐบาลอเมริกัน ที่มาตั้งฐานทัพอยู่ในเมืองไทย เธอมีโอกาสดูรู้จักกับโรเบิร์ต นายช่างใหญ่ชาวอเมริกันซึ่งมาทำงานในฐานะทัพแห่งนี้ เขาให้ความสนใจในตัวเธอเป็นพิเศษ ชอบมาพูดคุยกับเธอ และเป็นลูกค้าประจำของร้านค้าที่เธอทำงานอยู่

ยุคนั้นเป็นยุคที่อาชีพ “เมียเช่า” กำลังเฟื่องฟู เพราะเป็นยุคที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในเมืองไทย ทหารอเมริกันมีรายได้สูงและพร้อมที่จะจ่ายเงินสำหรับความสุขทางเพศให้แก่ผู้หญิงไทยอย่างเต็มที่ ผู้หญิงหลายคนจึงยึดอาชีพขายบริการทางเพศให้แก่ทหารเหล่านี้เป็นจำนวนมาก การที่บุญรอดอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว จึงมักถูกใครต่อใครมองว่า มีอาชีพที่ไม่แตกต่างไปจากผู้หญิงเหล่านั้น แต่เธอก็คงวางเฉยได้แม้ว่าจะถูกกล่าวหาและตั้งใจทำงานของเธอต่อไป จนกระทั่งเมื่อเธอทนไม่ได้ที่นายจ้างของเธอกล่าวหาโดยไม่ฟังเหตุผลจนเกิดการทะเลาะกัน เธอแอบไปค้างแรมกับโรเบิร์ตที่กรุงเทพฯ เพียงเพราะเธออาศัยนั่งรถเขากลับร้านเมื่อเธอเดินทางไปเยี่ยมครุอรพินที่กรุงเทพฯ เธอจึงตัดสินใจออกจากงานแห่งนี้ แม้จะยังไม่ทราบอนาคตตัวเองว่าจะไปทำงานที่ใด แต่ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจที่จะยึดอาชีพอิสระด้วยการประกอบอาชีพทำขนมปังส่งร้านค้าและทหารในฐานทัพนั้น

ในที่สุด เมื่อเธอเห็นว่าโรเบิร์ตให้ความสนใจเธออย่างจริงจัง และต้องการตัวเธอในฐานะภรรยาจริงๆ มิใช่แค่บำบัดความใคร่ชั่วคราวแล้ว เธอจึงตัดสินใจอยู่กับเขาโดยไม่แต่งงานและ

ไม่สนใจว่าใครจะมองเธอในแง่ใด หลังจากเป็นภรรยาชายช่างใหญ่ ชีวิตของบุญรอดก็มีได้หยุดนิ่งอยู่กับบ้านรอให้สามีเลี้ยง แต่เธอก็ยังประกอบอาชีพทำขนมปังขายต่อไป แม้โรเบิร์ตจะมีรายได้สูงมากก็ตาม

นอกจากนั้น เธอยังได้รับน้องชายมาอุปการะและส่งเสริมให้เรียนต่อตลอดจนหาหนทางตั้งกิจการโรงงานให้ จนกระทั่งโรงงานของเธอกลายเป็นโรงกลึงที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอ และเธอยังได้รับอุปการะหลานที่เกิดจากพี่สาวกับชาวต่างชาติ 2 คนและรับพี่สาวซึ่งทรุดโทรมจากการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศมาดูแลอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในที่สุดเธอก็ได้ติดตามสามีเดินทางไปอยู่ต่างประเทศ เมื่อเขาต้องย้ายไปประจำการ ณ ประเทศอื่นตามคำสั่งของทางราชการ

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ในฐานะบุตรสาว บุญรอดก็เหมือนกับผู้หญิงที่ยากจนในชนบทอีกหลายคน ที่ถูกคาดหวังว่า เป็นหน้าที่ของลูกสาวที่จะต้องช่วยเหลือจนเจือครอบครัวเมื่อเคียดร้อน ในขณะที่ลูกชายไม่ต้องมีหน้าที่นี้แต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากการที่เธอต้องไปทำงานเป็นลูกจ้างของเจ้าแก้วในตลาดเพื่อให้มารดานำเงินค่าจ้างที่ได้ไปเลี้ยงดูน้องชาย ในขณะที่บุญล้ำพี่สาวก็ต้องไปทำงานที่โรงงานปิ้งกระป๋องจนนิ้วก้อยข้างขวาขาดเพราะถูกเครื่องจักรตัด และภายหลังก็ไปขายบริการทางเพศเพื่อหาเงินมาให้มารดาปลูกบ้านและใช้จ่ายในครอบครัว

ฐานะทางสังคมของบุญรอดอยู่ในระดับที่ต่ำมาก การที่เธอมาเป็นลูกจ้างในตลาดนั้น นอกจากจะถูกเจ้าของร้านขูดรีดแรงงานอย่างไม่เป็นธรรมแล้ว เธอยังต้องตกเป็นเครื่องระบายความใคร่ของเขาอีกด้วย โดยที่เธอไม่มีทางต่อสู้เพียงเพราะว่ากลัวไม่มีเงินไปให้มารดาเลี้ยงน้องชาย ดังที่เธอบอกกับครูอรพินหลังจากหลบหนีมาจากร้านค้าแห่งนั้นว่า “หนูไม่ยอมเขาก็ทิ้งตบทิ้งเตะ หนูไม่เคยไปไหนมาไหนเลย อยู่แต่ในครัว หนูกลัวว่าเขาจะไล่หนูออก หนูอยากได้เงินเดือนไปช่วยเลี้ยงแม่เลี้ยงน้อง...” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 21)

การที่เธอเป็นลูกสาวของครอบครัว ทำให้เธอได้รับความขมขื่นมาก โดยเฉพาะมารดาของเธอมีความลำเอียงในการเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างมาก ในขณะที่ลูกชายจะได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่ แต่ลูกสาวกลับถูกใช้งานและเป็นเพียงผู้ต้องมีหน้าที่หาเงินเข้าบ้าน ทั้งๆ ที่เธอและพี่สาวต้องทำงานอย่างหนัก แต่มารดากลับนำเงินที่ได้จากลูกสาวนั้นมาให้ลูกชายได้เรียน และใช้กินอยู่อย่างสบาย ครั้งหนึ่งเธอกล่าวกับมารดาของเธอว่า

แม่เลี้ยงลูกก็คนๆ แม่รักแม่บำเรอแต่ก็เฉพาะลูกผู้ชายเท่านั้น แม่ทำเสียจนไอ้พวกนั้นทำอะไรไม่เป็น ไม่ทำนาแม่ก็ไม่ว่า แม่มาขูดจากพวกผู้หญิงไปเลี้ยงมัน สมัยบุญล้ามีเงินแม่ก็เอาไปให้พี่โต ฉันทรู้หรือคนแม่ บุญทั้งแม่เลี้ยงยิ่งกว่าลูกเศรษฐี เอาใจยิ่งกว่าอะไร ไม่ต้องทำอะไรทั้งนั้น แม่เลี้ยงลูกผู้ชายเป็นเทวดา เลี้ยงลูกผู้หญิงไว้เป็นจิ้งจก

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 207)

เมื่อมาอาศัยอยู่กับครูอรพิน เป็นลูกจ้างทำงานบ้าน ครูอรพินมีความเมตตาต่อบุญรอด ไม่กดขี่ขูดรีดแรงงาน และเลี้ยงเธอประคองลูกหลานคนหนึ่ง เธอจึงมีชีวิตที่สุขสบายขึ้นบ้าง แต่กระนั้นก็ตาม การที่บุญรอดเคย “ผ่าน” ผู้ชายมาแล้ว ทำให้ลึกลงไปในใจ ครูอรพินก็มีความหวาดระแวงว่า บุญรอดจะชักนำให้ลูกชายของเธอเสียคน เพราะเธอพอมองออกว่า บุญรอดมีความพึงใจในตัวจินต์ลูกชายเธอ ครูอรพินคิดว่า “ในด้านความเหมาะสมแล้วก็ไม่มีความเหมาะสมกันไปได้” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 35) ซึ่งบุญรอดเองก็รู้เท่าทันความคิดของครูอรพิน เธอจึงเจียมคนไม่กล้าแสดงอารมณ์ที่เปิดเผยกับจินต์ลูกชายครูอรพินแต่อย่างใด

ระหว่างที่อาศัยอยู่กับครูอรพิน บุญรอดก็พยายามยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตน เธอเข้าเรียนต่อในโรงเรียนที่เปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ และสามารถสอบในระดับสามและระดับสี่ได้ในเวลาเพียงสองปี

ในด้านคุ้มครองของบุญรอดนั้น การที่บุญรอดเลือกโรเบิร์ตเป็นสามี ก็เพราะเธอตระหนักดีว่าเธอเป็นผู้หญิงที่ไม่บริสุทธิ์ การที่เคยถูกข่มขืนมาก่อน ทำให้เธอขาดคุณสมบัติของผู้หญิงที่ผู้ชายไทยต้องการ ทั้งนี้ เพราะค่าของเธอต่ำวัดตามมาตรฐานทางสังคมไทยก็นับได้ว่ามีน้อยมาก เพราะในสังคมจะยกย่องผู้หญิงในฐานะภรรยาที่ไม่เคย “ผ่าน” ผู้ชายมาก่อนแต่งงาน ซึ่งแม้แต่ครูอรพินที่รู้จักบุญรอดเป็นอย่างดี ก็ไม่ต้องการที่จะให้บุญรอดมาเป็นสะใภ้เช่นกัน บุญรอดมองเห็นความจริงในข้อนี้เป็นอย่างดี

ชีวิตครอบครัวบุญรอดเป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้เพราะเธอได้รับการยกย่องจากสามีในฐานะภรรยาผู้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โรเบิร์ตชื่นชมวิถีทางการดำเนินชีวิตของบุญรอด และไม่คิดว่าเรื่องความบริสุทธิ์ของผู้หญิงจะเป็นเรื่องที่สำคัญ ดังที่เขากล่าวแก่บุญรอดว่า “ผมชอบผู้หญิงที่เป็นตัวของตัวเอง ไม่กังวลต่อสังคมรอบข้างมากเกินไป ฟังตัวเองได้ มีมันสมอง ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาพิเศษสูงส่ง แต่มีมันสมองพอจะอบรมลูกให้ฟังตัวเองได้ต่อไปในวันข้างหน้า ผู้หญิงที่แกร่ง ผมไม่ชอบคนอ่อนแอ” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 132)

แม้ว่าบุญรอดจะอยู่กับโรเบิร์ตแล้ว เธอก็มิได้เลิกเอาความสบายด้วยการอยู่เฉยคอยรับเงินเดือนจากสามีแต่เพียงอย่างเดียว เธอยังคงทำงานอาชีพเดิมของเธอต่อไป เพราะเธอมีทัศนคติ

ว่า “ผู้หญิงนะ ถูกผัวทิ้งกันเยอะแยะ จะกลัวอะไร ที่ถึงไม่หยุดทำงาน เพื่อเกิดอะไรขึ้น เราก็ยังมีอาชีพ ขึ้นคิดสั้นๆ เลิกงานให้ผัวหาเลี้ยง พอผัวทิ้งก็กลายเป็นคนสั้นไว้ไม่ตก” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 14)

โรเบิร์ตจึงให้เกียรติบุญรอดในฐานะภรรยาเป็นอย่างดี และเมื่อบุญรอดจะทำอะไร เขาก็ไม่เคยคัดค้าน เพราะทราบดีว่า เธอเป็นคนที่มีความคิดเป็นของตัวเอง และเขาก็เชื่อในการตัดสินใจของบุญรอดเสมอ คั้งที่บุญรอดรับน้องชายมาอุปการะและวางแผนให้เขาเหล่านั้นมีอาชีพที่สามารถพึ่งตัวเองได้ เขาก็ให้การสนับสนุน แม้ว่าน้องชายคนเล็กที่ชื่อบุญทึ่งจะร่วมมือกับเมียเช่าที่ชื่อสุณีจ โมยทรัพย์สินของเขาไป เขาก็มิได้โกรธเคืองบุญรอด แต่ถือว่าบุญรอดได้ทำหน้าที่ของพี่สาวได้อย่างดีที่สุดแล้ว

ลักษณะที่เด่นอีกประการหนึ่งของบุญรอดคือ ความสามารถในการทำงาน บุญรอดเป็นผู้หญิงที่ให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้ความสามารถและความอดทน เธอมีไฉ่ยึดความสำคัญอยู่ที่ใบประกาศนียบัตรหรือใบรับรองการศึกษา เธอเชื่อมั่นในการฝึกฝนมากกว่า เมื่อเธอเรียนต่อจนจบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสี่ เธอก็ไม่คิดที่จะเรียนต่อไปอีก แม้ว่าสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดของเธอจะเรียนในชั้นสูงต่อไปไม่ยากนัก แต่เธอก็คิดว่าภาระค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวเธอมีมาก เธอจึงคิดที่จะหางานที่มีรายได้พอส่งเสียครอบครัวให้อยู่ได้ ดังนั้นเธอจึงไปทำงานในร้านอาหารที่สนามบิน

เธอพยายามตั้งใจทำงานเป็นอย่างมาก เมื่อมีโอกาสก็ขวนขวายศึกษาภาษาอังกฤษเพิ่มเติม เพราะเธอเห็นว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานของเธอเอง นอกจากนั้น เธอยังหัดทำขนมปังและอาหารฝรั่งจนสามารถนำวิชาชีพที่ได้นี้มาประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ภายหลังออกจากงานประจำ

นอกจากนั้น บุญรอดยังเก็บออมเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ และเหลือจากค่าใช้จ่ายในครอบครัวนำไปลงทุนทำโรงกลึง ซึ่งในเวลาไม่นานเธอก็สามารถแข่งศึกแถวและซื้อเครื่องกลึงเพื่อดำเนินกิจการได้ โดยเธอให้บุญสินน้องชายฝึ กอาชีพและมาดูแลกิจการ จนกระทั่งต่อมาโรงงานแห่งนี้เติบโตมีคนงานถึง 60 คน ซึ่งเป็นกิจการที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่เธอเป็นอย่างมาก

จากการดำเนินชีวิตของบุญรอดนี้เอง ทำให้ครุอรพินผู้ซึ่งรู้จักบุญรอดมาตลอดชีวิตของบุญรอดกล่าวถึงเธอด้วยความชื่นชมว่า “บุญรอดคนนะ มันเป็นผู้หญิงที่ย่านับถือทีเดียวแหละ ไม่ใช่แค่รักอย่างลูกอย่างหลาน” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 17)

นับได้ว่าบุญรอดเป็นผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นอย่างมาก

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

บุญรอดเป็นผู้หญิงที่เชื่อมั่นในตัวเองสูง แม้เธอจะเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ น้อย ไม่สวย ปากจืด และขาด “พรหมจารี” ที่เป็นคุณสมบัติของผู้หญิง แต่เธอก็เป็นนักวางแผนให้กับชีวิตตัวเอง เธอเป็นคนที่มุ่งมั่นหมายในชีวิตไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการถูกกดขี่ข่มเหงมาตั้งแต่ยังอยู่ในวัยสาวรุ่น ทำให้เธอมีความมุ่งมั่นที่จะนำพาตัวเองให้เป็นที่พึงของตัวเองและผู้อื่นได้ และเธอก็ใช้ความเชื่อมั่นของตัวเองนี่เป็นเครื่องนำทางให้ชีวิตประสบความสำเร็จดังที่เธอว่าไว้ โดยที่ไม่ได้รอคอยความช่วยเหลือจากใคร

เธอเป็นคนตัดสินใจเด็ดขาด มีความกล้าที่จะเผชิญกับอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ ดังจะเห็นได้จากการที่เธอทะเลาะกับคุณป้อมเจ้าของร้านอาหารที่เธอทำงานอยู่ เพราะเขาถูกเหยียบย่ำศักดิ์ศรีเธอ เธอก็ไม่อ่อนาย้างที่มีความคิดอกุศล เธอคิดว่า “ออกก็ออกชีวิตงาน ไม่อดตายหรอกนะ” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 109) ดังนั้น แผนที่เธอวางไว้หลังจากออกจากงานก็คือ “ก่อนอื่น หาห้องเช่าเข้าสักแห่งแถวๆ นี้แล้วค่อยหางานใหม่ทำ หล่อนรู้จักใครต่อใครมากอยู่ คงพอจะหางานทำได้ไม่ยากนัก เงินก็ยังพอมีใช้ไปหลายเดือน” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 109) และเมื่อหาห้องเช่าได้ก็วางแผนซื้อเตาอบขนมปังเพื่อทำขนมปังส่ง

นอกจากนั้น เธอยังเป็นคนกล้าตัดสินใจ เมื่อเธอพิจารณาเห็นว่าโรเบิร์ตชอบเธออย่างจริงจัง และไม่สนใจว่าเธอจะเป็นผู้หญิงที่บริสุทธิ์หรือไม่ เธอก็ตัดสินใจอยู่กับเขาโดยไม่แต่งงาน โดยไม่หวั่นว่าใครจะมองในแง่ไม่ดี เธอให้เหตุผลถึงการตัดสินใจครั้งนี้ว่า “การที่ฉันจะไปอยู่กับโรเบิร์ตก็อีกเรื่องหนึ่ง ฉันชอบเขา และเขาก็ชอบฉัน เรื่องของชาวบ้านก็ช่างชาวบ้านประไรละ” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 140 - 141) ซึ่งการที่เธอตัดสินใจเช่นนี้ ก็เพราะเธอคิดแล้วว่าเขาให้เกียรติเธอและไม่สนใจเรื่องพรหมจารีของผู้หญิง ซึ่งถ้าหากเธอตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายไทย เธอก็รู้ว่าอนาคตของเธอจะเป็นไปอย่างไร “ผู้ชายไทยนะ เขาถือเรื่องผู้หญิงที่ไม่บริสุทธิ์กันนัก แล้วฉันยังมีพี่สาวเป็นเมียเช่า มีหลานหัวดำหัวแดงเห็นโท่นโท่ มีผู้ชายดีๆ ที่ไหนเขาอยากแต่งงานกะฉันล่ะ พอเขาเบื่อเขาก็คงเฉดหัวส่ง อ้างว่าฉันไม่บริสุทธิ์สะอาดสมกับเขา” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 159)

ภายหลังเธอก็ได้พบว่า การตัดสินใจครั้งนี้ของเธอถูกต้อง เพราะโรเบิร์ตเป็นสามีที่ทำให้เกียรติและยกย่องเธอในฐานะภรรยาเป็นอย่างดี

เมื่อบุญรอดตัดสินใจเป็นภรรยาของเขา เธอมักถูกสังคมแสดงอาการรังเกียจและกล่าวหาว่าเธอเป็นเมียเช่า ดังเช่นที่เธอพบปัญหาจากการไปซื้อของในตลาดแล้วถูกแม่ค้าเยาะเย้ยแถมยังเอาเปรียบขึ้นราคาสินค้า เธอก็ตัดปัญหาด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองเพื่อความสบายใจของ

เธอ รวมไปถึงการทำงานบ้านเองเพราะแม่บ้านคนเก่าของสามีรังเกียจเธอ ซึ่งเธอก็มิได้สนใจแต่กลับคิดว่าเป็นหนทางที่จะทำให้เธอประหยัดค่าใช้จ่ายในบ้านได้

นอกจากปัญหาส่วนตัวแล้ว บุญรอดยังเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาของผู้อื่นอีก ดังเช่นปัญหาชีวิตคู่ระหว่างจินต์และวิซุตา ซึ่งเกิดจากความอ่อนเยาว์ ทำให้ชีวิตคู่ของทั้งสองเกือบล้มเหลว บุญรอดก็ได้เข้าไปช่วยแก้ปัญหาโดยชี้ให้เห็นถึงความจริงของชีวิต จนทั้งสองกลับมาครองเรือนกันใหม่อีกครั้งหนึ่งอย่างมีความสุข ซึ่งก็รวมไปถึงการช่วยวางแผนให้น้องชายของเธอได้เป็นเจ้าของโรงกลึง และพยายามเข้าไปช่วยเหลือปัญหาความยากจนของพวกชาวบ้านในหมู่บ้านของเธอให้มีความทำงานทำและสามารถพึ่งตัวเองได้

ความสัมพันธ์กับสังคม

บุญรอดต้องต่อสู้กับค่านิยมที่ยกย่องผู้ชายว่ามีความสำคัญเหนือผู้หญิงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะกับแม่ของเธอเอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุญรอดและมารดาเป็นไปในทางลบ มักจะมีเรื่องทู่เถียงกันอยู่เสมอเมื่อพบหน้ากัน เพราะมารดามักเรียกร้องผลประโยชน์จากบุญรอดเพื่อนำไปปรนเปรอลูกชาย ทั้งนี้เนื่องจากความลำเอียงของมารดาที่มีต่อลูกชาย นับตั้งแต่ลูกชายคนโตที่ไปมีภรรยาแล้วหายหน้าไปไม่เคยกลับมาดูแลส่งเสียมารดาและน้องๆ แต่มารดาก็มิได้มองว่าเป็นความบกพร่อง ครั้นเมื่อบุญรอดตั้งโรงงานสำเร็จแล้ว มารดาก็คิดที่จะเอาลูกชายคนโตพร้อมด้วยภรรยาและหลานๆ มาอาศัยอยู่กับบุญรอดเสียอีก

นอกจากนั้น เมื่อบุญถึงลูกชายคนเล็กก่อเรื่องขโมยสมบัติของโรเบิร์ตและบุญรอดหนีหายไป แทนที่มารดาจะกล่าวโทษบุตรชายว่าประพฤติตัวไม่ดี กลับมาโวยวายคร่ำครวญว่าบุญรอดกดขี่ข่มเหงน้องชายจนเขาอยู่ไม่ได้ ซึ่งเป็นความลำเอียงที่เห็นได้ชัดเจนของมารดาบุญรอด

ความประสงค์อีกอย่างหนึ่งของมารดา คือ ต้องการให้บุญรอดทำงานขายตัว เพราะเห็นว่าสามารถมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ และสามารถส่งเสียเงินทองเพื่อจุนเจือบุตรชายให้มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายได้ โดยไม่เคยคิดเลยว่า จะเป็นการสร้างความรู้สึกรังเกียจที่ขมขื่นให้แก่ผู้เป็นลูกสาวอย่างบุญรอดเพียงใด ซึ่งค่านิยมที่ยกย่องลูกชายจนเกินควรนี้ บุญรอดก็พยายามที่จะต่อสู้ โดยเธอไม่ยินยอมที่จะให้พี่ชายและน้องชายมาเอาเปรียบกันง่ายๆ เธอพยายามที่จะสร้างงานให้เขาเหล่านั้นได้พึ่งตัวเองมากกว่าที่จะคอยรับความสะดวกสบาย แต่มารดาเธอไม่เข้าใจและมักจะต่อว่าต่อขานบุญรอดอยู่เสมอ บุญรอดปฏิเสธมารดาอย่างเด็ดขาดทุกครั้ง เธอมักจะโต้ตอบกับมารดาเสมอๆ ดังที่เธอกล่าวไว้ว่า

แม่มีลูกหลายคน ผู้ชายตั้งสี่คน เอาไว้ทูนหัว เอาไว้สืบสกุล มันธุระอะไรที่ฉันจะต้องมารับภาระเลี้ยงดูทุกๆ คน ฉันเป็นแค่ลูกสาว พอโตก็มีตัวพนักแม่ไป แล้วทำไมทุกคนจึงจะมารีไคเอาคะฉันเพียงเพราะว่าฉันมีเงิน เพราะฉันทำมาหาได้มากกว่าคนอื่นๆ ฉันเป็นหนี้ไอ้พวกนี้มาแต่ชาติไหน ฉันตั้งใจจะช่วย แต่ถ้ามันมากเกินไปฉันก็ทนไม่ได้”

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 225 - 226)

บุญรอดนั้นมีความคิดแตกต่างไปจากบุญล้าพี่สาวของเธอ ในขณะที่บุญล้าคิดว่าการเกิดมาเป็นลูกสาวนั้น ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องรับใช้ครอบครัว เพราะสถานภาพของลูกสาวนั้นต่ำกว่าลูกชายที่สามารถบวชเรียนให้พ่อแม่ชื่นใจและเกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ได้ ในขณะที่ลูกสาว เมื่อแต่งงานไปก็ต้องออกจากครอบครัวไป แต่บุญรอดมองเห็นว่าการปฏิบัติเช่นนี้ไม่เป็นการยุติธรรม ดังที่เธอกล่าวกับบุญล้าว่า “ฉันไปทำงานกับเค้าแก่ เงินทุกบาททุกสตางค์ที่เราหาได้ เราก็กส่งให้แม่ไว้เลี้ยงน้องๆ เราถือว่าเป็นหน้าที่ เหมือนชีวิตเราเป็นของพ่อแม่ จะเอาไปขายหรือว่าใช้แรงงานก็ได้ทุกอย่าง แต่แม่เคยทำอย่างนั้นกับลูกชายของแม่บ้างไหม มีแต่แม่เราจะหิบบิ้นให้ เอาจากที่พี่ขายตัวมาได้ไปเจ้อจานเขา” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 290) จากความเด็ดขาดของเธอนี้ สร้างความไม่พอใจให้แก่มารดาเป็นอย่างมาก ถึงกับประณามเธอว่า “หัวใจมึงทำด้วยอะไรนะอีรอด ... ทำด้วยเหล็กหรือไฉนหรือว่าหิน อีใจหิน” ซึ่งบางครั้งก็ทำให้เธอเกิดความท้อแท้และเสียใจกับความไม่เข้าใจที่มารดามีต่อตัวเธอ อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาพิสูจน์แล้วว่า สิ่งที่บุญรอดทำไปเป็นสิ่งที่ถูกต้อง คนที่เห็นคุณค่าในตัวเธอมาตลอดอย่างบุญสินน้องชายที่บุญรอดช่วยให้เขาได้เป็นเจ้าของกิจการโรงกลิ้งกลับมองว่าหัวใจของบุญรอดคนนั้น “ทำด้วยทองคำแท้เลยละ” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 342) หรือครูอรพินกล่าวถึงเธอว่า “บุญรอดนะมันรู้จักแต่จะพัฒนา ทั้งพัฒนาตัวเองและพัฒนาคนอื่น คนที่นึกถึงส่วนรวมนะหายาก มีแต่นึกถึงตัวเอง และบุญรอดมันทำสำเร็จด้วย ไม่ใช่ของง่ายๆ เลย” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 17)

นอกจากจะต้องต่อสู้กับความคิดหยองลูกชายของมารดาแล้ว บุญรอดยังต้องเผชิญกับค่านิยมของสังคมในเรื่องคุณสมบัติสตรีที่ยกย่องผู้หญิงที่ความสวยงาม เป็นกุลสตรี ในขณะที่บุญรอดขาดทุกสิ่งทุกอย่าง คงมีแต่เพียงความฉลาดเฉลียว ความเชื่อมั่นในตัวเอง และอิสรภาพทางความคิดซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในยากที่จะมองเห็น บุญรอดจึงต้องอาศัยความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นเพื่อพิสูจน์ว่าคุณค่าของผู้หญิงไม่ได้มีแค่สิ่งเหล่านี้ดังที่เธอบอกว่า

รอดไม่เชื่อหรอกว่า เสน่ห์หญิงจะอยู่ตรงที่เป็นผู้หญิงตัวมเดียม ทำงานบ้านเก่ง ถักเสื่อเป็น แต่งตัวสวย ทำท่ากระชดกระช้อยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ...

... หนูเชื่อว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีสองมือสองตีนเท่ากันละคะ หนูไม่สวยแต่หนูเอาตัวรอดได้ ก็พอใจแล้วละคะ หนูเชื่ออีกด้วยว่า คนที่เก่งจริงนอกจากจะเอาตัวรอดตั้งตัวได้แล้ว ยังต้องเป็นที่พึ่งให้คนอื่นด้วย

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 35)

ด้วยทัศนคติที่เชื่อมั่นในความสามารถของตัวเอง ทำให้บุรุษรอดไม่เคยมีปมด้อยในเรื่องที่เธอขาดคุณสมบัติที่สังคมยกย่องสตรีทั่วไป เธอจึงเป็นผู้หญิงที่มีอิสระทางความคิด และดำเนินชีวิตไปได้อย่างไม่สนใจสังคม ดังที่เธอสามารถวางเฉยได้เมื่อมีใครมาดูถูกถากถางไปในทำนองว่าเธอเป็นเมียเช่าฝรั่ง เธอคิดว่า “ฉันหรือใครก็ตามมีสิทธิ์เสรีภาพในเรื่องส่วนตัวของฉัน จะมีผิวไทย ผิวแจ็ก ผิวฝรั่ง ก็เรื่องของฉัน ลูกจะผมแดงหรือผมดำก็เรื่องของฉัน เขามีสิทธิ์จะม่าวาฉันได้ก็ต่อเมื่อฉันทำอะไรที่ผิดประเพณีเป็นตัวอย่างไม่ดีให้เด็กๆ เห็น...” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 308)

สมน และ ลิตา จากเรื่อง ดอกไม้ริมทาง

ภูมิหลัง

สมน และ ลิตา เป็นลูกสาวชาวสวนดอกไม้ หลังจากที่ยี่บิดามารดาเสียชีวิต เธอทั้งสองก็ใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังกับน้องชายอีก 1 คนชื่อขมา โดยไม่มีผู้ใหญ่ปกครอง ทั้งสามคนพี่น้องช่วยกันประกอบอาชีพปลูกดอกไม้ขายจนกระทั่งสมน พี่สาวคนโตสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และทำงานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ส่วนน้องทั้งสองก็เรียนอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยเช่นกัน

แม้จะพบกับปัญหาทางเศรษฐกิจในครอบครัว แต่ทั้งสมนและลิตาต่างก็ดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตัวเอง โดยมีได้ใช้ความสวยงามของตนเป็นหนทางในการหาความสุขสบาย สมนเคยได้รับการทาบทามจากผู้ใหญ่ให้เป็นภรรยาเก็บเมื่อครั้งที่บิดามารดาเสียชีวิต แต่เธอก็ปฏิเสธข้อเสนอและเลือกที่จะทำงานอย่างหนักจนเรียนจบได้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ส่วนลิตา แม้ว่าภายหลังจะได้เป็นนางแบบและนักแสดง แต่เธอก็พยายามใช้ความสามารถในการแสดงอย่างเต็มที่โดยไม่สนใจข้อเสนอทรัพย์สินสมบัติที่มีผู้เสนอให้เพื่อแลกกับตัวเอง

หลังจากลิตาเป็นนักแสดงอย่างเต็มตัว เธอก็ได้เรียนรู้ว่า ชีวิตการเป็นดารามีได้อาศัยเพียงความสวยงามของหน้าตาแต่เพียงอย่างเดียว หากต้องอาศัยความสามารถและความอดทนเป็นอย่างสูง เธอปฏิเสธบทที่มีได้แสดงความสามารถนอกเหนือไปจากการอวดรูปร่างหน้าตา แต่กระนั้นเธอก็ยังถูกแสวงหาผลประโยชน์จากรีเอนร่าและความสวยงามของเธอ นอกจากนี้ เมื่อเธอพบว่า

ชื่อเสียงของเธอที่ได้มาด้วยความสามารถถูกทำลายลงด้วยวิธีการที่สกปรก เธอจึงคิดที่จะหยุดอาชีพการแสดง และวางแผนให้กับตัวเองด้วยการเปิดร้านขายดอกไม้เพื่อยึดเป็นอาชีพแทนการเป็นนักแสดงซึ่งไม่มีความมั่นคงเท่าใดนัก

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ทั้งศมนและสิตาต่างก็เป็นผู้หญิงที่มีความเป็นตัวของตัวเอง และรู้จักการพึ่งตัวเอง โดยไม่ยินยอมให้ตัวเองถูกชักจูงไปในทางเลื่อมเสีย ศมนนั้นเมื่อบิดามารดาเสียชีวิต เธอก็ได้ดูแลน้องทั้งคู่ โดยทำหน้าที่เปรียบเสมือนกับบิดามารดาให้เขา เธอและน้องๆ ต่างช่วยกันประกอบอาชีพปลูกดอกไม้บนที่ดินที่เป็นมรดกตกทอดของบิดามารดาต่อไปโดยไม่คิดที่จะนำที่ดินนั้นไปขาย จนกระทั่งในที่สุดเธอก็สามารถมีรายได้พอส่งตัวเองเรียนต่อจนจบการศึกษาระดับปริญญาโท และน้องๆ ก็ได้เรียนต่อในชั้นสูงเช่นกัน

หากศมนจะเลือกหนทางที่ไม่ต้องใช้ความลำบากในการทำงาน เธอก็คงมีชีวิตที่สุขสบายได้ เพราะรูปร่างหน้าตาที่สวยงามของเธอ ทำให้มีผู้ใหญ่นคนหนึ่งมาทาบตามเธอไปเป็นภรรยาเก็บหลังจากที่บิดามารดาเสียชีวิต โดยเขาเสนอเงินจำนวนหนึ่ง เมื่อเธอปฏิเสธเขาก็ไม่เลิกรากลับเพิ่ม “ค่าตัว” ให้เธออีกหลายครั้งจนสูงลิ่ว เมื่อเธอยืนยันที่จะไม่ตกลง เขาก็ประมาทหน้าเธอไว้ว่า “จะคอยดูสิว่ามันจะหาหัวได้วิเศษสักแค่ไหน” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 178) ซึ่งศมนก็มีได้ให้ความสนใจกับคำปราชญ์นั้น และไม่คิดคืนวันที่จะมีสามีเพื่อความสบาย แต่เธอเลือกทำงานในสวนพร้อมกับเรียนไปด้วย และเมื่อเธอมีหน้าที่การงานเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแล้ว เธอก็ยังคงทำงานสวนต่อไป เพราะเธอคิดว่าเป็นอาชีพที่ช่วยสร้างรายได้เสริมให้มั่นคง นอกเหนือไปจากรายได้ประจำจากอาชีพหลักของเธอ

ส่วนสิตาก็เช่นกัน เมื่อเธอก้าวสู่วงการนักแสดงแล้ว เธอต้องเผชิญกับการที่ผู้คนจ้องจะใช้เรือนร่างของเธอเพื่อประโยชน์ทางการค้าและทางเพศ เธอได้รับข้อเสนอให้บ้านและรถยนต์เพื่อแลกกับการเป็น “เมียน้อย” ของนักธุรกิจผู้ร่ำรวยคนหนึ่ง แต่เธอก็ปฏิเสธเช่นกัน แม้เธอจะต้องการเงินเพื่อปลูกบ้านและซื้อรถยนต์อยู่ก็ตาม แต่เธอคิดว่าเงินนั้นควรหามาได้จากความสามารถของตนเองอย่างแท้จริงมากกว่า

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับศมนและสิตานี้ สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของผู้หญิงที่มักจะถูกผู้ชายเหยียบย่ำศักดิ์ศรีในเรื่องเพศ โดยเฉพาะผู้ชายที่มีเงินและอำนาจมักคิดว่าเงินจะสามารถซื้อความสาวและความสวยของผู้หญิงได้เสมอ ดังที่ศมนกล่าวกับน้องสาวว่า “เป็นเรื่องธรรมดาๆ ของยุคนี้หรือยุคไหนก็ตามแต่ ความคิดของผู้ชายที่มีเงินมีอำนาจ ก็คิดว่าจะซื้อทุกอย่างได้ตามใจ

ชอบ แม้กระทั่งคน” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 169) แต่ทั้งสองก็มีความรักในศักดิ์ศรีและเชื่อมั่นในความสามารถของตนมากกว่าที่จะยอมขายตัวเองเพื่อแลกกับทรัพย์สินเงินทอง และการถูกเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ของเธอ

โดยเฉพาะสิตา การที่เธอมีอาชีพเป็นนักแสดง เธอตระหนักดีว่าสถานภาพของเธอไม่ต่างไปจากการถูกเปรียบเทียบว่าเป็นเพียงดอกไม้ริมทาง “ชีวิตนักแสดงก็เหมือนดอกไม้ริมทางแหละ คนพอใจอยากจะได้เด็ดดม มองเห็นง่ายถนัดชัดเจน” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 171) ดังนั้น เธอจึงวางตัวคนที่จะไม่ให้เป็นที่ใครคาดไว้ เธอสามารถรักษาเนื้อตัวของตนไม่ปล่อยให้ถูกรังแกได้ง่าย กระนั้นก็ตาม เธอก็หนีไม่พ้นที่ถูกผู้คนที่อยู่ในวงการนี้อาเปรียบอยู่เสมอ เช่น การถูกถ่ายภาพในขณะที่นุ่งกระโจมอกอาบน้ำ แล้วผู้ถ่ายนำภาพนั้นไปตีพิมพ์เป็นโปสเตอร์แจกพร้อมกับการขายนิตยสารคาราเล่มหนึ่ง โดยที่ไม่มีการขออนุญาตหรือบอกกล่าวเธอเลยแม้แต่น้อย นอกจากนั้น เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า การเป็นนักแสดงหญิงมักเสี่ยงต่อเรื่องเสียหายก็คือ การที่เธอถูกแอบอ้างชื่อไปใช้ในการขายบริการทางเพศ ให้แก่บรรดาชายหนุ่มที่ต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคารา โดยที่เธอไม่มีโอกาสได้ปกป้องชื่อเสียงตัวเอง อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ได้คลี่คลายลงเพราะมีผู้หวังดีกับเธอช่วยเหลือในการกู้ชื่อเสียงเธอกลับคืนมาได้

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

สมนและสิตาเป็นผู้หญิงที่มีความมั่นใจในตนเอง และกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ เมื่อสิตาเป็นนักแสดงแล้ว ปัญหาที่พบประการแรกคือ ความไม่สะดวกในการเดินทางไปทำงาน เธอต้องกลับบ้านมีดค้ำ การที่บ้านอยู่ในสวนลึกและเดินทางได้เพียงทางเรือทำให้เกิดความลำบาก สมนก็ตัดสินใจที่จะปลูกบ้านใหม่ให้สะดวกต่อการเดินทาง เพราะเธอไม่ต้องการให้น้องสาวไปเช่าหอพักหรือแฟลตอยู่ตามลำพังเสี่ยงต่ออันตราย ดังนั้นสิ่งที่สมนทำเป็นอันดับแรกก็คือ การคิดคำนวณค่าใช้จ่ายประจำวัน เมื่อสิ่งใดที่พอจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้เธอก็ทำทันที เช่นการตัดรายจ่ายเครื่องแต่งตัวและของใช้ที่ไม่จำเป็นออก นอกจากนี้ เธอยังกู้เงินจากธนาคารเพื่อรวบรวมเงินมาปลูกบ้านใหม่ด้วย

จากบทสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นคนกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาโดยไม่ทอดทิ้งของสมนคือเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมสวนดอกไม้ ทำให้ดอกกุหลาบในสวนเสียหาย แทนที่จะนั่งเสียคาบ เธอกลับคิดว่า “ก็ปลูกใหม่ซีคะ มันตายไปแล้วจะทำอะไรได้ เสียคาบเหมือนกันคะ คิดเป็นเงินก็หลายอยู่ แต่ว่าจะคิดไปทำไม รีบลงมือปลูกใหม่ดีกว่า” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 320) หรือเมื่อครั้งที่บิดามารดาเสียชีวิตในเวลาไล่เลี่ยกัน ในฐานะที่สาวคนโตที่ต้องรับผิดชอบ สมนก็ไม่ปล่อยให้

ตัวเองเสียเวลาไปกับการร้องไห้คร่ำครวญ แม้มันในสายตาของผู้อื่นจะมองว่าเธอไม่ได้รักบิดามารดาก็ตาม เพราะเธอจำเป็นต้องเข้มแข็งเพื่อจะได้จัดการเรื่องงานศพของผู้ให้กำเนิด เธอบอกกับน้องสาวของเธอว่า “น้ำตามีความหมายอะไรนักหรือ คุณนั่งเศร้าน้ำตาก็ไหลได้ ถ้าพี่มัวแต่ร้องไห้อย่างเธอ จะให้ใครจัดงานศพ ให้ใครไปติดต่อดีดติดต่อแจ้งอำเภอก็มีต้องปล่อยให้เน่าคาบ้านหรือ” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 39) ซึ่งนับได้ว่า สมณเป็นผู้หญิงที่มีความเข้มแข็งและเชื่อมั่นในตัวเองเป็นอย่างมาก

สำหรับสิตานัน ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากงานอาชีพของเธอ เธอต้องตัดสินใจในเรื่องการเลือกบทบาทการแสดง เพราะเมื่อเริ่มมีคนรู้จักเธอในฐานะนักแสดงหน้าใหม่แล้ว เธอมักจะได้รับการติดต่อทาบทามให้ไปแสดงภาพยนตร์ที่ต้องขายเรือนร่างในฐานะ “ควายขี้” อยู่เสมอๆ แต่สิตาไม่เคยยอมรับงานที่ไม่เหมาะสมนี้ นอกจากนี้ เมื่อเธอถูกทาบทามให้เป็นภรรยาลับของเจ้าของบริษัทสินค้าที่เธอแสดงเป็นแบบโฆษณา แม้ทราบดีว่า หากปฏิเสธข้อเสนอเขาไป อาจทำให้เธอสูญเสียรายได้จากการทำงานตรงนั้น เพราะเขาอาจจะเลิกจ้างเธอ สิตาก็มิได้หวั่นไหวต่อปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นนี้เลย

นอกจากนั้น เธอยังวางแผนให้กับตัวเองไว้ด้วยว่า ในอนาคต หากอาชีพการแสดงของเธอถึงจุดเสื่อมลง เธอก็พร้อมที่จะออกจากวงการ และไปประกอบอาชีพแม่ค้าดอกไม้โดยไม่ได้อึดคิดว่าเธอเคยเป็นนักแสดงที่มีชื่อเสียงมาก่อน เพราะเธอรู้ดีว่า อาชีพการเป็นนักแสดงนั้นไม่มีความแน่นอน ดังที่เธอบอกว่า “ถ้าต่อไปไม่มีใครจ้างตาแสดงหนังแสดงละครอีก ตาก็จะตั้งร้านขายดอกไม้ ถึงจะยังมีคนจ้างก็ตั้งได้ เป็นคนมีสองงานไฉะ คิเสียอีกไม่ว่างจนเกินไป เกิดอะไรขึ้นไม่พุ่งช่าน” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 493)

และเมื่อเธอพบกับการถูกเอาเปรียบทางเรือนร่าง โดยมีผู้นำภาพของเธอไปหาผลประโยชน์ เธอก็สามารถวางเฉยได้ เพราะเธอทำใจได้ว่า เหตุการณ์ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นกับเธอในวันใดวันหนึ่ง และเมื่อเธอทราบว่าผู้นำชื่อเธอไปแอบอ้างหาเงินในทางที่ไม่ดีและเหตุการณ์คลี่คลายลงด้วยดีจากการช่วยเหลือของอดีตเพื่อนชายที่เคยชอบพอกัน เธอก็ตัดสินใจที่จะตั้งร้านขายดอกไม้ และพร้อมที่จะเลิกจากอาชีพการเป็นนักแสดง

ความสัมพันธ์กับสังคม

ในแง่ความสัมพันธ์กับสังคม ทั้งสมณและสิตา ต่างมีความเป็นตัวของตัวเอง และดำเนินชีวิตของเธอได้อย่างเป็นอิสระและมีความสุขตามสมควร แม้ว่าสิตาจะได้รับผลกระทบจากการเป็นดารานักแสดงที่มีชื่อเสียงมากกว่าพี่สาว แต่เธอก็ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเธอ

สิตาเป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่ชอบเก็บความรู้สึก เมื่อมีอะไรมากระทบก็จะเปิดเผยความรู้สึกของตัวอย่างตรงไปตรงมาเสมอ ในขณะที่สมนพี่สาวของเธอเป็นคนเก็บความรู้สึกได้ดีกว่า และใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ง่าย ๆ ไร้อะไรก็ดี เมื่อสิตาเข้ามาอยู่ในวงการการแสดงแล้ว ด้วยสถานภาพการเป็นคนของประชาชน ทำให้สิตารู้จักการระงับอารมณ์ของตนได้มากขึ้นกว่าเดิม ผู้วิจัยจะขอลำถึงลักษณะนิสัยของสมนก่อนดังนี้

สมนเป็นคนใจเย็น เธอชอบศึกษาธรรมะ เพราะช่วยทำให้จิตใจสงบไม่กระวนกระวาย แต่เธอก็มิได้เป็นคนเฉื่อยชา ตรงกันข้าม เธอเป็นคนที่ตื่นตัว รู้เท่าทันความคิดความรู้สึกของผู้อื่นเสมอๆ การที่เธอเป็นคนมีอุปนิสัยเยือกเย็น น่าจะเป็นเพราะเธอเป็นพี่สาวคนโต ต้องรับภาระในการดูแลน้องๆ อีก 2 คน ทำให้เธอต้องวางตัวให้เหมาะกับภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ

เหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นกับตัวเธอเมื่อครั้งยังเด็กคือ เธอถูกกีดกันไม่ให้คบหากับเพื่อนชายคนหนึ่งผู้มีฐานะดีกว่า เพราะผู้ใหญ่ฝ่ายเขารังเกียจที่เธอมีครอบครัวเป็นชาวสวนยางจน แต่เธอก็วางตัวได้อย่างเหมาะสม ไม่เคียดแค้นแม้จะตกเป็นฝ่ายเสียหาย เพราะเธอคิดว่า เรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้น เป็นเพราะผู้ใหญ่คิดไปเอง แต่ในส่วนตัวเธอคบกับเขาในฐานะเพื่อน ไม่เคยคิดไปไกลถึงขั้นชู้สาว เธอไม่สนใจคำลือของผู้คนที่มาต่อเธอในทางไม่ดี เธอกลับเห็นว่า “เรื่องธรรมดาๆ ของมนุษย์แล้วที่จะต้องเคียดแค้นไปทำไมกันล่ะ ในเมื่อพี่ไม่ได้มีอะไรในใจ พี่ก็ดำเนินชีวิตของพี่ไปตามปกติ” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 38)

อย่างไรก็ตาม แม้เธอจะเป็นคนใจเย็น แต่เธอก็สามารถโต้ตอบกับบุคคลอื่นได้อย่างคมคาย ครั้งหนึ่งเธอถูกถามถึงเรื่องส่วนตัวของน้องสาวในทำนองดูถูก ซึ่งผู้ถามเป็นคนที่มาจากรอบครัวผู้กรรมที่เคียดแค้นเธอ เมื่อเธอเห็นว่าเป็นคำถามที่ค่อนข้างดูหมิ่นศักดิ์ศรีของน้องสาวเธอ เธอก็ฝากคำถามไปยังผู้ถามนั้นว่า

“ถามเขาว่าเขาารู้สึกว่าตัวเขาสูงขึ้นบ้างไหมเวลาที่คิดหยามคิดเหยียบคนอื่นนะ อย่าลืมว่าเวลาออกแรงเหยียบอะไรนะ ตัวเขาต้องใช้แรง น้ำหนักมากๆ จะยิ่งทำให้ดินใต้ฝ่าเท้าของเขาทรุดต่ำลงไปอีกนะคะ คุณจำที่คิดนั้นพูดได้หมดไหมคะนี่”

(สุภา สิริสิงห. 2527 : 186)

คำถามของเธอ ทำให้ผู้ถามรู้สึกตะอายเป็นอย่างมาก เพราะเขาทราบดีว่าเธอเคยถูกเหยียบหยามจากครอบครัวของเขามาแล้วอย่างไร้ความเป็นธรรม

ส่วนสิตา การที่เธอเป็นนักแสดงทำให้การวางตัวของเธอต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพราะข่าวลือต่างๆ มักจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังเช่น เมื่อเธอได้รับการสนับสนุนจากผู้

จัดการสถานีโทรทัศน์คนหนึ่งซึ่งเป็นผู้หญิง เธอก็ถูกสื่อว่ามีความสัมพันธ์ทางเพศแบบหญิงกับหญิง ซึ่งเธอแสดงความไม่หวั่นไหวต่อข่าวลือที่เกิดขึ้น โดยบอกว่า “จะบอกว่าไม่กลัวเลยก็ได้ กลัวบ้างแต่ไม่ถึงกับถือเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโตหรอกนะ ปากคนเราห้ามไม่ได้ แต่ฉันคิดว่าตัวเราสำคัญที่สุด อย่าสนใจเลย” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 324) เพราะสิดาตระหนักดีว่า การอยู่ในวงการเช่นนี้คงจะหนีสภาพการตกเป็นข่าวลือไม่พ้น ถ้าหากอ่อนแอหรือหวั่นไหวต่อคำพูดของคน จะทำให้เกิดอาการท้อถอยและส่งผลต่อการประกอบอาชีพได้

นอกจากนั้น เธอยังมีความระมัดระวังในการคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ แม้ว่าบทบาทการแสดงของเธออาจมีบ้างที่ต้องถูกเนื้อต้องตัวกับนักแสดงชาย แต่เธอไม่ยอมปล่อยให้ตัวเองใจให้กับเพื่อนชายนอกบทการแสดง ดังเช่น เมื่อครั้งที่เธอมีความสัมพันธ์กับวิชานันคูรัก เขาพยายามที่จะมีความสัมพันธ์กับเธอเกินเลยอยู่เสมอ แต่สิดาก็รักษาระยะห่างของการคบหาสมาคมของเขาไว้อย่างสม่ำเสมอ และเมื่อเขาตีตัวออกห่างไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนใหม่ที่มีฐานะเป็นที่สะกิดใจของเธอ เธอก็สามารถตัดใจจากเขาได้ไม่ยากนัก เพราะเธอถือว่า การคบหาสมาคมกับใครนั้น ไม่ใช่จะต้องผูกพันไปตลอดชีวิต ตราบใดที่ยังไม่มีการตกลงปลงใจที่แน่นอน ตราบนั้น ต่างคนต่างก็มีสิทธิ์เปลี่ยนใจได้ ดังนั้น เธอจึงไม่รู้สึกละอายใจหรือใจที่จะถูกใครมองว่าเธอถูกคู่รักทิ้ง ดังที่ผู้คนมักมองผู้หญิงที่เลิกคบกับเพื่อนชายในทำนองนี้ และเมื่อเธอมีโอกาสพบเขาอีกครั้ง เธอก็มิได้โกรธเคืองเขา หากยังคงทักทายเสมือนคนรู้จักกันตามปรกติ

ภาพของตัวละครหญิงอย่าง สมณ และ สิดาที่ผู้เขียนนำเสนอในนวนิยายเรื่องนี้ เป็นภาพของผู้หญิงที่เข้มแข็ง รู้จักการวางตัวให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นผู้หญิงที่มีความมั่นใจในการกระทำที่ถูกต้องของตนเอง สิ่งที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นคือ แม้ว่าผู้หญิงจะถูกเปรียบเทียบกับเป็นเพียงดอกไม้ แต่ดอกไม้บางดอกก็มีใจแค้มมีเพียงความสวยงาม และเป็นดอกไม้ที่ถูกเค็ดชชมพูได้ง่าย หากแต่เป็นดอกไม้ที่ประกอบด้วยหนามแหลมคม ดังที่ผู้เขียนสรุปไว้ในตอนท้ายของนวนิยายว่า “เขาเคยคิดว่าหล่อนเป็นดอกไม้ริมทาง แค้ก้มตัวลงนิดหนึ่งก็เอื้อมมือเค็ดมาชยี้ได้ แต่ริมทางสายนี้กลับเป็นที่ปลูกดอกไม้มีหนามไว้ประดับแจกันตั้งโต๊ะ ไซ้จะเค็ดคอมได้โดยง่าย” (สุภา สิริสิงห. 2527 : 564)

วีรอร จากเรื่อง ดั่งหนึ่งเม็ดทราย

ภูมิหลัง

วีรอรเป็นบุตรสาวของผู้มีตระกูลคนหนึ่ง มารดาของเธอเป็นผู้หญิงสูงศักดิ์ที่แอบลักลอบได้เสียกับเด็กในบ้าน เธอจึงต้องไปอยู่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งหนึ่งเพื่อรักษาเกียรติยศของผู้เป็นมารดา แม้ว่ามารดาจะไม่ได้ทอดทิ้ง แต่เลี้ยงดูอุปการะเธอในฐานะลูกบุญธรรม แต่เมื่อเธอมีโอกาสได้ทราบความจริงว่ามารดานำเธอไปไว้ที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เธอจึงเป็นเด็กสาวที่มีความขมขื่นในชีวิต และมองโลกด้วยสายตาที่ปวศร้าว ซึ่งกลายเป็นพลังผลักดันให้เธอทุ่มเทกับการเรียนหนังสืออย่างหนัก จนกระทั่งสามารถเรียนสำเร็จเป็นแพทย์หญิง และเธอเลือกไปเป็นหมอประจำหมู่เกาะฟาติมะห์ ซึ่งตั้งอยู่ทางใต้ของประเทศไทย

เมื่ออยู่ที่เกาะ วีรอรสังเกตเห็นความผิดปกติของเด็กชาวเกาะ กล่าวคือ เด็กหญิงจะเจริญเติบโตเกินอายุ เช่น มีรอบเดือนและหน้าอกตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 10 ขวบ ทำให้เธอเริ่มสงสัยและค้นคว้าหาสาเหตุของความผิดปกตินี้ ในที่สุดก็ค้นพบว่า เป็นเพราะความเห็นแก่ตัวของนายทุนต่างประเทศที่มุ่งแสวงหาผลกำไรจากการค้า โดยมีได้คำนึงถึงสุขภาพของประชาชน นั่นคือ การจำหน่ายอาหารไก่ที่เร่งการเจริญเติบโตด้วยการผสมฮอร์โมนชนิดหนึ่ง เมื่อคนบริโภคไก่ที่เลี้ยงด้วยอาหารชนิดนี้จะทำให้เกิดอาการข้างเคียง จนถึงขนาดเป็นมะเร็งได้ ในฐานะแพทย์ วีรอรจึงต่อสู้เพื่อความถูกต้อง ด้วยการรวบรวมเอกสารและผลการทดลองค้นคว้าเพื่อเตรียมฟ้องดำเนินคดีกับบริษัทดังกล่าว

จากการต่อสู้เพื่อชาวบ้านนี้เอง ทำให้เธอถูกลอบทำร้ายจนเกือบเอาชีวิตไม่รอด อย่างไม่ดี เธอยืนยันที่จะต่อสู้ต่อไป โดยไม่หวั่นเกรงภัยอันตรายใดๆ ที่จะมาถึงตัว จนกระทั่งในที่สุด เธอก็ได้รับชัยชนะ เมื่อบริษัทดังกล่าวเปลี่ยนตัวประธานบริหาร เขายินยอมต่อข้อเรียกร้องของเธอและพร้อมที่จะชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับชาวเกาะฟาติมะห์ทุกคน

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ชาติกำเนิดของวีรอรนั้นอยู่ในระดับสูง เพราะมารดาของเธอมีศักดิ์เป็นถึงคุณหญิง และยายของเธอก็เป็นท่านผู้หญิง หากแต่บิดาของเธอเป็นเพียงแค่เด็กที่อาศัยอยู่ในบ้าน มีหน้าซำ เขายังเสียชีวิตก่อนที่เธอจะเกิดอีกด้วย และด้วยเกียรติยศของครอบครัวฝ่ายมารดา ทำให้เธอต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าคนหนึ่ง สถานะของเด็ก เพราะยายของเธอไม่ยอมให้อภัยใน

ความคิดพลาดที่มารดาของเธอได้กระทำลงไป และยังเธอได้รับรู้ความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดของตัวเองเมื่ออายุเพียง 9 ขวบ เธอก็ยังได้รับความขมขื่นอย่างหนักหน่วง ส่งผลให้เธอมีบุคลิกภาพเป็นเด็กที่เก็บกด ขี้มียาก และมีสีหน้าที่เคร่งเครียดอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เธอใช้ชดเชยความขมขื่นในชีวิตก็คือ การเล่าเรียน เธอเป็นเด็กที่เรียนหนังสือเก่ง ผลการเรียนอยู่ในขั้นดีมาก และสามารถเรียนจนสำเร็จเป็นแพทย์ได้

เมื่อเป็นแพทย์ วีรอร์ก็ตัดสินใจที่จะไปเป็นแพทย์ประจำหมู่เกาะฟาติมะห์ ในครั้งแรกเธอเพียงแต่ตั้งใจที่จะหนีให้พ้นจากสภาพความขมขื่นที่ได้รับมาตั้งแต่เยาว์วัย แต่ครั้งนั้นไปอยู่ที่เกาะแห่งนั้น เธอกลับได้พบความผิดปกติของชาวเกาะ เธอจึงเริ่มให้ความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุแห่งความผิดปกตินั้น เมื่อเธอสงสัยว่าจะมาจากอาหาร โดยเฉพาะจากไก่ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวเกาะ เธอจึงเริ่มค้นทดลองเลี้ยงไก่ด้วยอาหารหลายชนิด จนกระทั่งเธอพบว่า เป็นเพราะอาหารไก่จากบริษัทอินเตอร์เนชันแนลฟาร์มกรุ๊ปที่เป็นสาเหตุสำคัญ เธอจึงเริ่มรวบรวมข้อมูลและผลวิจัยเพื่อเปิดเผยความจริง ดังนั้น บทบาทที่เด่นชัดที่สุดของเธอก็คือ การอยู่ในฐานะเป็นผู้นำการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง แม้เธอจะทราบดีว่าคู่ต่อสู้ของเธอในครั้งนี้ เป็นบริษัทข้ามชาติที่ทรงอิทธิพลทางการเงินสูงมาก เธอก็มิได้หวั่นไหวแต่อย่างใด

การต่อสู้เพื่อชาวบ้านครั้งนี้ ทำให้เธอถูกลอบทำร้ายถึง 3 ครั้ง เริ่มจากการถูกขู่ด้วยมีดสั้น ซึ่งผู้ขู่วางใจขู่วางเฉียดตัวเธอเพื่อข่มขู่ ครั้งที่สองเธอถูกลอบยิงจนบาดเจ็บ ส่วนครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นครั้งที่หนักที่สุด เธอถูกคนร้ายจับโยนกลางทะเลลักษณะกำลังเดินทางอยู่บนเรือเพื่อกลับกรุงเทพฯ โชคของเธอยังดีที่ประเสริฐ ชายหนุ่มต่างศาสนาเจ้าของฟาร์มไก่บนเกาะมาช่วยเหลือไว้ทัน มิฉะนั้น การถูกลอบทำร้ายครั้งนี้จะทำให้เธอต้องเสียชีวิตเป็นแน่ กระนั้นก็ตาม เธอก็หาได้ยุติบทบาทการต่อสู้ของเธอไม่ แต่เธอยังคงยืนยันที่จะเดินหน้าสู้เพื่อความถูกต้องของเธอต่อไป เพราะเธอคิดว่าการกระทำของเธอครั้งนี้จะช่วยให้เธอรู้สึกตัวเองว่า ตัวเธอนั้นมีค่าต่อสังคมขึ้นมา มิใช่เป็นเพียงกรวดทรายไร้ค่าดังเช่นที่เธอรู้สึกเสมอมาเมื่อครั้งเยาว์วัย

จะเห็นได้ว่า แม้วีรอร์จะเป็นเพียงผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารบริษัทขายอาหารไก่มองว่าเป็นเพียงหมอสู้หญิงในโลกที่ 3 คนหนึ่งจะมีอะไรมาสู้กับบริษัทที่ใหญ่โตอย่างนี้ได้ แต่ถูกขู่สักครั้งก็คงจะเลิกไปเอง แต่เธอก็แสดงให้เห็นว่า ความคิดของผู้บริหารคนนั้นไม่ถูกต้องเพราะเธอเป็นผู้หญิงที่กล้าหาญเด็ดเดี่ยว และพร้อมที่จะต่อสู้กับสิ่งที่เธอเห็นว่าเป็นการเอารัดเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งผู้ที่เสียเปรียบครั้งนี้ก็เป็นชาวบ้านที่ไร้โอกาสในการรับรู้ความจริง เธอจึงใช้ความรู้ความสามารถทั้งหมดที่มีเข้าช่วยเหลือเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่สังคม ดังที่เธอมีทัศนคติต่อเรื่องที่เกิดขึ้นครั้งนี้ว่า “นี่ไม่ใช่เรื่องคน โง่เป็นเหยื่อของคนฉลาดเป็นธรรมดา แต่เป็นเรื่องการเอารัดเอา

เปรียบ เรื่องของคนที่มีโอกาสดีกว่ากินคนที่ด้อยโอกาสกว่า ถ้าการกินเลือดกินเนื้อคนอื่นได้ถือเป็นความฉลาดละก็ โลกนี้อีกไม่นานก็พินาศ วุ่นวายไม่สิ้นสุด”

นอกจากนี้ วีรอร์ยังปฏิเสธการเป็น “แม่และเมีย” ที่สังคมกำหนดให้ผู้หญิงทุกคนต้องเป็น เธอย้ำหลายครั้งว่า “ไม่ต้องการที่จะมีบุตร น่าจะเป็นเพราะส่วนหนึ่งเธอมีความฝังใจเรื่องมารดาของเธอในอดีต แต่อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญเป็นเพราะเธอต้องการทุ่มเทชีวิตให้กับหน้าที่การงานที่เธอเห็นว่าสำคัญที่สุด เธอเกรงว่าจะทำหน้าที่นี้ไม่ได้” “ฉันไม่เคยคิดจะมีลูก เด็กๆ ที่ฉันต้องดูแลรักษาก็มากจนเกินพอแล้ว อย่าให้เขาต้องเกิดมาเพื่อรับรู้ปัญหาสารพัดนี้เลย ปัญหาของเรามีมากเกินพอแล้ว ฉันไม่คิดว่าจะมีเวลาให้กับลูกหรอก” (สุภา สิริสิงห. 2529 : 324) บทบาทของเธอจึงแตกต่างกับผู้หญิงส่วนใหญ่ในสังคม เพราะเธอทุ่มเทเวลาให้กับหน้าที่การงานมากกว่าเรื่องส่วนตัว

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

วีรอร์กล้าเผชิญหน้ากับความไม่ถูกต้องอย่างเด็ดเดี่ยว เมื่อเธอตั้งใจที่จะทำอะไรแล้ว เธอก็ไม่ยอมถอยหลัง แม้จะทราบดีว่าจะต้องเผชิญกับอันตรายอย่างใดบ้าง ดังที่บุญทิพย์เพื่อนของเธอกล่าวว่า การต่อสู้ครั้งนี้ของเธออาจจะทำให้เธอยู่เกาะนี้ต่อไปไม่ได้ แต่เธอก็กล่าวอย่างมั่นใจว่า “อยู่ได้หรือไม่ได้เราก็ต้องอยู่ ฉันตัดสินใจแล้ว คนอย่างวีรอร์กล้าแล้วไม่ยอมปล่อย” (สุภา สิริสิงห. 2529 : 106) ซึ่งเธอก็กล่าวข้อความในทำนองนี้อีกหลายครั้ง

เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาของวีรอร์ก็คือ เมื่อเธอถูกขู่ครั้งแรกด้วยการถูกลอบปามิดใส่ ในครั้งแรกเธอสงสัยว่า เป็นการกระทำของประเสริฐ เจ้าของฟาร์มไก่ที่ใหญ่ที่สุดในเกาะนี้ เพราะหากความจริงปรากฏขึ้นมา เขาจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงานมากที่สุด แทนที่เธอจะเกรงกลัวเขา เธอกลับไปพบเขาเพื่อจะนำมิดที่มีคนลอบขู่เธอนั้นไปให้เขาทันที เพื่อแสดงให้เห็นว่า เธอไม่เกรงกลัวกับคำขู่นั้นเลย เธอแสดงเหตุผลของการกระทำครั้งนี้ว่า “อยากให้เขารู้ว่าเกิดอะไรขึ้น ถ้าใช่เขา เขาก็จะรู้ว่าฉันไม่กลัวตาย ไม่กลัวคำขู่ ถ้าไม่ใช่เขา เขาจะได้คิดหาทางช่วย” (สุภา สิริสิงห. 2529 : 179)

อย่างไรก็ดี เมื่อประธานบริษัทอินเตอร์เนชั่นแนลฟาร์มกรุ๊ปเจ้าของสูตรอาหารไก่อันตรายเสียชีวิต ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวประธานคนใหม่ ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการกระทำของบริษัทมาตั้งแต่ต้น ดังนั้น เมื่อเขาเข้ามารับตำแหน่ง เขาก็พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของบริษัทที่ผ่านมาทั้งหมด และยื่นข้อเสนออีกหลายประการที่จะลดใช้ความเสียหาย แต่วีรอร์ก็พิจารณาข้อเสนอของบริษัทดังกล่าวอย่างละเอียดรอบคอบ เมื่อเห็นว่าข้อใดยังไม่เหมาะสม เธอก็ขอเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะข้อเสนอที่ให้ตั้งสถาบันวิจัยรักษาโรคนี้ที่หมู่เกาะฮาวาย เธอมีความเห็น

ว่า ในเมื่อเหตุทั้งหมดเกิดขึ้นที่หมู่เกาะฟาคิมะห์ ก็ควรจัดตั้งสถาบันดังกล่าวเสียที่นี่ เพื่อความสะดวกในการวิจัยและรักษาโรค ตลอดจนเรียกร้องให้บริษัทจ่ายเงินเป็นค่าทำขวัญให้แก่บิดามารดาของเด็กที่ป่วยเป็นโรคร้ายนี้ด้วย ส่วนตัวเธอไม่ยอมรับตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันวิจัยที่จัดตั้งขึ้น แต่ขอให้เปลี่ยนเป็นประเสริฐที่มีความเหมาะสมกว่าตัวเธอ

ความสัมพันธ์กับสังคม

ถึงแม้ว่าวีรอรจะเป็นเด็กสาวที่เคร่งขรึมอยู่ตลอดเวลา แต่เธอก็มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนรอบข้าง โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็กที่ต้องอาศัยอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า การที่เธอได้รับการเอาใจใส่จากผู้เป็นมารดา ทำให้เธอได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าเด็กคนอื่นๆ เสมอ พวกเขาเหล่านั้นจึงมีความรู้สึกอิจฉาริษยาเธอเป็นอย่างมาก แต่เธอเป็นคนที่มิมีน้ำใจ เธอมักแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้หรือของเล่นที่ได้รับให้เพื่อนๆ ทุกคนอย่างทั่วถึง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าและตัวเธอไม่ถึงขนาดเลวร้าย เพราะทุกคนเปลี่ยนความรู้สึกจากร้ายเป็นดีให้แก่เธอ นอกจากนั้น เธอยังช่วยเหลือเพื่อนสนิทของเธอคนหนึ่งซึ่งอนุญาตให้ได้รับการสนับสนุนในการเรียนจนสำเร็จเป็นเภสัชกรอีกด้วย

ส่วนในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับตัวเธอนั้น เธอปฏิเสธความเป็น “แม่” ของมารดาเธอมาตลอด เพราะความน้อยใจที่มารดาส่งตัวเธอไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ เธอไม่ยอมใช้สรรพนามเรียกมารดาว่าแม่ แต่กลับยืนยันที่จะเรียกว่าคุณหญิงตามศักดิ์ของมารดา แม้ว่าภายหลังเธอจะได้รับการยอมรับในฐานะลูกแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม เมื่อเธอตระหนักถึงความรักที่มารดามีต่อเธอ โดยเฉพาะเมื่อประเสริฐชี้แจงถึงความจริงว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตอาจเป็นเพราะมารดาไม่มีทางเลือกใดที่ดีกว่านั้น และเธอเป็นแพทย์ได้ก็เพราะส่วนหนึ่งมาจากการอุปการะส่งเสียของมารดา จึงทำให้วีรอรคิดได้และให้อภัยมารดา ขอมเรียกขานมารดาว่าแม่ในที่สุด เธอกล่าวว่า “อรเป็นหมอ อรรักและช่วยคนได้ทั้งโลก ทำไมรักแม่ของตัวเองไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2529 : 324) เธอจึงพยายามลืมเรื่องอดีตทั้งหมด ไม่ใส่ใจต่อความเจ็บช้ำและทำให้เธอได้รู้จักการยิ้มแย้มเป็นครั้งแรก

ส่วนความสัมพันธ์กับเพื่อนชายนั้น วีรอรเป็นคนที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง ไม่เอาตัวเองไปขึ้นตรงหรือผูกมัดกับผู้ชายมากจนเกินไป วีรอรวางความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองและเพื่อนชายไว้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน กล่าวคือ เมื่อครั้งศึกษาอยู่ที่สหรัฐอเมริกา นั้น เธอมีคู่รักคนหนึ่ง และมีความสัมพันธ์กับผู้ชายคนนั้นอย่างลึกซึ้ง แต่เมื่อเธอเห็นว่าเขาและเธอมีทัศนคติในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันหลายเรื่อง เธอก็ตัดสินใจที่จะไม่แต่งงานกับเขา และเดินทางกลับสู่ประเทศ

ไทย โดยไม่คิดว่าสิ่งที่เธอตัดสินใจจะเป็นการสร้างความเสียหาย เพราะเธอเห็นว่าเรื่องของความรัก ทั้งหญิงและชายต่างมีสิทธิ์เลือกในการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน

และเมื่อมาอยู่หมู่เกาะฟาติมะห์ เธอได้มีโอกาสรู้จักกับประเสริฐ ชายหนุ่มต่างศาสนา ในครั้งแรก เธอเข้าใจว่า เขาจะต่อต้านเธอในฐานะผู้เสียประโยชน์จากการเปิดเผยความจริงเรื่องอาหาร ไข่เธอจึงมีทัศนคติทางลบกับเขา และระแวงเขาอยู่เสมอ แต่เมื่อเธอทราบความจริงว่า เขาก็เป็นผู้นั่งหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการกระทำของบริษัทยาอาหารใก้เช่นกัน เธอและเขาจึงได้ร่วมมือกันต่อสู้กับการเอาเปรียบของบริษัทนี้ เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ จบลงด้วยดี เขาก็ขอเธอแต่งงาน แต่เธอเห็นว่าเขาและเธอมีความแตกต่างกันในเรื่องศาสนา เธอไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาของเขา และการที่เขาจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาของเธอก็เป็นเรื่องที่ยากเช่นกัน เธอจึงปฏิเสธการแต่งงานอย่างใดก็ได้ เธอก็มิได้ปฏิเสธความสัมพันธ์กับเขา เพียงแต่เธอไม่ต้องการผูกมัดซึ่งกันและกัน เธอกล่าวว่า “ฉันกับคุณแต่งงานกันไม่ได้ เพราะมีข้อขัดข้องทางศาสนา ฉันไม่ต้องการให้ลูกเกิดมารับปัญหากฎหมายและสังคม แต่ไม่ได้หมายความว่าฉันกับคุณจะพบกันไม่ได้ อยู่ด้วยกันไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2529 : 325 - 326) ดังนั้น เธอจึงตัดสินใจอยู่กับเขาโดยมิได้มีพิธีแต่งงาน ซึ่งเธอก็มีความมั่นใจในการกระทำครั้งนี้ โดยไม่สนใจว่าจะมีใครนินทาว่าร้าย เพราะเธอคิดว่าเธอจะทำตามความพอใจ ตราบใดที่ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน และเธอก็พร้อมเสมอ หากความสัมพันธ์ระหว่างเธอและเขาต้องสิ้นสุดลง ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ต่างไม่เหมาะสมที่จะใช้ชีวิตร่วมกันอีกต่อไป

มณฑกานติ จากเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน*

ภูมิหลัง

มณฑกานติเกิดมาในครอบครัวคนจีนที่ร่ำรวย มีโรงงานผลิตยารักษาโรคที่ใหญ่โตมั่นคง และสืบทอดกิจการมาหลายชั่วอายุคน แต่ชีวิตของเธอมิใช่จะสุขสบาย เพราะเธอเกิดมาพร้อมกับการไม่ยอมรับจากครอบครัวโดยเฉพาะผู้เป็นตา ทั้งนี้เป็นเพราะนอกจากมณฑกานติจะเป็นเด็กผู้หญิงซึ่งเป็นเพศที่คนในครอบครัวเห็นว่าไม่สามารถสืบทอดกิจการต่อได้แล้ว เธอยังเกิดมาจากความผิดพลาดของผู้เป็นมารดา ดังนั้น มณฑกานติจึงมีความกดดันในชีวิตจนเกือบจะกลายเป็นเด็กมีปัญหาทางจิตหากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้อง

มณฑานติเป็นเด็กที่ต้องการเอาชนะผู้ชายทุกคน เธอคิดว่าสิ่งที่เธอเกิดมาเป็นผู้หญิง ทำให้ไม่มีใครยอมรับในตัวเธอ เพราะได้ยินตาของเธอกล่าวเสมอว่าอยากได้หลานชายไว้สืบสกุล อย่างไม่รู้ก็ดี เมื่อเธอได้พบกับคนที่มีความเข้าใจในตัวเธอ ประกอบกับการได้รับความเห็นใจจากตาใน ภายหลัง ทำให้เธอค่อยๆ ปรับตัวและทำได้ จนกระทั่งเธอค่อยคลายปมด้อยในใจที่มี และมี อาการที่ปรกติจนสามารถเรียนต่อไปได้อย่างราบรื่น และสอบเข้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยสาขา เกษตรกรรมได้

สถานภาพและบทบาททางสังคม

สำหรับสถานภาพในครอบครัวของมณฑานตินั้น เนื่องจากครอบครัวของเธอเป็น ครอบครัวคนจีนซึ่งยึดถือความสำคัญที่บุตรชายมาก เพราะตามประเพณีจีน บุตรชายเท่านั้นที่จะ เป็นผู้สืบสกุลและเช่นไหว้บรรพบุรุษได้ ส่วนบุตรสาวไม่ได้กระทำหน้าที่นี้ ดังนั้นในตระกูลของ เธอผู้ที่อยู่ในฐานะบุตรสาวต่างมีสภาพที่ถูกกดขี่มาแทบทุกคน แต่ทุกคนก็ได้ใช้ความสามารถดิ้น รนให้ตัวเองพ้นจากสภาพดังกล่าว ในกรณีของมณฑานติก็เช่นกัน ภูมิชายผู้เป็นตาของเธอไม่เคย ให้ความสนใจเธอเลยตั้งแต่เธอเกิดมา ซึ่งนอกจากเธอจะถือกำเนิดมาเป็นผู้หญิงแล้ว เธอยังเกิดมา โดยไม่ทราบความจริงว่า บิดาที่แท้จริงคือใคร เพราะก่อนที่จะแต่งงานกับรูปทอง มณีการมารดา ของมณฑานติมีคนรักอยู่แล้ว แต่ต่อมาภายหลังครอบครัวของทั้งคู่เกิดบาดหมางใจกัน ทำให้มณี การและคู่รักต้องเลิกรากัน แต่ไม่มีใครทราบว่าทั้งคู่ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกันแล้ว และผู้ใหญ่ ได้จัดการให้มณีการแต่งงานกับรูปทอง ครั้นเมื่อมณฑานติเกิด ความจริงจึงปรากฏว่ามณฑานติ ไม่ใช่บุตรของรูปทองเพราะระยะเวลาการคลอดฟ้องว่ามณีการตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน

ส่วนรูปทองเป็นชายหนุ่มที่ยึดถือพรหมจารีของหญิงสาวมาก ดังนั้นเขาจึงทำให้ยอม รับมณีการไม่ได้ จึงเลิกรากับมณีการและเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สร้างความอับอายให้แก่ครอบครัวของมณีการมาก ดังนั้นเมื่อมณฑานติเกิด เธอจึงถูกรังเกียจจาก ครอบครัวกเว้นเพียงยายของเธอเท่านั้นที่มีความเห็นใจเธอ ดังจะเห็นได้จาก ในตอนที่เธอเกิดมา นั้นไม่มีญาติผู้ใหญ่คนใดที่ให้ของขวัญเธอเลย ไม่ว่าจะเป็นปู่ย่าตาอายุกเว้นเพียงแต่ยายเธอคน เดียวที่เอาใจใส่ดูแล ทั้งๆ ที่เธอเป็นหลานคนแรกของพวกเขาเหล่านั้น สถานภาพในครอบครัวของ เธอจึงอยู่ในขั้นไม่ดีนัก

แม้กระทั่งเมื่อมณฑานติเติบโตขึ้น มณฑานติจะเป็นเด็กที่ส่อแววเฉลียวฉลาด แต่เธอก็ยังไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัวเช่นเดิมเพราะความเป็นผู้หญิง ซึ่งหากเธอเกิดเป็น เด็กผู้ชายและมีความฉลาดเช่นนี้ เธอก็คงจะได้รับการเล็งดูด้วยความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่มากกว่าที่

เป็นอยู่ ดังคำกล่าวของมานีผู้เป็นยายที่พูดด้วยความเจ็บใจแทนหลานสาวว่า “มันสอนพูดได้ตั้งแต่หกเดือนละมั้ง นี่ขบกว่านิคเคียวเอง พูดได้ยาวๆ มันไม่โง่หรือก เสียขายที่เป็นผู้หญิง แล้วก็เป็นผู้ลูกไม่มีพ่อ ... นี่ถ้าเป็นหลานชาย จลาตอย่างนี้ตามันคงเห่อแล้วก็ยกโทษให้แม่มันเร็วกว่านี้” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 32)

ดังนั้น จึงทำให้มณฑกานติมีปมด้อยในเรื่องชาย-หญิงมาตั้งแต่เด็ก และส่งผลให้เธอมีอาการทางจิตอย่างรุนแรง กล่าวคือเธอกลายเป็นเด็กที่ต้องการเอาชนะเพื่อนผู้ชายทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องการเรียน เธอมีความตั้งใจในการเรียนสูงมาก ซึ่งหากวันใดเธอแพ้เพื่อนผู้ชายแม้กระทั่งวิชาพลศึกษา เธอก็จะอารมณ์เสียใส่เพื่อนทุกคน ซึ่งในบางครั้งอาการของเธอถึงขนาดเหมือนคนเป็นลม หน้าซีดและมีอาการหอบ ซึ่งเป็นอาการที่รุนแรงมากสำหรับเด็กในวัยเดียวกันกับเธอ

ถึงแม้มณฑกานติจะไม่ได้รับการคาดหวังให้ดูแลโรงงานยาสูบทอดคั่วจากผู้เป็นตา แต่เธอก็พยายามแสดงให้เห็นว่า เธอก็มีความสามารถที่จะรับสืบทอดกิจการนี้ได้ นอกจากการเรียนหนังสือเก่ง เธอยังพยายามเรียนรู้งานของครอบครัวได้อย่างรวดเร็ว เธอมักหาโอกาสเข้าไปเรียนรู้เรื่องงานในโรงงานมาตั้งแต่อายุเพียงสิบกว่าขวบเท่านั้น เพราะเธอมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะความคิดของตาในเรื่องที่เขาเห็นว่าผู้หญิงไม่มีความสามารถให้ได้ “หนูอยากให้ตากับแม่รู้ว่าถึงหนูจะเป็นผู้หญิง หนูก็ทำอะไร ได้ไม่แพ้เด็กผู้ชาย ... ตาเขาเสียใจที่หนูเป็นผู้หญิง กลัวจะไม่มีใครดูแลโรงงานต่อ ตาเขาว่าผู้หญิงไม่ได้เรื่อง” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 386)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเหตุการณ์ผ่านไป ทุกคนได้รับรู้ความสามารถของมณฑกานติว่าไม่ได้ด้อยไปกว่าการมีหลานชาย ประกอบกับเมื่อเวลาผ่านไป ผู้เป็นตาและผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของเธอให้อภัยมารดาเธอได้ เธอจึงได้รับความเห็นใจจากทุกคน ตลอดจนเธอมีโอกาสได้รู้จักกับเพื่อนที่มีความเข้าใจอย่างไภษัชย์ และทราบวาทาของเธอเลิกยึดมั่นความคิดอยากได้หลานชายแล้วและพร้อมที่จะให้เธอสืบทอดกิจการโรงงานยาสูบต่อไป เธอก็มุ่งมั่นในการเล่าเรียนและหายจากอาการผิดปกตินั้น และเธอได้เลือกเรียนสาขาวิชาเกษตรกรรมเพื่อรับสืบทอดกิจการเมื่อสำเร็จการศึกษา

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

ปัญหาที่มณฑกานติต้องเผชิญอยู่มีอยู่ 2 ประการด้วยกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเด็กหญิงอายุเพียงสิบกว่าขวบ นั่นคือ ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากผู้เป็นตาในฐานะหลานสาวและปัญหาการไม่ทราบวาทาเป็นใคร ปัญหาเหล่านี้สร้างปมด้อยให้เกิดขึ้นในจิตใจของเธอเป็นอย่างมาก เธอใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการพยายามเล่าเรียนหนังสืออย่างหนักเพื่อพิสูจน์ตัวเองให้คนอื่นยอมรับในสถานภาพการเป็นผู้หญิงที่มีความสามารถไม่ด้อยไปกว่าผู้ชาย การที่เธอ

รับรู้ปัญหานี้มาตั้งแต่เด็ก ทำให้เธอมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าว่า “ฉันจะแสดงให้เห็นทุกคนรู้ว่า ผู้หญิงไม่ได้ค้อยไปกว่าใคร เพราะฉันไม่ใช่ผู้หญิงหุ่นอย่างแม่ ฉันมีสมองที่ไม่แพ้ใคร และฉันมีความสามารถอาจบริหารโรงงานแทนตาด้วย” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 385) ดังนั้นการที่เธอพยายามเอาชนะเพื่อนผู้ชายทุกคน ก็เป็นเพราะเธอต้องการลบปมค้อยที่อยู่ในจิตใจของเธอออกนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นเด็กที่มีปมค้อยสูง แต่มนทกานติก็เป็นเด็กที่ยอมรับความจริงและกล้าที่จะเผชิญปัญหาอย่างกล้าหาญ ดังเห็นได้จากเมื่อรูปทองผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาเดินทางกลับจากต่างประเทศ เธอก็หาโอกาสที่จะพบกับเขา และเมื่อพบหน้ากันเธอก็ถามเขาตรงๆ ว่าเขาเป็นบิดาเธอใช่ไหม แต่เมื่อเธอจับท่าทางแสดงออกของเขาเธอก็สามารถคิดได้อย่างถูกต้องว่า รูปทองไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเธอ และเมื่อได้รับการยืนยันจากมารดา ในครั้งแรกเธอถึงกับช็อกหมดสติไป แต่แล้วในที่สุด ด้วยความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว เธอก็สามารถทำใจยอมรับความจริงได้หลังจากนอนชมอยู่ไม่กี่วัน และเมื่อเธอตัดสินใจได้ เธอก็เลิกคิดเรื่องเก่าและพร้อมที่จะออกมาเผชิญหน้ากับสังคมอย่างไม่หวั่นไหว และค่อยปรับพฤติกรรมของตนเองจนปรกติได้ในที่สุด

ความสัมพันธ์กับสังคม

มนทกานติเป็นผู้หญิงที่อยู่ในสังคมซึ่งถือเรื่องเพศเป็นตัวแบ่งความสามารถ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเธอและครอบครัวจึงอยู่ในขั้นที่ไม่ดีนัก โดยเฉพาะผู้เป็นตา เธอมักไม่ค่อยได้รับการเหลียวแลจากเขาเลย ส่วนความสัมพันธ์กับมารดานั้น มนทกานติมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อมารดาเท่าใดนัก ด้วยเหตุว่าสติปัญญาของมารดาอยู่ในขั้นไม่ดีและเป็นผู้หญิงที่ไม่มีบทบาทใดๆ ในครอบครัวหรือสังคม ได้แต่นั่งเฉยทำงานเย็บปักร้อยและทำอาหาร แต่ไม่เคยได้รับฝึชชอบอะไรแม้แต่การดูแลบ้าน ในขณะที่เธอกำลังต่อสู้เพื่อเปลี่ยนความคิดของทุกคนให้ยอมรับบทบาทของผู้หญิง เธอก็เห็นว่ามารดามีลักษณะที่ทำให้ใครๆ มองว่าผู้หญิงไม่มีความสามารถ ครั้งหนึ่งเธอรำคาญมารดาถึงขนาดกล่าวกับมารดาตรงๆ ว่า “แม่ไม่ทำอะไรทำชะมั่ง นั่งเฉยๆ ไม่รำคาญหรือเบื่อมันงะไร” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 387)

มนทกานติมักจะถามถึงบิดาจากคนในครอบครัวเสมอ ซึ่งเธอก็ได้รับคำตอบที่คลุมเครือมาตลอด นอกจากนั้น เธอมักแสดงทัศนคติต่อต้านความคิดของตาเสมอในเรื่องเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงชาย โดยไม่หวั่นเกรงว่าผู้เป็นตาซึ่งมีอิทธิพลที่สุดในบ้านจะโกรธ เพราะเธอคิดว่า ตาของเธอไม่มีความยุติธรรมในเรื่องนี้

ถึงกระนั้น สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เธอมีความเป็นตัวของตัวเอง ก็คือเรื่องของความรัก เธอกล้าที่จะปฏิเสธคำขอรักจากเพื่อนชายที่เธอไม่ได้มีความรู้สึกทำนองเดียวกับเขา นอกจากให้ความเป็นเพื่อน แม้เขาทำท่าจะฆ่าตัวตายหากไม่ได้รับรักจากเธอ แต่สำหรับเธอแล้ว เธอจะเลือกคนที่เธอเห็นว่าทัศนคติต่างๆ ไปด้วยกันได้ ดังเช่น ไกษย์ชย์ อย่างไรก็ตามแม้เขาจะต้องเดินทางไปเรียนต่อต่างประเทศ เธอก็ไม่ขอติดตามเขาไป เพราะเธอคิดว่า “ถ้าไปไกลใจก็ปล่อยเขาไป เขาอยากเรียนต่อ อยากทำโท ทำเอก อยากเป็นคอกเตอร์ก็เรียนไป เราก็ทำงานของเราไป เขากลับมาแล้วค่อยคบหากันใหม่ ถ้าใจมันเลยไปก็ให้มันเลยไป เรื่องอย่างนี้ผูกมัดคนไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 493) ซึ่งทัศนคติของมณฑกานติในเรื่องความรักแสดงให้เห็นว่า เธอมิได้เอาตัวและหัวใจไปผูกมัดหรือทุ่มเทให้กับใครมากจนเกินไป

ออม จากเรื่อง อากผงฐลีติน

ภูมิหลัง

ออมเป็นตัวละครหญิงที่มีความเข้มแข็งอดทน เพราะต้องทำงานหนักมาตั้งแต่เด็กเพื่อความอยู่รอด ซึ่งในที่สุดเธอก็ได้รับความสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ ครอบครัวของออมมีฐานะยากจน มารดารับจ้างเช็ดคอกไก่ในตลาดสด ส่วนบิดาเป็นคนขับรถรับจ้างของเจ้าแก้วชายไก่ ออมทำงานช่วยมารดาเช็ดคอกไก่มาตั้งแต่อายุไม่ถึงสิบขวบ เธอต้องเผชิญกับการถูกกล่าวหาจากบุคคลรอบข้างว่าเป็นเด็กที่มีจิตใจวิปริต ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำงานไม่เหมาะสมกับเพศและวัยนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ออมก็มีได้เก็บคำพูดของผู้คนรอบข้างมาใส่ใจ

แม้จะต้องทำงานหนัก แต่เธอก็เป็นเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เพราะความฉลาดเฉลียวของสติปัญญาประกอบกับความเอาใจใส่ในการเรียน ชีวิตของเธอจึงเป็นที่สนใจของจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเด็กโดยเฉพาะคนหนึ่ง ในครั้งแรก เขาหวังโยภาวะทางจิตของเธอที่ต้องทำงานเช่นนี้ แต่เมื่อเขานำเธอมาทดสอบด้วยวิธีการทางจิตวิทยา ก็ได้พบว่า เธอมีความสามารถทางสติปัญญาซ่อนไว้ภายใต้สีหน้าที่เรียบเฉยในระหว่างทำงานเช็ดคอกไก่ ส่วนภาวะทางจิตของเธอก็ไม่ได้แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป เขาสนับสนุนให้เธอได้มีโอกาสเรียนต่อและตั้งความหวังให้เธอกลายเป็นแพทย์หญิงที่เชี่ยวชาญในด้านการผ่าตัดเพราะเธอมีทักษะในการใช้มือในการทำงานสูงสุดท้าย ออมก็สามารถสอบเข้าเรียนต่อคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้สมความตั้งใจ

สถานภาพและบทบาททางสังคม

เนื่องจากครอบครัวของอ้อมมีฐานะยากจนมาก บิดามารดาต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้ส่งให้ลูกเรียนหนังสือ ดังนั้นในฐานะลูกสาวคนโต อ้อมจึงต้องช่วยทำงานหารายได้เสริม บทบาทเด่นของอ้อมอยู่ที่การทำงานพร้อมกับเรียนหนังสือไปด้วย งานของเธอคือการเช็ดคอกไก่ ซึ่งเป็นงานที่ไม่เหมาะสมกับเด็กวัยขนาดเธอ แต่ด้วยความจำเป็น เธอก็สามารถทำงานชนิดนี้ได้โดยไม่สะทกสะท้าน และเมื่อบิดาของเธอประสบอุบัติเหตุทำให้การทำงานของเขาคงต้องชะงักลง อ้อมก็ยังมีภาระต้องช่วยมารดาหาเงินเข้าบ้านมากขึ้น กล่าวคือ เธอต้องตื่นแต่เช้าประมาณตีสามเพื่อเป็นเพื่อนมารดาไปตลาด และทำงานจนกระทั่งถึงเวลาไปโรงเรียน การที่อ้อมต้องรับภาระเช่นนี้ ทำให้อ้อมมีบุคลิกที่ก้าวร้าว และต้องปฏิบัติตัวเหมือนเด็กผู้ชายคนหนึ่งเพื่อความปลอดภัย ดังเช่นเธอต้องขอขมให้สั้นกุดเหมือนผู้ชายและแต่งกายด้วยเสื้อผ้าของเด็กชาย นอกจากนี้ยังต้องพกพาอาวุธคือมีดประจำตัวอยู่ตลอดเวลา

แม้เธอจะเป็นเด็กที่มีฐานะยากจนและต้องทำงานที่คน “ใจบุญ” หลายคนตั้งข้อรังเกียจ แต่เธอก็รู้จักฐานะของตนเองดี อ้อมไม่เคยมีปมด้อยในเรื่องเกี่ยวกับตัวเธอ ในขณะที่เพื่อนร่วมชั้นเรียน เช่น เพชรชมพูและอุไรกร ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจและครอบครัวที่สมบูรณ์กว่าเธอกลับกลายเป็นเด็กที่สร้างปัญหาให้กับครอบครัว เพราะการไม่ยอมรับความจริงของตัวเอง

นอกจากนี้ อ้อมยังเป็นเด็กที่รู้จักการแบ่งเวลาอย่างเหมาะสม เนื่องจากต้องอดนอนเพื่อตื่นแต่เช้า ดังนั้นอ้อมจึงอาศัยเวลาตอนพักเที่ยงที่โรงเรียนเป็นเวลาพักผ่อนชดเชย เธอนอนหลับในขณะที่เพื่อนๆ ทุกคนกำลังเล่นกันสนุกสนาน และเมื่อถึงเวลาเรียนในช่วงบ่าย เธอก็ตื่นขึ้นมาเรียนอย่างกระฉับกระเฉง และตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้สิ่งที่เป็นจุดหมายในชีวิตของเธอ ก็คือการสอบเข้าเรียนต่อในสาขาแพทยศาสตร์ เพื่อชีวิตในอนาคตของเธอเองจะได้หลุดพ้นจากความยากลำบาก ดังที่หมอพวงทองตั้งความหวังเกี่ยวกับตัวเธอว่า “ เราจะได้แพทย์หญิงที่เก่งที่สุดในประเทศไทยคนหนึ่งในอนาคตอันใกล้” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 223) และในที่สุด อ้อมก็สมหวังสอบเข้าเรียนต่อสาขาแพทยศาสตร์ได้ดังตั้งใจ

ความสัมพันธ์กับสังคม

อ้อมเป็นเด็กผู้หญิงที่มีบุคลิกเรียบเฉย และมีความจริงจังในชีวิต ด้วยบุคลิกของอ้อมนี้เองทำให้เพื่อนๆ ของอ้อมมีความเกรงไม่กล้าที่จะต่อปากต่อคำกับอ้อม นอกจากนี้เธอยังเป็นคนที่รู้จักแยกแยะว่าจะอะไรถูกอะไรผิด ดังเช่นที่เธอต้องทำงานเช็ดคอกไก่อยู่ทุกวันก็มีไม่เพราะเธอมีจิต

ใจเหี้ยมโหดชอบทรมาณสัตว์ แต่ด้วยความจำเป็นที่ต้องช่วยแม่ทำงาน เธอกล่าวถึงการทำงานของเธอว่า “ออมไม่ชอบทรมาณสัตว์ ออมเชือดไก่เพราะออมต้องทำมาหากินนี้ แต่ให้ออมไปจับปลา เข็มมาบี้อุ่นพุงแตกออมไม่เอา ให้ไปจับผีเสื้อมาทับให้แห้งก็ไม่เอาเหมือนกัน ... แต่เชือดคอกไก่ ทูบหัวปลา แทงพุงปูทะเลออมทำได้ เชือดคอกผู้ร้ายก็ได้” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 64)

ลักษณะนิสัยอีกประการหนึ่งของเธอคือความเชื่อมั่นในตัวเอง เธอกล่าวที่จะได้แย้งบุคคลอื่นอย่างไม่เกรงกลัว ถ้าบุคคลเหล่านั้นจะกล่าวกหาเธออย่างไม่มีมิตติธรรม ดังเช่นที่เธอกล่าวกับนางเสียงและสายสวาทสองแม่ลูก เมื่อทั้งสองถูกเหยียดหยามว่าเธอเป็นคนเชือดไก่ที่มีใจคอโหดเหี้ยม ออมกล่าว่า “เออ แล้วคนไม่กล้าเชือดไก่ก็โตมาเพราะเงินขายไก่ที่คนอื่นเชือดนี้แหละว่า ลองไม่มีไก่ให้เชือดดูจะมีปัญญาผิด มีรถ มีของดีๆ กินใช้ไหม” ทั้งนี้เพราะทั้งนางเสียงและสายสวาทเป็นภรรยาและลูกสาวนายจ้างของมารดาเธอนั่นเอง ซึ่งวาจาของเธอทำให้ทั้งคู่ไม่กล้าที่จะว่ากล่าวอะไรอ้อมต่อหน้าอีกต่อไป

นอกจากนี้เธอยังกล้าได้แค้นกับอาจารย์ท่านหนึ่งที่กล่าวกหาเธอในทำนองว่าเธอมีความสัมพันธ์แบบ “ลักเพศ” กับเพชรชมพูในโรงเรียน เมื่อครั้งที่เธอเป็นที่ปรึกษาปัญหาของเพชรชมพู ทั้งๆ ที่เธอพยายามชี้แจงเหตุผล แต่อาจารย์ท่านนั้นก็ยังไม่ยอมรับฟัง จนเธอทนไม่ไหวต้องโต้แย้งอาจารย์ว่า “ถ้าออกกับผู้ชายอาจารย์ก็ว่า นี้ผู้หญิงเหมือนกันแท้ๆ อาจารย์ก็ยังไม่กล่าวกหาไปในเรื่องเพศอีก อาจารย์ว่าเพราะเราสองคนทำอะไรวิปริตผิดเพี้ยน เพชรชมพูถึงเกิดปัญหาจนร้องไห้ร้องห่ม อาจารย์เคยทราบอะไรเกี่ยวกับครอบครัวเรามั้งนอกจากจะคอยจับผิด ... อาจารย์เคยถามเขาไหมว่าเขาทุกข์เรื่องอะไร ... อาจารย์ก็แปลไปเป็นเรื่องสกปรกหมด” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 354)

อ้อมต้องอดทนต่อคำกล่าวหาของผู้ที่ได้อ้อมว่าเป็น “ทอมบอย” เป็น “พวกลักเพศ” มาตลอดเพราะพวกเขาวัดการแสดงออกของอ้อมที่เข้มแข็งไปในทำนองนี้เสมอ ถ้าหากอ้อมเกิดเป็นเด็กผู้ชาย คงจะไม่เกิดปัญหาในลักษณะนี้ แต่นี้เป็นเพราะว่าอ้อมเป็นเด็กผู้หญิง ซึ่งต้องระมัดระวังตัวเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้อ้อมปฏิบัติตนแตกต่างไปจากเด็กผู้หญิงอื่นทั่วไป บุคคลเหล่านี้จึงตัดสินเธอจากรูปลักษณ์ภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมสำหรับอ้อมเป็นอย่างมาก เพราะถ้าหากอ้อมไม่แต่งตัวคล้ายเด็กผู้ชายแล้ว การที่เธอต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปตลาดกับมารดานั้น อาจสร้างอันตรายให้เกิดขึ้นแก่ตัวเธอก็เป็นได้ ดังที่โบตันบรรยายว่า “อ้อมเป็นเด็กผู้หญิงต้องระมัดระวังตัวกลัวผู้ชายจูดไปข่มขืน ออมไม่เข้าใจนักคอกว่าข่มขืนเป็นอย่างไร แต่ออมพอจะรู้ว่าเป็นเรื่องไม่ดี และเด็กผู้หญิงที่ถูกข่มขืนนั้น หลายคนอายุน้อยกว่าอ้อมอีกและถูกฆ่าปิดปากด้วย” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 155) และในที่สุด เมื่อพันธาระต้องช่วยแม่ทำงาน เมื่อเธอสอบเข้าเรียนแพทย์ได้ เธอก็

แสดงให้คนอื่น ๆ ได้ทราบว่า เธอก็เป็นเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง มิได้มีความวิปริตอย่างไร ดังจะเห็นได้จาก การที่เธอแต่งตัวและปล่อยผมเหมือนกับผู้หญิงธรรมดาทั่วไป

อย่างไรก็ตามในเรื่องความรัก ออมเป็นคนเปิดเผยและยอมรับความจริง เธอกำลังจะแสดงความรู้สึกต่อหอมสุภภัทรซึ่งเธอประทับใจว่าเธอรู้สึกอย่างไรกับตัวเขา และแม้เขาจะแต่งงานแล้ว ออมก็ไม่คิดที่จะช่วงชิงตัวเขาให้มาเป็นของเธอแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากตอนที่เธอขอดีความหอมสุภภัทรไปเชียงใหม่ เพื่อตามตัวเพชรชมพูที่หนีออกจากบ้านและถูกหลอกไปขายตัว เธอเปิดเผยกับเขาอย่างตรงไปตรงมาว่า “คะ ออมมาเชียงใหม่ เพราะออมอยากหาความสุขส่วนตัว เล็กๆ น้อยๆ มั่ง แล้วออมมาเพราะอยากอยู่ตามลำพังกับน้ำหอมบ้าง” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 459) อย่างไรก็ตาม หลังจากเหตุการณ์วันนั้น ออมก็ได้แสดงอะไรออกมาในลักษณะนี้อีกเลย เพราะเธอยอมรับความจริงได้ว่า ความรู้สึกที่เธอมีกับเขานั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

แสงคำ จากเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก*

ภูมิหลัง

แสงคำ เป็นตัวละครหญิงที่มีความรู้ น้อย ไม่สวย และยากจน แต่มีบทบาทเด่นในการต่อสู้ชีวิตอย่างไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และกล้าเผชิญกับปัญหาอย่างเข้มแข็งโดยไม่ยอมให้ความเป็นผู้หญิงในตัวเธอมาจำกัดบทบาทต่างๆ แต่อย่างใด

ครอบครัวของแสงคำยากจน บิดามีอาชีพเป็นช่างก่อสร้างที่ต้องเร่ร่อนไปทำงานตาม ที่ต่างๆ โดยไม่เคยรับผิดชอบต่อครอบครัว ส่วนมารดาเป็นแม่ค้าขายผักในตลาดสดที่เลี้ยงลูกด้วยตัว ของตัวเองมาตลอด เธอมีน้องอีกสองคน เป็นหญิงชื่อสร้อยคำ และเป็นชายชื่อสุด เนื่องจากเธอไม่มีความสามารถทางด้าน การเรียนมากนัก จึงออกจากโรงเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้น้องทั้งสองได้เรียน ต่อตั้งแต่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แสงคำเริ่มต้นการทำงานด้วยการช่วยมารดาขายผักในตลาด จากนั้นเธอไปรับจ้างเป็นลูกจ้าง ในร้านเสริมสวยแห่งหนึ่ง เพื่อหวังจะได้วิชาความรู้ไว้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัว แม้เธอจะถูกเจ้าของร้านเอาเปรียบแรงงาน แต่เธอก็มีความอดทนเพื่ออนาคตที่ดีกว่าการเป็นแม่ค้าขายผักที่ดู เหมือนจะไม่ค่อยมีอนาคตสักเท่าไรนัก

ต่อมาแสงคำมีโอกาสรู้จักกับชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อบัว เขามาเช่าที่ดินเพื่อเปิดโรงงานอยู่ใกล้กับบ้านของเธอ เมื่อเขาเลิกกรำกับภรรยาผู้รักความงามและความฟุ้งเพื่อสะกดกสบาย แสงคำก็ได้แต่งงานกับเขาในเวลาไม่นานนัก แต่งงานแล้วเธอช่วยสามีทำงานอย่างเต็มความสามารถ

บัวสามีของแสงคำเป็นชายหนุ่มที่มีความขยันขันแข็งคนหนึ่ง เขามุ่งมั่นที่จะให้โรงงานของเขามีความมั่นคง แต่โชคกลับไม่เข้าข้าง เพราะเขาประสบอุบัติเหตุจากรถยนต์จู่ๆ ร่างกายพิการ แสงคำจึงต้องประคับประคองกิจการของสามีเพื่อให้อยู่รอดให้ได้ ด้วยการทำงานอย่างหนักในหน้าที่ของสามีเพื่อมิให้กิจการโรงงานต้องทรุดตัว นอกจากนี้แสงคำยังต้องคอยให้กำลังใจสามีที่มีความท้อแท้ในชีวิตอยู่ตลอดเวลา ในที่สุดด้วยความขยันขันแข็งและความตั้งใจจริง กิจการโรงงานที่เกือบจะชวเนช ก็กลับฟื้นตัวได้อีกครั้งหนึ่งในเวลาไม่นานด้วยความสามารถของเธอเอง

สถานภาพและบทบาททางสังคม

แสงคำเป็นหญิงสาวที่มีคุณสมบัติเด่นตรงที่เป็นคนรักการทำงานมากกว่าการอยู่เฉย เธอเป็นคนขยันขันแข็ง อดทน กล้าที่จะต่อสู้กับงานหนักเพื่อชีวิตที่มั่นคงในอนาคต ทั้งนี้เพราะเธอพบกับความยากจนมาตั้งแต่เด็ก ประกอบกับบิดาไม่เคยรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าครอบครัว เธอจึงต้องช่วยมารดาทำงานหาเงินเลี้ยงน้องตลอดจนทำงานบ้าน เพื่อผ่อนภาระมารดามาตั้งแต่เรียนจบชั้นประถมศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชีวิตของเธอจะเริ่มต้นจากการเป็นลูกแม่ค้าขายผัก แต่เธอก็ไม่คิดที่จะยึดอาชีพเช่นเดียวกับมารดา ทั้งนี้เพราะเธอเบื่อกับการวิ่งหนีตำรวจที่คอยจับแม่ค้าแผงลอยอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ แสงคำจึงจำต้องตั้งใจไปทำงานในร้านเสริมสวยแห่งหนึ่งด้วยค่าจ้างเพียงวันละ 10 บาทเท่านั้น แม้จะเป็นค่าแรงที่ต่ำมาก แต่เธอก็ตั้งใจทำงานในร้านนั้นเป็นอย่างมาก เพราะต้องการมีความรู้เชิงช่างเพื่อที่จะได้นำไปประกอบอาชีพต่อไปในภายหน้า แต่เมื่อได้ไปทำงานที่ร้านนั้นจริงๆ ก็พบว่า เธอถูกเอาเปรียบแรงงานอย่างไม่ยุติธรรม เพราะนายจ้างใช้เธอทำงานไม่ต่างอะไรไปจากคนรับใช้ทำงานบ้าน เช่น การซักผ้า ทำกับข้าวและทำความสะอาดพื้น เป็นต้น ซึ่งเจ้าของร้านไม่ยอมสอนงานให้ดังที่เธอตั้งใจ แต่ถึงกระนั้น เธอก็มิได้ปริปากบ่นหากยังคงทำงานต่อไปจนกระทั่งเวลาผ่านไปสามเดือน เธอทนต่อการถูกเอาเปรียบไม่ไหว จึงเรียกร้องขอร้องวันหยุด 1 วัน เนื่องจากที่ผ่านมามีเธอต้องทำงาน โดยไม่เคยมีวันหยุดเลย เมื่อนายจ้างยินยอม เธอก็มิได้ใช้วันหยุดที่มีเพื่อการพักผ่อนหาความสบาย แต่เธอกลับหารายได้พิเศษด้วยการรับจ้างแต่งเล็บเท้าให้เพื่อนบ้าน

เมื่อเธอแต่งงานกับบัว ชายหนุ่มผู้เป็นเจ้าของโรงงานเล็กๆ ที่อยู่ใกล้บ้าน เธอก็วางแผนที่จะทำงานต่อไป โดยเข้ามาช่วยเหลือกิจการของสามีอีกทางหนึ่ง แม้สถานภาพของเธอจะเปลี่ยนไปกลายเป็นภรรยาของเจ้าของโรงงานเล็กๆ แต่เธอก็ยังคงทำงานในร้านเสริมสวยแห่งนั้นต่อไปพร้อมกับปฏิบัติตนในฐานะภรรยาที่ช่วยเหลืองานของสามี มิใช่เป็นภรรยาที่คอยรอให้สามีหาเลี้ยงดังที่โบต้นบรรยายถึงสถานภาพและบทบาทในฐานะภรรยาของเธอภายหลังแต่งงานว่า “แต่งงาน

ใหม่ๆ แสงคำยังไปทำงานเสริมสวยอยู่ หล่อนทำใจเย็นทั้งที่ตั้งใจจะยึดครองทั้งตัวเขาและงานในโรงงานของเขาด้วย ช่วยๆ ให้ไปก่อน ช่วยทำช่วยจัด หักขั้บรดส่งของ หล่อนจับได้ทั้งรถมอเตอร์ไซค์ รถปิ๊กอัพ บางวันก็ขับรถออกไปส่งของแทนเขาเพราะงานช่างเร่งมาก” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 171 - 172)

เมื่อบัวประสบอุบัติเหตุจากรถยนต์ที่เขาขับส่งของถูกรถบรรทุกชนแล้วหนี ส่งผลให้เขากลายเป็นคนพิการเดินไม่ได้ แสงคำก็ได้ทำหน้าที่ของการเป็นผู้นำครอบครัวแทนสามี แม้ในขณะนั้น เธอกำลังอยู่ในระหว่างการตั้งครรภ์บุตรคนที่สาม แต่เธอก็ไม่ย่อท้อต่อการทำงานหนัก เพราะไม่ยอมให้กิจการที่กำลังอยู่ระหว่างตั้งตัวต้องพังทลาย เธอต้องขับรดส่งของทั้งๆ ที่ท้องแก่ใกล้คลอด แม้จะมีคนเตือนให้เธอหยุดพักบ้าง แต่เธอกลับเห็นว่าเวลานี้เป็นเวลาที่ต้องต่อสู้แม่ลำบากเพียงใครก็ต้องทน ดังที่เธอกล่าวกับแม่ของเธอว่า “แม่เลี้ยงลูกมาได้สามคนทั้งที่พ่อไม่ช่วยสักเท่าไร นี่ที่บัวเขาตั้งหลักฐานให้แล้ว ถ้าแสงต่อไม่ได้ ทำให้รอดไม่ได้ แสงก็เป็นคนไม่เอาไหน สองมือของแสงนี้แหละจะทำให้ไอ้โรงงานนี้มันรอดให้ได้ แม่ไม่ต้องห่วง” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 210) ซึ่งในที่สุด เธอก็พิสูจน์ให้เห็นว่า การเป็นภรรยา นั้นสามารถที่จะเป็นหลักให้แก่ครอบครัวได้ มิใช่ว่าเมื่อขาดสามีไปสักคนครอบครัวจะต้องล่มสลายลง

อย่างไรก็ดี การที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวแทนสามี ทำให้หน้าที่ในฐานะมารดาของเธอต้องย่อหย่อนไปบ้าง แต่เธอเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็น ดังนั้นบุตรคนที่สามที่เกิดมาในช่วงที่เธอต้องรับผิดชอบงานแทนสามี นั้นจึงไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับแสงคำมากเหมือนบุตรสองคนแรก เพราะหลังจากเธอคลอดเขาเพียงเดือนเดียว เธอก็ออกทำงานของเธอต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการขับรดส่งของ คุมคนงาน จ่ายตลาด โดยปล่อยให้ภาระเลี้ยงดูลูกชายคนนี้อยู่ในความดูแลของผู้เป็นยาย เธอบอกกับสามีของเธอเกี่ยวกับลูกๆ ว่า “แสงเป็นแม่นำพี่ แสงรู้ อย่าลืมนะแสงอุ้มท้องลูกทุกคนผูกพันกับลูกมากกว่าพ่ออีก แต่ในเวลานี้เราไม่มีเวลาจะคร่ำครวญอีกแล้ว คีร์กับเคียงบุญก็ไม่ได้ใกล้ชิดกับพ่อแม่ ต้องอยู่กับยายเสียมากกว่า-แต่แสงว่าเขาต้องรู้ว่าพ่อแม่รักเขา เห็นห่างเขาเพราะความจำเป็น ลูกในท้องนี้ก็ต้องรู้ว่าแม่ทำงานหนักเพราะอะไร เพราะเพื่อพวกเขาทุกคนแหละ” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 210)

จากการทำงานที่ยันยันแข็ง และตั้งใจอย่างเต็มที่ ทำให้กิจการของสามีเริ่มเดินหน้าต่อไป จนสามารถที่จะขยายงานซื้อที่ดินและเครื่องจักรเพิ่มได้ นับได้ว่า แสงคำเป็นผู้หญิงที่สามารถบริหารงานด้วยสองมือของตนเอง โดยมีได้พึ่งพิงสามี ซึ่งบทบาทของเธอสะท้อนให้เห็นว่าความสามารถของผู้หญิงมิได้ด้อยดั่งที่ใครเข้าใจ ดังที่เธอมักกล่าวย้ำเสมอๆ ว่า “สองมือของผู้หญิงนี้สร้างโลกมาได้แต่โบราณกาลแล้ว เผ่าพันธุ์เก่าแก่แต่ไหนๆ ผู้หญิงเป็นผู้นำเสียเข้าไป” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 217)

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

แม้ว่าแสงคำจะมีความรู้บ้างซึ่งใครๆ มักคิดว่าเธอโง่ ด้วยเหตุที่เธอมักไม่ค่อยพูดค่อยจา วันหนึ่งๆ เอาแต่ก้มหน้าก้มตาทำงาน แต่โบทันก็แสดงให้เห็นว่า การลงความเห็นเช่นนี้มีได้เป็นความจริงสำหรับเธอ เพราะเมื่อเผชิญกับปัญหาที่ผ่านมาในชีวิต แสงคำกลับตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด ซึ่งภายใต้บุคลิกที่เฉยเมยได้ซ่อนความ “ฉลาดลึก” ไว้ภายใน

ดังเช่น ปัญหาที่เกิดกับสร้อยคำน้องสาวคนสวยของเธอ สร้อยคำถูกอุรารภรรยาของบัว ธิยาในความสวยและแสดงอาการหึงหวงสามี โดยกล่าวหาว่าสร้อยคำจะแย่งสามีเธอทั้งๆ ที่สร้อย คำยังเป็นนักเรียนชั้นมัธยม แต่อุรากล่าวว่าบัวจะสนใจในความสวยของสร้อยคำ เมื่ออาการหึงหวง สามีรุนแรงถึงขนาดตะโกนคำสร้อยคำอย่างขาดสติ แสงคำเห็นว่าเป็นเรื่องที่สร้างความเสียหายให้ กับน้องสาวของเธอเป็นอย่างมาก เธอจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการทำให้อุราเปลี่ยนใจมาระวางใน ตัวเธอแทน เธอไปคัดกรอติครรถของบัวกลับบ้านเมื่อเขาออกไปส่งของลูกค้า และแสดงท่าทางสนใจในตัวของเขา เธอบอกเหตุผลการกระทำนี้กับบัวอย่างตรงไปตรงมาว่า “ฉันเพียงแต่จะแก้ปัญหา ให้น้องฉันเท่านั้นแหละ เขาเรียนหนังสือ เรียนร้องเพลง เขาจะเสี่ยงกับเรื่องอย่างนี้ไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 102)

แต่ปัญหาใหญ่ที่แสงคำต้องใช้ความอดทนและสติปัญญาเข้าแก้ไขมากที่สุด ก็คือปัญหา จากการทำงาน เมื่อบัวสามีของเธอพิการจนไม่สามารถทำงานต่อไปได้นั้น แสงคำต้องเข้ามาจัด การเพื่อมิให้การดำเนินกิจการโรงงานของบัวต้องล้มเหลว ในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่โรงงาน ของสามีกำลังไปได้ดี และมีทำที่ว่าจะสามารถปลดหนี้สินที่เกิดจากการลงทุนได้ในเวลาไม่นาน เพราะมีงานเข้ามามาก แต่เมื่อบัวซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำงานต้องพิการ งานที่กำลังไปได้ดี ต้องหยุดชะงักเพราะขาดคนทำงาน แสงคำก็ตัดสินใจทันทีว่า “เปิดโรงงานให้เข้าขึ้นอีกชั่วโมงหนึ่ง จะเพิ่มค่าแรงให้ บอกทุกคนแทนพี่ด้วยว่าเกิดอะไรขึ้น ขอให้ทุกคนช่วยกัน ตอนค่ำถึงสี่ทุ่ม เรื่อง ส่งของพี่จะส่งเอง” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 204) ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นเธอกำลังท้องแก่ใกล้คลอด แต่ เธอก็มิได้หวั่นไหวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเลย

การที่ต้องหาเงินเพื่อผ่อนชำระหนี้สิน ทำให้เธอต้องคิดวิธีการประหยัดค่าใช้จ่ายของโรง งานทุกวิถีทาง เพราะหนี้สินที่เกิดจากการซื้อวัตถุดิบและหนี้สินที่เกิดจากการกู้ธนาคารมาลงทุน นั้น หากส่งคืนไม่ทัน โรงงานของเธอคงถึงขั้นล้มละลาย เธอจึงแก้ปัญหาด้วยการเริ่มประหยัดราย จ่ายในโรงงาน เช่น การประหยัดน้ำประปาเพื่อสงวนไว้ดื่มเท่านั้น หรือเรื่องอาหารเลี้ยงคนงานก็ ให้หาซื้อผักถูกๆ และให้หาพันธุ์ผักบางชนิดมาปลูกเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ เธอยังคิดขยายงานด้วยการรับลูกจ้างเพิ่มเติมเพื่อเร่งกำลังการผลิต แต่เธอก็คิดว่าหากจ้างชาวบ้านใกล้เคียงจะทำให้มีภาระในการจ่ายค่าแรงสูง เธอจึงคิดจ้างเด็กๆ ที่บ้านเก่าของสามีมาทำงานเพราะค่าแรงถูกกว่ามาก แต่เธอไม่ได้ต้องการจะเอาเปรียบแรงงานเด็กแต่อย่างใด เธอบอกเหตุผลว่า “แสงเพียงคิดจะประหยัดอีกนิดเท่านั้น เราก็เลี้ยงดูเขาให้ได้กินอิ่ม ทำงานพอควร มีเสื้อผ้าใส่ จ่ายค่าแรงล่วงหน้าให้พ่อแม่เขาไปก้อนหนึ่ง ส่วนที่เหลือก็มาเอาตอนครบปี ถ้าได้ซักสิบคนก็พอเหมาะ” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 283) จึงกล่าวได้ว่าเธอเป็นนักวางแผนที่รอบคอบและบริหารงานได้อย่างมีความสามารถทำให้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลุล่วง

นอกจากนี้ เมื่อบัวสามีผู้พิการเกิดความท้อแท้ในชีวิต เธอต้องคอยปลอบใจและให้กำลังใจเขาเพื่อให้เข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะบัวเฝ้าแต่คิดว่า เขาเสียศักดิ์ศรีของความเป็นผู้ชายที่ต้องให้ภรรยาทำงานแทน แม้ว่าแสงคำจะพยายามยืนยันว่า เธอทำหน้าที่นี้แทนได้และเป็นหน้าที่ของภรรยาที่ต้องช่วยเหลือสามีในยามลำบาก แต่เขาก็ยังไม่คลายความรู้สึกนั้น จนกระทั่งเมื่อแสงคำเห็นว่าวิธีการปลอบโยนอย่างเดิมไม่ได้ผล เธอจึงต้องตัดสินใจใช้ไม้แข็ง โดยเฉพาะในตอนที่ย้ออนแอถึงขนาดดื่มเหล้าจนเมาเสีย สิ่งนี้แสงคำกระทำต่อบัวก็คือ “ไม่ปลอบแล้วคราวนี้ แม่ตบล้างหน้าเลย” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 354)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นวิธีการแก้ปัญหาที่ต่างกันระหว่างแสงคำและสามีเป็นอย่างดีเพราะในขณะที่สามีคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการหนี แต่แสงคำกลับเข้าสู่ปัญหาอย่างเข้มแข็ง

ความสัมพันธ์กับสังคม

ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เนื่องจากแสงคำอยู่ในฐานะลูกสาวคนโต เธอจึงเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่และเป็นพี่ที่เสียสละเพื่อน้อง ดังกล่าวมาแล้วว่า เธอช่วยมารดาค้าขายมาตั้งแต่ยังเด็ก เมื่อมาทำงานในร้านเสริมสวย แม้จะต้องทำงานหนัก แต่รายได้ทั้งหมดที่มีเธอก็กลับมอบให้แก่มารดาเพื่อส่งน้องเรียน โดยไม่ได้เก็บไว้ใช้ส่วนตัว นอกจากเงินรายได้ที่หาพิเศษจากการรับจ้างทำเล็บให้เพื่อนบ้านในวันหยุดเท่านั้น

ความเข้มแข็งและความอดทนของแสงคำนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากนางคำมารดาของเธอ เพราะบิดาเธอไม่เคยรับผิดชอบครอบครัว รายได้ที่เขามีก็นำไปกินเหล้าจนหมด ปล่อยให้ภาระในการเลี้ยงดูลูกสามคนให้นางคำผู้เป็นภรรยาเป็นผู้แบกรับแต่เพียงผู้เดียว แสงคำจึงซึมซับบทบาทของมารดานี้มาตลอดตั้งแต่เยาว์วัย อย่างไรก็ตาม แม้บิดาจะขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวเพียงใด แสงคำก็เป็นลูกที่กตัญญู เธอไม่เคยคิดที่จะตำหนิการกระทำของบิดาที่เอาแต่เมาเหล้าทั้งวัน นอก

จากนั้นเธอมักห้ามปรามน้องๆ มิให้ดูถูกพ่อของตัวเอง เพราะเธอคิดว่าถึงอย่างไรเขาก็เป็นผู้ให้กำเนิดเธอมา

กับน้องๆ เธอวางตัวเป็นที่ปรึกษาที่ดีของพวกเขา เธอเสียสละให้น้องๆ ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ สนับสนุนให้สร้อยคำเรียนดนตรีตามที่ต้องการ และยังช่วยส่งน้องชายคนสุดท้ายมาเรียนมหาวิทยาลัย เมื่อสร้อยคำสอบเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยไม่ได้ เธอก็ยังช่วยในการหาอาชีพให้น้องสาวเพื่อที่จะมีรายได้เลี้ยงตัวเองอีกด้วย

เมื่อเธอมาทำงานในร้านเสริมสวย ลูกค้าทุกคนต่างก็ชอบใจเธอ เพราะว่าเธอไม่ใช่คนช่างพูดและไม่เคยเอาเรื่องของคนอื่นมาใส่ใจ ต่างไปจากผู้หญิงอื่นที่อยู่ในแวดวงอาชีพเดียวกัน เพราะในใจของเธอคิดว่า เธอต้องการลูกค้าไม่ว่าเขาคนนั้นจะเป็นใครหรือมีนิสัยอย่างไร ดังนั้นแม้อุรกรรยาของบัวจะแสดงอาการหึงหวงน้องสาวของเธออย่างออกนอกหน้า เธอก็ยังเสนอตัวไปรับจ้างทำเล็บให้อย่างหน้าตาเฉย จนใครต่อใครมักคิดว่าแสงคำเป็นคนโง่ เช่นบทสนทนาของลูกค้าของแสงคำรายหนึ่งกล่าวถึงเธอว่า “มันโง่จะตาย รู้จักแต่ทำงาน มันไม่พูดหรอก ได้ยินมันพูดอะไรไหม เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา ไม่เคยได้ยินพูดถึงคนอื่นเลย” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 79)

อย่างไรก็ดี แม้จะไม่ใช่คนพูดมาก แต่เมื่อเธอพูดขึ้นมา ทุกคนจะต้องยอมจำนนต่อเหตุผลของเธอ ดังเช่น เมื่อเธอรู้สึกว่าการนายจ้างร้านเสริมสวยเอาเปรียบมากจนทนไม่ไหว และไม่ยอมให้เธอหยุดงานตามที่ได้ตกลงกันไว้ เธอก็ขอหยุดงานอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งนายจ้างก็ต้องยอมเธอแต่โดยดีแม้จะไม่พอใจนัก

ลูกแก้ว จากเรื่อง จันทร์ข้างแรม

ภูมิหลัง

ลูกแก้ว หรือชื่อจริงว่า ศศิวิมล เป็นลูกสาวคนเดียวของนายจาดซึ่งมีอาชีพเป็นนายสถานีรถไฟเล็กๆ แห่งหนึ่งในจังหวัดใกล้กรุงเทพฯ ส่วนมารดาคือนางลูกอิน พี่นเพ็ชรครอบครัวของลูกแก้วไม่ได้มีฐานะร่ำรวยนัก แต่โชคชะตาที่บิดามีมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ นายจาดมีความฝันที่จะให้ลูกแก้วมีอนาคตที่งดงามด้วยเงินมรดกก้อนนี้ เขาจึงเก็บเงินฝากธนาคารเพื่อให้ลูกแก้วได้ใช้ตอนที่เธอโตเป็นสาว

เนื่องจากลูกแก้วมีหน้าตาสวยงาม บิดาของเธอจึงมุ่งหวังให้เธอได้พบกับผู้ชายที่ดี เขามักกล่าวขำกับลูกแก้วเสมอๆ ว่าลูกแก้วจะต้องได้สามีที่ดีและร่ำรวย ดังนั้นเมื่อเด็กหนุ่มคนหนึ่งชื่อโชติช้วงมาขอบพอลูกแก้ว บิดาของเธอจึงพยายามกีดกันมิให้ความสัมพันธ์ระหว่างเธอและโชติ

ช่วงไต้งอกงามต่อไป เพราะเขาเห็นว่าโชติช่วงเป็นเพียงลูกนายสถานีรถไฟจนๆ คนหนึ่งไม่คู่ควรกับลูกสาวคนสวยของเขา

จากการกีดกันอย่างหนักของนายจาด ทำให้โชติช่วงมีความคิดที่จะเอาชนะด้วยการลักลอบส่งจดหมายรักและหนังสือการ์ตูนที่มีเนื้อหารักใคร่ให้ลูกแก้วผ่านทางลูกตาดญาติพี่น้องของเธอ และแอบพบกันในช่วงที่ทั้งสองเดินทางไปเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ เสมอๆ จนกระทั่งความสัมพันธ์อย่างลับๆ ของเด็กหนุ่มสาวคู่นี้ก้าวไปสู่การมีความสัมพันธ์ทางเพศ แต่นายจาดได้มาพบเห็นการกระทำดังกล่าวนี้พอดี เขาจึงใช้ปืนยิงโชติช่วงในคืนหนึ่งจนได้รับบาดเจ็บหลบหนีไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างโชติช่วงและลูกแก้วสิ้นสุดลง ลูกแก้วก็มิได้มีความฝังใจในตัวเขามากนัก เพราะเมื่อเธอเติบโตขึ้นและได้พบประสบการณ์ที่แปลกใหม่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเธอไม่เคยพบมาก่อนประกอบกับเธอเชื่อในความคิดของบิดาเรื่องให้หาคนรักที่ดีกว่าเขา ในเวลาไม่นานนักเธอก็ลืมเขาได้อย่างง่ายดาย แม้จะทราบในภายหลังว่าเหตุการณ์ในคืนนั้นเธอได้ตกเป็นภรรยาของเขาแล้ว

ลูกแก้วเป็นคนไม่สนใจการเรียนมากนัก เธอสำเร็จการศึกษาเพียงระดับอาชีวะสาขาวิชาเลขานุการเท่านั้น เธอไปสมัครเข้าทำงานในบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง ซึ่งจากรูปร่างหน้าตาที่สวยงามทำให้เธอผ่านการคัดเลือกให้เข้าทำงานโดยไม่ยากนัก เมื่อเธอเริ่มเข้าทำงานก็เป็นเวลาเดียวกับที่บิดาของเธอเสียชีวิต เธอจึงตกลงใจที่จะซื้อบ้านอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อความสะดวกในการเดินทาง เธอขายบ้านเดิมและรับมารดาอยู่ด้วย ณ บ้านใหม่แห่งนี้ และพร้อมกับการซื้อบ้านราคาแพง เธอได้ซื้อรถยนต์เพื่อขับไปทำงานด้วย ซึ่งจากการใช้จ่ายอย่างหนักนี้เอง ทำให้เงินมรดกที่ตกทอดมาจากบิดาหมดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เธอประสบกับปัญหาทางการเงิน

ในระหว่างทำงาน เธอรู้จักกับชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อสมรรถซึ่งเป็นลูกชายเจ้าของบริษัทระยะแรกที่คบกันนั้น เขาเอาใจใส่ในตัวเธอเป็นอย่างมาก จนเธอคิดว่าเขาจะจริงจังกับเธอโดยไม่เฉลียวใจว่าการที่เขาคบหาเธอก็เพราะเขาหวังเพียงร่างกายของเธอเท่านั้นและเขามีคู่มั่นอยู่แล้ว ในที่สุดเธอก็ตกเป็นภรรยาของเขา ระหว่างนี้เองที่เธอเข้าประกวดนางงามในนามของบริษัท แต่ก็ได้รับตำแหน่งเพียงขวัญใจช่างภาพเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อคู่มั่นของสมรรถกลับมาจากต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับลูกแก้วก็สิ้นสุดลงอย่างง่ายดาย เพราะเขาต้องเข้าพิธีแต่งงานและเดินทางไปอยู่ต่างประเทศ ซึ่งก่อนเขาแต่งงาน เขาเปิดโอกาสยกลูกแก้วให้แก่นายสนั่นผู้จัดการแผนกที่ลูกแก้วทำงานอยู่

จากความผิดหวังในตัวของสมรรถ ทำให้ลูกแก้วใช้ชีวิตที่เหลวไหล เธอเริ่มดื่มอย่างหนักจนมีอาการติดสุรา และในเวลาไม่นานเธอก็ตกเป็นภรรยาของนายสนั่น เธอลาออกจากการเป็นพนักงานบริษัทและไปเปิดร้านขายเหล้าร่วมหุ้นกับเขา ชีวิตในช่วงนี้ของเธอตกต่ำมาก เธอมี

สามีอีกหลายคน ซึ่งแต่ละคนก็เลิกรากันไปในเวลาไม่นาน สามีคนสุดท้ายเป็นชาวต่างประเทศที่
จ่ายเงินเพื่อซื้อตัวเธอ ในที่สุดเธอตัดสินใจจบชีวิตที่ผิดหวังและขมขื่นของเธอ ด้วยการกินยาฆ่า
ตัวตายและยกทรัพย์สินสมบัติที่มีให้แก่ลูกตาล ญาติพี่น้องของเธอ

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ลูกแก้วมีคุณสมบัติเด่นอยู่ที่รูปร่างหน้าตาที่สวยงาม เธอได้รับคำชมเชยจากบุคคลที่ได้
พบเห็นเสมอๆ ถึงความสวยงามของเธอ

เนื่องจากบิดาปลุกฝังความคิดที่ผิดให้เธอมาตั้งแต่ยังเด็ก เช่น การพูดถึงอนาคตที่สวยงาม
ของเธอว่า จะต้องมามีสามีที่ “ดีๆ” หรือการกล่าวถึงความสบายจากการใช้เงินมรดกเมื่อเธอเติบโตขึ้น
ทำให้ลูกแก้วเป็นผู้หญิงที่ช่างฝันไม่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง นอกจากนี้บิดายังได้เลี้ยงดูเธอ
อย่างทะนุถนอมและหวงแหน เขาไม่ปล่อยให้เธอได้รู้จักกับโลกภายนอกมากนัก ดังนั้น เมื่อเธอ
ถูกกระตุ้นจาก โชติช่วงด้วยคำหวานและหนังสือรักใคร่ เธอจึงพลาดทำเสียทีให้แก่เขาอย่างง่ายดาย

การเป็นผู้หญิงสวยแต่ขาดความรู้มารองรับ ทำให้เธอตกอยู่ในสภาพการถูกเอาเปรียบ
ทางเพศมาตลอด นับตั้งแต่โชติช่วงที่มาติดพันเธอก็เพียงเพราะอยากเอาชนะนายจาดที่ดูถูกเขาไว้
แม้ว่าในภายหลังเขาจะรักลูกแก้วอย่างจริงจัง แต่ในระยะที่เขาเริ่มคบกับลูกแก้วฐานคู่รักเขาพยายาม
ส่งหนังสือที่มีเนื้อหารักใคร่ให้เธอ จนกระทั่งพัฒนาไปถึงขั้นส่งการ์ตูนลามกให้เธออ่าน เพราะเขา
ต้องการกระตุ้นความรู้สึกทางเพศของเธอ ในครั้งแรกเธอโกรธโชติช่วงที่ส่งหนังสือประเภทนี้มา
ให้อ่าน แต่ด้วยความอ่อนเยาว์เธอก็กลับรู้สึกเคลิบเคลิ้มตามเขาไป ดังนั้นเมื่อมีโอกาสเขาก็พยายาม
ล่วงเกินเธอจนมีความสัมพันธ์ที่เกินเลย

เมื่อเธอได้รู้จักกับสมรรถ ลูกชายเจ้าของบริษัทที่เธอทำงานอยู่นั้น ในระยะแรก เขาเอาใจ
ใส่ในตัวเธอเป็นอย่างมาก เช่น การหาของฝากราคาแพงมากำนัลเธอ และเมื่อทราบว่าเขายังมีภาระ
ในการผ่อนส่งบ้าน เขาก็ช่วยออกเงินในส่วนนี้ให้เธอจนหมด แต่เมื่อลูกแก้วตกเป็นภรรยาของเขา
เขาก็แสดงตัวตนที่แท้จริงออกมาให้เห็นว่า การคบหากับลูกแก้วนั้นเป็นไปเพื่อความสัมพันธ์ทาง
เพศเท่านั้น เขาคิดแต่เพียงว่า “ถ้าหล่อนไม่สำแดงพิสัยสง ยินยอมเป็นตัวสำรองให้เขาเซซมใน
ยามว่าง เขาก็จะเลี้ยงหล่อน คงไม่สิ้นเปลืองหนักหนาเพราะหล่อนมีบ้านช่องของตนเอง” (สุภา
สิริสิงห. 2531 : 310) ดังนั้น ในระยะหลังเมื่อเขาพบหล่อนครั้งใด สุดท้ายก็ต้องลงเอยด้วยการ
มีเพศสัมพันธ์ทุกครั้ง ซึ่งเขาจัดวางตำแหน่งของลูกแก้วไว้ไม่ต่างอะไรจากผู้หญิงบริการ เพียงแต่
ลูกแก้วสะอาดกว่าหญิงที่มีอาชีพเหล่านั้น เพราะเธอมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเขาเพียงคนเดียว

และเมื่อเขาต้องเข้าพิธีแต่งงานกับคู่หมั้น เขาก็เอ่ยปากยกลูกแก้วให้แก่ชายสนั่นอย่างง่ายดาย เหมือนกับว่าเธอเป็นเพียงสิ่งของชิ้นหนึ่ง จากคำพูดของเขาแสดงให้เห็นว่าเขาไม่เคยยกย่องให้เกียรติเธอเลยดังที่เขาบอกว่า “อาหนั้นก็ใช้แกเรื่องอื่นสิ พอผมไปแล้วอาก็เชือดชะ วิเศษมากนะ ผู้หญิงคนนี้” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 464) และเมื่อเขาเลิกรักกับเธอ นายสนั่นก็เข้ามามีความสัมพันธ์กับเธอเป็นคนต่อไป เขาไม่เคยคิดถึงเธอในฐานะมนุษย์คนหนึ่งเลย แต่กลับคิดว่า “ผู้หญิงมือสองมือสามแต่สดสะอาดอย่างนี้ น่าลิ้มลองแค่ไหน” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 469) และเมื่อเขาเลิกรักกับเธอ เขาก็ “ส่งต่อ” เธอให้กับผู้ชายสูงวัยคนหนึ่ง ซึ่งเธอทราบความจริงภายหลังว่าผู้ชายคนที่สนั่นแนะนำให้รู้จักเธอนั้นเป็นบิดาของคู่หมั้นของสมรณนั่นเอง

นอกจากถูกกำหนดสถานภาพให้เป็นเพียงเครื่องบำบัดทางเพศของผู้ชายแล้ว ลูกแก้วยังถูกฉวยประโยชน์จากความสวยงามของเธออีกประการหนึ่ง นั่นคือ การที่บริษัทส่งเธอเข้าประกวดนางงามในนามของบริษัท ทั้งที่นายสนั่นผู้ส่งเธอเข้าประกวดรู้ดีว่ามีการวางตำแหน่งผู้ชนะไว้แล้ว แต่เขามุ่งที่จะให้เธอเข้าประกวดเพื่อผลประโยชน์ที่บริษัทจะได้โดยมิได้คาดหวังตำแหน่งแต่อย่างใด เพราะบริษัทต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจากผู้จัดประกวดมากกว่า ความสวยของเธอจึงกลายเป็นสิ่งสนองตอบผลประโยชน์ให้แก่คนอื่น โดยที่เธอไม่รู้ตัว

เมื่อเริ่มต้นชีวิตของลูกแก้วมิได้คำคือยมากนัก เธอมีบิดาที่เอาใจใส่พร้อมที่จะส่งให้เธอเรียนชั้นสูง มีฐานะความเป็นอยู่ที่ไม่ลำบาก แต่เธอกลับได้รู้จักกับผู้ชายที่เอาใจเอาเปรียบผู้หญิงในเรื่องเพศ ทำให้สถานภาพของเธออยู่ในขั้นไม่น่ายกย่องนัก ดังที่พวกเขาหมักกล่าวถึงเธอในลักษณะเหยียดหยามอยู่ในที่ เช่น “ผู้หญิงมือสอง” “ผู้หญิงเซกกันเฮนค์” เพราะลูกแก้วเชื่อมั่นในความสวยของตนเองมากเกินไปจนลืมนึกถึงว่า เธอไม่มีสิ่งอื่นมารองรับความสวยนั้นเลยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษา ฐานะครอบครัว ทำให้เธอขาดสิ่งที่จะมารองรับคุณค่าให้แก่เธอเอง

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

ลูกแก้วเป็นผู้หญิงที่ปราศจากความเข้มแข็ง ความมั่นใจที่เธอมีก็เป็นเฉพาะความสวยของคนเท่านั้น เธอขาดสติปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญตัดสินใจกับปัญหาต่างๆ การที่เธอตัดสินใจกระทำสิ่งใดลงไป เธอไม่เคยคิดวางแผนล่วงหน้าไว้เลย ดังจะเห็นได้จากการที่เธอตัดสินใจซื้อบ้านอยู่ในกรุงเทพฯ กว่าจะรู้ว่าตัดสินใจผิดก็ทำอะไรไม่ได้แล้ว เพราะเธอเลือกซื้อบ้านในหมู่บ้านที่หรูหราราคาแพง เงินมรดกที่เธอมีไม่มากนักก็หมดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งนอกจากบ้านจะมีราคาสูงเกินกำลังซื้อของเธอแล้ว เธอยังต้องจ่ายค่าตกแต่ง ค่าดูแลรักษา ตลอดจนบริการอื่นๆ เป็นเงิน

จำนวนมาก ทำให้เธอต้องนำทรัพย์สินที่มีค่าคงเช่นสร้อยทองคำและพระเลี่ยมทองที่บิดาทิ้งไว้ให้ออกขาย เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายเหล่านั้น

หรือการตัดสินใจซื้อเครื่องเรือน แทนที่เธอจะให้ความสำคัญกับเครื่องเรือนในห้องนอน เธอกลับให้ความสำคัญกับห้องรับแขกมากกว่า เพราะเธอคิดว่าถ้าคนมาเยี่ยมบ้านจะเห็นห้องรับแขกมากกว่าห้องนอน แสดงให้เห็นว่า เธอคิดยึดกับความหรูหราฟุ้งเฟ้อเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสมรรถสิ้นสุดลง แทนที่ลูกแก้วจะหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เธอกลับใช้เหล่าเป็นเครื่องปลอบใจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอต้องมีชีวิตที่ตกต่ำลง เธอต้องสูญเสียงานที่บริษัท แม้ภายหลังจะมาดำเนินธุรกิจเป็นเจ้าของร้านเหล้า แต่ชีวิตของเธอก็เชื่อว่าประสบความสำเร็จ เพราะการเปิดสถานบริการในเวลากลางคืนนั้นได้จุดให้ชีวิตของเธอตกต่ำลงเป็นอย่างมาก เธอต้องมีสามีอีกหลายคน ซึ่งระยะหลังๆ เธอกระทำตัวไม่ต่างอะไรไปจากผู้หญิงขายบริการ เพราะเธอถึงขนาดยอมขายตัวให้กับเศรษฐีชาวต่างประเทศผู้หนึ่ง เนื่องจากต้องการเงินไปรักษามารดาที่กำลังป่วยหนัก ในส่วนลึกของเธอคิดว่า เมื่อเธอพลาดไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องรักษาเนื้อรักษาตัวของเธออีกต่อไป

ความสัมพันธ์กับสังคม

บทบาทของบิดามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของลูกแก้วมาก ความผิดพลาดในชีวิตของลูกแก้วนั้นมาจากการอบรมเลี้ยงดูของนายจาดโดยตรง เขาภาคภูมิใจในความสวยงามของลูกแก้วมากและคิดจะให้ลูกแก้วมีสามีเป็นที่เชิดหน้าชูตามาคั้งแต่ลูกแก้วยังเด็ก หากว่าเขาคิดจะให้ลูกแก้วได้รู้จักการพึ่งพาความสามารถของตัวเองมากกว่านี้ ชีวิตของเธออาจจะไม่พบกับความตกต่ำถึงขนาดนี้ก็ไม่ได้

ชีวิตในวัยเด็กของลูกแก้ว ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาของบิดามาตลอด เขามักพร่ำสอนลูกแก้วอยู่เสมอๆ ว่า “มองสูงไว้ย่อมองต่ำ รับรองได้ว่าพ่อเตรียมทุกสิ่งไว้สำหรับลูกไม่ให้น้อยหน้าใคร ... ลูกแก้วของพ่อก็จะอยู่ในระดับชนชั้นกลางค่อนข้างสูง มีเงินล้านติดตัวเป็นมรดกไม่ต่ำต้อยด้อยค่าให้ใครมาหยามได้” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 49) ส่วนมารดาเป็นผู้หญิงที่ไม่มีปากเสียง และอยู่ในโอวาทของสามีมาตลอด มารดาจึงไม่มีบทบาทและอิทธิพลมาสั่งสอนอบรมเธอเลย ดังนั้น การที่ลูกแก้วจะมีความสัมพันธ์กับสมรรถนั้น ก็เป็นเพราะอิทธิพลที่เธอได้รับมาจากการปลูกฝังความคิดของบิดานั่นเอง จะเห็นได้จากการที่เธอพบกับสมรรถเป็นครั้งแรกนั้น เธอมิได้ให้ความสนใจตัวเขาเลย เพราะคิดว่าเขาเป็นแค่พนักงานธรรมดาคนหนึ่งของบริษัท แต่เมื่อเธอได้

ทราบว่า เขาเป็นถึงลูกชายเจ้าของบริษัทที่มีสำนักงานเพื่อเรียนรู้การทำงานของบริษัท เธอก็ให้ความสนใจในตัวเขาทันที

แม้เพื่อนสนิทของเธอจะเตือนว่าเขามีคู่มั่นอยู่แล้ว แต่เธอกลับแสดงความมั่นใจในตัวเองว่า “ในเมื่อผู้ชายมีสิทธิเลือกคู่ ฉันคิดว่าฉันก็มีสิทธิเลือกคู่เหมือนกัน ตราบใดที่เราไม่ได้ไปแย่งสามีหรือพ่อของใครเขามา เขาเป็นโสด ฉันก็เป็นโสด ถ้าจะคบหาสมาคมกันก็ไม่น่าจะมีอะไรขัดข้อง ไซ้ใหม่” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 246) แต่ลูกแก้วก็ลืมนึกถึงความจริงไปอย่างหนึ่งว่า แม้เธอจะมีความสวยงามสักเพียงใดแต่พื้นฐานของเธอก็ไม่ได้สูงเลิศเลอ เธอเป็นเพียงลูกสาวของนายสถานีรถไฟเล็กๆ คนหนึ่งที่มีฝีมืออะไรพิเศษไปกว่าคู่มั่นของสมรรถที่มีครอบครัวร่ำรวยและสามารถเกื้อหนุนธุรกิจของเขาให้ดำเนินไปด้วยดี

ดังนั้น ในขณะที่ลูกแก้วคิดว่าเธอเป็นฝ่ายเลือกเขา แต่สมรรถกลับไม่คิดที่จะเลือกเธอเป็นภรรยา เพราะคนอย่างเขาได้รับการปลูกฝังมาเช่นกันว่า การจะเลือกใครเป็นภรณานั้นให้เลือกผู้มีฐานะทัดเทียมและอำนาจประโยชน์ทางธุรกิจได้

เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างลูกแก้วกับสมรรถสิ้นสุดลง ผู้เป็นฝ่ายเสียหายแต่เพียงผู้เดียวก็คือลูกแก้ว ในขณะที่สมรรถมิได้มีส่วนในความเสียหายนั้นเลย ลูกแก้วถูกสังคมซึ่งก็คือคนในบริษัทซุบซิบนินทาและจับตามองว่า หลังจากเลิกรักกันแล้วเธอจะมีพฤติกรรมเช่นไร

ส่วนโชติช่วง ผู้ชายคนแรกของลูกแก้วนั้น เธอเห็นว่าเขาเป็นผู้ชายธรรมดาที่ไม่น่าสนใจ แม้เธอจะรู้ว่าเธอตกเป็นภรรยาของเขาแล้ว เธอก็คิดว่า “เสียแล้วเสียไปเถิด เมื่อไม่มีอะไรเกิดขึ้น มาขัดขวางการดำเนินชีวิตข้างหน้าหล่อนจะไม่เอามาติดถือสาให้กั่มใจเล่น” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 165)

นอกจากนั้นเธอเป็นคนไม่รู้จักการประมาณตนเอง การกระทำทุกอย่างของเธอเป็นไปเพราะเป็นห่วงหน้าตาและความหุหุราในสังคมมากกว่าความจำเป็น ดังเช่นที่กล่าวมาแล้วถึงเรื่องการซื้อบ้านและการตกแต่งบ้าน ทั้งๆ ที่เธอไม่ค่อยจะมีเวลาอยู่บ้านมากนัก แต่บ้านของเธอก็หุหุราสวยงาม ซึ่งก็ต้องจ่ายไปในราคาที่สูงมากเช่นกัน เพียงเพราะเธอต้องการแสดงให้สังคมเห็นถึงความหุหุราของเธอเพียงเท่านั้นเอง

เพียงออ จากเรื่อง เหนือพื้นพสุธา

ภูมิหลัง

เพียงออ เป็นตัวละครหญิงที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชีวิตในวัยเด็กของเธอยากแค้น และขมขื่นมาก เนื่องจากเธอกำพร้าบิดามารดาตั้งแต่วัยเยาว์ เธอต้องอยู่ในความดูแลของยาย และลุงป้า ซึ่งลุงและป้าของเธอมิได้เลียดูเธออย่างหลาน แต่เลี้ยงเธอเป็นเสมือนคนรับใช้ที่ต้องทำงานหนักทุกอย่างเพื่อแลกกับค่าอาหารและค่าเล่าเรียน แต่ในที่สุดด้วยความมานะพยายาม ทำให้เธอพ้นจากสภาพดังกล่าวเมื่อเธอสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

เมื่อสำเร็จการศึกษา เพียงออแยกตัวออกมาอยู่หอพักตามลำพัง และประกอบอาชีพเป็นนักเขียน เธอได้รู้จักกับยอดหญ้าชายหนุ่มความรู้สูงที่ผิดหวังกับการทำงานในกรุงเทพฯ และมุ่งหวังที่จะกลับไปทำนาที่บ้านเกิดของเขาในภาคอีสาน เพียงออประทับใจในตัวเขาจนตัดสินใจอยู่กับเขาและตามเขาไปทำนาด้วย เธอต้องผจญกับภัยแล้งของธรรมชาติซึ่งทำให้การทำนาของยอดหญ้าไม่ประสบผลสำเร็จดังตั้งใจ

นอกจากนี้ เธอต้องต่อสู้กับความคิดและค่านิยมของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากคนเมืองหลวงที่เธอเคยชิน

อย่างไรก็ตาม หลังจากต่อสู้กับปัญหามาระยะหนึ่ง ยอดหญ้าสามีของเธอเกิดความรู้สึกท้อแท้ แม้เธอจะพร่ำบอกให้กำลังใจเขาเพียงใดก็ตาม ในที่สุด ยอดหญ้าตัดสินใจหนีความผิดหวังด้วยการกินยาเกินขนาดจนเสียชีวิต ในระหว่างที่เพียงออเดินทางไปพักผ่อนที่ต่างจังหวัด การตายของยอดหญ้าสร้างความเศร้าโศกเสียใจให้แก่เธอมาก ซึ่งเธอก็ได้ตัดสินใจเดินทางกลับกรุงเทพฯ แต่เธอก็ตั้งปณิธานไว้ว่า จะสืบทอดเจตนารมณ์ของสามี ด้วยการกระตุนน้องชายของเขาให้ได้รับการศึกษาสูงสุด เพื่อกลับมาพัฒนาท้องถิ่นเดิมของตน

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ชีวิตของเพียงออเริ่มต้นจากระดับที่ต่ำมาก ในวัยเด็กเธอมีสภาพที่ยากลำบาก เธอต้องต่อสู้กับการทำงานที่หนัก ดังที่โบตันกล่าวถึงการทำงานของเธอว่า “เพียงออทำงานทุกอย่างในสวน ตั้งแต่มีครนน้ำผัก สายหน้อยไปโรงเรียนวัดใกล้บ้าน กลับถึงบ้านตอนบ่ายต้องซักผ้าดูบ้าน หุงข้าว ทำกับข้าว ตอนค่ำยังต้องช่วยหั่นเศษผักให้ป้าไว้ตากแดดในวันรุ่งขึ้นเพื่อทำคังไฉ่ ส่วนลูกๆ ของป้าก็เล่นกันสนุกสนานได้ทั้งวัน” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 40) แม้จะต้องทำงานหนักแต่เธอก็มี

ความพยายามในการเล่าเรียน เธอได้รับทุนอุดหนุนจากองค์การกุศลแห่งหนึ่งจึงทำให้มีโอกาสได้เรียนต่อในวิทยาลัยครู หลังจากนั้น เธอได้ย้ายเข้าทำงานเป็นครูที่โรงเรียนราษฎร์แห่งหนึ่งพร้อมกับการเรียนวิทยาลัยครูต่อไป และเริ่มหัดแตงนวนิยายขายจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

จากการต่อสู้ชีวิตอย่างหนักมาตั้งแต่เด็ก ส่งผลให้เธอเป็นหญิงสาวที่มีความก้าวร้าวแค้น และเชื่อมั่นในตัวเองเป็นอย่างมาก หลังจากเรียนจบ เธอออกจากบ้านลุงและป้าไปเช่าหอพักอยู่ตามลำพังและเปลี่ยนไปประกอบอาชีพเป็นนักเขียนคอลัมน์ในนิตยสารสตรีฉบับหนึ่ง ในช่วงนี้ชีวิตของเธอมีอิสระและเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ เพียงขอสามารถเอาตัวรอดได้โดยอาศัยความอดทนและความพยายาม จนสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองจากเด็กหญิงกำพร้ากลายเป็นหญิงสาวที่มีงานทำมั่นคงและพึ่งตนเองได้ โดยมีต้องรอคอยความช่วยเหลือจากใคร

อย่างไรก็ดี เมื่อเธอได้รู้จักกับยอดหญ้า เธอมีความศรัทธาในความคิดของเขาเป็นอย่างมาก เธอจึงพร้อมที่จะกลับไปร่วมพัฒนาผืนดินอันแห้งแล้ง ณ บ้านเกิดของเขาในชนบทอีสาน เมื่ออยู่ในฐานะภรรยา เธอทำหน้าที่ของการเป็นคู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขของสามีได้เป็นอย่างดี เธอช่วยเหลือการทำงานทุกอย่างของเขา เช่น การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ปลูกพืชผัก ขุดบ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น ซึ่งงานแต่ละประเภทที่เธอทำ เธอทุ่มเทแรงอย่างเต็มที่ เพื่อให้การลงทุนของสามีและเธอไม่สูญเปล่า

นอกจากนั้น เธอยังคอยเป็นกำลังใจและกระตุ้นเตือนสามีเมื่อเขาเกิดความท้อแท้ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศไม่อำนวย ในขณะที่ยอดหญ้าเริ่มอ่อนแอท้อแท้ เพียงออกไปมีความเข้มแข็ง เมื่อเธอเห็นว่าเงินลงทุนในการทำนาใกล้หมดลง เธอก็รับงานเขียนเพื่อหารายได้เพิ่มเติมอีกทางหนึ่ง โบตันบรรยายบทบาทของเพียงอ้อว่า “เพียงอ้อรู้ว่า เขากลุ้มใจที่ค้ออาศัยหล่อนมากไปในระยะนี้ รายได้ที่พอมีเล็กๆ น้อยๆ ก็ล้วนมาจากความคิดของหล่อน ไม่ใช่งานของเขา เพียงอ้อเฝ้าปลอบโยนให้เขามีความหวัง แต่แรงปลุกปลอบใจของหล่อนดูจะไม่เพียงพอเสียแล้ว งานเท่านั้นจะช่วยเขาได้” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 81)

เมื่อมาอยู่ที่บ้านเกิดของยอดหญ้า เพียงอ้อพยายามเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นได้ยกระดับชีวิตให้ดีขึ้น เริ่มต้นจากความคิดของเธอครั้งแรกที่ตัดสินใจไปร่วมทำนากับเขา เธอก็คิดที่จะเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยเรื่อง “การอพยพเข้ากรุงของชาวนาไทย สาเหตุและหนทางแก้ไข” เธอให้ความสนใจกับปัญหาของชาชนบทเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกินการอยู่ ปัญหาความยากจน ทัศนคติที่ล้าสมัยของชาวบ้าน เป็นต้น เธอพยายามเปลี่ยนแปลงการกินอยู่ของชาวบ้านที่รับประทานอาหารดิบๆ สุกๆ ซึ่งแม้จะเปลี่ยนความคิดของคนรุ่นเก่าดังเช่นแม่ของสามีไม่สำเร็จเพราะความเคยชินที่สั่งสมมานาน

แต่เธอก็ทำให้คนรุ่นใหม่อย่างน้องชายของสามีซึ่งยังเป็นเด็กให้เปลี่ยนวิธีการรับประทานอาหารอย่างถูกต้อง

เมื่อเพียงออได้มาเห็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชาวบ้าน เธอก็เริ่มเข้าใจว่าเพราะเหตุใดพวกเขาจึงพร้อมที่จะอพยพไปทำงานในกรุงเทพฯ แล้วถึงบ้านเกิดของตนให้ร่ำร้องเนื่องจากความหมกหมัวในการประกอบอาชีพทำนาซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมแต่บรรพกาล เธอจึงพยายามที่จะสร้างงานให้แก่พวกเขา เช่น เจ้าออด ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเข้าไปทำงานในเมืองหลวง แต่ไม่นานก็ต้องกลับถิ่นเดิมเพราะเงินหมด เพียงออกก็จ้างเขาไว้ทำงานด้วย นอกจากนี้ เธอยังพยายามสนับสนุนให้ทีมและทอง น้องชายของยอดหญ้าให้ได้รับการศึกษาต่อในท้องถิ่นของตน เพื่อนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาท้องถิ่นเดิมโดยไม่ต้องอพยพเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ การที่เพียงออมาอยู่ร่วมกับยอดหญ้านั้น ส่วนหนึ่งเพราะต้องการเป็นตัวอย่งให้แก่คนอื่นโดยเฉพาะน้องของเธอเอง คั้งนั้นแม้ยอดหญ้าจะตัดสินใจคิดสั้นด้วยการกินยาเกินขนาดฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา แต่ก็มีโช้วว่าการกลับมาทำนาที่บ้านเกิดของเขาล้มเหลวเสียทีเดียว เพราะอย่างน้อยเพียงออกก็พิสูจน์ให้เห็นว่า การทำงานของเขาในครั้งนี้ได้ทำให้น้องเขารักในท้องถิ่นเกิด และพร้อมที่จะอยู่พัฒนาบ้านเกิดของตนต่อไป คั้งที่น้องชายทั้งสองคนของเขาให้คำมั่นสัญญาต่อหน้าศพของเขาว่า “ฟังนะพี่ยอด ทีมจะสืบทอดปณิธานของพี่ยอดต่อ พี่ยอดฝันแต่ลงมือปฏิบัติไม่สำเร็จทีมจะสานต่อจนสำเร็จเห็นผลให้จงได้ พี่ไม่มีประสบการณ์แต่ทีมมี เพราะทีมจะไม่มัววันไปจากบ้านเกิดแห่งนี้ ไม่ไปไหนเด็ดขาด ทีมจะอยู่ที่นี้ โดที่นี้และตายที่นี้” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 245 - 246) ซึ่งการที่น้องชายของเธอมีความคิดเช่นนี้ก็เพราะการพยายามปลุกฝังความคิดของเพียงออให้แก่พวกเขานั้นเอง

การเผชิญกับปัญหาและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

เพียงออเป็นผู้หญิงที่มีความเข้มแข็ง เธอพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาทุกรูปแบบโดยมิได้หวั่นเกรง อาจกล่าวได้ว่าเธอมีความเข้มแข็งมากกว่าสามีเสียอีก เพราะแม้ว่าความคิดที่จะกลับมาทำนาที่บ้านเกิดท้องถิ่นเดิมของตนจะเป็นของยอดหญ้า แต่ทว่าเขาก็ดูเหมือนจะเป็นนักฝันมากกว่าที่จะเป็นนักกระทำ ในขณะที่เพียงอออยู่กับความจริงมากกว่า เธอจึงพร้อมรับมือกับความล้มเหลวได้ดีกว่าเขา และไม่รู้สึกรู้สีกเกิดความท้อถอยเมื่อพบปัญหาคั้งเช่นสามี

ปัญหาแรกที่ต้องพยายามแก้ไขคือปัญหาจากการลงทุน เริ่มต้นจากการปลูกผัก แต่เมื่อฝนทิ้งช่วง ผักที่ปลูกจึงขาดน้ำทำให้ตายจนหมด แต่เธอก็มิได้ย่อท้อ กลับไปซื้อพันธุ์ผักอีกหลายชนิด ตลอดจนลูกสัตว์ประเภทต่างๆ เช่น ลูกปลา ลูกไก่ ลูกเป็ด เป็นต้น และตั้งคาทำงานตามความตั้งใจของเธอต่อไป เธอบอกว่า “มันตายก็ปลูกใหม่ ไม่เสียหายอะไรกับการที่เราจะ

พยายามนั้น” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 52) แต่เธอก็ต้องพบกับความผิดหวังแล้วซ้ำเล่า เพราะหลังจากแล้งมานาน ฝนก็เริ่มตก แต่คราวนี้กลับตกจนน้ำท่วมบ่อที่ขุดไว้ ปรากฏว่าลูกปลาที่เลี้ยงไว้ไหลไปตามกระแสน้ำจนเกือบหมด กระนั้น เธอก็ยังไม่ล้มเลิกความคิด กลับเกิดความรู้สึก “ฮึด” ขึ้นมาและแก้ปัญหาด้วยการทำคันดินให้สูงขึ้น และซื้อลูกปลามาเลี้ยงใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงสติปัญญาอันฉลาดเฉลียวของเธอ กล่าวคือ เมื่อเธอและยอดหญ้ามาอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้เพื่อประกอบอาชีพทำนา นั้น พวกชาวบ้านต่างไม่เข้าใจความคิดของคนที่ทั้งคู่ เพราะเห็นสภาพที่แล้งของดินฟ้าอากาศ ประกอบกับยอดหญ้าเป็นนักเรียนนอกและมีการงานที่มั่นคงในกรุงเทพฯ แต่กลับจะมาทำนาที่พวกเขาเหล่านั้นทุกคนรู้ว่า สภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย ดังนั้น ทั้งคู่จึงถูกจับตามองจากผู้ปกครองในท้องถิ่นว่า มีจุดประสงค์ที่ไม่ดีต่อคนในหมู่บ้าน เพียงออกก็ช่วยคลี่คลายปัญหานี้ให้ลุล่วงด้วยความชาญฉลาดของเธอ เพื่อให้ทางการเลิกระแวงไปในทางที่ไม่ดี

นอกจากนี้ เมื่อเพียงออมาอยู่กับยอดหญ้า เธอก็ทำชีวิตของตัวเองให้เรียบง่าย เธอรู้ดีว่าภาระการลงทุนของเธอและเขานั้น คงต้องใช้เวลาหลายปีกว่าจะเห็นผล เธอจึงมีความคิดที่จะประหยัดรายจ่ายทุกวิถีทาง โดยใช้จ่ายแต่สิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเท่านั้น เพื่อแก้ปัญหาเงินขาดมือ และระมัดระวังที่จะไม่ให้เงินทุนหมดก่อนเวลาอันควร เช่น การประหยัดน้ำ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายเพราะเธอมีทัศนคติในการดำรงชีวิตว่า “ชีวิตอย่างนี้ไม่ถึงกับลำบากอะไร คนเรานะถ้ามีรายได้และพอใจในสภาพของตัวเองซะอย่างก็อยู่ได้สบายๆ” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 47) ดังนั้น เธอจึงใช้พื้นที่และถ่านหุงต้มอาหาร ใช้ตะเกียงแทนไฟฟ้า เป็นต้น แม้จะถูกชาวบ้านมองด้วยสายตาแปลกๆ ที่เธอทำสิ่งที่ขัดต่อค่านิยมของชาวบ้านเหล่านั้นซึ่งนิยมความสะดวกสบายด้วยอุปกรณ์เครื่องไฟฟ้าทุกชนิด แต่เพียงออกก็ได้ให้ความใส่ใจต่อคำอ่อนขอของพวกชาวบ้านเหล่านั้น เธอคงมีความสุขกับการใช้ชีวิตตามที่เธอเห็นว่าถูกต้องแล้ว

ความสัมพันธ์กับสังคม

เพียงออเป็นผู้หญิงที่เป็นตัวของตัวเอง มีอิสระทางความคิด และกล้าที่จะใช้ชีวิตตามที่เธอเห็นว่าถูกต้องโดยไม่หวั่นว่าใครจะมองไปในแง่ไม่ดี ดังเช่น การที่เธอตัดสินใจเป็นภรรยาของยอดหญ้า เธอก็ใช้วิธีการอยู่กับเขาเฉยๆ โดยมิได้มีพิธีกรรมใดๆ เพราะเธอคิดว่า เธอเป็นตัวคนเดียวในโลกนี้ ไม่มีญาติผู้ใหญ่คนใดปกครองเธอ ดังนั้นพิธีกรรมใดๆ จึงไม่มีความจำเป็นสำหรับเธอ การตัดสินใจของเพียงออเช่นนี้ ทำให้นางยามารดาของสามีมีทัศนคติทางลบกับเธอทุกๆ ที่ยังไม่เคยเห็นหน้าเธอเลยว่ “มิน่า ถึงจะมาอยู่กับผู้ชายทั้งที่ไม่ได้เข้าพิธีแต่งงาน คนมันไม่มีผู้ใหญ่

คอยสั่งสอนนี่เล่า” (สุภา สิริสิงห. 2531 : 21) และตั้งแต่นั้นมารดาของสามีก็ไม่ชอบหน้าเธอมาตลอด ทั้งนี้เนื่องจากมารดาของสามีเป็นผู้หญิงที่ยังผูกติดอยู่กับประเพณีและค่านิยมของสังคมอย่างเหนียวแน่น ดังนั้น เมื่อมาพบเพียงอซึ่งเป็นผู้หญิงที่นางไม่เคยชิน นางจึงไม่อาจทำใจยอมรับเพียงอได้

อย่างไรก็ดี แม้จะรู้ว่ามารดาของสามีไม่ถูกชะตากับเธอมากนัก เพียงอก็คงวางเฉย ไม่ได้โต้ตอบกับมารดาของสามีแต่อย่างใด โดยเฉพาะเมื่อเธอและยอดหญ้ามาอยู่ที่บ้านเกิดได้นานเข้า นางขาก็มักจะมารบกวนเงินทองของยอดหญ้าเสมอ เช่น ขอเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าจากลูกชาย เป็นต้น โปต้นกล่าวถึงการวางตัวระหว่างเธอและมารดาของสามีดังนี้

เพียงอหันมาเห็นแม่ผิวเดินลับตาไปก็ไม่สนใจนัก แม่ก็ไม่มียะไรนอกจากมาขอร้องนี่ ไซ้จะมาเยี่ยมเยียนตามปกติฉันแม่ลูก แล้วจะมาเคี่ยวเจ็ญให้ลูกชายใช้ชีวิตอย่างที่แม่ชอบ แม้จะไม่ชอบแม่ผิว แต่เพียงอก็พยายามทำความเข้าใจ หากนานปีเข้าก็ซักจะเข้าใจไม่ไหวเพราะมันมากเกินไป หล่อนจึงต้องทำเป็นวางเฉยเสีย ไม่ใส่ใจ ให้เท่าที่ให้ได้ ที่ไม่อยากจะให้ก็แกล้งเฉย”

(สุภา สิริสิงห. 2531 : 130)

นอกจากมารดาของสามีที่ไม่เข้าใจเธอแล้ว เพียงอยังต้องเผชิญกับการเยาะเย้ยถากถางจากพวกชาวบ้านที่ไม่เข้าใจความคิดและการกระทำของเธออีกด้วย ดังเช่น เมื่อพวกชาวบ้านรู้ว่าเพียงอมาอยู่ที่นี้แล้วใช้เตาฟืนหุงข้าว หรือเห็นเพียงอและยอดหญ้าคบ่อโดยใช้พลาสติกปูกันบ่อ ทุกคนต่างหัวเราะเยาะในการกระทำดังกล่าวนี้ทั้งสิ้น แต่เมื่อพืชผักที่เพียงอปลูกในบ่อนั้นงอกงาม พวกชาวบ้านต่างก็พากันมาเด็ดไปกินโดยไม่เกรงใจ และที่ร้ายที่สุดคือแม่ของเจ้าออกที่มีนิสัยขี้อิจฉาริษยา และมักพุดจาจกอนขอเธอไม่เว้น แม้เพียงอจะพยายามทำดีต่อนางมากเท่าไร นางก็ยังไม่เลิกนิสัยดังกล่าวกลับมาเรื่องของเพียงอไปพุดคุ้ยนิทากับชาวบ้านด้วยกันอย่างสนุกสนานมากขึ้น

นอกจากเธอต้องเผชิญกับภัยแล้งธรรมชาติแล้ว เรื่องของชาวบ้านยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เธอต้องอาศัยความอดทนอย่างสูงในการอยู่ร่วมกัน ดังที่เธอกล่าวกับเพื่อนของเธอว่า

“ท้อแท้ยังพอทน แต่แม่เขาเพื่อนบ้านเขานี่สิ ไม่รู้จะว่าไง เพราะจีนพุดมากไปเขาจะหาว่าเราว่าคนบ้านเดียวกับเขาไม่ดี ที่จริงเรารู้อยู่แกล้วว่ามันความเคยชินของพวกเรา อย่างขอกันกินยังงี้เรื่องปกติ น้ำในบ่อตอนแล้งมีคนช่วยใช้มากมาย ผักหญ้าปลายนามี

เหลือ คนอื่นถอนเกลี้ยง แฮ้ว พุดลำบากนะ ทุนของเราสองคนแต่พอได้ผลคนเดินกันเป็น
เทือก เขาไม่รู้จักคำว่าเกรงใจหรอก”

(สุภา สิริสิงห. 2531 : 105 - 106)

แม้จะต้องใช้ความอดทนแค่ไหน แต่เพียงออกก็แสดงให้เห็นว่า ความอดทนก็มีจุดสิ้นสุด
เช่นกัน ดังเช่นตอนที่ต้นกล้วยของเธอออกปลีอย่างผิดธรรมชาติที่กลางลำต้น ทำให้พวกชาวบ้าน
เห็นเป็นของแปลกประหลาดต่างพากันมาราบไหญ่บูชา และเมื่อมีข่าวว่ามีผู้โชคดีจากการเสี่ยง
โชคเพราะได้มาไหว้ต้นกล้วยต้นนี้ ทำให้ชาวบ้านแห่กันมามากขึ้น จนพืชผักที่เธอปลูกไว้เสียหาย
เป็นจำนวนมาก เธอก็ยังอาศัยความอดทนอยู่จนกระทั่งวันหนึ่ง แม่เจ้าอดหมดตัวเพราะถูก “หวย
กิน” นางจึงโกรธแค้นจนนำมาผิดมาเพื่อฟันต้นกล้วยทิ้ง เพียงออกก็เกิดความเหลืออด ใช้วิธีขี้ด
ขาดด้วยการขู่ว่าหากฟันต้นกล้วยทิ้งจะเกิดเรื่อง และเมื่อนางจะทำร้ายเพียงออ เธอก็ขู่ว่าจะยิง
เสียชีวิตปืน ทำให้เหตุการณ์ต่างๆ สงบลงด้วยดี

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เพียงอ้อมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพวกชาวบ้านเป็นอย่างมาก
แต่ด้วยความเกรงใจสามี ทำให้เธอสงบปากไม่ว่ากล่าวพวกชาวบ้าน เพราะเป็นคนบ้านเดียวกับ
สามีของเธอ เธอเกรงว่าขอดหญ้าจะเคือง ที่ไปว่าคนบ้านเดียวกับเขา

จัตตาพีส์ จากเรื่อง บัวแดงน้ำ

ภูมิหลัง

จัตตาพีส์ เป็นตัวละครหญิงของโบตันที่ต้องผจญกับความยากแค้นขมขื่นในความเป็น
หญิงของคนมาก เธอเป็นลูกสาวคนเดียวในครอบครัวคนจีน บิดามารดาประกอบอาชีพขายข้าว
ขาหมู ตั้งแต่เธอยังเป็นเด็กอยู่นั้น เธอถูกรับเลี้ยงไว้ทำงานทุกอย่างทั้งงานบ้านและงานค้าขาย จน
กระทั่งเธอเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บิดามารดาก็ให้เธอลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาทำงาน
อย่างเต็มตัว และเมื่อเธอถูกบิดาทบตีอย่างทารุณจนทนไม่ไหว เธอก็หนีออกจากบ้านและไปขอ
อาศัยอยู่กับคุณหญิงหลานเจ้าสัวซึ่งมีบ้านอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับเธอ และเป็นเจ้าของที่ดินที่ครอบ
ครวของเธออาศัยอยู่ เนื่องจากคุณหญิงเป็นผู้มีจิตใจเมตตาและรับอุปการะส่งเสียหญิงสาวที่ด้อย
โอกาสหลายคน จึงเต็มใจรับอุปการะดูแลจัตตาพีส์ให้อาศัยอยู่ในบ้านแห่งนี้

เมื่อมาอาศัยอยู่กับคุณหญิง จัตตาพีส์มีความพยายามในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างมาก
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเธอมุ่งหวังที่จะสอบเข้าเรียนต่อแพทย์ให้ได้ เพราะความฝังใจที่เห็นบิดามารดา

สนับสนุนพี่ชายให้เรียนต่อสาขานี้เพื่อเซตช่วงศตวรรษ ในขณะที่ไม่ยอมสนับสนุนเธอเพียงเพราะเธอเป็นหญิง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความขยันในการศึกษาเล่าเรียนมากเพียงใด แต่เธอก็ไม่สามารถสอบเข้าเรียนต่อแพทย์ได้ตามที่ตั้งใจไว้ คงสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเท่านั้น แต่เธอก็มีความพอใจในผลการเรียนของเธอ

ช่วงที่เธออาศัยอยู่กับคุณหญิงนั้น มีหญิงสาวอีก 4 คนคือเพชรลดา จิตพิสุทธิ์ เครือออน และมนตราที่ร่วมอยู่ในความอุปการะของคุณหญิงพร้อมๆ กับเธอ ในบรรดาเพื่อนร่วมบ้านเหล่านี้ เธอสนิทสนมกับจิตพิสุทธิ์มากที่สุด

เนื่องจากที่ดินของคุณหญิงเป็นที่ต้องการของนักลงทุนพัฒนาที่ดินหลายราย จึงทำให้ จิตดาพีส์หวัหวัระแวงว่าคุณหญิงอาจถูกผู้ไม่ประสงค์ดีปองร้ายเพื่อมุ่งหวังในที่ดินผืนนี้ จิตดาพีส์ จิตพิสุทธิ์และเครือออนจึงร่วมมือกันสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่ชอบมาพากลของบุคคลที่มาติดต่อกับคุณหญิงเสมอๆ จนกระทั่งเธอได้รับทราบว่ามีมนตราหญิงสาวสวยยากจนที่คุณหญิงรับอุปการะได้ร่วมมือกับเสียดิลกวางแผนที่จะทำให้คุณหญิงได้รับอุบัติเหตุ เพื่อที่ว่าที่ดินจะได้ตกเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาท นอกจากนั้นมนตรายังแอบขโมยของมีค่าหลายชิ้นในบ้านออกไปขายให้แก่เสียดิลกด้วย จิตดาพีส์จึงร่วมมือกับจิตพิสุทธิ์และ ม.ล. เลอสรรรูห์มันน์จิตพิสุทธิ์เปิดเผยความชั่วร้ายของมนตรา และขับไล่มนตราออกจากบ้าน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้มนตรามีความแค้นใจจึงได้ลอบวางเพลิงเรือนหอของจิตพิสุทธิ์ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่คุณหญิงกำลังไปตรวจความเรียบร้อยจึงติดอยู่ในกองเพลิงด้วย จิตพิสุทธิ์ได้เข้าไปช่วยเหลือคุณหญิงจนเสียชีวิต ก่อนสิ้นลมเธอได้ฝาก จิตดาพีส์ให้ช่วยดูแลคุณหญิงตลอดจน ม.ล. เลอสรรรูห์มันน์ ซึ่งจิตดาพีส์ก็รับปากที่จะทำตามความประสงค์ของจิตพิสุทธิ์

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ในฐานะลูกสาวในครอบครัวคนจีน จิตดาพีส์มีสถานภาพที่ต่ำต้อยเป็นอย่างมาก การที่เธอเกิดมาเป็นผู้หญิงนั้น เธอมีสภาพที่แทบจะไม่เหลือความเป็นมนุษย์สักเท่าใดนัก เธอถูกบิดามารดาเลี้ยงดูอย่างกคจีโดยไม่คำนึงถึงว่า เธอก็เป็นสายเลือดเขาเหล่านั้นเช่นเดียวกับลูกชาย จิตดาพีส์ได้รับการเลี้ยงดูอย่างจำกัดสิทธิต่าง ๆ ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่เท่าเทียมพี่ชายน้องชายหรือว่าโอกาสทางการศึกษา โป้ต้นบรรยายสถานภาพของจิตดาพีส์ไว้อย่างละเอียดดังนี้

ชีวิตวัยเด็กของหล่อนขมขื่นและถูกกดขี่มาก หล่อนต้องตื่นนอนตั้งแต่ตีสี่กว่าๆ ช่วยพ่อแม่เตรียมของขาย เพราะบ้านของหล่อนเป็นคึกแถวและพ่อมีอาชีพขายข้าวขาหมู ... จัตุคามพิสส์เป็นคนอยู่หน้าเตาถ่านร้อนระอุคอยพลิกขาหมูให้เกรียมทั่วขา บางเช้าหล่อนต้องปิ้งขาหมูถึงสามสิบขา เพราะขาหมูร้านหล่อนขายดี รสชาติอร่อย คนกินติดใจ ปิ้งขาหมูเสร็จก็ตั้งข้าว หากยังมีเวลาเหลือหล่อนต้องช่วยเค็ดผักชี หั่นผักคอง พริกคอง โรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน กว่าหล่อนจะเสร็จงานได้อาบน้ำ แดงตัวกินข้าวไปโรงเรียนก็เกือบแปดโมงเช้า จัตุคามพิสส์แทบจะต้องวิ่งไปโรงเรียนจึงจะทันเวลา

แต่บรรดาพี่ชายน้องชายของหล่อนถูกจากที่นอนในเวลาเจ็ดโมงเช้า อาบน้ำกินข้าว แต่งตัวไปโรงเรียนเลย จัตุคามพิสส์มีพี่ชายคนเดียว นอกนั้นเป็นน้อง แม่ไม่ปลุกลูกชายคนโตมาช่วยงานด้วยเหตุผลว่า “ให้เขามีเวลานอน เพราะต้องท่องหนังสือจะได้เรียนหมอกับเขาสักคน มันเรียนเก่ง”

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 41 - 42)

จะเห็นได้ว่าบิดามารดาต่างถือสิทธิในการเป็นเจ้าของตัวเธออย่างเต็มที่ เขาทั้งคู่มีความยึดมั่นในค่านิยมยกย่องลูกชายและเหยียดย่ำลูกสาว เหมือนกับที่ครอบครัวคนจีนส่วนใหญ่ยึดปฏิบัติดังที่มารดากล่าวถึงความแตกต่างระหว่างเธอกับพี่ชายว่า “เขาเป็นลูกชาย คนโตด้วย ต้องสืบตระกูล แกเป็นผู้หญิงอีกหน่อยก็ไปเป็นคนเช่าอื่น ตอนนี้อย่าช่วยทำงานแทนคุณแม่ก่อนซี” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 45) ดังนั้น เมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ บิดามารดาจึงให้จัตุคามพิสส์ลาออกจากโรงเรียนมาช่วยค้าขายและทำงานบ้านอย่างเต็มตัว ในขณะที่พี่ชายและน้องชายได้รับการสนับสนุนให้ได้เล่าเรียนต่อไป เธอต้องทำงานทุกอย่างเพียงลำพัง เพราะลูกจ้างที่มีอยู่ก็ถูกให้ออกไปเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในบ้าน และการที่พี่ชายและน้องชายได้รับการยกย่องจากครอบครัว เธอจึงมักถูกพวกเขารังแกอย่างไม่มีการต่อสู้ป้องกันตัว

จนกระทั่งวันหนึ่งเพียงแค่ออริคเสื้อของพี่ชายใหม่ไป 1 ตัว ก็ถึงกับถูกเขาทำร้ายร่างกายด้วยการเตะตบบันได แต่ยังมีหน้าใจ บิดาของเธอยังลงโทษเธอซ้ำถึงขนาดที่ว่า “พ่อไม่ตีหล่อนอย่างตีลูกสาวคนเดียวเพื่อสั่งสอน แต่ตีหล่อนเจ็บปางตาย เพราะพ่อกำลังอารมณ์ไม่ดีอยู่ด้วยเนื่องจากแหงหายเสียเงินไปหมื่นห้าพันบาทแล้วถูกกินเรียบ...” เธอจึงมีสภาพ “วิ่งกระเซอะกระเซิงหนีพ่อกออกไปนอกร้าน...” และปรากฏว่าบิดาของเธอลงโทษเธอรุนแรงจน “ซีโครงหักสองซี่ และแขนเคาะ” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 47 - 48)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเธอได้มาอาศัยอยู่กับคุณหญิง ชีวิตของเธอก็เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะความเมตตาของคุณหญิงที่ได้อุปการะส่งเสียและเลี้ยงดูเธอ และจัตุคามพิสส์ก็ได้พิสูจน์ให้

ผู้อื่นเห็นว่า ผู้หญิงอย่างเธอก็มีความสามารถที่ไม่ด้อยไปกว่าผู้ชาย เธอสามารถสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยมหิดล แม้จะไม่ใช่สาขาแพทยศาสตร์ตามที่ตั้งใจไว้เพราะคะแนนไม่ถึง แต่ก็นับได้ว่าการเรียนเธอก็ไม่เลวนัก และนอกจากนี้เธอยังได้เรียนเพิ่มเติมพิเศษด้านคอมพิวเตอร์อีกด้วย

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

จากการเลี้ยงดูที่ได้รับในวัยเด็ก ส่งผลให้จิตตาศาสตร์เป็นเด็กหญิงที่มีความอดทนสูง ลักษณะนิสัยของจิตตาศาสตร์คือ ไม่ใช่คนพูดมากและไม่ชอบร้องไห้ เพราะ “หล่อนไม่มีเวลาจะคร่ำครวญหวนไห้นอกจากขมขื่นกับความผิดที่เกิดมาเป็นลูกผู้หญิง” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 45) ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาใดๆ ก็ตามเธอก็มักจะใช้อาการนิ่งและอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีได้แสดงอาการใดๆ ดังเช่นปัญหาที่เธอถูกกีดกันจากครอบครัว แม้เธอจะถูกใช้งานอย่างหนักแต่จิตตาศาสตร์ก็ยังใช้ความอดทน จนกระทั่งเธอทนไม่ได้ที่จะถูกทำโทษจนเกินกว่าเหตุ เธอจึงตัดสินใจหนีไปอยู่กับคุณหญิงในที่สุด

เมื่อเธอมาอาศัยอยู่ในที่แห่งใหม่ แม้ว่าเธอจะมีอดีตที่เลวร้าย แต่เธอก็มิได้ทำตัวเป็นเด็กที่มีปมด้อย เธอได้แต่ย้ำกับตัวเองว่า ควรจะต้องลืมอดีตให้หมดแล้วมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ ในระยะแรกเธอมีอาการหวาดระแวงและฝันร้ายถึงเรื่องราวเก่าๆ แต่ในที่สุดด้วยการพยายามลืมเธอก็สามารถแก้ปัญหาปมด้อยของตนเองได้ วิธีการแก้ปัญหาในกรณีนี้ของเธอก็คือ “ไม่เคยพูดเรื่องบ้านพ่อแม่เลยสักคำเดียว ใครถามก็ไม่ตอบไม่พูดเสียเลยๆ นั่นแหละ” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 55)

นอกจากนี้ จิตตาศาสตร์ยังเป็นคนที่มีความมั่นใจในตัวเองสูงมาก ทำให้การแสดงออกของเธอจึงเป็นไปในลักษณะแข็งๆ ไม่อ่อนหวานดังเช่นสตรีอื่นทั่วไป ปัญหาที่เธอเข้าไปช่วยคลี่คลายก็คือปัญหาที่เกิดจากมนตรา หญิงสาวสวยที่อยู่ในอุปการะของคุณหญิง มนตราเป็นเด็กสาวที่มีความทะเยอทะยานเพราะเธอรู้สึกว่าดีดกว่าคนอื่น เธอจึงเลือกหนทางที่ผิดด้วยการสมคบคิดกับเสียดิลกวางแผนชั่วร้ายตลอดจนขโมยทรัพย์สินที่มีค่าในบ้านคุณหญิงออกไปขาย เมื่อถูกจับได้จิตตาศาสตร์ก็ใช้ความเข้มแข็งเด็ดขาดของเธอจัดการกับปัญหา เพราะเธอคิดว่าหากใจอ่อนไม่จัดการเรื่องราวต่างๆ ให้เสร็จสิ้นไปปัญหาก็คงไม่จบสิ้น

จิตตาศาสตร์เป็นผู้ที่มีความรอบคอบ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเป็นเพราะอดีตอันขมขื่นทำให้เธอกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย แต่แง่มุมที่เธอมองเห็นก็เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ในวันหนึ่ง ดังกรณีของการป้องกันเหตุร้ายที่เกิดจากการเผาไล่ที่ดินเพราะความต้องการซื้อที่ดินของนายทุน เธอได้ร่วมวางแผนกับทิวากรเพื่อนชายของเธอที่จะป้องกันเหตุร้าย ด้วยการว่าจ้างเวรยามคอยระแวดระวังป้องกันการลอบวางเพลิง นอกจากนั้นเธอยังระแวงผู้ที่มาติดต่อสัมพันธ์กับคุณหญิงว่า เขาอาจไม่

ประสงค์คือผู้มีพระคุณของเธอ ดังเช่น ม.ล. เลอสรวง ที่แม่จะเป็นหลานชายของคุณหญิง แต่เมื่อเจามาคบหาสนิทสนมกับหญิงสาวคนหนึ่งในบ้าน เธอก็แสดงให้เห็นว่าเธอระแวงเขาทันที

แม่ จากเรื่อง แก้วตาดวงใจ

ภูมิหลัง

แม่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทนำเที่ยวแห่งหนึ่ง สถานะทางครอบครัวของเธอไม่ดีนัก เนื่องจากบิดาทอดทิ้งครอบครัวไปมีภรรยาใหม่ ปล่อยให้มารดาของเธอรับผิดชอบตัวเธอและน้องชายแต่เพียงลำพัง เธอต้องช่วยมารดาหารายได้ด้วยการช่วยทำขนมหวานขายมาตั้งแต่ยังเด็ก จนกระทั่งเธอมีอาชีพเป็นพนักงานในบริษัทแห่งนี้ สถานะความเป็นอยู่ของเธอจึงค่อยๆ ดีขึ้นบ้าง อย่างไรก็ตาม ในวันหยุดเธอก็ยังคงช่วยมารดาขายขนมต่อไปเพื่อนำเงินที่ได้ไปช่วยผ่อนซื้อบ้าน และส่งเสียน้องชายให้ได้รับการศึกษา และเนื่องจากเธอได้เห็นการขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวของบิดามาตลอด เธอจึงมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบิดาของเธอเป็นอย่างมาก

ในระหว่างทำงาน เธอมีโอกาสรู้จักกับสองพ่อลูกคู่หนึ่งคือคมกริบและแอน โดยเขาพาลูกสาวซึ่งป่วยด้วยโรคร้ายจากรังสีนิวเคลียร์จากต่างประเทศกลับมาเที่ยวเมืองไทย และได้ซื้อบริการนำเที่ยวจากบริษัทที่เธอทำงานอยู่ จากการที่ได้เห็นความเอาใจใส่ดูแลลูกสาวของคมกริบ ก่อปรกกับการขาดความอบอุ่นจากบิดาในวัยเยาว์ ทำให้แม่เกิดความประทับใจในความเป็นพ่อของเขาเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันแอนก็รู้สึกถูกชะตาแม่เป็นอย่างมากเช่นกัน ถึงขนาดที่ต้องการจะให้แม่เป็นแม่เลี้ยงและพยายามสนับสนุนให้เธอและคมกริบแต่งงานกัน แต่เนื่องจากแม่มีคู่รักอยู่แล้วชื่อคุณวิทย์ และคมกริบก็มีอายุห่างจากเธอมาก แม่จึงมิได้สนใจเขามากไปกว่าการเอาใจใส่เขาในฐานะลูกทวิ์รคนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เมื่อคุณวิทย์เห็นแอนสนิทสนมกับเธอและเห็นความพร้อมในตัวของคมกริบมากกว่าตัวเขาโดยเฉพาะในด้านฐานะก็เกิดความหึงหวงว่า คมกริบผู้เป็นบิดาจะใช้ลูกเป็นสื่อเพื่อมุ่งหวังในตัวเธอ แต่ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง แม่ก็มีได้ให้ความสนใจกับความหึงหวงของคุณรักเธอมากนัก

ในเวลาไม่นานนัก ป้องน้องชายของเธอซึ่งได้บวชและเดินธุดงค์ไปในป่า มีอาการติดเชื้อมาลาเรียอย่างหนักถึงขนาดเพื่อไม่ได้สติ เขาถูกนำตัวส่งมารักษาพยาบาลในโรงพยาบาลแห่งเดียวกับแอน ซึ่งขณะนั้นอาการของแอนกำลังทรุดหนัก ขณะที่แม่กำลังกลัคลุ้มว่าจะหาเงินที่ไหนมารักษาอาการของน้องชายนั้น คมกริบก็กำลังเดือดร้อนเนื่องจากหาคนมาเฝ้าไข้ลูกสาวของเขาไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นเมื่อเขาขึ้นข้อเสนอให้แม่เฝ้าไข้แอนด้วยค่าจ้างอย่างงาม และพร้อมที่จะออก

คำรักษาให้น้องชายเธอด้วย เธอก็ตัดสินใจที่จะรับงานนี้ แม้จะรู้ว่าคู่รักของเธอไม่พอใจ แต่เพื่อชีวิตของน้องชาย เธอยอมที่จะให้เขาเลิกคบหา ถ้าหากเขาไม่เข้าใจถึงความจำเป็นในครั้งนี่ของเธอ

ในที่สุดเมื่อแอนเสี่ยชีวิต คมกริบก็ได้ช่วยเป๋มในการออกคำรักษาพยาบาลให้แก่ป่องตลอดจนช่วยในการปรับความเข้าใจผิดของคู่วิทย์ จนกระทั่งในที่สุดเป๋มผ่านวิกฤติมาได้ด้วยดี หลังจากนั้นคมกริบจึงได้เตรียมตัวเดินทางกลับต่างประเทศ ส่วนเป๋มและคู่วิทย์สามารถปรับความเข้าใจกันได้อีกครั้งหนึ่ง ทั้งคู่ตั้งความหวังที่จะได้แต่งงานกันเมื่อป่องเรียนจบ และเมื่อเธอกับคู่รักตั้งตัวได้

สถานภาพและบทบาททางสังคม

เป๋มได้รับความลำบากในการดำรงชีวิตมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากมีบิดาที่ไม่เคยรับผิดชอบครอบครัว ทำให้เธอต้องดิ้นรนเพื่อให้ครอบครัวอันประกอบด้วยมารดาและน้องชายรอดพ้นจากความยากจน จากการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตนี้เองทำให้บุคลิกภาพของเธอมีก้าวแกร่ง เชื้อมั่นในตัวเอง และไม่เคยหวั่นไหวต่อความยากลำบากใดๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้น จากการเป็นลูกสาวคนโตในครอบครัวที่ไม่ร่ำรวย เป๋มจึงเป็นหลักสำคัญของครอบครัว ดังที่เธอช่วยมารดาทำขนมขายมาตั้งแต่ยังเล็กๆ มารดาของเธอนั้นต้องทำงานหนักเพราะภาระในการเลี้ยงดูลูกชายและลูกสาว 2 คนนั้น มิใช่เรื่องง่าย ซึ่งเป๋มมีส่วนสำคัญในการช่วยผ่อนเบาภาระของมารดาได้มาก ดังที่โบตันบรรยายว่า

แม้กับหล่อนต้องช่วยตัวเอง มีหน้าซำยังรับใช้พ่อสารพัดและปกป้องเลี้ยงดูน้องชายอีกคน เมื่อพ่อไปแล้วหล่อนกับแม่ต้องเลี้ยงตัวเลี้ยงน้องชายมาโดยตลอด ทุกวันนี้เป๋มเป็นคนรับผิดชอบเรื่องการเรียนของน้องชายทั้งหมด เพื่อให้แม่สามารถผ่อนบ้านได้สบายขึ้นและพอมือเหลือซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเพื่อแบ่งเบาแรงได้บ้าง

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 108)

ด้วยความรับผิดชอบของเป๋มที่มีต่อครอบครัว ทำให้เธอต้องทำงานมาตั้งแต่ยังเรียนหนังสืออยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อเธอจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เธอก็ตัดสินใจไม่เรียนต่อในมหาวิทยาลัยปีต่อไป เพราะเธอต้องการรายได้ประจำที่แน่นอนและต้องการส่งเสียให้น้องชายได้เรียนหนังสือต่อไป เธอจึงเข้าทำงานในบริษัทท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง ซึ่งทำให้เธอมีรายได้ประจำพอที่จะช่วยมารดาของเธอให้สบายขึ้นบ้าง แต่กระนั้น เธอก็มิได้หยุดพักเรื่องการเรียนไปเสียทีเดียว เพราะเธอยังได้สมัครเข้า

เรียนต่อในมหาวิทยาลัยเปิดซึ่งไม่จำเป็นต้องเข้าห้องเรียน และเธอก็ตั้งความหวังไว้ว่าเมื่อสำเร็จการศึกษา เธอจะเปลี่ยนงานที่มีรายได้สูงกว่านี้ต่อไป

นอกจากนี้เมื่อทำงานประจำแล้ว เธอยังคงช่วยมารดาขายขนมต่อไป ซึ่งเมื่อคมกริบได้เห็นการทำงานของเธอนี้ก็ชมเชยเธอว่า “ขยันดี อยู่บ้านก็ช่วยพ่อแม่ขายของ กลางวันไปทำงานบริษัทท่องเที่ยว สุดสัปดาห์ก็ไปเป็นพนักงานประจำรถนำเที่ยว หล่อนคงไม่รู้จักคำว่าว่างเอาเลยทีเดียว” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 68)

ถึงแม้ว่าแม่จะไม่สวยมากนักตามมาตรฐานของคนไทยทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะของเธอนั้นตัวดำ รูปร่างผอมสูง ปากกว้าง แต่เธอก็มีใช้คนจี๊วจนเกินไป หากเธอจะเลื่องงานสบายที่สามารถหาเงินได้ครั้งละมากๆ ก็คงมิใช่เรื่องยากอะไร ดังเช่น การเป็นผู้หญิงบริการทางเพศ เป็นต้น แต่เธอก็ได้ประกาศจุดยืนในชีวิตของเธอว่า เธอยอมที่จะเหนื่อยยากในการหาเงินด้วยความบริสุทธิ์คิดว่าที่จะได้เงินมาด้วยการขายศักดิ์ศรีของตัวเอง “มีเพื่อนฉันเขาทำเหมือนกัน เงินดี ได้ที่เป็นพันๆ แต่ฉันไม่เอาหรอก ขอมเหนื่อย อย่างน้อยก็มีศักดิ์ศรี เราทำงานหาเงิน เป็นงานบริการ แต่บริการทัวร์ ไม่ได้บริการเซ็กซ์ พอฉันเรียนจบได้ปริญญา ฉันจะไปสอบเข้าบริษัทการบิน ไปทำงานเป็นแอร์” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 38)

อย่างไรก็ดี การเป็นผู้หญิงที่ต้องทำงานนอกบ้านและไปค้ำแรมที่อื่นบ่อยๆ นั้น ทำให้แม่แม่มักถูกสายตาของคนรอบข้างคำหึงคำแหยงถึงพฤติกรรมของเธอเสมอ ดังที่โบคันบรรยายว่า

ชาวบ้านร้านตลาดและชมรมนันทาร้านทำผมในซอยนั้นนินทากันว่าลูกสาวบ้านนั้นไม่ค่อยอยู่ติดบ้าน กลับดึกๆ ค่ำๆ ห้าทุ่มสองยาม และวันหยุดสุดสัปดาห์ก็หายไปคราวละหลายๆ วัน พอมีคนถามถึงแม่ก็บอกว่าลูกสาวไปทำงานต่างจังหวัด จริงเท็จอย่างไรไม่รู้ มีคนบอกว่าจริงเพราะเคยไปเที่ยวบริษัทที่หล่อนทำงานอยู่ มีบางคนไม่เชื่อ ถึงเชื่อก็ยังคำหึงว่าไม่อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 92)

แต่ด้วยความเชื่อมั่นของเธอ เธอบอกกับมารดาว่า “คนใจสกปรกมันก็มีแหละจ๊ะ แม่คนดีๆ ก็เยอะแยะ คนที่เขาเข้าใจเรื่องงานดีก็ถมไป อย่าไปสนใจว่าใครเขาคิดอย่างไร งานบริสุทธิ์ น้ำพักน้ำแรงของแม่ แม่ไม่ได้ขายตัวนี้ ขายบริการเป็นไกด์” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 46) ดังนั้น เธอจึงไม่เคียดแค้นใจต่อคำนินทาว่าร้ายเหล่านั้น และยังคงทำงานของเธอต่อไป นับได้ว่าเธอมีความกล้าที่จะเลือกทางเดินในการประกอบอาชีพของตน โดยไม่หวั่นไหวต่อการที่สังคมจะมากำหนดบทบาทให้แก่ตัวเธอ

นอกจากนั้น เธอยังช่วยให้น้องชายของเธอรอดพ้นจากอันตรายมาได้ ด้วยความอดทนต่อความยากลำบากของเธอเอง กล่าวคือเมื่อป๋องน้องชายของเธอคิดจะหนีมาลาเรียจากป่าที่เขาเดินรูดงค์ในขณะบวช อาการของเขาหนักมากจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก แป้มจึงรับจ้างคนกริบฝ้าไข้แอนลูกสาวของเขา แม้ใจหนึ่งจะระแวงว่าคนกริบอาจจะต้องการตัวเธอมากไปกว่าการเป็นเพียงผู้ฝ้าไข้ให้แก่ลูกสาวของเธอ แต่เพื่อชีวิตของน้องชายเธอ เธอก็ยอมทุกอย่างขอเพียงให้น้องชายเธอได้รอดพ้นจากอันตรายเท่านั้น

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

ปัญหาที่แป้มต้องเผชิญได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของเธอว่าเธอมีความเข้มแข็งและมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก มิเช่นนั้น เธอคงไม่สามารถที่จะคลี่คลายปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปได้ เธอเป็นคนที่มีความกล้าตัดสินใจโดยปราศจากความลังเล ดังจะเห็นได้จาก เมื่อป๋องน้องชายของเธอป่วยหนัก ถึงขนาดที่แพทย์ต้องสั่งแยกห้องเพราะเกรงว่าเขาจะนำเชื้อโรคร้ายไปติดต่อกับผู้ป่วยคนอื่น การแยกห้องรักษานี้ทำให้ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลที่แพงมาก เพราะจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการจ้างพยาบาลพิเศษฝ้าไข้ ซึ่งฐานะของเธอไม่อยู่ในภาวะที่จะกระทำเช่นนี้ได้ เนื่องจากภาระทางการเงินของเธอมีมาก เธอจึงตัดสินใจที่จะลางานเพื่อฝ้าไข้ของน้องชายแทนอย่างไม่ลังเล โดยไม่สนใจว่าถ้าหยุดงานนานๆ แล้วจะทำให้ถูกไล่ออกจากงานหรือไม่ เพราะชีวิตของน้องชายเธอนั้นสำคัญกว่ามาก นอกจากนี้ถ้าจะให้มารดาเธอมาฝ้าไข้ก็คงเป็นไปได้เพราะถ้าหยุดทำงานมขชาย ก็จะทำให้ลูกค้าประจำของร้านเธอหันไปรับชมจากร้านอื่น ก็จะทำให้สถานะทางการเงินของครอบครัวตกต่ำลง

และเมื่อคนกริบยื่นข้อเสนอที่จะให้เธอช่วยฝ้าไข้แอน ลูกสาวซึ่งกำลังพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลแห่งเดียวกัน โดยเขาจะจ่ายค่าจ้างพร้อมกับออกค่าฝ้าไข้พิเศษให้แก่น้องชายของเธอด้วย แม้เธอจะทราบดีว่า หากเธอรับจ้างคนกริบจะต้องเกิดปัญหากับคุณวิทย์คู่รักของเธออย่างแน่นอน เพราะคุณวิทย์กำลังระแวงว่าแป้มจะมีความสัมพันธ์ทางใจกับเขา แต่เมื่อเธอคำนวณเงินที่มีอยู่ของเธอ เธอก็คิดว่าการทำงานให้แก่คนกริบจะช่วยแก้ไขปัญหากที่เกิดขึ้นกับเธอได้อย่างแน่นอน เธอก็ตกลงใจที่จะรับดูแลแอนทันที ซึ่งในใจของเธอนั้นคิดถึงขนาดว่า หากแอนจะรบเร้าให้เธอเป็นแม่ให้เธอก็จะยอมเพื่อแลกกับชีวิตน้องชายเธอไว้ แม้เธอจะต้องสูญเสียคู่รักของเธอไปก็ตาม ดังที่บัณฑิตบรรยายความรู้สึกในการตัดสินใจของเธอครั้งนี้ว่า

ถ้าจะต้องแลกกับคุณวิทย์ หล่อนยอมเสียคุณวิทย์ไป ป๊องเป็นน้องชายคนเดียว น้องที่ร่วมทุกข์กันมากกว่าสิบปีตั้งแต่พ่อทิ้งสองพี่น้องไป ถ้าคนกริบเกิดเปลี่ยนใจต้องการหล่อนไป เป็นแม่ของแอน หล่อนก็จะยอมละ อยู่ด้วยกันพอแอนตายแล้วก็หาเรื่องเลิกกับเขาได้นี้ กลับมาอยู่กับแม่กับน้องชายตามเดิม ส่วนคุณวิทย์ก็ให้เขาตัดสินใจเอาเองว่า ผู้หญิงที่เคยผ่านผู้ชายมาคนหนึ่งเพื่อน้องอย่างแป้มน่าจะยังมีค่าพอสำหรับเขาไหม ถ้าเขาคิดว่าหล่อนหมกคุณค่าสำหรับเขาแล้วก็เชิญไปจากชีวิตหล่อนได้

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 238)

นอกจากการตัดสินใจที่ฉับไวแล้ว แป้มยังเป็นคนที่กล้าและเชื่อมั่นในตัวเองเป็นอย่างสูง ชีวิตของเธอมิได้ผูกมัดกับค่านิยมของสังคม เพราะเธอไม่คิดว่า การที่เธอยอมแลกพรหมจารีเพื่อชีวิตของน้องชายซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญกว่าจะทำให้คุณค่าชีวิตของเธอหมดไป เธอพร้อมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ และถ้าคุณวิทย์เห็นความสำคัญในเรื่องความสาวมากกว่าตัวคนที่แท้จริงของเธอ เธอก็พร้อมที่จะสละเขาได้ทันทีโดยไม่หวาดต่ออนาคตข้างหน้าของตัวเอง

ในที่สุด ด้วยการตัดสินใจที่ถูกค้องของแป้ม ทำให้ป๊องรอดชีวิตมาได้

นอกจากนี้ แป้มยังเป็นคนที่มีจิตใจเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากตอนที่บิดาพยายามที่จะกลับมาคืนดีกับมารดาเพราะหมกหนทางที่จะไปไหนได้ เนื่องจากคดงานและคิดเหล้าด้วย เขาเวียนมาหามารดาของเธอหลายครั้ง แต่มารดามิได้ใจอ่อน เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมา มารดาและแป้มได้ต่อสู้ชีวิตมาโดยลำพัง ถึงกระนั้นเขาก็ยังไม่ละความพยายามที่จะกลับมาคืนดีด้วย จนกระทั่งวันหนึ่งเขาได้พบกับแป้มจึงได้เข้ามาทักทาย แต่แป้มนั้นแม้ตลอดชีวิตจะขาดแคลนความรักที่บิดามีให้ แต่เมื่อเธอตระหนักว่า เป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรมถ้าบิดาจะกลับมาคืนดีได้ง่ายๆ เพียงเพราะว่าเขาเป็นผู้ชาย ดังที่แป้มคิดว่า “ถ้าแม่เป็นฝ่ายไป แล้วย้อนกลับมาขอคืนดี สิ่งที่ได้รับคือประณามว่าหญิงชั่ว แต่พ่อจะกลับมาตายรังแล้วแม่ไม่ยกโทษให้อาจถูกใครหลายคนว่าใจดำ ไม่ยอมยกโทษให้คนสำนึกผิด” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 205) เธอจึงปฏิเสธคำขอโทษจากบิดา

ความสัมพันธ์กับสังคม

แป้มเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูงมาก เธอใช้ชีวิตตามที่เธอใฝ่ฝันแล้วถูกต้อง โดยมิยอมให้อิทธิพลของสังคมมาคอยบงการชีวิตของเธอ ซึ่งเป็นเพราะเธอต้องช่วยเหลือตัวเองมาโดยตลอด อีกทั้งเห็นความเห็นแก่ตัวของบิดาที่ปฏิบัติต่อภรรยาและลูกๆ แป้มจึงไม่คิดที่จะมุ่งหวังรอดขอความช่วยเหลือจากผู้ใด นอกจากตนเอง

ในสมัยที่บิดายังไม่เลิกรักกับมารดาของเธอนั้น เธอไม่เคยได้รับความรักจากเขาเลย มีหน้าจ๋าเธอยังได้พบเห็นการกระทำที่มากไปด้วยความเห็นแก่ตัวของเขาที่มีทัศนคติดังเช่นผู้ชายไทยส่วนใหญ่ นั่นคือการวางตัวว่ามีอำนาจเหนือภรรยาและลูก ดังที่มารดาของเธอกล่าวว่า “เขากลายเป็นนายและต้องการให้แม่เป็นเมียทาส เงินเดือนที่ได้เขาใช้ส่วนตัวมากกว่าจะให้ครอบครัว แม่ต้องทำขนมขายหาค่ากับข้าว เหนื่อยก็แสนจะเหนื่อย นึกดูซิว่าอยู่หน้าเตาไฟวันละหลายๆ ชั่วโมงจะเป็นยังไง พอเขากลับมาหาน้ำทำให้จ๋าหน่อยก็อาละวาดแล้ว” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 109) นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมอีกหลายอย่างที่ปฏิบัติต่อลูกอย่างไรเหตุผล เช่น การทำร้ายร่างกายลูกๆ เพียงเพราะว่าลูกๆ รับผิดชอบไม่ถูกใจ เป็นต้น และเมื่อหย่าขาดกับมารดาแล้ว เขาก็ไม่เคยมาดูแลทุกข์สุขของลูกเมียอีกเลย ดังนั้นแม่จึงมีทัศนคติทางลบกับบิดาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างเธอและน้องชายตอนน้องชายเธอบอกว่าจะบวชเพื่อชดใช้กรรมเก่าถึงได้ถูกพ่อทิ้ง เธอกล่าวอย่างมีอารมณ์โกรธว่า

อ้าว พ่อทิ้งเราเพราะเราทำกรรมไว้เยอะแต่ชาติก่อนนั้นเรอะ แล้วความรับผิดชอบในหัวกะโหลกของพ่อเขาไม่มีเรอะไง จะได้มาอ้างว่าเพราะเราทำบาปทำกรรมไว้แต่ชาติก่อนนะ โทษตัวเองยังงี้ไหวเรอะ คนไม่รับผิดชอบในหน้าที่ของตัวเองเลยลอยลำสบายองค์ไปนะสิ นี่เด็กที่ถูกทิ้งไว้ตามโรงพยาบาลนะเพราะกรรมเก่าทั้งนั้นนั่นสิ

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 40)

ดังนั้นเมื่อบิดาหวนกลับมาขอคืนดีกับมารดาเธอยามเขาไร้ทางไป เธอจึงสามารถตัดเขาได้อย่างเข้มแข็ง แม้ว่าจิตใจของเธอจะต้องการความรักจากบิดาเป็นอย่างมากก็ตาม

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเธอและคมกริบนั้น เธอมีความประทับใจความเป็นพ่อที่เขามีต่อแอนลูกสาวเป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อเธอได้เห็นการปฏิบัติตัวของเขาต่อลูกสาว ทำให้เธอคิดเปรียบเทียบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเธอและบิดา จนเธอเกิดสะท้อนอารมณ์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเธอจะประทับใจในตัวของเขาเพียงใดเธอก็ไม่เคยคิดที่จะคบหากับเขาในแง่ชู้สาว ดังที่กุลวิทย์คู่รักของเธอนี้กระแวง แม้ว่าแอนจะพยายามรบเร้าอยากให้เธอเป็นแม่เลี้ยง เธอก็พยายามปราบเด็กน้อยไม่ให้คิดเช่นนี้อีก และเมื่อกลับจากการท่องเที่ยวครั้งนั้นแล้ว เธอก็พยายามห่างจากสองพ่อลูกคู่นี้

ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างเธอและเพื่อนชาย เธอวางตัวอย่างผู้หญิงยุคใหม่ เธอมีทัศนคติที่ก้าวหน้าในเรื่องของความรัก เธอไม่รังเกียจการปฏิบัติตนฉันคู่รักกับกุลวิทย์ ดังเช่นที่เธอยินยอมให้เขาแสดงกิริยา เช่น การถูกเนื้อต้องตัวกัน หรือการกอดจูบ เป็นต้น แต่เธอก็ไม่เคยปล่อยตัวปล่อยใจให้เกินเลยถึงขนาดยอมเสียตัวให้แก่เขา เพราะเธอเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่เหมาะสมและเขา

กับเธอก็ยังมีได้แต่งงานกัน อย่างไรก็ตามก็ดีในการคบหาสมาคมกับเขา เธอก็สามารถคงความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้ ดังเช่นที่เธอเห็นว่าคุณวิทย์พยายามที่จะเข้ามาก้าวก่ายกับชีวิตส่วนตัวของเธอมากเกินไป ตลอดจนแสดงอาการหึงหวงเธออย่างไม่มีเหตุผล เมื่อเธอไปรับจ้างคกริบดูแลแอน แม้เธอจะซีถึงความจำเป็น แต่เขาก็ยังไม่ยอมรับฟัง เธอจึงกล่าวว่า

“แล้วคุณล่ะ คิดถึงหัวอกแม่มั่งไหม” แม่ชีหันหน้าคุณวิทย์ “แม่มีภาระต้องรับผิดชอบ แต่คุณมาชีหน้าว่ายังกะแม่เป็นอะไรกะคุณแล้วนอกใจคุณนั่นแหละ แคร์รับจ้างเฝ้าไข้เด็กคนนึง คุณเคยมีความไว้วางใจในตัวแม่ให้เกียรติแม่มั่งไหม เมื่อแม่บอกว่าไม่มีอะไรก็ถือว่าไม่มีอะไร รับจ้างก็คือรับจ้าง แม่ต้องการความไว้วางใจ ต้องการคนที่เข้าใจแม่ รับรู้ในความสุจริตใจของแม่ ไม่ใช่ผู้ชายที่คอยหาเรื่องหึงไม่เข้าเรื่อง”

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 256)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าแม่จะวางตัวได้เหมาะสมเพียงใด แต่ตามสายตาคณคณภายนอกก็มิได้มองเธออย่างที่เธอเป็นจริงๆ แต่กลับตัดสินเธอด้วยมาตรฐานของสังคม กล่าวคือ ทุกคนต่างคิดว่าเธอเสียตัวให้แก่คุณวิทย์แล้ว เพราะเธอและคุณวิทย์ทำงานที่ต้องไปค้างคืนด้วยกันอยู่เป็นประจำ แต่แม่ก็มีได้เค็ดรื้อนหรือให้ความสนใจต่อความคิดของพวกเขาเหล่านั้น เพราะเธอเชื่อมั่นในการกระทำของตัวเองนั่นเอง

ลักษณะอีกประการหนึ่งของแม่ก็คือ เธอมีทัศนคติเชิงสิทธิสตรีอย่างเด่นชัด ซึ่งเป็นผลมาจากภูมิหลังในชีวิตของเธอเอง กล่าวคือ เธอได้เห็นการทำงานอย่างหนักของมารดาที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัวในขณะที่บิดาไม่เคยมีบทบาทนี้ เธอจึงมีทัศนคติที่ออกมาในเชิงต่อต้านค่านิยมสังคมไทยที่มีภรรยาของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ดังตัวอย่างที่เธอกล่าวถึงความไม่ยุติธรรมของสังคมที่มีต่อผู้หญิงในเรื่องของการบวชว่า “หนอย ชีนไปบวชคนเขาก็ว่าพอกหักหนีโลกซี ไม่มีวัน สังคมมันยุติธรรมที่ไหน ผู้ชายบวชแหละดีสืบพระศาสนา พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ถ้าผู้หญิงไปบวชละก็ทั้งเขี่ยทั้งเฆาะ หาวอกหักแหงๆ ไม่ก็ว่าเพี้ยนมั่งละ อายุมากหนอยก็ว่างานการคงไม่เจริญเลยหนีบวชแก้กั้มใจ อาศัยวัดกิน ไม่เอา” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 41)

หรือในตอนที่ป่องน้องชายตัดสินใจบวชไม่สึก โดยไม่คิดว่าเขาเป็นลูกชายคนเดียว นำจะอยู่ดูแลมารดาเมื่อยามแก่เฒ่า และสังคมก็มีได้มองว่าเป็นการขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่เช่นเดียวกันแม้กระทั่งมารดาก็ยังอนุโมทนาด้วย แต่แม่ไม่คิดเช่นนั้น เธอคิดว่า

ผู้ชาย หล่อนนึก ล้วนตัดช่องน้อยแต่พอตัว พ่อทิ้งแม่ไปหาความสุขมีเมียใหม่ ลูกชายหนีไปบวชแสวงหานิพพานโดยไม่หวังแม่ แต่หล่อนพูดไม่ออกเพราะขึ้นพูดออกมาก็บาปปากและแม่จะยังไม่สบายใจ เมื่อไม่มีใครทำหน้าที่ของลูก แม่ก็จะรับภาระนี้ไว้เอง ยุคนี่เป็นยุคที่ผู้หญิงจะต้องเป็นนารายณ์สี่กรแล้วนี่ ต้องทำหน้าที่ทั้งพ่อแม่ทั้งครูของลูกทำงานทั้งในบ้านนอกบ้าน ปลอ่ยพวกผู้ชายแสวงหาความสุขส่วนคนที่เขาพึงใจไป

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 201)

และในที่สุด เมื่อน้องป่วยจนเกือบเอาชีวิตไม่รอด ก็ได้แม่ที่คอยช่วยเหลือ เรอขอมเสียสละตัวเองเพื่อช่วยชีวิตน้องชายไว้ แม้กระทั่งถึงขนาด หากต้องเอาตัวเธอเข้าแลกเพื่อน้องชายได้ ปลอ่ดภัยเธอก็ยินดี

กระดิน จากเรื่อง *ดอกกระดินริมรั้ว*

ภูมิหลัง

กระดิน หรือ สุนัข แคนขาวไร่ เป็นลูกสาวนอกสมรสของสุนามาและครูวงกต อาศัยอยู่ในชนบทแห่งหนึ่ง ก่อนที่กระดินจะเกิดนั้น สุนามาราคาได้หมั้นหมายกับบิดาของเธอ จนใกล้ที่จะแต่งงานกัน แต่แล้วบิดาของเธอก็ถูกนางเพ็ญจันทร์และนายพรชัยพี่ชายออกอุบายช่วงชิงตัวของเขามาจากสุนามา และใช้อิทธิพลของการเป็นลูกกำนัน บีบบังคับให้เขาถอนหมั้นเพื่อมาแต่งงานกับนางเพ็ญจันทร์ นอกจากนี้สุนามาซึ่งต้องถูกนายพรชัยใช้ความเป็นผู้ชายรังแก จนเธอต้องหนีภัยอิทธิพลที่คอยคุกคาม มาอาศัยอยู่กับวิเมื่องในเมืองกรุงเทพฯ โดยไม่รู้มาก่อนว่าตนกำลังตั้งครรภ์ เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์กับครูวงกตเพียงครั้งเดียว กระดินจึงเกิดมาโดยไม่มีโอกาสได้เห็นหน้าครูวงกตผู้เป็นบิดา

กระดินได้รับการเลี้ยงดูจากวิเมื่องและสุนามาให้มีความกร้าวแกร่งคล้ายผู้ชาย ทั้งนี้เป็นผลมาจากอิทธิพลที่ได้คลุกคลีกับอธิษฐานบุตรสาวของวิเมื่องซึ่งชอบปฏิบัติตนคล้ายชาย อีกทั้งเป็นความประสงค์ของมารดาที่ต้องการให้เธอเข้มแข็งเพื่อมิให้ผู้ชายสามารถรังแกเธอคั่งที่มารดาเธอเคยได้รับ จนกระทั่งเธอเติบโตเป็นสาว กระดินก็ได้กลับไปดูแลไร่ของตาที่ไม่มีใครดูแล เธอเปิดค่ายยูโดและสนามฝึกซ้อมยิงปืนตลอดจนคุมคนงานในไร่ โดยใช้เงินก้อนหนึ่งที่บิดาฝากธนาคารไว้ตั้งแต่กระดินยังเด็กก่อนที่เขายะหายสาบสูญไป

เมื่อกลับมาอยู่ที่ไร่ กระฉินได้พบกับน้องชายต่างมารดาที่เกิดกับนางเพ็ญจันทร์ชื่อหยิก หรือสูวินัย หยิกชอบทำร้ายเธอจนได้รับบาดเจ็บเนื่องจากความริษยาพี่สาวต่างมารดา ชีวิตในวัยเด็กของหยิกขาดการเอาใจใส่จากทุกคน ทำให้เขาได้รับความยากแค้นขมขื่นมาก ด้วยความเห็นใจในชะตากรรมที่คล้ายกันคือขาดพ่อ กระฉินก็มีได้โกรธเคืองเพราะเข้าใจสภาพจิตใจของเขาดี และยังช่วยเขาในเรื่องการฟ้องร้องเรียกมรดกคืนจากบรรดาญาติที่ได้โกงทรัพย์สินสมบัติทั้งของบิดาและมารดาไปจนหมด อย่างไรก็ตาม การกระทำของเธอทำให้ต้องเผชิญกับอิทธิพลมืดหลายรูปแบบ แต่เธอก็มิได้หวาดเกรงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นเลย

กระฉินได้รับความช่วยเหลือจากหิมวัตต์เจ้าของค่ายมวย ซึ่งเป็นผู้ดูแลหยิกมาตั้งแต่ยังเด็กด้วยความเวทนา เขาออกอุบายด้วยการทำที่เป็นคู่รักกับกระฉิน เพื่อที่เขาจะได้ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ จนกระทั่งเหตุการณ์ก็คลี่คลายด้วยดี นอกจากนี้ กระฉินยังได้ทราบความจริงว่า บิดาที่หายสาบสูญไปนั้น ไม่ได้เป็นเพราะเขาขาดความรับผิดชอบ แต่หากเพราะเขาถูกฆาตกรรมมานานนับสิบปี เพื่อช่วงชิงมรดก เธอและมารดา รวมทั้งหยิกจึงให้อภัยครูวงกตในเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตทุกอย่าง เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ ถึงที่สุด หิมวัตต์ก็ขอกระฉินแต่งงาน แต่เธอปฏิเสธเพราะหวั่นเกรงการใช้ชีวิตคู่ แต่ในที่สุด เธอก็ตกเป็นภรรยาของเขาด้วยการถูกมอมเหล้า ครั้งแรก เธอโกรธเขามากจนกระทั่งใช้ปืนยิงเขาได้รับบาดเจ็บ แล้วหนีไปกรุงเทพฯ แต่ในที่สุด ด้วยความกลัวว่าตัวเองจะตั้งครรภ์ และเธอก็รักเขาเช่นกัน เธอจึงตัดสินใจกลับมาคืนดีและแต่งงานกับเขา

สถานภาพและบทบาททางสังคม

เมื่อกระฉินเกิดมา เธออยู่ในสถานภาพของลูกไม่มีพ่อ สุนนามารดาของเธอถึงกับร้องไห้วันตลอด เมื่อรู้ว่าลูกเกิดมาเป็นผู้หญิง เพราะประสบการณ์ของเธอแสดงให้เห็นว่า การเกิดมาเป็นผู้หญิงนั้น จะต้องเสี่ยงกับความเจ็บช้ำน้ำใจ ดังที่เธอเคยได้รับ เธอกล่าวถึงลูกสาวว่า “เกิดมาเป็นผู้ชายดีกว่า ไม่ต้องอายุใคร ไม่ต้องกลัวเป็นหม้ายชั้นหมาก ไม่ต้องกลัวท้องไม่มีพ่อ” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 26) ชื่อที่สุนนาตั้งให้ลูกสาวว่ากระฉินนั้น ก็เพราะเธอต้องการเตือนใจตัวเองว่า เป็นผู้หญิงนั้นค่าคงมีเพียงแค่ “ดอกกระฉินริมรั้ว” ที่ผู้ชายมุ่งหวังจะเด็ดเก็บกินเพียงแต่ยอดอ่อนเท่านั้น แต่แล้วด้วยกำลังใจจากวิเมลิ่งก็ช่วยให้สุนนาเข้มแข็ง และแนะวิธีการเลี้ยงดูลูกสาวว่า “ถ้าเราสอนลูกไม่ให้กลัว ก็ไม่ต้องกลัว ดอกไม้อบรมเขาให้ดีเท่านั้น ให้เขาช่วยตัวเองได้ และยอมรับความจริง” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 26) กระฉินจึงเติบโตมา โดยไม่มีปมด้อยในเรื่องที่ตนเองขาดพ่อ แต่กลับเข้มแข็ง เป็นตัวของตัวเอง

การอบรมเลี้ยงดูที่กระดินได้รับ จึงเป็นไปในลักษณะ “ชอบนุ่งกางเกง ตัดผมสั้น กุด ที่ร้ายคือชอบเล่นปิ่น” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 56) ซึ่งสุนนาก็สนับสนุนให้ลูกสาวของเธอมีลักษณะเช่นนี้ เพราะตระหนักดีว่าการที่ผู้หญิงอ่อนแอมากเกินไป โอกาสที่จะถูกผู้คนรังแกย่อมมีมาก ดังนั้น ความเข้มแข็งจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะได้ช่วยเหลือตัวเองได้ในอนาคต จนกระทั่งเติบโตเป็นสาว เธอจึงมีบุคลิกห้าวหาญ จนบางครั้งมีผู้คนค่อนข้างชอบเธอว่า “เหมือนกะเทย” แต่ด้วยลักษณะเช่นนี้ ทำให้เธอสามารถคุมคนงานในไร่แทนตาได้ เพราะลูกจ้างในไร่ “ไม่ค่อยรู้ลึกว่ากระดินเป็นผู้หญิง จึงยอมรับหล่อนเป็นนายจ้างได้ง่าย” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 90) ซึ่งถ้าหากกระดินมีลักษณะอ่อนหวานเป็นผู้หญิงเต็มตัว เธอก็คงไม่ได้รับการยอมรับจากลูกจ้างในไร่เป็นแน่ เพราะคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ชายที่อยู่ในฐานะลูกจ้างยังไม่ยอมรับที่จะให้ผู้หญิงมาเป็นหัวหน้า

การที่กระดินคุมไร่แทนตานั้น เป็นเพราะตาของเธอขาดผู้ที่จะรับช่วงดูแลต่อไป ทั้งนี้เนื่องมาจากน้ำชายของเธอ ซึ่งน่าจะเป็นหลักในการสืบทอดอาชีพของบิดาในฐานะลูกชายกลับเลือกที่จะเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ และไม่หวนกลับมา คงปล่อยให้บิดาผู้ชราดูแลคนงานและไร่ซึ่งมีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 70 ไร่แต่เพียงลำพัง เมื่อกระดินเห็นว่าที่ดินทำกินของตาขาดผู้ดูแล เธอก็พร้อมที่จะกลับไปดูแล เธอแสดงความเชื่อมั่นว่าเธอสามารถดูแลไร่ต่อไปได้ และยืนยันที่จะรักษามรดกของครอบครัวนี้ไว้จนถึงที่สุด ดังจะเห็นได้จากสิ่งที่เธอแสดงความประสงค์ที่จะทำไว้มาตั้งแต่ยังเด็ก ซึ่งในตอนนั้นไม่มีใครเชื่อ เพราะนี่ก็ว่าเธอพูดตามประสาเด็ก แต่เมื่อเธอโตขึ้น เธอก็พิสูจน์ให้เห็นว่าสิ่งที่เธอพูดนั้นเธอทำจริงๆ ดังนั้น แม้จะมีผู้พยายามเกลี้ยกล่อมขอซื้อที่ดินของเธอ กระดินก็คงยืนยันกรานความคิดที่จะไม่ขายไร่แปลงนี้ให้ แม้ผู้ขอซื้อจะเป็นผู้ทรงอิทธิพลในท้องถิ่นก็ตาม เธอก็มิได้หวั่นเกรงอันตรายใดๆ แม้แต่น้อย

นอกจากนี้ กระดินยังช่วยเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่น้องชายต่างมารดาของเธอด้วย กล่าวคือ หลังจากที่ครูวงกต บิดาของเธอได้ขายที่ดินซึ่งเป็นส่วนของเขาให้แก่น้องสาวของตน และแบ่งเงินที่ได้ออกเป็นสองส่วน ให้กระดินและหยิก ลูกของเขาที่เกิดจากสุนนากับเพ็ญจันทร์ นั้น ปรากฏว่า ในส่วนของหยิก เงินที่เขาฝากไว้กับน้องสาวได้หายไปอย่างที่ไม่มีการทราบ เพราะไม่มีหลักฐานคมีแต่เพียงกระดินเท่านั้นที่ทราบเรื่องนี้ เพราะปรากฏอยู่ในเนื้อความของจดหมายที่เขาเขียนถึงเธอ นอกจากเงินในส่วนของครูวงกต ส่วนของเพ็ญจันทร์มารดาของหยิกซึ่งมีสิทธิในที่ดินของตาชาย ก็ถูกนางรื่นภรรยาของนายพรชัย ลูกของเขาโกงไปเช่นกัน ซึ่งตามสิทธิ์ ที่ดินควรจะเป็นของเพ็ญจันทร์และตกทอดมาถึงเขา

ดังนั้นเมื่อกระดินเห็นความอยุติธรรมที่น้องชายต่างมารดาของเธอได้รับ เธอจึงตัดสินใจที่จะหาหนทางความช่วยเหลือฟ้องเรียกที่ดินคืนทั้งในส่วนของบิดาและมารดาของหยิก แม้จะทราบดีว่า การที่เธอช่วยเขานั้น จะต้องผจญกับอิทธิพลมืดก็ตาม นอกจากนั้น เธอยังคลางแคลงใจเรื่อง

ของครูวงกตบิดาที่หายสาบสูญไป เธอสันนิษฐานว่า เธออาจถูกฆาตกรรม เธอจึงเชื่อว่าการกระทำเช่นนี้ของเธอจะช่วยคลี่คลายความจริงได้ทุกอย่าง ดังที่เธอกล่าวว่า “ถ้าฉันเฉย พ่อก็ตายเปล่า ตายเหมือนผีไม่มีญาติ ไม่รู้ได้เผาได้ฝังหรือเปล่า น้องชายของฉันถูกเขาโกงจนหมดตัวแล้วยังถูกทารุณกรรมมาชั่วชีวิต ฉันจะฟ้องเขาทั้งสองครอบครัวเลย” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 177)

กระดินจึงเป็นผู้หญิงที่กล้าแสดงบทบาทที่เป็นผู้นำ และมีความเข้มแข็งพอที่จะกระทำการใดๆ ลงไป โดยมียอมให้ความเป็นผู้หญิงมาจำกัดบทบาทของตัวเองแต่อย่างใด

การเผชิญหน้ากับปัญหาและการแก้ไขปัญหา

กระดินเป็นเด็กผู้หญิงที่เชื่อมั่นในตนเอง และมีความเข้มแข็ง เธอมีวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเป็นลูกไม่มีพ่อของตัวเอง เพื่อเป็นการชดเชยความขมขื่นที่เธอได้รับมาตั้งแต่เยาว์วัย วิธีการนั้นก็คือ “หล่อนเองเคยผจญกับความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจนี้มานานเท่ากับอายุของคนที่มีพ่อรู้ความ แต่หล่อนไม่ต้องการจะนึกถึง จึงได้เอาการยิงปืน เล่นยูโดเป็นทางออก เล่นออกกำลังให้เหนื่อยมากๆ จะได้ไม่ต้องคิดมาก” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 79) ดังนั้น จึงนับได้ว่าวิธีการแก้ปัญหาของเธอในเบื้องต้นเป็นวิธีการที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ กระดินยังเป็นคนที่มีความมุมานะพากเพียร เมื่อเธอตั้งใจที่จะทำอะไรแล้วเธอก็ไม่ถอยหลัง หากจะเดินหน้าต่อไปตามความตั้งใจ จะเห็นได้จาก การที่เธอไม่ยอมขายไร่ให้แก่นางริน ภรรยาผู้ใหญ่พรชัยซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลสูง มีหน้าขำ เธอยังกล้าที่จะช่วยน้องชายของเธอฟ้องร้องเรียกที่ดินในส่วนของเขาคืนมาอีกด้วย กระดินวางแผนในการฟ้องร้องอย่างมีขั้นตอน เธอตระหนักดีว่าเมื่อเหตุการณ์ฟ้องร้องเกิดขึ้น น้องชายของเธอย่อมตกอยู่ในอันตรายอย่างแน่นอน เธอก็ได้จัดการส่งน้องชายเธอไปหลบซ่อนตัวในกรุงเทพฯ ส่วนตัวของเธอก็ทำเสมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่เธอก็มิได้นิ่งนอนใจ กลับวางแผนรับมือไว้โดยมีหิมวัตเป็นผู้ช่วยในการวางแผนครั้งนี้ เธอยอมที่จะทำตัวประหนึ่งคู่รักของเขา เพื่อให้เขาสะดวกในการช่วยเหลือเธออย่างเต็มที่

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของกระดินในเรื่องนี้อีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อคดีระหว่างหยิกและนางเวียนผู้เป็นอามีการพิจารณาในชั้นต้น ปราบกว่าหลักฐานในการประกอบการพิจารณาคดีของฝ่ายหยิกอ่อนเกินไป ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า หยิกถูกโกง กระดินก็ตัดสินใจที่จะแก้ปัญหาด้วยการยอมที่จะนำจดหมายซึ่งบิดาเขียนไว้ถึงเธอเมื่อครั้งอดีต เพื่อยืนยันถึงสิทธิที่หยิกมี การกระทำเช่นนี้ทำให้เธอถูกคู่ขวัญประวัติว่า เธอเป็นลูกนอกสมรส ซึ่งย่อมกระทบต่อชื่อเสียงในฐานะนักกีฬาทีมชาติเป็นอย่างมาก แต่เธอไม่สนใจว่าใครจะรู้ความจริง เธอกล่าวว่า “ไม่อายหรอก ขอให้

ขณะเป็นพ่อ คนเมื่อนี้เขาก็รู้กันทั้งนั้นว่าฉันลูกใคร” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 322) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจริงจังในการแก้ปัญหาของเธอได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น กระจินยังได้ช่วยคลี่คลายความรู้สึกที่ไม่ดีของมารดาที่มีต่อบิดาให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นอีกด้วย จากการที่เธอได้รู้ว่า บิดาของเธอเป็นห่วงเธอ โดยฝากเงินให้แก่เธอเพื่อเป็นทรัพย์สินสมบัติติดตัว ทำให้เธอเชื่อมโยงได้ว่า บิดามีได้ขาดความรับผิดชอบต่องานที่มารดาเข้าใจ แต่อาจเป็นเพราะเขาถูกลอบฆาตกรรมจากน้องสาวของตนเอง เพราะความโลภของมนุษย์ เธอจึงได้ว่าจ้างนักสืบให้สาวคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะเป็นการเรียกร้องความถูกต้องให้เกิดขึ้นแล้ว ยังช่วยให้เธอเกิดความรู้สึกว่า “กระจินคงไม่มีวาสนาได้เห็นหน้าผู้ให้กำเนิดตัวเอง แต่กระจินจะแทนคุณที่พ่อได้ช่วยกระจินมาด้วยวิธีนี้ และแม่เองก็จะไม่เข้าใจพ่อผิดๆ อีกต่อไป” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 201) จนกระทั่งความจริงปรากฏขึ้นว่า เป็นดังที่เธอเข้าใจทุกประการ

ความสัมพันธ์กับสังคม

สภาพสังคมที่กระจินอาศัยอยู่ เป็นสังคมต่างจังหวัดที่มีอำนาจในท้องถิ่นเป็นคนมีเงิน และมักใช้เงินนั้นสร้างอิทธิพลรั้งแก่คนที่ไม่มีทางต่อสู้ ผู้ที่จะกล้าต่อกรกับอิทธิพลเหล่านี้ได้จะต้องมีความเข้มแข็ง และเชื่อมั่นในตัวเองมาก

การเลี้ยงดูที่กระจินได้รับมาตั้งแต่เด็ก ทำให้กระจินเป็นผู้หญิงที่มีบุคลิกเข้มแข็ง ไม่กลัวเกรงใคร ความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับบุคคลต่างๆ ที่เธอเกี่ยวข้องด้วยจึงเป็นไปในลักษณะที่เธอมักเป็นตัวของตัวเองสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเธอมักจะโต้ตอบกับบุคคลอื่นที่เธอไม่ชอบใจด้วยการขู่ว่าจะใช้กำลังที่เธอมี เช่นเมื่อเธอเถียงกับนายชายของเธอเรื่องที่ไม่ยอมเรียกเขาน้ำ เธอก็ขู่เขาไปว่า “พูดมากจะเอาลูกปืนกรอกปาก” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 65) หรือในตอนที่เราตัดสินใจจะไปทำไร้แทนตา มีผู้เตือนเธอว่า จะพบกับผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น โดยเฉพาะนายพรชัย ซึ่งบัดนี้กลายเป็นผู้ใหญ่บ้าน อาจจะมาพาลหาเรื่องดังเช่นที่เคยกลั่นแกล้งมารดาของเธอมาแล้ว เมื่อกระจินทราบ แทนที่จะเกรงกลัว เธอกลับกล่าวแสดงความเชื่อมั่นทันทีว่า “ไอ้ขี้ใหญ่ของหนูเป็นนายพล ดำรวณะคะ กล้าศึกให้รู้ไป” หรือในตอนนี้นางริน ภรรยาของนายพรชัยมาขอเจรจาซื้อที่ดินของเธอ แม้ว่านางรินจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีอิทธิพลสูง ถึงขนาดที่ถูกจ้างในไร่เดือนเธอว่า นางรินนั้นเมื่ออยากได้อะไรแล้วไม่เคยไม่ได้ กระจินก็มีไ้หัวนเกรง เธอปฏิเสธการขายไร่อย่างไม่มีเยื่อใย มีหน้าขำ เธอยังแสดงความเก่งกล้าของเธอด้วยการออกไปซ้อมยิงปืนให้นางรินเห็นด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่า เธอก็พร้อมที่จะป้องกันตัวเองได้

การปฏิตนของกระดินดั่งที่กล่าวมาทำให้เธอได้รับการยอมรับจากคนงานในไร่ เพราะ การที่เธอต้องคุมคนงานเป็นจำนวนมากเช่นนี้ หากทำทำอ่อนแอ ก็คงจะทำให้การดูแลไร่ของเธอ เป็นไปด้วยความยากลำบาก นอกจากนั้น เธอยังเป็นนายจ้างที่เอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของผู้เป็น ลูกจ้างอยู่มาก เธอเลี้ยงดูพวกเขาให้อยู่ดีกินดีมีความสุขตามสมควร ดั่งจะเห็นได้จากการที่เธอมัก เป็นห่วงเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา เช่น ในเรื่องของการกิน เมื่อมีผู้ศกปลาช่อนได้และนำ มาให้เธอ แทนที่เธอจะนำปลานั้นไปทำต้มยำหรือเผาซึ่งจะกินกันได้ไม่กี่คน เธอก็สั่งให้นำไปทำ ห่อหมก เพื่อที่จะได้เผื่อแผ่คนงานให้ทั่ว (สุภา สิริสิงห. 2534 : 32) ด้วยลักษณะของเธอเช่นนี้ ทำให้การปกครองลูกจ้างของเธอเป็นไปด้วยความราบรื่น

อย่างไรก็ตาม แม้การแสดงออกของกระดินจะคล้ายผู้ชาย แต่เมื่อถึงคราวที่ต้องแสดงท่า ทางของผู้หญิงแท้ๆ เธอก็แสดงให้เห็นว่าเธอก็เป็นผู้หญิงคนหนึ่ง มิใช่ว่าเธอจะเป็นทอมบอยหรือผู้ หญิงที่มีความผิดปกติทางเพศ ดั่งจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างเธอและมารดาว่า “โอ แม่ขา ใจๆ กระดินก็เป็นลูกสาวแม่ เป็นผู้หญิงนะคะ กระดินทำทำเป็นผู้ชายไปงั้นเอง มันสนุกดี อีก อย่างคบหาพวกนักกีฬา นักยิงปืนทำทำเป็นผู้หญิงนักไม่ดี คบกันไม่สนิท นี่เขาวางใจเรา พวกคน งานเขาก็ไม่เห็นกระดินเป็นผู้หญิง จะดูจะค่าจะเอ็ดเขาก็ไม่ว่า เหมือนผู้ชายด้วยกัน” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 282 - 287) จึงนับได้ว่า กระดินฉลาดที่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ในการติดต่อ สัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกระดินกับหิมวัด ในระยะแรกเธอมีความสัมพันธ์กับเขา โดยมีได้คิดในแง่ผู้สาว หากแต่เธอต้องการความช่วยเหลือจากเขาด้วยการทำที่ประหนึ่งว่าเธอเป็น คู่รักของเขา เพื่ออาศัยกำลังจากลูกน้องของเขา แต่เมื่อคบหากันไปได้ระยะหนึ่ง หิมวัดก็พึงพอ ใจตัวของกระดินอย่างแท้จริง จนคิดที่จะจริงใจด้วย กระดินเองก็ชอบพอเขาเช่นกัน แต่เธอมิได้ แสดงออกถึงความรู้สึกอันใด ตรงกันข้าม เธอมักจะตอบโต้เขาด้วยความรุนแรง เมื่อถูกเขา ลวนลาม เช่น ตะ ค่อย กัด จนกระทั่งถึงกับยิงเขาได้รับบาดเจ็บเมื่อเธอถูกเขาล้วงเกินจนตกเป็น ภรรยา อย่างไรก็ตาม แม้ทำที่เธอจะปฏิเสธความสัมพันธ์กับเขา แต่เมื่อเธอได้รสสัมผัสจากเขา เธอก็ตอบสนองเขาด้วยดี ดังที่โบตันบรรยายว่า “ตัวหล่อนเองก็มีตัณหาซ่อนอยู่ในส่วนลึกของ สมอง เมื่อริมฝีปากของเขาแตะต้องของสงวน หล่อนก็สะดุ้งสะท้านสะเทือนไปกับเขาราวกับเต็ม ใจ” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 371)

มุกะวี จากเรื่อง *ตะวันชิงพลบ*

ภูมิหลัง

มุกะวีเป็นบุตรสาวของระพีและมุกดา เจ้าของโรงงานปั่นโองแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี บิดาของเธอมีเชื้อสายจีน มุกะวีมีพี่สาวคนหนึ่งชื่อว่าจินดาหรา เนื่องจากบิดามารดาเห็นว่าทั้งเธอและพี่สาวนั้นเป็นเพียงลูกสาว จึงเกรงว่าจะไม่มีใครรับช่วงกิจการโรงงานปั่นโองนี้ต่อไปได้ โดยเฉพาะมุกดามารดาของเธอมีความเชื่ออย่างฝังหัวเรื่องการมีลูกชายดีกว่าลูกสาว จึงได้นำตัวประสพลาภน้องชายคนเล็กของตนมาเลี้ยงเสมือนลูกเพื่อหวังให้เขาสืบทอดกิจการต่อไป ส่วนระพีแม้จะไม่มีความคิดเรื่องหญิงชายมากนัก แต่ก็เห็นด้วยกับภรรยาเช่นกัน ซึ่งทำให้มุกะวีเกิดความรู้สึกอยากเอาชนะความคิดนี้ของมารดามาตั้งแต่ยังเด็ก

ครั้งหนึ่ง เธอและพี่สาวได้รู้จักกับเด็กหนุ่มคนหนึ่งชื่อภูริภพ เขาพอใจในความสวยงามอ่อนหวานของจินดาหรมาก ซึ่งภายหลังจินดาหราและภูริภพได้กลายเป็นสามีภรรยา กัน เมื่อทั้งคู่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ส่วนมุกะวีนั้นแม้ในส่วนลึกเธอก็พึงพอใจภูริภพเช่นกัน แต่เธอก็มิได้เปิดเผยความรู้สึกนี้ออกมาแต่อย่างใด

เมื่อเติบโตขึ้น เธอและพี่สาวต่างมีความสนใจกันไปคนละด้าน ในขณะที่พี่สาวของเธอต้องการความหรูหราสะดวกสบาย และชอบบิดาไปเรียนต่อด้านแพ่งที่ประเทศฝรั่งเศสพร้อมกับประสพลาภที่ถูกส่งไปเรียนด้านบริหารธุรกิจ มุกะวีกลับใช้ชีวิตที่เรียบง่าย และเลือกที่จะเรียนวิชาศิลปะในเมืองไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการปั้นเซรามิก เพราะเป็นความตั้งใจของเธอที่จะรับช่วงดูแลกิจการโรงงานของบิดาต่อไป ซึ่งในภายหลังเธอก็ได้แสดงให้เห็นให้ใครต่อใคร โดยเฉพาะมารดาได้ยอมรับว่า แม้จะเป็นเพียงผู้หญิงคนหนึ่ง แต่เธอก็สามารถบริหารกิจการต่อไปอย่างราบรื่น ดังนั้นเมื่อระพีขยายกิจการไปเปิดโรงงานเซรามิกที่จังหวัดเชียงใหม่ เขาก็ยกโรงงานที่ราชบุรีนี้ให้เธอดูแลต่อไป

ในขณะที่มุกะวีดำเนินกิจการ โรงงานปั่นโองของบิดาได้อย่างดีนั้น ระพีบิดาก็กลับประสบกับปัญหาในการบริหารงานหลายประการเช่น ปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียน ปัญหาการบริหารงานบุคคล ซึ่งเขาต้องพบกับความผิดหวังในตัวองประสพลาภที่มีได้เป็นหลักในการบริหารงานดังที่เขาและภรรยาเคยคาดหวัง มิหนำซ้ำประสพลาภยังก่อปัญหาให้เขาต้องตามแก้ อีกหลายเรื่อง ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือโรงงานแห่งใหม่ที่ระพีทุ่มเทบริหารงานอย่างสุดกำลังนั้น กำลังถูกนายทุนผู้มีสายป่านยาวกว่าพยายามที่จะเข้าซื้อกิจการ โดยกลวิธีทางธุรกิจ

เมื่อมุกะวีทราบความจริง เธอและภริกาพี่เขยได้พยายามเข้าช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้บิดาอย่างเต็มที่ในขณะที่พี่สาวกลับเห็นดีที่จะขายโรงงานนี้ ส่วนประสบลากลับหันไปทำงานให้กับคู่แข่ง เพียงเพราะเห็นแก่ผู้หญิงที่ตนรัก ซึ่งเปรียบเสมือนกับการ "เนรคุณ" ผู้มีพระคุณแก่ตน อย่างไรก็ตามในโลกของธุรกิจ ผู้ที่มีเงินทุนมากกว่าย่อมเป็นผู้ที่ได้เปรียบ แม้มุกะวีจะพยายามวิ่งเต้นอย่างเต็มความสามารถ เธอก็ไม่อาจเอาชนะคู่แข่งที่พยายามทุ่มเงินเพื่อซื้อโรงงานของบิดาที่เชิงใหม่ไว้ได้ เธอจึงต้องยอมรับความพ่ายแพ้อย่างไม่อาจเลี่ยงได้ แต่บิดาของเธอกลับทำใจไม่ได้และตัดสินใจฆ่าตัวตายเพื่อหนีความผิดหวัง

หลังจากจัดการเรื่องราวต่างๆ เสร็จสิ้น เธอก็กลับมาดูแลกิจการโรงงานที่ราชบุรีต่อไป เธอกลายเป็นหลักยึดทางใจและกายให้กับมารดาและประสบลากน้ำชายที่พิการเนื่องจากความเจ้าชู้ของเขา ส่วนจินดาหาราพี่สาวนั้นได้หนีไปใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศกับสามีคนใหม่ ในขณะที่ภริกาพี่สาวคนแรกของจินดาหารานั้น ก็ได้พบว่าชีวิตที่เรียบง่ายและจริงจังของมุกะวีเป็นชีวิตที่เหมาะสมกับเขามากกว่า เขาจึงได้สร้างสัมพันธ์ที่ตึงกับเธอ ซึ่งมุกะวีเองก็พอใจตัวเขาอยู่เช่นกัน เธอจึงพร้อมที่จะสานความสัมพันธ์กับเขา แม้ว่าครั้งหนึ่งเขาจะเคยเป็นที่เขยของเธอก็ตาม

สถานภาพและบทบาททางสังคม

มุกะวีมีความสนใจเรื่องการทำงานมาตั้งแต่ยังเด็ก แม้เธอจะเป็นเพียงผู้หญิงที่ถูกตราหน้าว่าเป็นเพศที่ไม่มีความสามารถ แต่เธอก็ปลงล้างคำปรามาสนั้นด้วยความสามารถในการทำงานของเธอเอง

ถึงแม้ว่ามุกะวีและจินดาหาราพี่สาว จะได้รับการเล็งดูจากบิดามารดาเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากทั้งคู่เป็นเพียง "ลูกสาว" ในครอบครัวที่ไม่มีลูกชาย จึงทำให้บิดามารดาของเธอวิตกกังวลว่าจะไม่มีใครดูแลและรับช่วงกิจการของครอบครัวนี้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มุกดา มารดาของเธอ มีทัศนคติที่ว่าผู้หญิงไม่ควรที่จะเป็นผู้บริหารงานต่างๆ โดยตรง

มารดามักกล่าวเสมอว่า "หนูจะคุมคนงานตั้งเป็นสิบเป็นร้อยได้ยังไง ไม่มีคนเกรง ผู้หญิงก็ควรทำงานของผู้หญิง อย่างเรียนบัญชี เรียนภาษา เอาไว้นั่งสำนักงาน" (สุภา สิริสิงห. 2534 : 10) มารดาของเธอจึงพยายามเล็งดูเธอและพี่สาวให้อยู่ในกรอบของความเป็น "ลูกผู้หญิง" โดยปลูกฝังความเป็น "กุลสตรี" ให้ลูกสาวและตั้งความหวังไว้ที่ประสบลาก น้ำชายของมุกะวีที่ได้ขอมาเลี้ยงเพื่อปลูกฝังให้เขารับช่วงกิจการนี้ต่อไปในอนาคต

มุกะวีจึงได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาเป็นผู้หญิงแท้ ในขณะที่พี่สาวยอมรับและพอใจในวิธีการเลี้ยงดูเช่นนี้ แต่มุกะวีกลับแสดงอาการต่อต้านวิธีการจำกัดบทบาทของมารดาที่มีต่อเธอมา

ตั้งแต่ยังเด็ก ดังเช่นที่มารดาพยายามเคี่ยวเข็ญในเรื่องการแต่งกายและกิริยามารยาท แต่มุกะวี กลับปฏิบัติตรงกันข้ามกับสิ่งที่มารดาพยายามถ่ายทอดนั้นเสมอ ดังนั้นยามเมื่ออยู่ต่อหน้ามารดา เธอก็จะนุ่งผ้าถุงทำตัวเรียบร้อย แต่พอลับตามารดาครั้งใด เธอก็สลัดผ้าถุงทิ้งและใส่กางเกงวอร์ม ขาคๆ แทน ด้วยเหตุผลว่าใส่แล้วสบายดี

มุกะวียังสนใจในกิจการของบิดามาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เธอมักใช้เวลาว่างขลุกอยู่แต่ในโรงงานโอง นั่งดูคนงานทำงาน บางครั้งเธอก็ลงมือทำเองบ้าง และเธอมีความมุ่งมั่นในใจว่า วันหนึ่งในอนาคตเธอจะต้องสืบทอดกิจการโรงงานนี้จากบิดาให้ได้ แม้แต่ในเรื่องของการศึกษาต่อ ในขณะที่ทั้งพี่สาวและนำชายต่างต้องการไปเรียนต่อยังต่างประเทศ แต่เธอก็แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะรับช่วงงานต่อจากบิดาว่า “แต่มุกนะอยากอยู่ทำโอง ไม่ไปไหนหรอก เรียนจบในเมืองไทยก็พอแล้ว มุกจะเรียนเซรามิกด้วยแหละ” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 22 - 23)

การที่เธอเกิดมาเป็นผู้หญิง ทำให้เธอได้รับการปฏิบัติจากมารดาแตกต่างไปจากที่ประสบจากนำชายของเธอได้รับ กล่าวคือ ในขณะที่มารดามักกล่าวเสมอๆ ว่าไม่เคยลำเอียงรักนำชายมากกว่า แต่ในความเป็นจริงเขามักได้รับสิ่งดีๆ จากมารดาของเธอเสมอ เช่น ห้องนอนที่ใหญ่โต ผู้และโต๊ะทำงานอย่างดี ในขณะที่เธอและพี่สาวต้องนอนในห้องที่แคบกว่า ทั้งๆ ที่ต้องนอนกันสองคน อุปกรณ์และเฟอร์นิเจอร์ก็ได้ไม่เท่าำชาย ตลอดจนเธอมักถูกตอกย้ำเสมอๆ ในเรื่องความเป็นผู้หญิงทั้งจากมารดาและจากผู้เป็นชายของเธอ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ฝังใจเธอมาตลอด และสร้างความมุ่งมั่นให้แก่เธอที่จะเอาชนะข้อสบประมาทในเรื่องความเป็นผู้หญิงของเธอให้ได้

ในที่สุด ความตั้งใจจริง และความมุ่งมั่นของมุกะวี ก็มีได้รอดพ้นสายตาของระพี บิดา ผู้มีความยุติธรรมมากกว่ามารดาของเธอ ดังนั้นเมื่อเขาต้องไปดูแลโรงงานเซรามิกที่จังหวัดเชียงใหม่ และประสบลาภก็ยังไม่กลับจากเรียนที่ต่างประเทศ มุกะวีจึงกลายเป็นหลักสำคัญในการดูแลโรงงานที่ราชบุรีต่อไป ซึ่งเธอก็สามารถบริหารงานของบิดาได้อย่างไม่บกพร่อง ทั้งๆ ที่ยังมีภาระเรื่องการเรียนในระดับวิทยาลัยช่างศิลป์ ผลจากการทำงานอย่างมีความสามารถนี้เอง ทำให้มารดาที่เคยคิดว่าจะไม่สามารถพึ่งพาเธอได้นั้น กลับเปลี่ยนความคิดและหันมายอมรับในความสามารถของเธอ โบทันบรรยายบทบาทในการทำงานของมุกะวีดังนี้

มุกะวีปกครองคนได้ดีทั้งที่ทำทางเหมือนผู้ชาย ทำท่าคล้ายจะเอาแต่เล่น ไม่ได้เรื่องได้ราว แต่งานไม่เคยเสีย ถามเรื่องขาดทุนกำไร หล่อนก็รู้ทุกอย่าง ความทรงจำเรื่องตัวเลขของหล่อนราวกับเครื่องคอมพิวเตอร์ หล่อนน่าจะเรียนวิชาคำนวณชั้นสูงได้ ถ้าไม่คิดข้อยอยู่กับโรงงาน มุกะวีอาจจะเรียนวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ หรือไป

ช่วยบิดาบริหารการเงินของโรงงานใหญ่ที่เชียงใหม่

(สุภา สิริสิงห. 2534 : 161)

นับได้ว่ามุกระวีประสบความสำเร็จเบื้องต้น เพราะสามารถทำให้มารดาผู้ซึ่งครั้งหนึ่งไม่เคยยอมรับความสามารถของผู้หญิงได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ตนมี ดังที่มารดาเธอร่ำพังกกับตัวเองว่า “ผู้หญิงสมัยนี้ทำอะไรได้ทุกอย่างเหมือนผู้ชาย ไม่น่าหาเหตุเอาประสบภามาเลี้ยงเลยจริงๆ เพราะไม่เชื่อผู้หญิงเพศเดียวกับตนจึงได้รื้อนใจอยู่เช่นนี้” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 161) เนื่องจากว่าประสบภานั้น นอกจากจะเคยชินต่อการ “ได้รับ” จนเป็นความเคยตัวแล้ว เขายังไม่มีความสามารถในการทำงานเนื่องจากนิสัยหยิ่งโง่งของเขาเอง นอกจากนั้นเขาก็ได้ก่อปัญหาเรื่องคู่สาวจนโรงงานวุ่นวายปั่นป่วน มีหน้าซำยังตีจากไปทำงานให้กับนายประพจน์คู่แข่งอีกด้วย

นอกจากบิดามารดาจะชื่นชมในตัวของเธอแล้ว มุกระวียังได้รับการยอมรับจากคนงานและลูกจ้างในโรงงานของเธออีกด้วย ดังที่โถมลูกสาวคนงานกล่าวถึงเธอด้วยความชื่นชมว่า “คุณมุกนะเก่งมากนะเรื่องงาน ผู้ชายไม่สู้หรอก เก่งกว่าคุณลากเยอะเยอะ คุณคนงาน คุณการชาย คุณอะไรได้ทุกอย่าง พวกงานผี มือก็เยี่ยม” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 210)

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

ลักษณะนิสัยของมุกระวีที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเป็นคนเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบในการทำงานอย่างเต็มที่ ดังนั้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับตัวเองและบิดา เธอจึงพร้อมที่จะเข้าแก้ปัญหาอย่างไม่หวั่นไหว แม้ว่าบางปัญหาเธอจะไม่สามารถคลี่คลายได้ เพราะปัจจัยภายนอกอื่นๆ แต่เธอก็ได้ทุ่มเทให้แกการแก้ไขปัญหานั้นๆ อย่างสุดกำลัง

การที่มุกระวีต้องบริหารงานแทนบิดา ในขณะที่เธอยังมีอายุน้อยและเป็นหญิง จำเป็นอย่างยิ่งที่เธอจะต้องมีความเด็ดขาดและเข้มแข็ง มิเช่นนั้น เธอคงไม่สามารถคุมคนงานและดำเนินการได้ การแก้ปัญหาลูกจ้างที่มีนิสัยล็กเล็ขโมยน้อยด้วยวิธีการที่เด็ดขาด ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เธอแสดงให้เห็นว่า ในบางกรณีก็จำเป็นต้องใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงถึงขั้นไล่ออก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำอีกซึ่งอาจทำให้รายได้ของโรงงานต้องร่วงไหล และกระทบกระเทือนถึงสถานะทางการเงิน ดังเช่นที่เธอไล่ลูกจ้างคนหนึ่งออกเพราะจับได้ว่าลูกจ้างคนนั้นขโมยของ แม้ว่าลูกจ้างคนนี้จะอ้างว่าต้องหาเงินให้พ่อรักษาตัว เธอก็ยังยืนยันการตัดสินใจนั้น แม้ว่าข้ออ้างที่เขาอ้างอาจเป็นเรื่องจริงก็ตาม เธอบอกว่า “ฉันไม่เลี้ยงคนขี้ขโมย ไม่เอาเรื่องก็ตีเท่าไรแล้ว ความจนความเดือดร้อนไม่ใช่ข้ออ้างที่จะต้องเป็นขโมย ไม่ชอบ เดือดร้อนอะไรพวกมันได้นี่เบิกล่วงหน้าได้” (สุภา สิริ

สิงห. 2534 : 250) ดังนั้นโรงงานของเธอจึงไม่พบกับปัญหาในเรื่องการบริหารงาน เพราะเธอมีวิธีการแก้ไขปัญหาย่างเด็ดขาดเช่นนี้เอง

นอกจากความเด็ดขาดแล้ว มุกระวียังเป็นคนที่สติปัญญาฉลาดเฉลียว สามารถมองเห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถมองหาหนทางแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที ดังเช่นที่เธอสังเกตเห็นความผิดปกติของบิดาที่ส่งเครื่องจักรจากโรงงานที่จังหวัดเชียงใหม่มาไว้ที่ราชบุรี มุกระวีเชื่อมโยงเหตุการณ์ก็สามารถเดาออกได้ว่า โรงงานของบิดาคงจะกำลังเกิดปัญหาขึ้นเป็นแน่ จึงต้องมีการย้ายถ่ายเทพรุษกลับไปโรงงาน ดังนั้น เธอจึงเตรียมตัวขึ้นไปหาบิดาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นทันที แม้ว่าเธอกำลังคิดงานสำคัญส่วนตัวที่กรุงเทพฯ คือการรับรางวัลชนะเลิศการประกวดออกแบบเครื่องปั้นดินเผาก็ตาม ดังที่เธอบอกกับเพื่อนสนิทของเธอว่า “พ่อฉันสำคัญกว่าจะ ... ฉันก็ไม่รู้เหมือนกันว่ามันมีอะไร แต่มันต้องมี ไม่งั้นพ่อไม่ส่งเครื่องมาให้ฉันหรอก ส่งแบบไม่ปรึกษาอะไรด้วย อยู่ๆ ก็เอามาให้” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 368 - 369)

เมื่อเธอรู้ความจริงว่า โรงงานที่เชียงใหม่ ซึ่งบิดาของเธอตั้งความหวังไว้มากนั้น กำลังถูกวันซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นรายอื่น ซึ่งเท่ากับว่าถ้าผู้ถือหุ้นรายย่อยเหล่านั้นขายให้ สัดส่วนการถือหุ้นจะเปลี่ยนมือ และบิดาของเธอก็จะหมดอำนาจในการบริหารงาน โรงงานที่บิดาหมายมั่นปั้นมือก็จะตกเป็นของผู้อื่นไป สิ่งแรกที่เธอทำก็คือ พยายามติดต่อขอซื้อหุ้นคืนจากผู้ที่มาซื้อ ทั้งๆ ที่เธอมีเงินไม่มากนัก แต่เธอก็พยายามรวบรวมเงินจากที่บิดาให้ไว้และเงินส่วนตัวสมทบ ตลอดจนการวางแผนหาเงินมาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเงินจำนวนหลายสิบล้านบาท เธอคิดว่า “เพื่อพ่อมุกระวียินยอมเป็นหนี้ที่ชั่วชีวิตนี้อาจจะไม่มีทางใช้หมด กระทั่งโรงงาน บ้านช่องที่ดินที่ราชบุรีก็คงไม่อาจรักษาไว้ได้ หากไม่มีอะไรเหลือก็ยังมีชีวิตและสองมือไว้ต่อสู้” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 416) ดังนั้น เมื่อภริกาภพสามีของจินดาหาราที่สาวขึ้นมือเข้ามาช่วยเหลือในการให้กู้เงินโดยไม่คิดดอกเบี้ย แม้เธอจะเกิดความสงสัยถึงการกระทำของเขา เพราะทราบดีว่าผู้เข้ามาซื้อกิจการครั้งนี้คือนายประพจน์บิดาของภริกาภพ แต่เธอก็ใช้ความเชื่อมั่นในตัวเอง ตัดความระแวงทั้งหมดทิ้งไป และรับความช่วยเหลือนั้น พร้อมทั้งจะเผชิญกับเหตุการณ์ในอนาคตอย่างไม่หวาดหวั่น

เธอมีความคิดว่า “พ่ออายุห้าสิบเศษแล้ว พ่อไม่มีเวลา หากล้มหนี้พ่อคงจะลุกไม่ขึ้นอีกต่อไป มุกระวียินดีจะล้มแทน หากลุกไม่ไหวก็พร้อมจะล้มลูกลูกหลานไปเรื่อยๆ แต่ไม่มีวันยอมแพ้ออก ความต้องการของหล่อนในชีวิตมีน้อยนิดเดียว โรงงานปั้นโอ่งเล็กๆ สมบัติเดิมหมดไป ค่อยหาเอาใหม่แล้วกัน” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 416) นับได้ว่าเธอเป็นคนกล้าเผชิญกับปัญหาอย่างเข้มแข็ง

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว มุกระวียังเป็นคนที่สามารถรักษาสติไว้ได้อย่างดีเยี่ยม แม้เธอจะพบกับอุปสรรคและปัญหาที่แก้ไม่ตก เธอก็ยังคงรักษาอารมณ์มิให้ตื่นตระหนก แสดงให้เห็นว่า

เธอเป็นคนใช้เหตุผลในการตัดสินใจมากกว่าใช้อารมณ์ ดังจะเห็นได้จากตอนที่แผนการขายที่คิดแปลงงามเพื่อนำเงินมาใช้หนี้บิดาของเธอต้องล้มเหลว เพราะถูกผู้ซื้อโกง เงินที่หวังว่าจะได้ก็ไม่ได้มา มิหนำซ้ำยังต้องเป็นหนี้ก้อนเกิดจากการเก็บเงินล่วงหน้าจากผู้จองคอนโดมิเนียมที่จะก่อสร้างบนที่ดินผืนนี้ด้วย แม้ว่าเธอจะเสียใจ แต่เธอก็ยังคงรักษาสติไว้ได้ ดังที่โบตันบรรยายอาการของ มุกระวีว่า “ในตอนนี้อย่างไรก็ตามไปหมดจนนึกไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี แต่มุกระวีกลับประพาดิตนราวกลับไม่มีอะไรเกิดขึ้นนอกจากแววตาเสียใจ ... หล่อนจะต้องผิควังแทบจะเอาหัวชนฝา แต่กรีธาของหล่อนราวกับเสียแค่รองเท้าไปคู่เดียว” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 473)

หรือในตอนสุดท้าย เมื่อเธอไม่สามารถรักษาโรงงานของบิดาไว้ได้ ทำให้บิดากลักรู้สึกมากจนตัดสินใจกระทำอัตวินิบาตกรรม ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สะเทือนใจเธอเป็นอย่างยิ่ง แต่เธอก็ยังตั้งสติได้อย่างมั่นคง แม้ว่าเธอจะเสียใจจนเป็นลม แต่รุ่งขึ้นเธอก็ลุกขึ้นมาจัดการเรื่องราวต่างๆ อย่างเข้มแข็งทั้งในเรื่องของพิธีศพและงานของบิดาที่ยังค้างค้างอยู่ นับได้ว่า มุกระวีเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจเข้มแข็ง และสามารถเชิดหน้าสู้กับปัญหาที่บังพวngได้อย่างตระหนง

ความสัมพันธ์กับสังคม

มุกระวีเป็นผู้หญิงที่กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา เธอมีความเป็นตัวของตัวเองสูงมาก นอกจากนี้เธอยังเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นและสามารถโต้แย้งทัศนคติของบุคคลต่างๆ ที่เธอมีความสัมพันธ์ด้วยอย่างตรงไปตรงมาเสมอ ดังเช่นที่เธอมักจะโต้แย้งมารดาในเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับความสามารถของผู้หญิงและผู้ชายที่มารดายังมีความเชื่อถือเก่าๆ มาตั้งแต่เธอยังเป็นเด็ก แต่เมื่อเธอเห็นว่ามารดายังคงยืนยันความคิดเดิมเธอก็เลิกโต้แย้ง หากเธอยังคงปฏิบัติตนตามความคิดของตนเอง กล่าวคือ ยังคงใช้ชีวิตเรียบง่ายและเชื่อมั่นว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเป็นกุลสตรีเสมอไป เพียงแต่ขอให้ทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังก็เพียงพอแล้ว

อย่างไรก็ดี การที่มารดาเชื่อว่าผู้หญิงไม่ควรทำหน้าที่เท่าชาย ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า หากผู้หญิงทำงานเท่าเทียมผู้ชายแล้ว จะต้องเหนื่อยเป็นสองเท่า เพราะนอกจากภาระการทำงาน ผู้หญิงยังต้องมีหน้าที่ทำงานบ้านเลี้ยงลูก ซึ่งเป็นเหตุผลที่น่าฟัง แต่กระนั้นมุกระวีก็ยังเชื่อว่า หน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ผู้ชายก็ควรที่จะเข้ามารับผิดชอบในเรื่องงานบ้านด้วยเช่นกัน ดังที่เธอกล่าวแก่มารดาว่า “มุกไม่ได้สนใจเรื่องผู้หญิงผู้ชายหรอกค่ะ มุกเชื่อในความสามารถของตัวเองเท่านั้นที่ไม่ค่อยกว่าใคร เมื่อพ่อไม่มีลูกชายลูกสาวก็ต้องสืบทอดได้ซีคะ” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 152) ซึ่งในที่สุดมารดาก็ต้องยอมแพ้มุกระวี เพราะได้ประจักษ์ถึงความมุ่งมั่นในตัวเธอ

นอกจากนี้ในแง่การปฏิบัติตนในฐานะนายจ้าง เธอก็สามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากงานของเธอเป็นการควบคุมคนงานและดูแลเรื่องโรงงานตลอดจนการค้าการขาย เธอจึงจำเป็นต้องแต่งกายอย่างเรียบง่ายและเหมาะสมกับสถานการณ์ แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของเธอ นอกจากนี้เธอยังเป็นหญิงสาวที่ไม่สนใจความหรูหราฟุ้งเฟ้อ ความสุขของเธอคือ การได้ทำงานที่ตนเองรัก ซึ่งได้แก่ งานที่โรงงานปั่นโอง์และการออกแบบเครื่องปั้นดินเผา และใช้เวลาว่างจากการทำงานเข้าป่าดูนกและธรรมชาติ กับคนงานเธอก็เลี้ยงดูเขาเสมือนญาติในครอบครัวเดียวกัน จึงทำให้คนงานเกรงใจและนับถือเธอ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเธอและคนงานเป็นไปอย่างราบรื่น ส่งผลดีต่อการบริหารงานโดยรวม โบนัสกล่าวถึงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างเธอและคนงานว่า

เจ้าหล่อนจัดการเลี้ยงให้คนงานเนื่องในวันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันที่ระลึกเปิดโรงงาน ตัวเองลงมาคลุกคลีดีไม้มาร่วมกินเลี้ยงด้วย อาหารก็ธรรมดาๆ ไม่มีอะไรพิศดาร แต่ทุกคนก็พอใจ แรกทีเดียวมุกดาไม่ชอบนักที่ถูกสาวทำตัวแบบนี้ แต่ดูๆ ไปแล้วกลับเป็นการดี คนงานที่นี่ไม่เคยเรียกร้องเรื่องค่าแรง ไม่เคยเฉื่อยงาน แต่เมื่อมีปัญหาที่วิ่งมาปรึกษาขอความช่วยเหลือได้ โรงงานอื่นมีการต่อรองเรื่องค่าแรงสวัสดิการ มีแบบแผน แต่ไม่เคยพอใจกันเลยทั้งฝ่ายนายจ้างและฝ่ายคนงาน

“ที่นี่ไม่มีฝ่ายค่ะ เราทุกคนช่วยกันทำงาน” มุกระวีว่า

(สุภา สิริสิงห. 2534 : 162)

กับคนอื่น ๆ ก็เช่นกัน เธอมักจะค้านความคิดที่ไม่ถูกต้องเสมอ ดังเช่นยายของเธอที่มีความคิดไม่ต่างไปจากมารดาของเธอ ซึ่งในวัยเด็กเมื่อมารดาชวนเธอไปหาขาย เธอมักถือคอดไม่ยอมไป ทั้งนี้เพราะยายของเธอนั้นมีอคติทางเพศรุนแรงยิ่งกว่ามารดา และมักพูดให้เธอฟังเสมอ เธอจึงมีทัศนคติต่อยายในแง่ไม่ดีนัก อย่างไรก็ตามเมื่อเติบโตขึ้นเธอก็พยายามทำความเข้าใจทั้งมารดาและยาย เพราะเชื่อว่าอคติเหล่านี้เมื่อฝังหัวใครแล้ว ก็ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย

ในแง่ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม เธอก็มิได้ให้ความสำคัญเท่ากับเรื่องงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างเธอและภริกาพนั้น เธอรักษาระยะห่างระหว่างเธอและเขาไว้ตลอดเวลา แม้เธอจะารู้จักกับเขาก่อนพี่สาว แต่เธอตระหนักดีว่า เขาย่อมพึงพอใจในคุณสมบัติของผู้หญิงในตัวพี่สาวมากกว่า ทั้งในเรื่องของรูปร่างหน้าตา กิริยามารยาท และความอ่อนหวาน เธอจึงปฏิบัติต่อเขาในฐานะเพื่อนที่ดีคนหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าในช่วงที่เธอต้องช่วยแก้ปัญหาให้กับบิดา ภริกาพจะเข้ามาช่วยเหลือเธอด้วยความเห็นใจในฐานะพี่เขย จนทุกคนเพิ่งเล็งว่า เธอและเขากำลังมี

ความสัมพันธ์ที่เกินเลย แต่เธอกล่าวว่า “ฉันไม่จำเป็นต้องเที่ยวแก้ตัวกับใครต่อใครหรอกนะ” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 514 - 515)

อย่างไรก็ตาม เมื่อจินดาหาราพีสาวหนีไปใช้ชีวิตกับชายคนใหม่ เพราะหลงใหลในความหรรษาของชายผู้นั้น แม้ว่ามุกะวีจะเลิกคบหากับภริกาเพราะเรื่องของการช่วยเหลือของเขาจบสิ้นลงแล้วก็ตาม แต่เธอยังถูกกล่าวโทษว่า เป็นผู้ทำให้สามีภรรยาต้องแยกกัน โดยเฉพาะคำกล่าวหาจากมารดา แต่เธอก็ไม่หวั่นเพราะรู้ว่าความจริงเป็นเช่นไร โบตันกล่าวถึงความรู้สึกของเธอในตอนนีวว่า “มุกะวีรู้สึกสะเทือนใจกับคำกล่าวหาเหล่านั้น แต่หญิงสาวยืดอก เขิดหน้าสู้กับปัญหาทั้งปวง ทำงานไปตามปกติ วันทำงานอยู่ราชบุรี วันสุดสัปดาห์เข้ากรุงเทพฯ ไปดูแลสินค้าในห้างใหญ่กับที่ตลาดนัดสวนจตุจักร คนรู้จักชมว่าหล่อเก่งที่ทำตัวเช่นนี้ได้ ถ้าฉันไม่เก่งไม่ใจแข็งฉันก็จะอยู่รอดไปไม่ได้ หญิงสาวบอกตัวเอง” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 321)

และเมื่อภริกาได้ตระหนักว่า มุกะวีผู้หญิงที่ครั้งหนึ่งเขาเคยมองข้ามไปนั้น กลับมีคุณสมบัติในตัวเองที่เหมาะสมกับเขายิ่งนัก เขาก็ได้เริ่มต้นสานความสัมพันธ์ใหม่อีกครั้งกับมุกะวี ซึ่งมุกะวีก็ยอมรับในความสัมพันธ์ที่เขามอบให้นี้ แม้ว่าครั้งหนึ่งเขาจะเคยได้ชื่อว่าเป็นพี่เขยของเธอ ซึ่งแน่นอนย่อมจะมีคำกล่าวติฉินนินทาตามหลังกมา แต่เธอก็ไม่สนใจ และเชื่อมั่นในการตัดสินใจของเธอเอง เธอกล่าวว่า “โลกของฉัน โลกส่วนตัวของฉัน คนนอกเข้ามาไม่ได้หรอก นอกจากฉันจะเปิดให้เข้ามา เพราะฉะนั้นคำนิทาว่าร้ายหรือสังคมภายนอกก็เข้ามาไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 536) ซึ่งนั่นก็หมายความว่ามุกะวีเป็นผู้หญิงที่มีอิสระทางความคิด เธอไม่เคยเอาตัวเองไปผูกมัดกับเงื่อนไขต่างๆ ที่สังคมกำหนด

ต้นตรา จากเรื่อง *กุ่มาก*

ภูมิหลัง

ต้นตราเป็นภรรยาของทินาท มีลูกสาวสองคนชื่อเกศตราและทีมายู เธอมีอาชีพอิสระคือรับจ้างทำอาร์ตเวิร์ก จัดหน้า และออกแบบสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนทินาทสามีของเธอนั้นเป็นคนที่ไม่มีโชคทางด้านางาน กล่าวคือ เขามักตกงานอยู่บ่อยครั้ง และไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จ จึงทำให้ภาระในการหาเงินเลี้ยงดูครอบครัวตกเป็นของต้นตรา ดังนั้นเธอจึงต้องมีหน้าที่ในการเป็นผู้นำครอบครัวไปโดยปริยาย

ก่อนหน้านั้น ทั้งต้นตราและทินาทเคยทำงานในสำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง ทินาทอยู่ในกองบรรณาธิการวารสารสำหรับครู ส่วนต้นตราประจำอยู่ฝ่ายศิลป์ของสำนักพิมพ์ ครั้นเมื่อ

ทินาทมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบและรายได้สูงขึ้น สำนักพิมพ์ซึ่งมีนโยบายไม่จ้างคนทำงานนาน เพราะต้องการตัดค่าใช้จ่ายในเรื่องเงินเดือนพนักงานจึงได้ให้ทินาทออกจากงาน เมื่อต้นตราเห็นว่าสามีถูกให้ออกจากงานอย่างไม่เป็นธรรม เธอก็ได้ลาออกจากงานด้วยเช่นกัน และมารับงานอิสระอยู่กับบ้าน ส่วนทินาทก็หันไปลงทุนร่วมกับเพื่อน แต่เขาก็กลับถูกหุ้นส่วนโกงจนหมดทุน

หลังจากนั้น ทินาทไปทำงานให้กับนิตยสารสำหรับสตรีเล่มหนึ่ง แต่ก็ต้องล้มเลิกไปในเวลาไม่นาน เพราะเขาไม่ยอมตามใจตลาดทำให้หนังสือขาดทุน เมื่ออับจนหนทาง ทินาทก็หันไปทำหนังสือประเภทช่วยคุณมารณ แต่เขาทนมไม่ไหวกับมโนธรรมที่คอยย้ำเตือนตัวเอง จึงได้ถอนตัวออกมาหลังจากทำได้เพียงสองฉบับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้นตรารับรู้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม เธอก็ยังคงให้ความนับถือและเชื่อมั่นในตัวของสามีมาตลอด แม้ว่ายามที่เขาโชคร้าย มารดาของเธอจะพยายามยุยงให้เลิกกับสามี เพื่อไปแต่งงานใหม่กับชายหนุ่มที่รวยกว่า เธอก็มิได้เห็นดีเห็นงามตามมารดา แต่ยังคงยืนหยัดที่จะอยู่เคียงข้างสามีต่อไป

ในที่สุด โชคดีก็เป็นของทินาทและต้นตรา หลังจากที่ทินาทไปทำงานให้กับพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง และประสบกับการถูกลอบทำร้ายจากฝ่ายตรงข้ามจนเกือบพิการ ปรากฏว่าที่ดินที่เขาซื้อไว้ลงทุนกับเพื่อนเมื่อครั้งอดีตนั้นมีผู้เสนอซื้อด้วยราคาสูงกว่าต้นทุนเกือบห้าสิบเท่า ทำให้ทั้งคู่มีรายได้มากพอที่จะลงทุนทำสำนักงานส่วนตัว กอปรกับทินาทมีโอกาสได้ร่วมงานกับเจ้าของโรงพิมพ์แห่งหนึ่งผลิตหนังสือสำหรับวัยรุ่นและหนังสือกวดวิชาสำหรับเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นงานที่สร้างความมั่นคงให้เขา ทั้งทินาทและต้นตราจึงได้เริ่มฟื้นตัวขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และสามารถที่จะอยู่ร่วมครอบครัวต่อไปโดยปราศจากความเดือดร้อนทางการเงิน เมื่อต้นตราเห็นว่าครอบครัวของเธอรอดพ้นจากภาวะวิกฤตและมีทุกอย่างทุกอย่างพร้อมแล้ว เธอจึงหันไปทำสิ่งที่เธอเคยฝันไว้ นั่นคือ การเป็นศิลปินวาดรูป แม้ว่าจะเป็นการเริ่มต้นทำงานนี้เมื่ออายุห้าสิบกว่าปีแล้วก็ตาม

สถานภาพและบทบาททางสังคม

เมื่ออยู่ในฐานะภรรยา ต้นตราได้แสดงให้เห็นว่า หน้าที่ของภรรยาไม่ใช่เพียงแต่คอยรอให้สามีหาเลี้ยงฝ่ายเดียว ดังค่านิยมเก่าๆ ที่กำหนดหน้าที่ของภรรยาไว้เช่นนั้น แต่ต้นตราเห็นว่าภรรยาที่ดีควรจะมีส่วนช่วยในการเลี้ยงดูครอบครัว หรือแม้กระทั่งบางครั้งอาจจะต้องเป็นหลักในการเป็นผู้นำครอบครัวแทนสามี เพื่อประคับประคองครอบครัวให้รอดพ้นจากความยากลำบากทั้งปวง

แม้เมื่อครั้งที่เธอยังเด็กอยู่นั้น เธอจะเคยได้รับการสั่งสอนมาจากบิดาว่า “ลูกผู้หญิงทำงานแค่พอเลี้ยงตัว ไม่ต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว หน้าตาสวยๆ อีกหน่อย แต่งงานก็อาจจะไม่ได้ทำงานเป็นจีนเป็นอัน หัวหน้าครอบครัวเขาจัดการเองแหละ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 32) แต่เธอก็มิได้ยึดถือคำกล่าวนี้ของบิดา หากเธอได้เลือกเรียนวิชาศิลปะที่ตนเองสนใจ และสามารถใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมานี้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว ดังนั้นเมื่อเธอแต่งงานกับทินาท เธอก็ยังคงทำงานต่อไป มิได้ลาออกมาเป็นแม่บ้านแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งๆ ที่ในขณะที่แต่งงาน ทินาทจะมีรายได้มากพอที่จะเลี้ยงดูเธอได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อคลอดลูกคนแรก ทินาทก็ประสบกับปัญหาการว่างงาน เนื่องจากถูกบริษัทให้ออกด้วยเหตุผลที่เขามีเงินเดือนสูงเกินไป จากนั้นทินาทก็กลายเป็นคนโศกเศร้าอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือไม่ว่าจะหิวจับทำงานใด ก็ประสบกับความล้มเหลวอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งในที่สุดการระับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัวต้องตกเป็นของต้นตรา เพราะเธอมีฝีมือในการทำงานทำให้เธอมีรายได้พอสมควร

ในช่วงเวลานี้ เป็นช่วงที่ต้นตราต้องใช้ความอดทนในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก เธอต้องทำงานวันละสิบห้าชั่วโมง บางครั้งต้องทำงานตลอดทั้งคืนเพราะงานเร่ง จนกระทั่งสายตาของเธอเริ่มมีปัญหา ทั้งนี้เพราะภาระในการเลี้ยงดูบุตรที่อยู่ในวัยกำลังกินกำลังนอนถึงสองคน ตลอดจนรายจ่ายต่างๆ ในบ้าน เป็นภาระที่ค่อนข้างหนักมากทีเดียว ดังนั้นแม่เธอจะอยู่ในฐานะภรรยา แต่หน้าที่ของเธอกลับกลายเป็นหัวหน้าครอบครัว ขณะที่ทินาทสามีของเธอก็ต้องกลับบทบาทของตนมาช่วยในเรื่องของการดูแลลูก เช่น การไปรับไปส่งที่โรงเรียน การอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนถึงทำงานบ้านบางอย่างแทนต้นตรา

กระนั้นก็ดี ต้นตราก็ต้องเหนื่อยเป็นสองเท่า เพราะแม้ภาระงานบ้านส่วนหนึ่งจะได้ทินาทช่วยดูแล แต่เขาก็มักทำได้ไม่ลืมนัก ดังนั้น เมื่อต้นตราพยายามตัดภาระบางอย่างที่ไม่จำเป็น เช่น การใช้เครื่องทุ่นแรงจำพวกเครื่องซักผ้า หรือการซื้ออาหารสำเร็จรูปกินแทนที่จะทำเอง เธอก็หนีไม่พ้นที่จะถูกค่อนแคะกล่าวหาว่าขี้เกียจ หรือละเลยหน้าที่ของภรรยา ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงเธอต้องทำงานหนักแทบตายกลับไม่มีใครเห็น แต่เธอก็ใช้การวางเฉยไม่ตอบโต้ เพราะเธอรู้ดีว่าหากที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อและทัศนคติในเรื่องบทบาทหญิงชายที่ถูกปลูกฝังกันมาเป็นเวลานานได้ ดังที่เธออธิบายให้ลูกสาวเธอฟังเมื่อถูกถามว่า ทำไมผู้ชายถึงอยู่ทำงานบ้านเลี้ยงลูกและผู้หญิงทำงานหาเงินนอกบ้านไม่ได้ เธอตอบว่า “ผิดประเพณีและความเชื่อเท่านั้นเองที่ว่าผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย ถ้ามันตรงกันข้ามก็เสียหน้านะ ลูก” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 193)

อย่างไรก็ตาม แม้เธอจะกลายเป็นหลักสำคัญของครอบครัว แต่ต้นตรางก็แสดงให้เห็นว่า เธอมีได้ทอดทิ้งหน้าที่ภรรยาที่ดี ตรงกันข้าม เธอได้ปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาที่ดีได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง กล่าวคือ เธอไม่เคยยกคน “ข่ม” สามีว่าเธออยู่เหนือกว่า พฤติกรรมตลอดเรื่องของเธอก็คือ การยกย่องและให้เกียรติสามีของเธอตลอดมา ดังคำพูดที่เธอมักสั่งสอนลูกสาว 2 คนเสมอๆ ว่า “พ่ออาจจะตงงาน ล้มเหลวบ่อย แต่พ่อก็คือพ่อ แล้วกับลูกๆ แม่คิดว่าพ่อเป็นพ่อที่ดี” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 18) จึงทำให้ลูกๆ ของเธอยังคงรักและให้ความเคารพบิดาของตน และทินาทเองก็ไม่เคยเก็บเอาเรื่องที่ตนเองตงงานมาเป็นปมด้อยคิดมาก เพราะทราบดีว่าต้นตรางเข้าใจเขาดี ครอบครัวของต้นตรางจึงอยู่กันมาด้วยความสงบสุขและมีสุขภาพจิตที่ดี

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่ต้นตรางต้องเผชิญ และเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ตัวเธอมากที่สุด เห็นจะได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงที่ทินาทสามีขาดรายได้ แต่เธอก็ได้ใช้ความอดทนและขยันขันแข็ง นำพาครอบครัวให้รอดพ้นจากสภาพความยากลำบากมาได้

แม้เธอและสามีจะมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง แต่โดยพื้นฐานของทั้งคู่ก็มิได้ร่ำรวยนัก ดังนั้นเมื่อทินาทขาดรายได้ ในขณะที่ภรรยาในการเลี้ยงดูส่งเสียลูกสาว 2 คนมิใช่เรื่องเล็ก ต้นตรางจึงต้องพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการทำงานอย่างเต็มกำลัง และหนทางใดที่จะสามารถช่วยประหยัดเงินค่าใช้จ่ายได้ เธอก็ไม่รอช้าที่จะกระทำทันที

นอกจากนี้ ต้นตรางยังไม่เคยคิดที่จะหนีปัญหาไปตามลำพัง ดังที่มารดาของเธอพยายามหาขายหนุ่มฐานะดีเพื่อมาเป็นคู่ครองของเธอแทนทินาท ซึ่งถ้าเธอตัดสินใจเห็นชอบด้วยกับมารดา เธอก็คงไม่ต้องพบกับความลำบากดังที่เป็นอยู่ เธอกัดฟันสู้ชีวิตกับสามีและลูกน้อยต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ครั้งหนึ่งเธอกล่าวกับมารดาของเธอด้วยความรำคาญที่มายุให้เลิกกับสามีว่า “แม่เลิกพูดอย่างนี้เสียที มีอย่างหรือจะให้ทิ้งผัวยามยาก ตอนดึกๆ ก็อ้ออ้อรักกันจีจ่า พอตงงานให้ทิ้ง แล้วหนูจะเป็นคนดีไปได้ยังงี้” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 56) ซึ่งคำพูดของเธอแสดงให้เห็นถึงความเค็ดเคียวและกล้าที่จะเผชิญกับความลำบากอย่างทรชนง

ต้นตรางเป็นผู้หญิงที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เธอกกล้าตัดสินใจและพร้อมที่จะรับปัญหาได้ทุกรูปแบบ ดังที่เธอมักย้าเตือนกับลูกสาวของเธอเสมอถึงฐานะความเป็นอยู่ของตัวเอง และเมื่อมารดาของสามีมาบอกกับเธอในเชิงว่าให้ขายบ้านที่อยู่อาศัยปัจจุบันนี้เสีย แล้วไปหาซื้อตึกแถวอยู่ เธอก็ไม่ยอมที่จะขาย เพราะมองออกว่า มารดาของสามีต้องการเงินส่วนต่างที่ได้จากการขายบ้านหลังนี้ไปหาผลกำไรจากการให้กู้เงิน เธอกล่าวว่า “ยังไม่ต้องขายหรอกคะ ตรางยังสู้ไหว เงินเก็บก็

ยังมี” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 40) ซึ่งสามีของเธอก็เห็นด้วยกับการตัดสินใจของเธอ นอกจากนั้น ด้วยการตัดสินใจที่ชาญฉลาดและเล็งการณ์ไกล ในตอนหลัง เมื่อที่คืนที่ซื้อไว้ลงทุนขุดบ่อปลาเลี้ยง แต่ถูกโกงส่วนแบ่งมีราคาสูงขึ้น ต้นตรางก็สามารถนำเงินที่ได้จากการขายมาลงทุนซื้อตึกแถว และในภายหลังก็ขายต่อไปเมื่อตึกแถวแห่งนั้นมีราคาสูงขึ้นทำให้ได้ผลกำไรจากการขายมากขึ้น ด้วยความเข้มแข็งและเฉลียวฉลาดของต้นตรา ทำให้ครอบครัวของเธออดพ้นภาวะวิกฤติมาได้ และมีฐานะมั่นคง โดยไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานหนักอีกต่อไป

ความสัมพันธ์กับสังคม

อุปนิสัยที่สำคัญที่สุดของต้นตราคือ ความอดทนและการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เธอสามารถดำเนินชีวิตต่อไปและเอาชนะอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ ดังจะเห็นได้จากการที่เธอสามารถทำงานในสมาคมแห่งหนึ่งหลังจากเรียนจบใหม่ๆ ได้เป็นเวลากว่า 3 ปี ทั้งๆ ที่เงินเดือนต่ำกว่าวุฒิมากและไม่เคยได้รับเงินเดือนขึ้นเลย มีหน้าที่ยังมักถูกต่อว่าและตกเป็นที่ระบายอารมณ์ของผู้ที่ทำงานให้แก่สมาคมยามเมื่อเธอทำอะไรไม่ถูกใจพวกเขาเหล่านั้น สิ่งที่ทำให้เธอสามารถ “ทน” ทำงานนี้ได้จนถึงขนาดนั้น นั้นเป็นเพราะเธอเป็นคนเฉย ไม่พูดไม่จา หากไม่จำเป็น แต่เมื่อเธอพูดขึ้นมาครั้งใดแล้ว แสดงว่าเธอเกิดความ “เหลือออก” และทุกคนจะต้องหยุดฟัง เพราะสิ่งที่เธอพูดมักเป็นเรื่องจริงที่ระคาย โสดประสาทของผู้ไม่หวังดีต่อตัวเธอ ดังที่เธอไม่พอใจในวาจาของมารดาสามีที่กล่าวหาลูกสาวของเธออย่างไม่เป็นธรรมว่าเป็นกาลกิณีเพียงเพราะลูกของเธอเกิดมาในขณะที่สามีเธอตกงาน เธอตอบโต้โดยตรงไปตรงมาว่า “อย่ามากล่าวหาเด็กยังงั้นนะ สมัยนี้ยังเชื่อบ้าง เรื่องกาลกิณีอะไรนี่อีก ถ้าคุณแม่คิดว่าลูกหนูเป็นกาลกิณีก็ไม่ต้องรับเป็นหลานก็ได้ ไม่ต้องมองหน้ามัน แต่มันเป็นลูกของเรา” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 115)

ตลอดเวลาความสัมพันธ์ระหว่างเธอและมารดาสามีเป็นไปในทางลบ เพราะมารดาสามีมีทัศนคติเหมือนผู้หญิงในยุคเก่าที่คิดว่า ภรรยาจะต้องมีหน้าที่ปรนนิบัติสามี ทำงานบ้านและเลี้ยงลูก ดังนั้น การที่ต้นตราต้องมียบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัวแทนสามีด้วยความจำเป็น จึงเป็นสิ่งที่มารดาสามีทนไม่ได้ และมักพูดจากระทบกระเทียบเปรียบเปรยเธอเสมอๆ แม้ขนาดที่พินาศตกงานมารดาสามีก็ยังโทษต้นตราว่าก่อนแต่งไม่ยอมผูกดวงชะตากันก่อน พินาศจึงได้ภรรยาที่ทำให้ชีวิตล้มเหลวเพราะดวงไม่สมพงษ์กัน แต่ในฐานะลูกสะใภ้ ต้นตราก็มิได้ก้าวร้าวล่วงเกินมารดาของสามี หากใช้ความอดทนใจเย็นไม่ตอบโต้ นอกเสียจากเธอเห็นว่า มารดาสามีพูดจามากเกินไป เธอก็ตอบโต้ไปบ้างดังกล่าวมาแล้วตอนต้น

นอกจากนั้น การสลับบทบาทระหว่างสามีและภรรยา ยังเป็นสิ่งที่บุคคลรอบข้างไม่ยอมรับ แม้กระทั่งมารดาของต้นตราเองก็ไม่เข้าใจ และมองว่าทินาทไม่มีความสามารถที่จะเลี้ยงดูภรรยาให้ได้รับความสะดวกสบายได้ เธอจึงพยายามยุยงต้นตราให้เลิกกับสามี และหาผู้ชายที่มีฐานะเพื่อมาเป็นคู่ครองใหม่ให้แก่ต้นตรา แต่ต้นตราก็ปฏิเสธทุกครั้งที่มีมารดาออกปาก และยังคงยืนหยัดที่จะต่อสู้กับปัญหาที่ปวงโดยไม่เคยคล้อยตามความคิดของมารดา

อย่างไรก็ตาม แม้จะต้องเผชิญกับคำร้ายของสังคมรอบข้างเพียงใด เธอก็ไม่เคยหวั่นไหวไปกับวาทะเชือดเฉือนของบุคคลเหล่านั้น เธอยังคงมั่นคงต่อสามี คอยเป็นกำลังใจและปลอบโยนเขาเสมอมา ไม่ว่าเขาจะล้มลุกคลุกคลานมากี่ครั้ง เธอก็คอยปลอบประโลมและปลุกเร้าให้เขามีกำลังใจลุกขึ้นต่อสู้ ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เขา ดังเช่นที่เธอกล่าวกับเขาว่า “แต่ฉันยังเชื่อคุณอยู่นะคะ ฉันไม่เคยท้อแท้เลย ไม่เคยประมาทหน้าว่าคุณจะล้มไปตลอดกาล ฉันไม่คิดว่าจะมีใครล้มได้ทุกครั้งที่ยังมีมือทำงานอะไรในเมื่อเราไม่ได้เกียจคร้าน ไม่ได้หมดความพยายามความตั้งใจ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 46)

นอกจากนั้น เมื่อสามีผิดพลาด เธอก็ไม่เคยซ้ำเติมให้เขาต้องเจ็บช้ำ ดังที่ทินาทผู้เคยยึดมั่นในอุดมการณ์การทำงาน แต่กลับไปทำหน้าที่ปลุกอารมณ์ทางเพศเมื่อหมดหนทางหาเลี้ยงชีพ แม้จะระแคะระคายกับพฤติกรรมของสามี แต่เธอก็มิได้คาดกันเอาความจริงกับเขา หากแต่เฝ้ารอให้เขามาสารภาพเอง และเมื่อได้รู้ความจริง เธอก็ไม่ได้ตัดพ้อต่อว่า แต่สามารถปรับความเข้าใจกันได้อย่างรวดเร็ว เพราะเธอเข้าใจเจตนาของสามีดี แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาจะราบรื่นได้ ภรรยาและสามีจะต้องให้ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างเธอและทินาทก็เป็นไปในลักษณะนี้ และต่างก็รู้จักการให้อภัย ทำให้เธอสามารถประคับประคองชีวิตคู่มาได้จนรอดพ้นจากอุปสรรคและปัญหาที่ปวง

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเองของต้นตรา นั่นคือทัศนคติในการเลือกคู่ครอง ก่อนที่จะแต่งงานกับทินาทนั้น มารดาของเธอพยายามชักนำให้เธอได้รู้จักกับชายฐานะดีหลายคน เพื่อให้เธอเป็นภรรยาของเขา แต่เธอก็มิได้ผลิผลตามเชื่อมารดารีบแต่งงานไปกับผู้ชายที่มารดาเลือก เพราะเธอมีทัศนคติว่า แม้จะเป็นผู้หญิงแต่ก็มีสิทธิในการเลือกคู่ครองเช่นเดียวกับผู้ชาย มิใช่ผู้ชายจะมีสิทธิในการเลือกคู่ได้แต่เพียงฝ่ายเดียว ดังที่เธอบอกเพื่อนของเธอว่า “ผู้หญิงมีสิทธิที่จะเลือกมิใช่หรือ มิใช่สนใจคนที่มาชอบตัวเองเสียทุกคนไป อย่าเชื่อเลยว่าเลือกนักรักได้แรงแฉ ลองเชื่อมั่งว่า แม้นแผ่นดินสิ้นชายที่พึงเชย อย่ามีคู่เสียเลยจะดีกว่า” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 81) ดังนั้น เธอจึงไม่คิดที่จะเลือกชายคนหนึ่งที่มีฐานะร่ำรวยเป็นเจ้าของร้านเพชร แต่กลับเอาเปรียบเธอโดยการขโมยความคิดในการออกแบบเครื่องประดับของเธอไปเป็นความคิดของเธอเอง

นอกจากนั้น ในระยะแรกที่เธอคบกับทินาท เธอก็คบกับเขาในฐานะเพื่อนคนหนึ่งเท่านั้น โดยเธอปฏิบัติกับเขาอย่างธรรมดาไม่มีอะไรเป็นพิเศษ การที่เธอตัดสินใจแต่งงานกับทินาท ทั้งๆ ที่เขาดีน้อยกว่าชายหนุ่มทุกคนที่มารดาแนะนำ ก็เพราะเธอมิได้ให้ความสนใจเรื่องของฐานะความเป็นอยู่ของคู่ครอง และอาจเป็นเพราะเธอมีความเชื่อมั่นว่า การแต่งงานมิใช่เป็นการเอาชีวิตผูกติดกับสามีให้เขาหาเลี้ยง ซึ่งเมื่อเธอเลือกทินาทแล้ว เธอก็ไม่เคยแสดงให้เห็นว่าเธอผิดหวังหรือเสียใจที่เลือกเขาเป็นสามี แม้เมื่อเขาต้องล้มเหลวในเรื่องการงาน ตรงกันข้าม เธอกลับกลายเป็นกำลังใจให้เขาตลอดเวลา

พนิต จากเรื่อง นวนางข้างเตียง

ภูมิหลัง

พนิต หรือ หมวยเป็นสาวไทยเชื้อชาติจีน บิดามารดาประกอบอาชีพขายหมูอยู่ในตลาดสด เธอมีพี่น้องอีก 2 คน เป็นผู้ชาย พี่ชายคนโตชื่อพนัสเรียนเก่งสอบเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยคณะทันตแพทยศาสตร์ได้ ส่วนน้องชายคนเล็กชื่อพนมยังเรียนอยู่ระดับมัธยม

พนิตช่วยครอบครัวขายหมูมาตั้งแต่ยังเด็ก จนกระทั่งบิดาป่วยเป็นอัมพาตและมารดาต้องคอยดูแลรักษาพยาบาล เธอจึงจำเป็นต้องลาออกจากโรงเรียนมารับช่วงขายหมูอย่างเต็มตัว ส่วนพี่ชายและน้องชายยังคงเรียนหนังสือต่อไป

คุณสมบัติทางรูปร่างหน้าตาของพนิตนั้น จัดอยู่ในระดับผู้หญิงสวยคนหนึ่ง โดยเฉพาะเส้นผมของเธอนั้นเธอให้ความเอาใจใส่ดูแลดีมาก จนกระทั่งความงามของเส้นผมของเธอไปสะดุดตาตัวแทนจากบริษัทโฆษณาคนหนึ่งซึ่งกำลังมองหาหญิงสาวงามเพื่อไปแสดงแบบโฆษณาแชมพูสระผมชนิดหนึ่ง เขาพบเธอขณะที่กำลังขายหมูอยู่ในตลาด จึงได้ชักชวนเธอไปลองทดสอบหน้ากล้อง พนิตตอบตกลงเพราะเห็นว่าไม่เป็นการเสียหายอะไร นอกจากเสียเวลาไปบ้าง นอกจากนั้นหากมีโอกาสได้แสดงเธอก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น

ในที่สุด ทางบริษัทเจ้าของสินค้าตกลงจ้างให้เธอเป็นแบบโฆษณา พร้อมกับพนมน้องชายที่ตามเธอไปดูการทดสอบหน้ากล้องและบังเอิญเป็นที่ถูกใจเจ้าของสินค้า หลังจากนั้น เธอเดินทางไปด้วยทำโฆษณาชิ้นนี้ที่ชายทะเลแห่งหนึ่ง ที่นี่เธอมีโอกาสรู้จักกับไพรวา ชายหนุ่มทำทางศิลป์และเป็นหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัทโฆษณาแห่งนี้ เขาติดใจเรือนผมที่สวยงามของเธอเป็นอย่างมาก หลังกลับจากการถ่ายทำ เขาและเธอก็ได้ติดต่อกับหากันต่อไป

เมื่อโฆษณาชิ้นนี้เริ่มเผยแพร่ เธอได้รับความสนใจจากผู้คนเป็นจำนวนมาก ในวันเปิดตัวสินค้าชิ้นนี้ เธอได้รับการทาบทามจากช่างภาพนิตยสารประเภทเปลือยคนหนึ่งให้ถ่ายรูปประเภทชู้ชู้ยูกามารมณ์ แต่เธอก็ได้ตอบปฏิเสธเขาไปอย่างนุ่มนวล จากนั้นเธอได้มีโอกาสแสดงละครเล็กๆ ซึ่งฉายเผยแพร่ทางโทรทัศน์อีกด้วย ทำให้เธอกลายเป็นที่รู้จักของบุคคลจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม เธอยังคงประกอบอาชีพขายหมูของเธอต่อไป แม้ว่าเธอจะได้ชื่อว่าเป็น “คาราโทรทัศน์” คนหนึ่งไปแล้วก็ตาม

ในระหว่างนี้ เธอยังคงคบหากับไพราต่อไป แม้จะยังไม่แน่ใจว่าเขาจะคบกับเธอในฐานะใด แต่ภาพที่ปรากฏต่อสายตาภายนอกเธอและไพราคือคู่รักกัน จนกระทั่งวันหนึ่ง เธอก็ตัดสินใจไปอยู่กับไพราฉันสามีภรรยาโดยมิได้มีพิธีการ เพราะเธอทนไม่ไหวกับการถูกเอาเปรียบจากพี่ชาย ซึ่งมีมารดาคอยลำเอียงให้ทำอยู่

เมื่ออาการของบิดาที่ป่วยมานานกำเริบจนต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล และเสียชีวิตในเวลาต่อมา เธอก็ต้องเข้ามารับภาระในการจ่ายชำระเงินค่ารักษาพยาบาลและค่าทำศพของบิดาเป็นจำนวนหลายแสนบาทแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่พี่ชายซึ่งเรียนจบและมีรายได้จากการเปิดคลินิกทำฟันกลับเพิกเฉย ไม่ยอมเข้ามารับผิดชอบใดๆ เลย เมื่อเข้าตาจน เธอก็ตัดสินใจที่จะถ่ายแบบเปลือยเพื่อแลกกับรายได้ที่สูงลิ่วกับช่างภาพคนที่เคยติดต่อเธอไว้ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ได้คลี่คลายลงด้วยดี เมื่อไพราทราบความจริง เขาได้ติดตามไปติดต่อขอซื้อภาพคืนก่อนที่จะถูกตีพิมพ์ออกมา เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เธอประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเธอและเขาได้ชัดเจนมากขึ้น

ในที่สุด มารดาที่เคยลำเอียงรักแต่ลูกชาย ก็ต้องกลับมาขออาศัยอยู่กับพินิต เมื่อพบว่า ลูกชายผู้เป็นที่คาดหวังว่าจะเป็นที่พึ่งพิงยามแก่เฒ่านั้นกลับสนใจภรรยาและคลินิกมากกว่ามารดา พินิตซึ่งเคยอยู่นอกสายตามารดาได้รับเชิญให้มีความสุขตามอัธยาศัย โดยเธอลงทุนทำห้องแถวชั้นล่างที่เธออาศัยอยู่กับไพราเป็นร้านขายอาหารประเภทหมูสดแซ่เย็น และเธอก็หวังว่า สักวันหนึ่งเมื่อเธอหมดชื่อเสียงในการเป็นนักแสดงแล้ว เธอจะยึดอาชีพขายหมูนี้เลี้ยงตัวเองตลอดไป

สถานภาพและบทบาททางสังคม

ในฐานะลูกสาว พินิตได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากครอบครัว โดยเฉพาะมารดาที่มีความลำเอียง ทั้งนี้เป็นผลมาจากอคติของมารดาที่เชื่อเรื่องการมีลูกชายดีกว่าลูกสาว ความไม่เป็นธรรมที่เธอได้รับนี้เห็นได้ชัดจากการกระทำของมารดาที่ปฏิบัติต่อเธอและพี่ชายที่แตกต่างกัน

เริ่มจากการที่เธอต้อง “เสียสละ” ลาออกจากโรงเรียนเพื่อรับช่วงขายหมูต่อจากบิดามารดา เพื่อเปิดโอกาสให้พี่ชายและน้องชายได้เรียนต่อไป ดูเหมือนว่า ทุกคนในครอบครัวจะยอม

รับโดยคุณฉวี ไม่มีผู้ใดมีความเห็นเป็นอย่างอื่น ราวกับเป็นหน้าที่ที่เธอเองจะต้องทำ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง เธอก็ควรมี “สิทธิ” ในการได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับพี่ชายและน้องชายเหมือนกัน เพราะในแง่ของสติปัญญาแล้ว เธอมิได้ด้อยไปกว่าใครเลยแม้แต่น้อย ดังคำบรรยายของผู้เขียนว่า “หล่อนเรียนดีกว่าน้องชายมาก แต่กลับไม่ได้เรียน วิชาคณิตศาสตร์ไม่เบือไม้เมาของนักเรียนหญิงส่วนใหญ่ นั่นเป็นวิชาง่ายที่สุดสำหรับหล่อน” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 65) ทั้งนี้เพียงเหตุผลแค่ “หล่อนเป็นเพียงผู้หญิงที่ไม่อาจสืบตระกูลหรือเช่นไหว้พ่อแม่ได้เมื่อตายไปแล้ว หล่อนจึงไร้ความหมาย” (สุภา สิริสิงห. 2536 :47) เธอเองก็ตระหนักในสถานภาพเช่นนี้ของเธอดี จึงทำใจให้ยอมรับและพยายามสร้างความพอใจสิ่งที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตาม พนิดมิได้ทอดทิ้งการเรียนไปเสียทีเดียว เธอสามารถสอบเทียบจนได้วุฒิ การศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และสมัครเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิดถึง 2 แห่งพร้อมกัน ซึ่งเธอมีความสามารถที่จะเรียนไปด้วยและขายหมูไปด้วย จนจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง และใกล้ที่จะสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอีกแห่งด้วย ภารกิจประจำวันของพนิดก็คือ การตื่นตั้งแต่ตีสามเพื่อไปรับเนื้อหมูจากโรงเชือดมาขาย และขายหมูไปตลอดวันจนค่ำ โดยใช้เวลาว่างเมื่อไม่มีลูกค้าอ่านตำราเรียน ในขณะที่พินัสและพนมจะมาช่วยขายเฉพาะวันหยุดเรียน จนกระทั่งเมื่อพินัสสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้ เขาก็ถือการเรียนหนักเป็นข้ออ้างที่จะไม่มาช่วยขาย คงปล่อยให้ภาระรับผิดชอบการหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวเป็นของพินัสแต่เพียงลำพัง

ยิ่งพินัสเรียนเก่งมากขึ้นเท่าใด พนิดก็ยิ่งต้องรับภาระหนักในการทำงานมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะเมื่อเขาใกล้เรียนจบ เขาก็หาข้ออ้างที่จะไปอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย ทั้งๆ ที่อยู่ในช่วงที่บิดากำลังป่วยหนัก แทนที่มารดาจะเห็นใจพินัสที่ต้องทำงานคนเดียว กลับวางแผนอนาคตให้ลูกชายด้วยการคิดนำตึกแถวที่พินัสซื้อด้วยน้ำพักน้ำแรงยกให้ลูกชายเปิดคลินิกทำฟันอย่างหน้าตาเฉย โดยไม่คิดว่าตนกำลังลำเอียงต่อลูกสาวเป็นอย่างมาก เพราะรายได้ทุกบาททุกสตางค์ที่นำมาใช้ในครอบครัวนั้นมาจากพินัสทั้งสิ้น แม้กระทั่งค่าใช้จ่ายในการเรียนของพินัสเองก็ตาม

เมื่อพินัสยืนยันที่จะไม่ยอมยกตึกแถวที่ซื้อให้พี่ชาย เพราะเธอเห็นว่าไม่เป็นการยุติธรรมสำหรับตัวเอง ก็ถูกมารดาต่อว่าต่อขานราวกับว่าเธอทำผิดขั้นอุกฉกรรจ์ จากนั้นมารดาก็วางแผนอนาคตให้ลูกชายต่อไปด้วยการคิดปรับปรุงตึกแถวเดิมที่อาศัยอยู่ทำคลินิกให้เขา ซึ่งเงินค่าเช่าตึกหลังเก่านี้ก็เป็นของพินัสอีกเช่นกัน นอกจากนั้น เงินที่ต้องจ่ายในการซ่อมแซมก็เรียกเก็บมาจากพินัสทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการส่งเสริมให้พี่ชายเอาโรคเอาเปรียบน้องสาวหรือไม่ ส่วนตัวพินัสเองก็ไม่มีความคิดที่จะคืนเงินก้อนนี้ให้แก่น้องสาวแต่อย่างใด

นอกจากนี้ เมื่อบิดาเสียชีวิต ภาระในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าทำพิธีศพก็ต้องตกเป็นของพินัสอีกเช่นกัน ซึ่งตลอดเวลาที่บิดานอนป่วยอยู่ในโรงพยาบาล พินัสมาเยี่ยมบิดาก่อนสิ้น

ใจเพียงแค่ว่าครั้งเดียวเท่านั้น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว ในฐานะพี่ชายคนโต พันธ์ควรจะต้องเป็นผู้รับภาระเรื่องนี้ เพราะเขาเป็นผู้สืบสกุลตามประเพณีที่ยึดกันมา แต่มารดา กลับมองข้ามความเป็นจริงข้อนี้ไป และมาเรียกร้องเอาจากพนิต

ส่วนการประกอบอาชีพของพนิต โดยเฉพาะหลังจากที่พอจะมีชื่อเสียงจากการเป็นนักแสดง เธอก็พยายามวางตัวให้อยู่ในกรอบของความเป็นผู้หญิง เพราะเธอตระหนักดีว่า การเป็นนักแสดงสาวสวยนั้น ย่อมตกอยู่ในภาวะเสี่ยงชื่อเสียงได้ง่าย เธอจึงไม่ยอมที่จะถ่ายแบบเปลือยตามคำชักชวนซึ่งแม้จะทำให้เธอมีรายได้อย่างงาม แต่เธอก็ยึดมั่นในศักดิ์ศรีมากกว่าเงิน ดังนั้นการที่เธอจะตัดสินใจที่จะถ่ายแบบเปลือยในภายหลังนั้น ก็เพราะหน้าที่ของลูกบิบบังคับทำให้เธออับจนหนทางที่จะหาเงินก้อนใหญ่มาจัดการกับประเพณีปฏิบัติต่อผู้ตายที่สืบทอดต่อกันมา

อย่างไรก็ตาม แม้เธอจะมีอาชีพที่พอมีรายได้เป็นกอบเป็นกำจากการแสดง เธอก็ยังคงไม่ทอดทิ้งอาชีพเดิมของเธอคือการขายหมู เพราะเธอมีทัศนคติว่า การขายหมูเป็นอาชีพสุจริตอาชีพหนึ่ง จึงไม่จำเป็นที่จะต้องอับอายต่อสายตาที่มองและซุบซิบนินทาเกี่ยวกับตัวเธอที่เป็นคาราแต่มา นั่งเชือดหมูขายในตลาดสด แสดงให้เห็นว่าเธอให้คุณค่าและความสำคัญต่ออาชีพที่สุจริตทุกประเภท ดังนั้นการขายหมูและการเป็นคารานักแสดง จึงเป็นอาชีพที่เท่าเทียมกันในความคิดของเธอ

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

เนื่องจากพนิตต้องพบกับความเหนื่อยยากจากการทำงานมาตั้งแต่เยาว์วัย จึงทำให้เธอเป็นผู้หญิงที่มีความอดทนและเข้มแข็ง กล้าเผชิญต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไม่ย่อท้อ นอกจากนั้นเธอยังเป็นผู้หญิงที่มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจมาก กล่าวคือ เมื่อเผชิญกับปัญหา เธอจะใช้ความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจอย่างเฉียบขาด และเมื่อตัดสินใจกระทำการใดแล้ว เธอก็มุ่งมั่นต่อการกระทำนั้น ดังจะเห็นได้จาก เมื่อครั้งที่เธอต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการเรียนต่อไปกับการลาออกมาขายหมูอย่างเต็มตัวเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ก่อนที่จะตัดสินใจเธอเกิดความเครียดมากเพราะการศึกษาเล่าเรียนเป็นสิ่งที่เธอปรารถนา แต่เมื่อพิจารณาถึงสถานภาพของตนเองแล้ว เธอก็รู้ตัวดีว่า พี่ชายและน้องชายย่อมมีความสำคัญต่อบิตามารมากกว่า เธอจึงตกลงใจที่จะลาออกจากโรงเรียน และเมื่อตัดสินใจได้แล้ว เธอก็ตั้งหน้าตั้งตาทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลัง ดังที่ผู้เขียนบรรยายสภาพของเธอภายหลังการตัดสินใจเช่นนี้ว่า “เมื่อตัดใจได้แล้วหล่อนก็คิดตก วางเฉย ตั้งหน้าตั้งตาทำงาน และหาความสุขเฉพาะหน้าเล็กๆ น้อยๆ “ (สุภา สิริสิงห. 2536 : 47)

เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าพนิดเป็นคนที่ตัดสินใจเด็ดขาดอีกตอนหนึ่งก็คือ เมื่อเธอรู้สึกว่าเธอกำลังถูกมารดาแสดงความลำเอียงขอมที่จะให้พี่ชายมาเอาเปรียบ มิหนำซ้ำยังกล่าวหาจากหมิ่นกล่าวหาเธอว่าเป็นภรรยาของไพเราะแล้ว ทั้งๆ ที่เธอและเขาไม่เคยมีโอกาสอยู่กันตามลำพังเลย เหตุการณ์นี้ทำให้เธอเกิดความรู้สึกสะเทือนใจอย่างรุนแรงถึงกับนอนร้องไห้ตลอดทั้งคืน และเธอก็ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดที่จะหนีไปให้พ้นจากมารดาที่มีแต่ความลำเอียง เธอจึงอยู่กับไพเราะ โดยไม่สนใจว่าจะมีพิธีการสมรสหรือจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเธอตระหนักดีว่า แม้กระทั่งมารดาที่อยู่ใกล้ชิดด้วยกันตลอดเวลา ยังไม่เคยให้ความเชื่อถือนในตัวเธอเลย

นอกจากนั้น เมื่อเธอประสบปัญหาทางการเงิน ที่จะต้องนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีศพของบิดาตามประเพณี ในช่วงเวลานั้นเธอไม่มีงานละครที่จะทำให้เธอมีรายได้มากพอจัดการพิธีศพตามที่บิดาเคยขอไว้ก่อนตาย แม้ว่าเธอจะพยายามขายเครื่องประดับทุกชิ้นที่มีอยู่และหาทางที่จะนำตึกแถวที่ซื้อไว้ไปจำนอง ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้น เมื่อช่างภาพที่เคยติดต่อให้เธอดำเนินแบบเปลือยมาติดต่อเธออีกครั้งหนึ่ง เธอก็ตัดสินใจรับงานทันที เพราะเธออับจนหนทางจริงๆ และเมื่อช่างภาพคนนี้เห็นว่าเธอร้อนเงิน ก็ยื่นข้อเสนอว่า มีผู้ยินดีจ่ายค่าตัวเธออย่างงามเพื่อแลกกับตัวเธอ แต่เธอก็ตอบปฏิเสธไปอย่างไม่มีเยื่อใย เธอกกล่าวว่า “ชายหนุ่มชายงาก็ยังดีกว่าชายตัว” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 266)

การตัดสินใจครั้งนี้ นอกจากแสดงให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวในการแก้ปัญหาแล้ว ยังแสดงให้เห็นอีกว่า เธอพร้อมที่จะพึ่งตัวเองมากกว่าที่จะพึ่งคนอื่น แม้กระทั่งไพเราะซึ่งได้ชื่อว่าเป็นสามี เพราะการตกลงในครั้งนี้ เขาไม่รู้เรื่องอะไรทั้งสิ้น เธอถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องส่วนตัวที่เธอจะต้องจัดการเอง อยากรู้ก็ตาม เมื่อไพเราะทราบความจริง เขาก็ไปจัดการซื้อภาพที่เธอถ่ายไปแล้วคืนมาทั้งหมด

ลักษณะนิสัยที่สำคัญของพนิดอีกประการหนึ่งคือ การวางแผนล่วงหน้าให้กับชีวิตของตนด้วยการมองอนาคตระยะยาว ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจให้พุ้งเพิกไปกับค่านิยมของสังคม กล่าวคือ เมื่อเธอเป็นนักแสดงทำให้รายได้ของเธอมากขึ้น แทนที่เธอจะนำเงินที่ได้ไปใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยบำรุงบำเรอความสุขของตัวเอง เธอกลับมองไปที่อนาคตว่า อาชีพนักแสดงเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง เธอจึงวางแผนให้กับชีวิตของตัวเองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น แทนที่จะซื้อรถยนต์ใหม่เอี่ยมไว้ขับ เธอก็เลือกที่จะเช่าตึกแถวไว้เผื่อสำหรับการค้าขายในอนาคต จากคำกล่าวของเธอที่เดือนน้องชายเกี่ยวกับอาชีพนั้นก็คือคำพูดที่เธอมักเตือนตัวเองเสมอ นั่นเอง “ฉันแค่คาราหงษ์ผิ ไม่ได้เป็นนางเอกทำไมจะทำไม่ได้ จะอยู่ได้ก็วันกันล่ะ ตอนนี้อาใจต้องรีบเก็บ เธอแหละอย่าลืมตัว” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 200)

และในที่สุดเธอก็แสดงให้เห็นว่า เธอใช้ชีวิตในบั้นปลายตามที่เธอวางแผนไว้ นั่นคือ การเปิดคิกแถวที่อาศัยอยู่เป็นร้านขายหมูแซ่เย็น และอยู่ร่วมกับไพราตตลอดจนอุปการะมารดาที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับลูกชายได้

ความสัมพันธ์กับสังคม

ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างพินิตกับสังคมนั้น เธอต้องต่อสู้กับการถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะในครอบครัวซึ่งมารดาของเธอเป็นผู้สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้แก่เธอมากที่สุด ความสัมพันธ์ระหว่างเธอและมารดาเป็นไปในทางลบตลอดมา เพราะมารดายังมีทัศนคติว่าลูกชายดีกว่าลูกสาว จึงลำเอียงเข้าข้างลูกชายเสมอ ซึ่งเป็นสิ่งที่เธอรับรู้ในใจตลอดมา ครั้งหนึ่งเธอเผยความรู้สึกน้อยใจในการเกิดมาเป็นลูกสาวของครอบครัวว่า “ชีวิตหมวยก็ไม่มีอะไรน่าหรรษา หมวยตายไปพ่อแม่เขาก็ยังมีลูกชายอีกสองคน เขาคงดูแลกันได้ ตายไปก็คือว่าตาย คงไม่มีใครร้องให้เสียคายนักหรอกค่ะ แต่ลูกสาวสัวมเห็มนๆ อยู่หน้าบ้านคนหนึ่งเท่านั้นเอง” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 208)

อย่างไรก็ตาม แม้เธอจะวางแผน ไม่ชอบที่จะแสดงออกให้ใครเห็นว่าเธอรู้สึกอย่างไรกับความลำเอียงที่มารดามีต่อเธอมากนัก แต่เมื่อเธอรู้สึกว่ากำลังถูกรุกล้ำสิทธิอย่างไม่เป็นธรรมมากเกินไป เธอก็กล้าที่จะปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของเธอไว้ นั่นคือ การที่เธอกล่าวปฏิเสธมารดาอย่างเด็ดขาดที่จะไม่ยกคิกแถวที่ซื้อให้พี่ชายตามที่มารดาขอ เธอกล่าวว่า “สองปีมานี้ก็ช่วยเงินจนจะหมดตัวอยู่แล้ว คิกที่อยู่ทุกวันนี้ก็ต่อสัญญาให้ตั้งสิบปี แล้วจะเอาสมบัติที่ซื้อร่วมกะแฟนมาให้พี่ชายใช้ได้อย่างไร มันไม่ยุติธรรมนี่” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 237) นอกจากนี้ต้องผจญกับอคติความลำเอียงจากมารดาแล้ว เธอยังต้องอดทนกับคำนินทาว่าร้ายจากผู้คนรอบข้าง โดยเฉพาะการที่เธอมีอาชีพขายหมู ซึ่งมักถูกเหยียดหยามจากผู้คนทั่วไป แต่เธอก็ไม่เคยให้ความสนใจกับคำว่าร้ายนั้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในตัวเองของเธอ และยังชี้ให้เห็นว่าเธอเป็นคนที่รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี ดังนั้น สถานภาพที่เปลี่ยนไปของเธอจากการเป็นแม่ค้าขายหมูมาเป็นนักแสดงที่คนรู้จักในช่วงเวลาเพียงข้ามคืน จึงไม่ส่งผลกระทบต่อตัวของเธอแม้แต่น้อย

ทัศนคติที่เห็นได้ชัดของพินิตอีกประการหนึ่งคือ เธอต่อต้านทัศนคติที่สังคมมองผู้หญิงแค่ความสวยงามหรือมองเพียงเรื่องเพศ เธอมีความเห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้อง ดังเช่นที่เธอไม่ชอบการประกวดนางงาม และรู้สึกทนไม่ได้ที่เห็นภาพของผู้ชายเอาจ้องส่องทางไกลมาส่องดูผู้หญิงแต่งชุดอาบน้ำ เธอคิดว่า “ผู้หญิงไม่ใช่สัตว์นี่นา ทูเรศ” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 22) เธอจึงไม่คิดที่จะถ่ายโฆษณาในชุดที่ยั่วยวนกามารมณ์ นอกจากนี้ เธอก็มิได้แสดงอาการตื่นเต้นไปกับอาชีพไปกับ

การเป็นนักแสดงมากไปกว่าการขายหมู เมื่อกลับจากการถ่ายทำ เธอก็ยังคงปฏิบัติตัวไปตามปกติ โดยการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าราคาถูกที่เคยใส่อยู่ทุกวัน

สำหรับในเรื่องของความรักและการแต่งงานนั้น เธอมิได้กังวลใจแต่อย่างใดกับการถูกกล่าวหาว่าจะกลายเป็น “สาวแก่” ดังที่มารดาเกรงกลัวและพยายามที่จะสนับสนุนให้เธอแต่งงานกับพ่อค้าในตลาดแห่งเดียวกันที่มาชอบพอเธอ นอกจากนี้เธอยังวางตัวได้เหมาะสมในการคบกับผู้ชาย ดังเช่นที่เธอคบกับไพราโดยระมัดระวังไม่ให้เขาล่วงเกิน และภายหลังที่เธอและไพราเริ่มคบหากันในฐานะคู่รัก เธอก็ยังไม่คิดรีบร้อนที่จะแต่งงานกับเขา เธอให้เหตุผลเมื่อมารดาถามถึงเรื่องนี้ว่า “ต้องทำงาน ไม่มีเวลา เดียวชื่อเสียงตกจะลำบาก หาทุนไว้ทำมาค้าขายอย่างอื่น หรือตั้งร้านอะไรสักร้านดีกว่า เรื่องแต่งงานรอได้” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 235) และภายหลังเมื่อเธอตัดสินใจอยู่กับเขาฉันสามีภรรยา เธอก็ไม่กังวลว่าจะต้องมีพิธีการอะไรให้ยุ่งยาก ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างเธอและไพราก็เป็นอย่างที่ต่างคนต่างมีอิสระในตนเอง เพราะโดยนิสัยของไพราชอบที่จะออกต่างจังหวัดครั้งหนึ่งนานหลายเดือนเพื่อทำงาน ส่วนเธอเองก็อยู่บ้านกับมารดา เธอกล่าวถึงไพราว่า “เราต้องยอมรับตัวเขา ความคิดของเขา เขาเป็นอย่างนี้เอง ไม่ใช่ว่าเขาไม่รัก हमวย แล้ว हमวยก็พอใจชีวิตของ हमวยแล้ว ยามทุกข์เขาเป็นที่พึ่งของ हमวยได้ ยามปรกติก็ให้เรามีความสุขของเขาไปตามประสา” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 285) ดังนั้น เธอจึงไม่รู้สึกลือคร้อนเมื่อไพราหายไปครั้งละหลายเดือน

โศวรรณ จากเรื่อง *เกิดแต่คม*

ภูมิหลัง

โศวรรณหรือบี เป็นสาวสวยถูกครึ่งไทย-อเมริกัน มารดาของเธอประกอบอาชีพโสเภณี ภายหลังกลายเป็นเมียเช่าของทหารอเมริกันคนหนึ่ง จนตั้งครรภ์และให้กำเนิดเธอ ต่อมาบิดาของเธอเสียชีวิตระหว่างสงคราม มารดาจึงได้เลิกอาชีพเดิมและมีสามีใหม่เป็นคนไทยประกอบอาชีพขับรถสามล้อรับจ้าง ชีวิตวัยเด็กของโศวรรณได้รับความลำบากมากเนื่องมาจากความยากจน หลังจากบิดาเสียชีวิต เธอและมารดาได้เข้ามาอาศัยอยู่ในสลัมแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ ต่อมาไม่นานเกิดไฟไหม้สลัมที่เธอและครอบครัวอาศัยอยู่ มารดาจึงพาเธอและสามีใหม่กลับไปอยู่บ้านเดิมในจังหวัดแห่งหนึ่งแถบภาคอีสาน

เนื่องจากเธอมีสายเลือดผสมชาวอเมริกัน ทำให้รูปร่างหน้าตาของเธอมีลักษณะเด่น กล่าวคือ ผิวขาว จมูกโด่ง ตัวสูงและผมแดง รูปร่างหน้าตาที่สวยงามของเธอเป็นที่ต้องใจของบิดา

เลี้ยงเป็นอย่างดี จนกระทั่งเมื่อเธออายุเพียงสิบสามปีก็ถูกเขาพยายามที่จะข่มขืน แต่เธอต่อสู้และเอาตัวรอดมาได้ แล้วเธอก็หนีเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ

เมื่อเข้ากรุงเทพฯ เธอถูกหลอกให้ไปทำงานในร้านอาหารแห่งหนึ่ง ซึ่งเบื้องหลังของร้านอาหารแห่งนี้คือสถานขายบริการทางเพศ เธอไม่ต้องการที่จะเป็นโสเภณีในร้านอาหารแห่งนั้น จึงได้หนีออกมาเสียก่อน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเธอไม่มีการศึกษามากพอที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ในที่สุดเธอจึงจำใจต้องประกอบอาชีพหมอนวดอย่างไม่มีทางเลือก จากการประกอบอาชีพดังกล่าวทำให้เธอมีเงินพอที่จะส่งไปให้มารดาซื้อที่นาทำกิน และเลี้ยงดูน้องชายที่เกิดจากบิดาเลี้ยงของเธออีก 2 คน

ระหว่างทำงาน เธอเช่าแฟลตแห่งหนึ่งอาศัยอยู่ พร้อมกับรับน้องชายคนโตชื่อโสฬสมาอาศัยอยู่ที่แฟลตแห่งเดียวกันด้วย โดยเธอเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายทุกอย่างของเขา ไม่ว่าจะเป็นค่าเล่าเรียน ค่าเช่าแฟลต หรือค่าใช้จ่ายประจำวันของเขา แม้โสฬสจะเป็นน้องชายต่างบิดา แต่เธอก็รักและหวังดีต่อเขามาก

ภายหลังเธอติดโรคเอดส์จากชายหนุ่มต่างชาติคนหนึ่ง เมื่อโสฬสรู้ว่าเธอเป็นโรคก็เกิดความรังเกียจ จึงได้หนีออกจากแฟลต พร้อมทั้งขโมยทรัพย์สินเงินทองตลอดจนรถยนต์ของเธอไปด้วย อย่างไรก็ตาม เธอได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างที่เธอเคยมีน้ำใจต่อเขา เช่น ปริกเพื่อนของน้องชาย มิ่งโกมุทหลานสาวเจ้าของร้านอาหารในย่านนั้น โดยเฉพาะมารุตสูงของมิ่งโกมุทซึ่งเคยติดยาเสพติด และเคยถูกจำคุกในคดีลักทรัพย์ฟุ้งพ้อใจในตัวของโสฬสอย่างมาก เมื่อเธอป่วยเขาก็เอาใจใส่ดูแลเธอเป็นอย่างดี

หลังจากติดโรคร้าย เธอคิดที่จะเลิกอาชีพเค็มเพื่อรักษาตัว ในเวลานี้เองที่ปริกเสนอให้เธอลงทุนเปิดร้านขายเครื่องไฟฟ้า เธอจึงตกลงใจที่จะลงทุนและย้ายมาอาศัยอยู่ร่วมร้านกับเขา พร้อมทั้งนี้มารุตออกปากขอแต่งงานกับเธอ ซึ่งเธอก็มิได้ปฏิเสธ เพราะเธอเห็นว่าเขาไม่ได้รังเกียจโรคร้ายในตัวเธอ และการแต่งงานกับเขาจะช่วยให้ปริกพ้นจากการถูกนิทว่าร้ายหากต้องมาอาศัยร่วมตึกแถวกับเธอ

เมื่ออาการของเธอเริ่มมากขึ้น เธอและสามีก็ตัดสินใจย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด เพื่อใช้เวลาที่เหลืออยู่ไม่มากนักกับสามีก่อนที่จะอำลาโลกนี้ไป

สถานภาพและบทบาททางสังคม

โสฬสเป็นผู้หญิงที่คอยโอกาสเนื่องมาจากฐานะที่ยากจน ทำให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ดังนั้น ทางเลือกในการดำเนินชีวิตของเธอจึงมีไม่มากนัก นอกจากนี้ การเกิดมารูปร่างหน้า

ตาสวยงามแต่ยากจนและไร้การศึกษา ทำให้เธอต้องเผชิญกับอันตรายที่ผู้หญิงในสถานภาพเช่นเดียวกับเธอมักจะพบเจอ นั่นคือการถูกละเมิดสิทธิทางเพศ ดังเช่นที่บิดาเลี้ยงของเธอพยายามข่มขืนเธอเพื่อบำบัดความใคร่ ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นเธอเป็นเพียงเด็กหญิงอายุเพียง 13 ปีเท่านั้น ทำให้เธอต้องหนีกระเสือกกระสนจากบ้านเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ เพราะถ้าเธออยู่บ้านนั้นต่อไป ไม่วันใดวันหนึ่งเธอคงต้องตกเป็นเหยื่อความใคร่ของเขาแน่นอน

เมื่อมาอยู่กรุงเทพฯ เธอก็ไม่พ้นที่จะถูกหลอกลวงให้ไปทำงานใน “ช่อง” โสเภณีที่ดำเนินกิจการร้านอาหารบังหน้า โดยเธอถูกสำนักงานจัดหางานแห่งหนึ่งนำตัวเธอไปทำงานที่นั่น ในขณะที่เพื่อนสาวของเธอที่ไม่สวยกลับถูกนำตัวไปทำงานในโรงงานแห่งหนึ่ง และขาดการติดต่อไปนับตั้งแต่บัดนั้น อย่างไรก็ตาม โสวรรณไม่ต้องการที่จะตกอยู่ในสภาพของโสเภณีในสถานแห่งนั้น เธอจึงพยายามหนีออกมา แต่เนื่องจากโอกาสของเธอมีไม่มากนัก ในที่สุด เธอก็จำต้องเลือกประกอบอาชีพ “หมอนวด” และ “เมียน้อย”

เมื่อเธอยึดอาชีพนี้ ทำให้เธอเริ่มมีรายได้มากพอที่จะเลี้ยงตัวเองให้อยู่เป็นสุขได้ กระนั้นก็ตาม แม้จะมีรายได้มาก เธอก็ไม่ได้ใช้จ่ายเงินทองอย่างสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย เพราะเงินที่เธอหาได้จากการขายตัว เธอส่งกลับไปให้มารดาซื้อที่ทางทำกิน และส่งน้องชาย 2 คนที่เกิดจากสามีใหม่ของมารดาให้ได้เรียนหนังสือ และเธอก็พยายามเก็บเงินเก็บทองไว้ให้ได้มากที่สุดเพื่อว่า ในวันข้างหน้าเมื่ออายุมากขึ้น เธอจะเลิกประกอบอาชีพนี้ แล้วกลับไปใช้ชีวิตในบ้านปลายที่บ้านเกิดของเธอ ดังที่ผู้เขียนบรรยายว่า “หล่อนขายที่นาผืนน้อยติดตัวมาแต่กำเนิด เพื่อจะเอาไปซื้อที่นาผืนใหญ่ไว้เป็นเรือนตาย ส่งน้องชายให้ไ้ร่ำเรียน” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 86)

แทบจะทั้งชีวิตของโสวรรณนั้น เธอไม่เคยได้ทำอะไรเพื่อตัวเองเลย สิ่งที่เธอก็เพื่อความความสุขสบายของคนในครอบครัวทั้งสิ้น เพราะยิ่งดูเหมือนว่าจะหาเงินได้มากเท่าไร ค่าใช้จ่ายของเธอก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะหลังจากที่เธอให้โสพสมายู่กับเธอเพื่อเรียนต่อ เธอก็รับภาระในการเลี้ยงดูเขาเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น จนต้องทำงานในรอบกลางวันเพิ่มเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย แต่เงินทองที่หามาได้นั้น “หล่อนเองก็ไม่ค่อยได้ใช้ ได้แต่ส่งแม่เลี้ยงน้องกับให้โสพสใช้ ยังค่าเช่าแฟลตสองห้องนี้ด้วย ที่คิดอยากจะกลับไปปลูกบ้านอยู่สบายๆ สักหลังกับแม่ที่บ้านนอกก็ดูจะเป็นไปไม่ได้ ทรายโคที่หล่อนยังมีค่าใช้จ่ายท่วมตัวขนาดนี้” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 327)

สำหรับโสพสน้องชายต่างบิดา เธอรักและตั้งใจส่งเสริมให้เขาได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดเพื่ออนาคตที่ดีของเขาเอง เมื่อเขาสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยรัฐบาลไม่ได้ เธอก็ส่งให้เขาเรียนในมหาวิทยาลัยเอกชนชั้นดี ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง แต่โสพสไม่เคยตระหนักความดีข้อนี้ของโสวรรณราวกับว่าเป็นหน้าที่ของพี่สาวที่ต้องกระทำอยู่แล้ว ซึ่งนอกจากจะไม่สำนึกบุญคุณ เขายังดูถูกเหยียดหยามพี่สาวของตนอยู่ตลอดเวลา เพราะอาชีพของโสวรรณไม่เคยได้รับการยกย่องจากสังคม

เขาจึงไม่เคยเปิดเผยให้ใครๆ รู้ว่าเป็นน้องชายของโสวรรณ นอกจากคนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงซึ่งรู้จักกันคืออยู่แล้ว แต่คราวใดที่เขาได้รับเงินจากโสวรรณ เขาไม่เคยหยุดคิดเลยว่า เงินทองที่เขาใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยนั้นแท้ที่จริงมาจากการขายร่างกายของพี่สาวนั่นเอง

นอกจากนี้ ชีวิตของโสวรรณยิ่งตกต่ำหนัก เมื่อเธอติดโรคเอดส์มาจากคู่นอนชาวต่างประเทศ เมื่อโสพสน้องชายรู้ความจริง เขาก็รีบหนีไปจากเธอด้วยความรังเกียจและมีหน้าซำยังขโมยทรัพย์สินของเธอคิดตัวไปเป็นจำนวนมาก ปลอ่ยให้โสวรรณต้องเผชิญชะตากรรมไปตามลำพัง ซึ่งโสวรรณเองก็รู้สึกสะเทือนใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นอันมาก ดังที่เธอกล่าวว่า

น้องที่ฉันเลี้ยงเขามาด้วยเงินสกปรกพวกนั้นก็ทิ้งฉันไป ฉันจะเป็นหรือตายเขาก็ไม่สนใจ เขาต้องการแต่เงินเท่านั้น เขาหยิบเงินทองข้าวของฉันไปด้วยนะ เอาไปหมดเท่าที่ฉันเจอเลย เชียวแหละฉันยังสงสัยอยู่ว่า ถ้าฉันบอกแม่กับน้องอีกคนว่าฉันป่วยเป็นอะไรไป เขาจะยอมให้ฉันกลับไปอยู่ร่วมบ้านกับเขาไหม ทั้งๆ ที่ฉันเป็นคนออกเงินซื้อที่ดินปลูกบ้านให้พวกเขาอยู่กัน

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 474)

จะเห็นได้ว่า โสวรรณเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมทั่วไป ถ้าเทียบกับมาตรฐานของสังคมทั้งนี้เนื่องมาจากเธอมีอาชีพที่ไม่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม เธอเองก็พยายามที่จะวางตัวไม่ให้ใครมาดูถูกเหยียดหยามเธอได้ง่ายๆ โดยการปิดบังอาชีพที่แท้ของตนไม่ให้ผู้ที่อยู่ร่วมแฟลตรับรู้ และพยายามใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนแตกต่างกับหญิงร่วมอาชีพที่อาศัยอยู่แฟลตเดียวกัน ซึ่งผู้หญิงเหล่านั้นจะเปิดเผยอาชีพตัวเองอย่างไม่สนใจสายตาใคร เวลาว่างก็จับกลุ่มมั่วสุมเล่นการพนัน และแต่งตัวในลักษณะ “ส่ออาชีพ” อย่างเด่นชัด แต่โสวรรณไม่เคยประพฤติดังเช่นนั้น จึงทำให้ไม่มีคนกล้าดูถูกเหยียดหยามเธอ

อย่างไรก็ตาม โสวรรณก็มีได้พึงพอใจในอาชีพโสเภณี เธอพยายามที่จะเลิกหลายครั้ง หลายคราด้วยการไปฝึกหัดเรียนวิชาชีพอื่นๆ เช่น ช่างเสริมสวย ช่างตัดเสื้อผ้า แต่เธอไม่มีความถนัดในวิชาชีพเหล่านั้นเลย จึงทำให้เธอต้องทำงานเดิมของเธอต่อไป และตั้งความหวังที่จะเก็บเงินให้ได้มากเพื่อจะได้เลิกทำงานนี้ในอนาคต

การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา

โสวรรณเป็นคนกล้ายอมรับความจริงที่เกิดขึ้นกับตนเองอย่างเข้มแข็ง เมื่อเธอตัดสินใจอะไรแล้ว เธอก็ดำเนินชีวิตของเธอตามที่ตัดสินใจไว้แล้ว ดังเช่น การตัดสินใจเลือกอาชีพ “หมอนวด” และ “เมียน้อย” แม้ว่าเธอจะไม่ต้องการมีอาชีพโสเภณี แต่เมื่อไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากการประกอบอาชีพดังกล่าว เธอก็ไม่มานั่งคิดมาก แต่พยายามทำงานเพื่อเก็บเงินเก็บทองให้มากที่สุด ดังคำบรรยายว่า “หล่อนไม่ค่อยเคยนั่งทุกข์โศกถึงตัวเองนักหรือ ท้ามาหากินไปวันๆ เก็บเงินให้ได้เยอะๆ ตั้งใจจะกลับไปอยู่บ้านนอกแล้วลืมอาชีพปัจจุบันนี้เสีย (สุภา สิริสิงห. 2535 85)

จากการทำงานเช่นนี้เอง ทำให้เธอต้องพบกับปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในชีวิตของเธอ ก็คือการได้รับโรคเอดส์ติดตัวมา ซึ่งผู้ติดเชื้อโรคดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะรักษาตัวให้หายได้ เพราะยังไม่มี การค้นพบตัวยาที่จะรักษา เมื่อโสวรรณทราบผลการตรวจเลือดจากแพทย์ แม้จะเสียใจสักเพียงใด แต่ในที่สุด เธอก็ทำใจยอมรับสภาพของตนเองอย่างไม่วันไหน พร้อมกับหาทางป้องกันไม่ให้ตัวเองเป็นผู้แพร่เชื้อร้ายนี้ไปสู่คนอื่น เริ่มจากการบอกเลิกความสัมพันธ์กับคู่นอนประจำของเธอ และการระมัดระวังตัวในการอยู่ร่วมกับบุคคลรอบข้าง เช่น ไม่กินอาหารจากภาชนะของร้านอาหารเจ้าประจำโดยตรง แต่ใช้วิธีถ่ายใส่ภาชนะของตนเอง และเมื่อเธอคิดโรคนี้มา เธอก็คิดที่จะแก้แค้นโลก ด้วยการแพร่เชื้อให้แก่ผู้ชายทุกคน แต่เมื่อเธอคิดขึ้นมาได้ว่า ผู้ที่จะต้องรับกรรมจากสิ่งที่เธอจะกระทำลงไปก็คือ ภรรยาและลูกๆ ของผู้ชายเหล่านั้นที่จะต้องเดือดร้อนโดยไม่ได้เป็นผู้ก่อ เธอก็ล้มเลิกความคิดนี้

นอกจากนี้ เมื่อเธอพบว่า ทรัพย์สินที่เธอสะสมไว้ถูกขโมยไปในระหว่างที่เธอไปนอนพักรักษาตัวที่คลินิก ในครั้งแรกเธอเชื่อว่าเป็นการกระทำของมารุต เพราะเขาเป็นผู้นำเธอเข้ารักษาตัว และเก็บกระเป๋าเงินพร้อมทั้งกุญแจห้องของเธอไว้เป็นคนสุดท้าย แต่แม้เธอจะสงสัยในตัวเขา เธอก็มิได้ไว้วางใจหรือกล่าวหาเขาทันที แต่พยายามที่จะจับผิดและหาหลักฐานมาพิสูจน์ และเมื่อเธอค่อยๆ พิจารณาใคร่ครวญจนพบความจริงว่า น้องชายของเธอเป็นผู้กระทำการดังกล่าวนี้ ครั้งแรกเธอเสียใจมาก แต่แล้วเธอก็กลับตัดสินใจได้ในเวลาไม่นาน และไม่เคียดแค้นอาฆาตพยาบาทน้องชายแต่กลับเวทนาสงสารเขาเมื่อได้ทราบข่าวในภายหลัง ว่าเขามีชีวิตตกต่ำลงถึงขนาดต้องไปเป็นคาราภาพยนตร์ลามกอนาจาร

การตัดสินใจที่จะอยู่กับมารุตก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมีเหตุผล เพราะมารุตเป็นชายหนุ่มที่เธอไม่เคยให้ความสนใจตัวเขามาก่อนเลย แต่เมื่อเธอเห็นว่าเขาปรารถนาดีต่อตัวเธออย่างจริงใจ โดยไม่ได้รังเกียจโรคร้ายในตัวเธอ และเขาพร้อมที่จะอยู่เคียงข้างเธอเพื่อดูแลเธอยามเจ็บป่วย แม้ว่าเขาจะมีอดีตที่เลวร้าย เธอก็พร้อมที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเขา ทั้งนี้เพราะผู้หญิงที่มีอดีต

อย่างเธอก็คงจะไม่มี “ผู้ชายดีๆ” ขอมรับในตัวเธอเป็นแน่ ที่สำคัญการอยู่ร่วมกับมารุตในฐานะสามี ภรรยา ก็จะเป็นทางออกที่ดีสำหรับปริก ในการที่เธอจะลงทุนทำร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้าและให้เขา เป็นผู้ดูแล เพราะหากเธอมีสามีเป็นตัวเป็นตน ก็คงไม่มีผู้ใดคิดในทางไม่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่าง เธอและปริก ซึ่งเป็นการตัดปัญหาความยุ่งยากใจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ความสัมพันธ์กับสังคม

โสวรรณเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจงาม แม้จะมีอาชีพขายตัวเป็นที่รังเกียจต่อสังคม แต่กับผู้ที่ ได้รู้จักสนิทสนมกับเธอต่างเห็นพ้องต้องกันว่า เธอเป็นหญิงสาวที่มีน้ำใจ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนทุกคน จนบางครั้งการช่วยเหลือผู้อื่นได้นำภัยมาสู่ตัวของเธอเอง เช่น การช่วยเหลือธมยา หญิงสาวอาชีพเดียวกับเธอที่ถูกสามีทำร้าย ธมยาเป็นผู้หญิงบริการที่ถูกสามีเอารัดเอาเปรียบอยู่ตลอดเวลา เธอต้องทำงานหาเงินเลี้ยงสามี เมื่อไม่ถูกใจเขาก็ทำร้ายร่างกายจนบอบช้ำ โสวรรณได้ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือด้วยการพาธมายาหลบหนีจนไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัย เมื่อสามีของ ธมยาตามหาตัวภรรยาไม่พบก็โกรธและเข้ามาทำร้าย โสวรรณถึงในห้องพัก แต่โชคดีที่มีผู้มาช่วยเหลือเธอไว้ทัน เธอจึงไม่ได้รับบาดเจ็บมากนัก

นอกจากนี้ เธอยังช่วยเหลือปริก เพื่อนของน้องชายอย่างเต็มใจ เช่น การช่วยเหลือเรื่องเงินทองยามที่เขาขาดสนและจำเป็นต้องใช้เงิน รวมไปถึงการเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้แก่มิ่งโกมุท เด็กสาวที่มีปัญหาเรื่องการไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ เธอช่วยสั่งสอนและแนะนำแนวทางที่ดีให้แก่ มิ่งโกมุทตลอดมา แม้ว่ามิ่งโกมุทจะถูกสั่งห้ามจากผู้ใหญ่ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับเธอก็ตาม

ดังนั้น สิ่งที่โสวรรณได้รับตอบแทนจากความมีน้ำใจของตนก็คือ การได้รับมิตรและน้ำใจกลับคืนมาจากบุคคลเหล่านี้ โดยเฉพาะในยามที่เจ็บป่วย ทั้งปริก มิ่งโกมุท และมารุตต่างเต็มใจที่จะช่วยเหลือเธอเป็นอย่างดี

แม้ว่าโสวรรณจะมีอาชีพที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม แต่เธอก็วางตัวได้ดี ไม่ให้เป็นที่ถูกเหยียดหยามของผู้คนรอบข้าง ดังนั้น เธอจึงพักอาศัยอยู่ในแฟลตแห่งนั้นได้อย่างมีความสุข แม้ว่าครั้งหนึ่ง แยกขาประจำของเธอจะมาประกาศให้ผู้ที่อยู่ในแฟลตนั้นรู้ว่าเธอมีอาชีพอะไร แต่จากการวางตัวเฉยไม่ยอมรับหรือปฏิเสธแก่ข่าว เธอก็สามารถอยู่ในสังคมเล็กๆ แห่งนั้นได้ต่อไป

อย่างไรก็ดี จากประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาของเธอ ทำให้เธอมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจในชะตากรรมของผู้หญิงคนอื่น ดังที่เธอสงสารมิ่งโกมุทที่ขาดแคลนความรักจากผู้ใหญ่ หรือการที่เธอเจ็บแค้นแทนน้ำปรุงผู้ซึ่งตกเป็นเพียงวัตถุทางเพศของชายผู้มักมากในกามารมณ์จนน้ำปรุงทนไม่ได้ต้องกระโดดตึกเพื่อฆ่าตัวตาย เธอรู้สึกเจ็บแค้นถึงกับคิดว่ามีดไล่ทำร้ายนางสาวของน้ำปรุงผู้

เป็นต้นเหตุของเรื่อง เพราะเธอรู้ซึ่งถึงความเจ็บปวดของเด็กสาวที่ถูกรังแกข่มเหงโดยไม่มีทางต่อสู้ เช่นเดียวกับที่เธอเคยประสบมา

ทักษะที่โบทันมีต่อสตรี

ในการวิเคราะห์แนวคิดสิทธิสตรีของโบทัน นอกจากจะพิจารณาการนำเสนอตัวละครหญิงที่สะท้อนแนวคิดสิทธิสตรีแล้ว ยังพิจารณาได้จากทักษะที่โบทันมีต่อสตรีในเรื่องต่างๆ ซึ่งทักษะเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดสิทธิสตรีของโบทันที่ต้องการนำเสนอในนวนิยาย

ผู้วิจัยจะศึกษาทักษะที่โบทันมีต่อสตรีใน 4 ประเด็น ได้แก่

1. สถานภาพและบทบาทสตรี
2. คุณสมบัติของสตรี
3. ความรู้และการแสวงหาความรู้ของสตรี
4. ความรักและครอบครัว

1. สถานภาพและบทบาทของสตรี

แม้ว่าสถานภาพและบทบาทของสตรีในปัจจุบัน จะเริ่มเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปมาก กล่าวคือสตรีเริ่มได้รับการยอมรับจากสังคมว่ามีความสามารถเท่าเทียมบุรุษ แต่ในทักษะของโบทัน สตรียังคงถูกสังคมกำหนดสถานภาพและบทบาทไว้ให้เป็นรองบุรุษอยู่มาก ดังจะเห็นได้จากนวนิยาย 20 เรื่องที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ โบทันได้นำเสนอภาพความขมขื่นที่ผู้หญิงได้รับ อันเนื่องมาจากค่านิยมของสังคมที่ใช้เพศเป็นตัวแบ่งคุณค่าของคน ทั้งนี้เป็นผลมาจากอคติที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างเหนียวแน่น ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกับพี่ชายและน้องชายในครอบครัวเดียวกัน หรือการกดขี่เหยียดหยามและเอารัดเอาเปรียบสตรีไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายและจิตใจจากบุรุษที่ถือว่าตัวเองมีความสำคัญเหนือกว่า ดังเช่นที่ตัวละครหญิงหลายตัวได้รับ เช่น จิตตาศีลจากเรื่อง บัวแดงน้ำ บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด แก้ว จากเรื่อง ความสมหวังของแก้ว มณฑกานติ จากเรื่อง ก่อนสายหมอกเดือน และพนิต จากเรื่อง นวลนางข้างเตียง เป็นต้น

ความลำเอียงและอคติทางเพศดังกล่าว เป็นความคิดที่โบทันพยายามอย่างเต็มที่ที่จะเสนอทักษะโต้แย้ง เพื่อให้ผู้อ่านนวนิยายของเธอได้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้หญิงและสมควรที่สังคมจะเลิกวัดคุณค่าของความเป็นมนุษย์เพียงแต่ความเป็นหญิงหรือชาย ดังที่ผู้เขียนย้ำทักษะดังกล่าวนี้ผ่าน

ตัวละครตัวหนึ่งในนวนิยายเรื่อง *ไม่ต้องลม* ว่า “กฎเกณฑ์ ระเบียบประเพณีก็ล้วนแต่เปลี่ยนแปลงได้ทั้งสิ้น สุดแต่ความต้องการของคนผู้เป็นใหญ่ สมัยหนึ่งผู้หญิงเราต้องอยู่กับบ้าน ทำหน้าที่เลี้ยงลูกดูแลบ้าน ห้ามออกหน้าออกตา แต่เดี๋ยวนี้ผู้หญิงต้องทำหน้าที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ต้องเข้มแข็งอดทน ต่อสู้พอๆ กับผู้ชาย แสดงว่าทุกอย่างเปลี่ยนแปลงได้ แล้วเราจะมายึดแน่นติดอยู่กับอะไรทำไมกัน” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 10)

โบทันเสนอทัศนะว่า ผู้หญิงไม่ควรรอคอยแต่พึ่งพิงผู้ชายเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม ผู้หญิงทุกคนควรตระหนักถึงความสามารถภายในที่ตนเองมี และต้องพัฒนาตนเองให้เป็นที่พึ่งของตนเองให้ได้ เพื่อปลดปล่อยตัวเองออกจากกรงค้ำของสังคม ดังนั้น โบทันจึงได้นำเสนอภาพตัวละครหญิงที่มีศักยภาพพึ่งตัวเองด้วยการใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่อย่างเต็มที่ โดยไม่นำพากับคุณสมบัติภายนอก เช่น ความสวยงาม หรือความอ่อนหวานที่ผู้ชายต้องการ ดังเช่น แว่ววัน จากเรื่อง *แว่ววัน* ความสำเร็จในชีวิตของแว่ววันมาจากหยาดเหงื่อและความอดทนของเธอเพียงลำพัง บุญรอด จากเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* การถูกกักขังเอาเปรียบที่เธอได้รับในวัยเยาว์ ทำให้เธอมุ่งมั่นที่จะพาตัวเองให้ “รอด” และเธอก็ทำได้สำเร็จ สามารถก่อร่างสร้างตัวจนกระทั่งเปิดโรงกลึงที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอให้น้องชายดูแลได้ หรือภาพของ สมณ และ สิตา จากเรื่อง *ดอกไม้ริมทาง* ภาพของ ออม จากเรื่อง *จากพงศวลีดิน* ภาพของ เพียงอ้อ จากเรื่อง *เหนือพื้นพสุธา* อังบัว จากเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* และ พณิต จากเรื่อง *นวนางข้างเขียง* ต่างก็เป็นภาพสะท้อนทัศนะของโบทันที่แสดงให้เห็นถึงผู้หญิงที่พยายามยกฐานะของตัวเองให้สูงเพื่อให้สังคมได้ยอมรับศักยภาพที่แท้จริงในฐานะที่เป็นมนุษย์เพศหนึ่งของสังคม

นอกจากจะเป็นที่พึ่งของตัวเองแล้ว ผู้หญิงยังสามารถจะเป็นที่พึ่งของคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา พี่ น้อง หรือแม้กระทั่งสามี ดังเช่น บุญรอด ใน *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* ที่มีได้เอาตัวรอดแต่เพียงคนเดียวหากยังช่วยจุดค้ำน้องชายให้ก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จในชีวิต หรือแสงคำ จาก *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* และ ต้นตรา จากเรื่อง *คู่ยาก* ที่จะต้องแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัวเมื่อถึงคราวจำเป็น

โบทันยังมีทัศนะว่า ผู้หญิงก็มีความสามารถก้าวไกลถึงขนาดเป็นผู้นำของสังคมได้ ดังที่ได้เสนอทัศนะผ่านบทบาทของตัวละครหญิงหลายตัว ได้แก่ วีรอร แพทย์หญิงที่มีอคติขมขื่นในเรื่อง *คั้งหนึ่งเม็ดทราย* เธอได้ต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับชาวเกาะฟาติมะห์ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมจนถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้มีโอกาสมากกว่า จนกระทั่งเธอเกือบเอาชีวิตไม่รอด แต่เธอก็ไม่หวั่นไหวขยับตรงใดๆ คงเดินหน้าต่อสู้ต่อไปจนได้รับชัยชนะ หรืออึ่งเง็ก จากเรื่อง *ไม่ต้องลม* ที่แสดงบทบาทใหม่ของผู้หญิง ในการเป็นผู้นำชุมชนเรียกร้องให้มีการเผาฝันในหมู่บ้านจนเป็นผลสำเร็จ และ เพียงอ้อ จากเรื่อง *เหนือพื้นพสุธา* ที่พยายามเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ผิดๆ ของชาวบ้าน

แม้จะยังไม่สำเร็จในรุ่นของเธอเพราะเมื่อใดก็ตามที่ค่านิยมของสังคมฝังแน่นแล้ว ก็ยากที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทันที แต่เธอก็ทำให้คนรุ่นหลังดังเช่นน้องชายสามีเป็นผู้สืบทอดเจตนาธรรมของเธอต่อไปได้

นอกจากนั้น โบทันยังมีความเห็นว่า ชีวิตของผู้หญิงมิได้สิ้นสุดลงเมื่อแต่งงานเท่านั้น หากเป็นการเริ่มต้นการต่อสู้ชีวิตในอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น ผู้เป็นภรรยา จึงไม่ควรฝากชีวิตตัวเองไว้กับสามี ดังนั้น บุญรอด ใน *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* จึงมิได้อยู่เฉยๆ แม้จะได้สามีเป็นนายทหารอเมริกันเงินเดือนสูงลิบ แต่เธอยังคงประกอบอาชีพทำขนมปังขายต่อไป พร้อมกับประหยัดคอดออมเพื่อเก็บเงินไว้สร้างอนาคต เพราะเธอก็คิดเผื่อไว้ในวันข้างหน้าว่า หากวันใดเธอเลิกกับสามีไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด เธอจะได้มีอาชีพคิดตัว ไม่กลายเป็นคนสิ้นไร้ไม้ดอกเหมือนกับผู้หญิงอีกหลายคน ที่สิ้นหนทางเมื่อเลิกกับสามี

ส่วนเสงคำ จากเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* แม้สามีจะขยันขันแข็ง เป็นผู้มีอนาคตว่าจะได้เป็นเจ้าของโรงงานที่มั่นคง แต่เมื่อเขาโชคร้ายประสบอุบัติเหตุจนพิการ เธอก็ได้มีโอกาสพิสูจน์ตัวเองว่า แม้จะอยู่ในฐานะภรรยา แต่เมื่อขาดแรงงานหลักจากสามี ภรรยาอย่างเธอก็สามารถประคับประคองให้กิจการของครอบครัวดำเนินต่อไป ซึ่งเธออดทนต่องานหนักทุกชนิดแม้กระทั่งท้องแก่ก็ยังไม่ยอมหยุดพัก

ชีวิตของ ตันตรา จากเรื่อง *ภูเขาก* ก็เช่นเดียวกัน เธอได้รับการอบรมจากบิดามารว่า “ลูกผู้หญิงทำงานแค่พอเลี้ยงตัว ไม่ต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว หน้าตาสวยๆ อีกหน่อย แต่งงานก็อาจจะไม่ได้ทำงานเป็นจีนเป็นอัน หัวหน้าครอบครัวเขาจัดการเองแหละ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 32) แต่หลังจากแต่งงาน เธอต้องทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวแทนสามีผู้โชคร้ายที่ประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิตการงาน เธอต้องหาเงินหาทองเข้าบ้านเพื่อเลี้ยงดูสามีและลูกทั้งสองคนให้พ้นจากความยากลำบากทางเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าเธอเชื่อคำบิดาที่พร่ำสอน และไม่มีอาชีพรองรับ ชีวิตครอบครัวเธอก็จะพบกับความลำบากมากกว่าที่เป็นอยู่

โบตันแสดงทัศนะอีกว่า สังคมไทยนั้นยังให้ความสำคัญอยู่ที่ลูกชายสูงมาก ดังที่มักกล่าวอ้างถึงความลำเอียงในการเลี้ยงดูลูกชายและลูกสาว โดยเฉพาะในครอบครัวที่ต้องการแต่ลูกชายไว้สืบสกุลดังปรากฏในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเดือน* *จดหมายจากเมืองไทย บัวเลี้ยงน้ำ นวลนางข้างเขียง* และในครอบครัวคนไทยที่ยกย่องลูกชายเพราะเป็นผู้บวชเรียนให้บิดามารดาได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ดังปรากฏในเรื่อง *แหววัน* *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* *แก้วตาดวงใจ* และ *เกิดแต่ดม*

ผลของการที่สังคมยกย่องลูกชายมากเกินไปนี้เอง ทำให้ผู้หญิงต้องได้รับความลำบากอันเนื่องมาจากการขาดความรับผิดชอบของผู้ชาย เพราะผู้ชายจะรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญอยู่ตลอดเวลา เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวละครหญิงของโบตันส่วนใหญ่ต่างไม่สามารถพึ่งพาบิดาของตัวเอง

เองได้ เพราะบิดาของพวกเธอต่างไม่มีความรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าครอบครัว คงปล่อยให้ ภาระนี้เป็นของภรรยาแต่เพียงฝ่ายเดียว เช่น บิดาของแก้วใน ความสมหวังของแก้ว บิดาของแสงคำ ใน ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก บิดาของแป้มใน แก้วตาควงใจ เป็นต้น นอกจากนั้น ตัวละครหญิง บางตัวยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากพี่ชายหรือน้องชายของตนทุกวิถีทาง ดังเช่น แว่ววัน จากเรื่อง แว่ววัน บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด กำไล จากเรื่อง ลูกแม่ พณิต จากเรื่อง นวลนางข้าง เขียง และ โสวรรณ จากเรื่อง เกิดแต่คม ซึ่งพี่ชายหรือน้องชายของพวกเธอกลับไม่สามารถเป็นที่พึ่งของบิดามารดาได้ มีหน้าซ้ำยังโยนภาระหนักอึ้งนี้มาให้ผู้เป็นน้องสาวหรือพี่สาวรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกชายอย่างลำเอียงมากที่สุดในทัศนะของโบตัน มิใช่บิดา หากแต่เป็นมารดาซึ่งเป็นเพศเดียวกับลูกสาวนั่นเอง ดังเช่น มารดาของแว่ววันที่คิดจะยกที่ดินที่เธอหามาได้ด้วยความยากลำบากให้แก่้องชาย หรือ มารดาของบุญรอดผู้ซึ่งเรียกร่องทรัพย์สินเงินทองจากบุญรอดเพื่อนำไปปรนเปรอลูกชาย แสดงให้เห็นว่า การยกกระดับสถานภาพและบทบาทของสตรียังเป็นเรื่องยากตราบไคที่ผู้หญิงด้วยกันยังคงยอมรับการกดขี่นี้ และเป็นผู้ถ่ายทอดการกดขี่สตรีนี้เสียเอง

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว โบตันยังเสนอความคิดอีกด้วยว่า แม้ว่าผู้หญิงจะมีความสามารถในการทำงานไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ชาย แต่กว่าจะได้รับการยอมรับจากผู้คนทั่วไป ผู้หญิงจะต้องแสดงความสามารถนั้นออกมาอย่างเต็มที่ และด้วยความเหนียวหลายเท่า ขอบกตัวอย่าง อังบัว จากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย เธอต้องต่อสู้ทางความคิดจากบิดา จากผู้คนรอบข้าง และจากลูกจ้างในร้านที่ไม่ยอมรับเธอในฐานะนายจ้าง กว่าที่เธอจะทำให้ผู้คนยอมรับบทบาทให้เป็นผู้ดำเนินกิจการต่อจากบิดาเธอต้องอาศัยความสามารถผนวกกับความเชื่อมั่นในตัวเองเป็นอย่างมาก ซึ่งรวมไปถึงตัวละครอย่างมูกระวี จากเรื่อง ตะวันชิงพลบ มณฑกานติ จากเรื่อง ก่อนสายหมอกเดือน ที่จะต้องพิสูจน์ตัวเองอย่างหนัก ส่วนแสงคำ จากเรื่อง ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก เธอต้องละทิ้งบทบาทความเป็นแม่ชั่วคราวเพื่อพยุงฐานะของครอบครัวให้พลิกฟื้น

✓ สำหรับบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายโบตันมีทัศนะว่า หน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ไม่ควรมีการแบ่งแยกกันอย่างตายตัว แต่ควรจะได้รับผิดชอบร่วมกัน ไม่ควรแยกว่าเป็นงานผู้หญิงนั้นเป็นงานผู้ชาย สามีกีควรที่จะรับภาระในการดูแลบ้านด้วย มิใช่คอยแต่จะยกให้เป็นหน้าที่ของภรรยาแต่เพียงลำพัง ดังเช่นที่เธอแสดงความคิดผ่านนวนิยายเรื่อง คู่ยาก โดยให้ทิณา สามิของต้นตราทำหน้าที่ดูแลบ้านแทนภรรยา เช่น การเลี้ยงลูก และล้างจาน ซึ่งบุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด เป็นตัวแทนความคิดของผู้เขียนกล่าวถึงทัศนะเหล่านี้ไว้ตอนหนึ่งเมื่อมารดาของบุญรอดไม่ยอมให้น้องชายหิบบ้างงานบ้าน เพราะเห็นเป็นงานผู้หญิง แต่บุญรอดได้กลับว่า “งั้นก็ไม่ควรให้ผู้หญิงช่วยทำงานหาเงินซี จะได้อยู่ทำงานบ้านให้ ใครแบ่งว่านั่นงานผู้ชาย นี่งานผู้หญิง ที่ผู้

หญิงละก็ ทำนาทำไร่ ทำงานก่อสร้างค้าขายสารพัด ทำไมไม่มีใครบอกว่างานผู้ชายผู้หญิงไม่ต้องทำ มั่งละ” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 238)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเหนื่อยยากหรือลำบากเพียงใด แต่โบตันก็มีความเห็นว่า ผู้หญิงไม่ควรยอมแพ้แล้วหันกลับไปยอมรับบทบาทและสถานภาพเดิมๆ ของตัว หากแต่ผู้หญิงทุกคนจำเป็นต้องต่อสู้เพื่อเรียกร้องสถานภาพและบทบาทของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องความสามารถในการทำงาน เพราะมิเช่นนั้น ผู้หญิงก็จะถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ต่อไปโดยไม่มีวันได้รับความเท่าเทียมระหว่างเพศ และผู้หญิงก็จะถูกกกดบทบาทและหน้าที่เอาไว้เพียงแต่เป็นแม่บ้านแม่เรือน ซึ่งนอกจากจะได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมแล้ว สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงก็จะไม่มีวันได้ยกระดับขึ้นมาทัดเทียมกับผู้ชายอีกด้วย

2. คุณสมบัติของสตรี

จากนวนิยาย 20 เรื่องที่นำมาศึกษา โบตันได้นำเสนอตัวละครหญิงที่มีคุณสมบัติเด่นอยู่ที่ความเป็นตัวของตัวเอง ความมีสติปัญญา และความสามารถในการพึ่งตัวเอง ตัวละครหญิงของโบตันที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมิได้เกิดจากการใช้คุณสมบัติของผู้หญิงที่สังคมนิยามว่า เป็นเพศที่สวยงาม อ่อนหวาน เป็นดอกไม้ประดับโลก แต่ตัวละครหญิงเหล่านั้นต่างใช้ชีวิตอย่างชนิดที่เรียกว่า “ปากกัดตีนถีบ” พวกเขาต้องต่อสู้และเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความเข้มแข็งอดทนผ่านการทำงานและวางแผนในชีวิตอย่างรอบคอบมีขั้นตอน ดังเช่น บุญรอด จากเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* ซึ่งเป็นผู้หญิงที่ขาดคุณสมบัติตามค่านิยมของสังคมกำหนดไว้ทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความสวยงามทางรูปร่างหน้าตา ความอ่อนหวาน หรือความบริสุทธิ์เป็นสาวพรหมจารี แต่เธอกลับประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยคุณสมบัติของความเป็นนักต่อสู้ มีอุดมคติในการใช้ชีวิตและความเชื่อมั่นเป็นของตัวเอง หรือตัวละครอย่าง แววัน ในเรื่อง *แววัน* ผู้ซึ่งแม้จะมีความสวยงามถึงขนาดได้รับเลือกเป็นความหาวิทยาลัย แต่เธอก็ไม่เคยเอาใจใส่กับรูปโฉมภายนอกมากไปกว่าการใช้ความอดทน เข้มแข็ง และกล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรคในชีวิตอย่างท้อแท้

สิ่งหนึ่งที่นำสังเกตในการบรรยายคุณสมบัติของตัวละครหญิงเหล่านี้คือ โบตันจะไม่มุ่งความสำคัญไปที่การบรรยายรูปร่างหน้าตาและความสวยงามของตัวละครเท่าใดนัก แต่กลับเลือกที่จะกล่าวถึงรายละเอียดการทำงาน of ตัวละครเหล่านี้มากกว่า เช่น การกล่าวถึงฝีมือการแล่หมูของพนิตจากเรื่อง *นวนิยายข้างเขียง* ว่า “เจ้หมวยแก่มือปึงตอ ฝีมือแล่หมูเนื้อสันบางเขียบเป็นแผ่น แม้ค้าขายกับข้าวชอบเพราะแล่ได้สม่ำเสมอทุกชิ้น” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 8) หรือการ

บรรยายมือและเท้าที่ผ่านการทำงานหนักของตัวละครหญิงเช่น การบรรยายมือและเท้าของสมน ในเรื่อง คอกไม้ริมทาง ผู้มีอาชีพหลักเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย และมีอาชีพรองเป็นชาวสวนคอกไม้ว่า

หล่อนพลิกคู่มือตัวเอง ฝ่ามือของหล่อนหยาบกร้าน มีรอยแข็งเป็นไตหลายแห่ง บางแห่งหนังลอกออกเป็นชั้นๆ ฝ่าเท้าของหล่อนก็แตกเป็นริ้วๆ ฝุ่นจับจนผิวหนังเปลี่ยนสี แม้จะขัดถูทำความสะอาด แต่มันก็แตกด้านหนา เล็บทั้งมือและเท้าสั้นกุด บางเล็บมีคราบเหลืองๆ อันเกิดจากยางไม้ จับหนาล้างไม่ออก ถ้ามีเวลาว่างหล่อนจะใช้ตะไบค่อยๆ ขูดมันออก แต่เล็บของหล่อนก็สวยสะอาดอยู่ได้ไม่กี่วัน

ช่างเถอะ สมนคิด มือแตกฝ่าเท้าค้ำ แต่เงินในกระเป๋าพอมีให้อุ่นใจก็แล้วกัน

(สุภา สิริสิงห. 2527 : 41)

การกล่าวถึงมือและเท้าที่ค้ำคาน ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า ตัวละครหญิงเหล่านี้ต่างต้องใช้มือและเท้าเป็นเครื่องมือในการทำงาน มิใช่คอยแต่จะใช้ปรุงแต่งความสวยงามให้แก่ตนเอง

ทัศนะที่ให้คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่การทำงานมากกว่าคุณค่าแห่งรูปโฉมภายนอกเช่นนี้ ทำให้โบตันสร้างตัวละครหญิงที่เป็นผู้หญิงธรรมดาในสังคมจริงซึ่งแตกต่างไปจากนางเอกแบบฉบับในนวนิยายทั่วไป ที่สร้างให้นางเอกมีคุณสมบัติของความสวยงาม ความอ่อนหวานเป็นกุลสตรี ดังนั้น ตัวละครหญิงของโบตันจึงมีหลากหลาย ตั้งแต่ผู้หญิงสวยระดับความหาวิทยาลัยอย่าง แว่ววัน นางเอกละครทีวีอย่างสิตา จาก คอกไม้ริมทาง นางแบบโฆษณาอย่าง พณิต ในเรื่อง นวลนางข้างเตียง ผู้หญิงที่ไม่ถึงกับสวย แต่ก็ไม่ใช่ริ้วจีเห่ ดังเช่น นุกระวี จากเรื่อง ตะวันชิงพลบ คันตรา จากเรื่อง คู่ยาก ผู้หญิงหน้าตาธรรมดาที่ไม่มีความสวย ดังเช่น แป้ม จากเรื่อง แก้วดวงใจ แสงคำ จากเรื่อง ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก จัตุชาติ จากเรื่อง บัวเลี้ยงน้ำ จนกระทั่งผู้หญิงที่ขาดความสวยงามอย่างสิ้นเชิงอย่างเช่น นุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อ นุญรอด

ตัวละครหญิงเหล่านี้ ไม่ว่าจะหน้าตาสวยงามหรือไม่สวย ต่างก็ไม่เคยนำพาต่อรูปร่างหน้าตาของตน กลุ่มที่มีความสวยงามเป็นคุณสมบัติเด่น ก็ไม่เคยหลงระเริงไปกับความงามที่ตนมีส่วนกลุ่มที่ไม่สวยก็ไม่เคยนำความค้อยของคนในเรื่องรูปร่างหน้าตามาเป็นปมค้อยจำกัดโอกาสในชีวิตของตนเอง ดังเช่นที่ผู้เขียนให้นุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อ นุญรอด แสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของตัวเองว่า “หนูเชื่อว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีสองสี่สองคืนเท่ากันละคะ หนูไม่สวย แต่หนูเอาตัวรอดได้ก็พอใจแล้วละคะ” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 35)

ผู้เขียนยังมีทัศนะต่อไปอีกว่า ความสวยงามของสตรีนั้น อาจนำภัยอันตรายมาสู่ตนเองโดยเพศชายได้อีกด้วย เพราะผู้ชายส่วนใหญ่ยังมองคุณสมบัติเรื่องรูปร่างหน้าตาของสตรีเป็นเรื่อง

สำคัญ จนบางครั้งก็นำความสวยของสตรีมาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะผ่านทางกายก็ดี หรือทางวัตถุก็ดี ดังเช่นที่ สีตาและพนิต ซึ่งมีอาชีพนักแสดง ก็มักจะถูกฉกฉวยโอกาสจากความสวยของตนเป็นเครื่องยังรายได้ให้แก่ผู้อื่น หรือ แก้ว จากเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* ที่ถูกเหยียดหยามและถูกตีค่าความเป็นมนุษย์จากนายจ้างให้กลายเป็นเพียง “วัตถุบำบัดความต้องการทางเพศ” ของเขา การที่แก้วต้องผจญกับความมักมากทางกามารมณ์ของผู้ชาย ก็เพราะผู้ชายยังมองผู้หญิงเป็นเพียงเพศที่มีไว้สนองตอบความต้องการทางเพศของผู้ชาย ส่วนโสวรรณ จากเรื่อง *เกิดแต่ลม* ก็ต้องหนีกระเสือกกระสนมาตายคาบหน้าในเมืองหลวงก็เพราะต้องการหนีภัยจากการคุมคามของบิดาเลี้ยงที่จ้องจะข่มขืนเธออยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งผู้หญิงที่ไม่ว่าจะมองมุมไหนก็ไม่สวยอย่างบุญรอด ก็หนีไม่พ้นที่จะตกเป็นเหยื่อบำเรอกามของนายจ้าง

นอกจากนั้น โปตันยังเห็นว่า ผู้หญิงสวย หากไม่รู้จักพัฒนาตนเอง คอยมุ่งหวังที่จะใช้ความสวยของตนเป็นใบเบิกทางไปสู่จุดหมายในชีวิต จะไม่มีวันได้พบกับความสำเร็จที่น่าภูมิใจ แต่กลับพาชีวิตไปสู่ความล้มเหลวได้ ดังเช่น ลูกแก้วจากเรื่อง *จันทร์ข้างแรม* ที่ภาคภูมิใจในความสวยงามของตน และหวังที่จะใช้รูปร่างหน้าตาเป็นหนทางก้าวไปสู่ความมีหน้ามีตาในสังคม ด้วยการพยายาม “จับผู้ชาย” ที่ร่ำรวย แต่ในที่สุด เธอก็เป็นได้แค่เพียง “ของเล่น” ของเศรษฐีหนุ่มเท่านั้น ทั้งๆ ที่เธอมีปัจจัยหลายอย่างที่เอื้อต่อการแสวงหาคุณสมบัติภายในเพิ่มเติมให้แก่ตนเอง แต่เธอก็ไม่คิดที่จะก้าวเดินไปในหนทางนั้น ในที่สุดชีวิตของเธอก็ล้มเหลว เปลี่ยนสามีหลายครั้งหลายครา ติดสุรา จนกระทั่งไม่อาจทนกับความผิดพลาดของตนได้ ต้องจบชีวิตด้วยการฆ่าตัวตายหนีความล้มเหลวของตนเอง

ดังนั้น ในความคิดของโปตัน ความสวยของผู้หญิงจึงมิใช่สิ่ง que ทุกคนควรยึดถือเป็นคุณสมบัติประจำตัวที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ในนวนิยาย เรื่อง *บัวแล้งน้ำ* ตอนหนึ่งว่า “ความสวยมิใช่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชายดีๆ ประารถนา สวยแล้วต้องรู้จักพอควร มีสมอง และรู้จักใช้สมองจึงจะเอาตัวรอดได้” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 482)

คุณสมบัติของสตรีอีกประการหนึ่งที่โปตันกล่าวย้ำเสมอๆ ก็คือ ความบริสุทธิ์เป็นสาวพรหมจารี ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่สังคมกำหนดคุณค่าของความเป็นผู้หญิงเอาไว้ แต่ในทัศนะของโปตันแล้ว ความเป็นสาวพรหมจารีมิได้มีความสำคัญหรือเป็นเครื่องวัดคุณค่าของความเป็นผู้หญิงแต่อย่างใด แต่ก็มีได้หมายความว่าผู้เขียนจะสนับสนุนให้ผู้หญิงมีความสำส่อนทางเพศ แต่ผู้เขียนเสนอความเห็นว่าการที่ผู้หญิงสูญเสียพรหมจรรย์ไปก็มีได้หมายความว่าชีวิตของผู้หญิงจะดำเนินต่อไปไม่ได้ เพราะในหลายกรณี ความสูญเสียเกิดมาจากการมุ่งเอาโรคเอาเปรียบทางเพศของผู้ชาย ดังเช่น บุญรอด หรือแก้ว ที่ถูกนายจ้างข่มขืน

นอกจากนี้ โบทันยังเสนอทัศนะให้บทพจนเกี่ยวกับเรื่องพรหมจรรย์ของผู้หญิงด้วยว่า บางครั้งมิใช่เกิดจากความผิดของผู้หญิงแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้ชายก็ควรมีความรับผิดชอบในเรื่องเหล่านี้เช่นกัน มิเช่นนั้น ผู้หญิงก็จะต้องได้รับการลงโทษทางสังคมอยู่ตลอดไป หากผู้หญิงไม่สามารถรักษาพรหมจรรย์ของตนไว้ได้จนกระทั่งถึงวันแต่งงาน ดังเช่นมารดาของ มณฑกานติ จากเรื่อง *ก่อนสายหมอกเดือน* ที่ได้รับความเกลียดชังจากสามีที่ถูกต้องตามกฎหมายเมื่อเขาทราบว่า เธอมิได้เป็นสาวบริสุทธิ์ดังที่เขาเข้าใจ ซึ่งความผิดของเธอถูกถ่ายทอดมายังมณฑกานติโดยที่เธอมิได้รับรู้เรื่องราวอันใดด้วยเลย โบทันได้สะท้อนทัศนะดังกล่าวนี้ไว้อย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่อง *จากผงฐลีลิน* ตอนที่ เพชรชมพู ตัวละครหญิงตัวหนึ่งในเรื่องถูกหลอกไปข่มขืนในระหว่างตามหามารดาที่แท้จริง เธอได้รับการปกป้องจากมารดาเลี้ยงของเธอเมื่อเธอได้รับการช่วยเหลือออกมาได้แล้วว่า

ไม่สำคัญหรอกเรื่องนั้น เราตั้งต้นชีวิตใหม่ได้เสมอแหละ ครั้งเดียวแค่นั้น ถูกละ เรื่องนี้สำคัญสำหรับลูกผู้หญิง แต่ไม่สำคัญเท่ากับชีวิตเหมือนแต่ก่อน โลกมันเปลี่ยนไป ผู้ชายดีๆ สมัยนี้เขาก็ไม่ได้ต้องการสาวบริสุทธิ์ผุดผ่องสะอาดเอี่ยม ถูกละ สะอาดจนถึงวันแต่งงานมันก็ดี แต่เมื่อพลาดไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องหวนหา เราทำตัวเราให้ดี ไม่ต้องไปเอ่ยถึงมันอีก

(สุภา สิริสิงห. 2530 : 518)

3. ความรู้และการแสวงหาความรู้ของสตรี

โบทันมีทัศนะว่า ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิง เพราะความรู้จะช่วยให้ผู้หญิงพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตนได้ นอกจากนั้นความรู้ยังเป็นทรัพย์ที่ผู้หญิงสามารถแสวงหาได้ด้วยตัวของตัวเอง ไม่ว่าผู้หญิงคนนั้นจะอยู่ในระดับใดก็ตาม ดังนั้น ตัวละครหญิงของโบทันส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้มาก ดังเช่น แวววัน ในนวนิยายเรื่อง *แหวววัน* ที่ใช้ความพยายามทุกวิถีทางในการทำให้ตนเองได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระดับสูงต่อไป เพื่ออนาคตที่ดีของตนเอง และเธอมุ่งหวังที่จะใช้ความรู้นั้น “เป็นพื้นฐานแทนศักดิ์ตระกูล” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 9)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาใหญ่ที่สุดในการแสวงหาความรู้ของสตรีในทัศนะของโบทันก็คือ การถูกปิดกั้นโอกาสทางการศึกษา ดังที่ผู้เขียนแสดงทัศนะนี้ไว้นวนิยายหลายเรื่องว่า ผู้หญิงมักจะไม่ค่อยมีโอกาสได้รับการส่งเสริมให้เรียนหนังสือในระดับสูง ในขณะที่ผู้ชายจะได้รับการส่งเสริมมากกว่า โดยเฉพาะคำกล่าวที่ว่า “ลูกผู้หญิงเรียนไปทำไม อีกหน่อยก็ต้องแต่งงานมีเหย้ามีเรือน”

ทัศนะนี้เป็นทัศนะที่ผู้เขียนพยายามจะต่อต้าน เพราะผู้เขียนมีความเชื่อว่า ไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายก็ควรจะมีโอกาสได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ตัวละครหญิงของโบตันจึงไม่ยอมที่จะถูกจำกัดสิทธิดังกล่าวนี้ แต่ต่างก็พยายามกระเสือกกระสนเพื่อให้ตัวเองได้มีโอกาสเล่าเรียนต่อในระดับสูงต่อไป ดังเช่น อังบัว จากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ที่พยายามเรียกร้องสิทธิในการเรียนหนังสือกับต้นสว่างอู๋ ซึ่งในที่สุดเธอก็ได้รับความยินยอมจากบิดาให้ได้เรียนหนังสือ และเธอใช้ความรู้ที่มีนี้บริหารกิจการแทนบิดาต่อไป

นอกจากนี้ โบตันยังมีทัศนะอีกว่า ผู้หญิงก็มีสติปัญญาสูง ไม่ได้ด้อยกว่าผู้ชายดังที่ผู้คนส่วนใหญ่เข้าใจ ดังนั้น โบตันจึงได้นำเสนอภาพของตัวละครหญิงที่มีความสามารถทางการเรียนจนถึงขนาดได้เป็นแพทย์ซึ่งเป็นวิชาชีพระดับสูง และสังคมมักจะคาดหวังไปที่ตัวลูกชายมากกว่า ตัวละครหญิงที่มีอาชีพแพทย์เหล่านี้ได้แก่ วีรอร จากเรื่อง คังหนึ่งเม็ดทราย ออม จากเรื่อง จากหงส์คืนดิน หรือแม้จะไม่ได้เรียนแพทย์แต่ก็สามารถเรียนในสาขาวิทยาศาสตร์เช่น มณฑกานติ จากเรื่อง ก่อนสายหมอกเลื่อน สามารถสอบเข้าเรียนต่อในสาขาเกษตรกรรม และพร้อมที่จะรับช่วงกิจการโรงงานยาต่อจากครอบครัว หรือ จัดตาพีส์ จากเรื่อง บัวแสงน้ำ ที่ครั้งหนึ่งเคยถูกให้ออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยงานค้าขายในขณะที่พี่ชายและน้องชายได้เรียนต่อ แต่เมื่อเธอมีโอกาสได้เรียนหนังสือเธอก็สามารถเรียนต่อในสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้

ความรู้ของผู้หญิงที่โบตันเสนอนี้มิใช่เป็นความรู้ประเภทการบ้านการเรือนดังที่ค่านิยมเดิมของสังคมกำหนด เช่น งานครัว หรืองานเย็บปักถักร้อย แต่เป็นความรู้ประเภทที่ผู้หญิงสามารถนำมาประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวได้ ดังเช่น เพียงออ จากเรื่อง เหนือพื้นพสุธา แม้เธอจะเป็นลูกกำพร้า อาศัยอยู่กับญาติที่ไม่ส่งเสริมให้เรียนหนังสือ แต่เธอก็มีความพยายามเรียนไปด้วยและทำงานไปด้วยจนจบ และกลายเป็นผู้หญิงที่มีงานมีการทำ ใช้ชีวิตอิสระไม่ต้องกลายเป็นข้าทาสของลูกกับป้าที่เห็นแต่ประโยชน์จากแรงงานของเธอ ดังนั้น เธอจึงเป็นตัวของตัวเองได้เพราะเธอสามารถใช้ความรู้ที่เธอมีหาเลี้ยงตัวเอง หรือ ดันตรา จากเรื่อง คู่ยาก ก็เช่นกัน เธอสามารถใช้ความรู้ที่เธอมีหาเลี้ยงครอบครัวได้โดยไม่ต้องรอพึ่งพิงจากบุคคลอื่น

อย่างไรก็ตาม การแสวงหาความรู้ของสตรีนั้น ผู้เขียนมิได้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาในระบบ ดังเช่น โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยแต่เพียงอย่างเดียว เพราะบางครั้ง ปัญหาหลายประการ เช่น ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หรือ ความยากจน ก็ทำให้ผู้หญิงต้องออกมาทำงานหารายได้ ดังนั้น ผู้หญิงจึงไม่ควรจะหยุดการแสวงหาความรู้เมื่อออกจากกระบวนโรงเรียน แต่ควรจะแสวงหาความรู้ต่อไป ดังเช่น นุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อนุญรอด ที่แม้จะมีสติปัญญาในการเรียนต่อระดับสูง แต่เธอต้องหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว เธอจึงออกจากการศึกษาเพื่อทำงาน ขณะที่เธอก็ไม่ได้หยุดการแสวงหาความรู้ แต่ยังคงไปเรียนภาคค่ำจนจบมัธยมปลาย และศึกษาอาชีพการทำขนมปัง จนใช้วิชา

ชีพนี้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ เช่นเดียวกับ แสงคำ จากเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* ที่พยายามเรียนวิชาเสริมสวยเพื่อเปิดร้านเป็นของตนเอง แม้จะไม่สำเร็จ แต่ก็พอมองเห็นความพยายามแสวงหาความรู้ของเธอ ส่วนพนิต จากเรื่อง *นวนางข้างเขียง* และ แป้ม จากเรื่อง *แก้วดาวดวงใจ* ก็สมัครเรียนมหาวิทยาลัยเปิดพร้อมกับทำงานไปด้วย และประสบความสำเร็จทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงาน

(๑) นอกจากนี้โบตั๋นยังพยายามย้าอยู่ตลอดเวลาว่า ความรู้นอกจากจะทำให้ผู้หญิงสามารถพึ่งตัวเองได้แล้ว ยังจะช่วยทำให้รู้เท่าทันคน ไม่เสียเปรียบใครได้ง่ายๆ โดยเฉพาะยิ่งผู้หญิงคนนั้นมีความสวยเป็นคุณสมบัติมากเท่าไร ก็ยิ่งจะต้องมีความรู้ให้มาก ดังที่เธอสะท้อนทัศนะนี้ผ่านตัวละครในเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* ว่า “ผู้หญิงหน้าตาสวยอย่างสร้อยคำ ถ้าเรียนน้อย ใจง่าอันตรายย่อมเกิดกับตัวเองได้ง่าย ถ้าเรียนมากสักหน่อย ความรู้อาจจะช่วยให้เกิดความฉลาด รู้จักยังคิดขึ้น ความสวยจะได้เชิดชูความรู้ให้เด่นขึ้นไปอีก” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 22) ซึ่งผู้เขียนก็ได้แสดงผลแห่งการขาดความรู้ของผู้หญิงสวยไว้ในเรื่อง *จันทร์ข้างแรม* ว่าแม้จะมีความสวยงาม แต่หากขาดการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพราะคิดเพียงแต่จะใช้ความสวยเป็นการสร้างความก้าวหน้า โอกาสในการถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคม โดยเฉพาะผู้ชายที่มีภักถนวยประโยชน์จากความสวยงามของผู้หญิงก็ยังมีมาก และชีวิตของผู้หญิงคนนั้นก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต และผลลัพธ์ก็อาจลงเอยด้วยความตกต่ำ ดังเช่น ลูกแก้ว ตัวละครเอกหญิงในนวนิยายเรื่องนี้ได้รับในบั้นปลาย

4. ความรักและครอบครัว ๑

โบตั๋นมีทัศนะว่า ผู้หญิงมีสิทธิ์ในการเลือกที่จะรักหรือไม่รักใครสักคน ไม่ใช่เพียงเป็นผู้รอคอยให้ถูกเลือกเท่านั้น ดังปรากฏในนวนิยายหลายเรื่อง เช่นเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* อังบัวมีความรู้สึกรักต้นสว่างสุดตลอด แต่เขาอยู่ในฐานะที่เขย เธอจึงไม่ได้แสดงออกถึงความรักที่เธอมีเมื่อมารดาพยายามหาคู่ครองให้แก่เธอ เพราะกลัวเธอจะเป็นสาวโสด แต่เธอก็ปฏิเสธการหาคู่ นั่นหรือในเรื่อง *แหววัน* โบตั๋นได้แสดงทัศนะผ่านจดหมายของสุปราณีที่มีถึงแหววันว่า

ถึงเวลาแล้วยังนะแหววัน ที่สังคมจะยอมทำความเข้าใจกับการคบหากันระหว่างหญิงชาย เข้าใจถึงความเป็นเพื่อนระหว่างคนต่างเพศ ถูกละ ฝ่ายชายอาจจะมึะไรอยู่บ้างในใจ นั่นคือความคิดเพื่อเลือก และฉันก็คิดว่าฝ่ายหญิงก็มีสิทธิ์จะเลือกเหมือนกัน หนูไม่ได้หมาย

ความถึงการคบหาแบบฝรั่ง ซึ่งไม่ถือสาเรื่องความบริสุทธิ์ของหญิง แต่หนูหมายถึงสิ่งที่พอ
เหมาะสมพอควรในสังคมไทยๆ ของเรา

(สุภา สิริสิงห. 2520 : 409)

นอกจากนี้ โปต้นได้แสดงทัศนะให้ผู้หญิงทุกคนรู้จักการเลือก ไม่ใช่ว่าจะต้องสนใจคนที่
มาชอบพอตัวเองทุกคนผ่านบทสนทนาของต้นตรา ในเรื่อง *อุ๊ย* ว่า “ผู้หญิงมีสิทธิ์จะเลือกไม่ใช่
หรือ ไม่ใช่สนใจคนที่มาชอบตัวเองเสียทุกคนไป อย่าเชื่อเลยว่าเลือกนักมักได้แระนะ ลองเชื่อมั่นว่า
 मैंแผ่นดินดินสิ้นชายที่ฟังเขย อย่ามีคู่เสียเลยจะดีกว่า” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 81)

โปต้นมีความเห็นว่า การที่ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายบอกรักผู้ชายก่อน ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่น่าอับ
อายหรือเป็นความผิดแต่อย่างใด ดังที่เธอให้ออม จากเรื่อง *จากผิงทูลีดิน* แอบรักหมอสวภัทรและ
แสดงความพอใจให้เขาได้รับรู้ อย่างไรก็ตาม ความรักของผู้หญิงที่โปต้นเสนอทัศนะไว้ไม่ใช่ความ
รักที่จำเป็นต้องได้มาครอบครอง เพราะถ้าหากไม่มีความเหมาะสมระหว่างกันก็ไม่สมควรที่จะใช้
ชีวิตอยู่ร่วมกัน ออมจึงหยุดความรู้สึกไว้แค่นั้น โดยไม่ได้คิดว่าจะต้องได้หมอสวภัทรมาเป็นคู่รัก
ของตน

โปต้นมีทัศนะว่า ความเหมาะสมของคู่ครองมีความสำคัญมากกว่าความรัก เพราะจะช่วย
ประคับประคองชีวิตครอบครัวให้ยืนยาวไปได้ ในขณะที่เรื่องของความรักเป็นเรื่องของอารมณ์ซึ่ง
ไม่จีรังยั่งยืน เมื่อหมดความรู้สึกรักก็จะทำให้ครอบครัวต้องแตกแยก ดังนั้น บุญรอด จากเรื่อง *ผู้
หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* จึงตัดสินใจเลือกใช้ชีวิตร่วมกับโรเบิร์ต เพราะคำนึงแล้วว่าเขาให้เกียรติเธอ
และเป็นผู้ชายที่ไม่คำนึงถึงความบริสุทธิ์ของหญิงสาว ซึ่งถ้าหากเธอเลือกผู้ชายไทยแต่งงาน ใน
เวลาไม่นานเธอก็จะต้องเลิกกับสามี เพราะผู้ชายไทยมีความยึดถือในเรื่องพรหมจรรย์

ในเรื่องของการครองคู่ โปต้นไม่เชื่อว่าผู้หญิงทุกคนจะมีความสุขเมื่อได้แต่งงาน เพราะ
ตราบใดที่สังคมยังให้ความสำคัญกับผู้ชาย ให้ผู้ชายรู้สึกว่าเป็นผู้นำครอบครัว ตราบนั้นผู้
หญิงก็ต้องตกเป็นเบี้ยล่างรับใช้ในฐานะภรรยาที่แสนดีของผู้ชายอยู่รำไป ดังปรากฏในนวนิยาย
หลายเรื่อง เช่น บิดาของแป้มในเรื่อง *แก้วตาควงใจ* บิดาของแสงคำในเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ในที่
สร้างโลก* หรือ บิดาของไหมและแพรในเรื่อง *ลูกแม่* เป็นต้น ดังคำพูดของตัวอั้งบ๊วยที่สะท้อน
ทัศนะของโปต้นในประเด็นนี้ว่า “แม่นึกอย่างผู้หญิงหัวโบราณว่าการแต่งงานคือความสุขของผู้
หญิง ไม่จำเป็นสักนิด บางคนแต่งงานแล้วมีแต่ความทุกข์ ต้องทำงานหนัก เลี้ยงลูกเอาใจผัว
สารพัด” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 190)

โปต้นได้สร้างภาพตัวละครที่ตัดสินใจเลือกการทำงานมากกว่าการครองคู่ เพื่อแสดงให้เห็น
เห็นว่า การที่ผู้หญิงจะใช้ชีวิตโสดไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอายเสียหาย โปต้นไม่เห็นด้วยกับการมองผู้

หญิงโสคว่าเป็นสาวแก่อยู่คาบ้าน เพราะผู้หญิงก็มีความสามารถในการพึ่งพาตัวเอง ดังนั้นการที่เธอ ตัดสินใจใช้ชีวิตโสดมิใช่เพราะไม่มีชายใดมาสนใจ แต่เธอให้ความสำคัญกับเรื่องของการทำงาน มากกว่า ดังเช่น แว่ววัน ที่ปฏิเสธคำขอแต่งงานของพันธุสุรีย์ แม้พันธุสุรีย์จะคิดว่าเป็นเรื่องผิด ประคองที่ผู้หญิงจะไม่มีครอบครัว แต่แว่ววันก็ให้คำตอบเขาว่า “ดิฉันนั้นได้ผ่านชีวิตการต่อสู้มา มากจนเกินต้องการ ดิฉันได้รู้จักอารมณ์ของมนุษย์ทุกประเภท รวมทั้งอารมณ์ของตัวเองด้วย และคิดว่า ดิฉันพอ ไม่ต้องการรู้จักชีวิตครอบครัวที่จะต้องมีปัญหาต่างๆ กันออกไปอีก ชีวิตของดิฉันตอนนี้มี ความสุข และไม่ต้องการกลับไปเผชิญปัญหาอื่นนอกจากปัญหาการงาน” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 507)

ในแง่ของพิธีการหรือประเพณีของสังคม เช่น การจัดพิธีแต่งงาน โบตันไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ เพราะโบตันเห็นว่า เรื่องของความรักและการใช้ชีวิตคู่ไม่ได้อยู่ที่เรื่องเหล่านี้ ดังนั้น ตัวละครหญิงหลายตัวในนวนิยายของโบตันจึงไม่คำนึงถึงพิธีการแต่งงาน เมื่อเธอเห็นว่า เหมาะสมที่จะครองคู่ เธอก็ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกับเขาทันที และชีวิตคู่ของพวกเธอก็ราบรื่นไม่ได้ ประสบความล้มเหลว เช่น บุญรอดจากเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* วีรอร จากเรื่อง *คังหนึ่งเม็ดทราย* เพียงออ จากเรื่อง *เหนือพื้นพสุธา* และ พนิท จากเรื่อง *นวลนางข้างเตียง* เป็นต้น

บทที่ 3

ที่มาของแนวคิดลัทธิสตรีในนวนิยายของโบทัน

ในบทที่แล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดลัทธิสตรีในนวนิยายของโบทัน โดยศึกษาจากการนำเสนอตัวละครหญิง และศึกษาจากทัศนะของโบทันที่มีต่อสตรีในด้านต่างๆ ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงที่มาของแนวคิดลัทธิสตรี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โบทันกำหนดเนื้อหาสาระในนวนิยายเพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิแทนผู้หญิงในสังคมไทย

แนวคิดสตรีในนวนิยายของโบทันมีที่มา 2 ทางคือ ภูมิหลังของผู้เขียนและสภาพสังคม

1. ภูมิหลังของผู้เขียน

การศึกษาภูมิหลังของผู้เขียน คือการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของผู้เขียนกับสิ่งที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาในงานเขียน โดยทั่วไปนักเขียนส่วนใหญ่จะนำเรื่องราวที่เคยพบเห็นหรือเคยเกิดขึ้นกับตัวเองมาถ่ายทอดสู่ผลงาน อาจจะรู้ตัวหรือไม่ก็ได้ บุรฉัตร บุญสนิท ได้อ้างถึง René Wellek และ Austin Warren เกี่ยวกับทัศนคติของนักเขียนที่เกิดจากประสบการณ์ การศึกษา และผลกระทบเฉพาะบุคคลที่ส่งเสริมให้นักเขียนใช้เป็นแนวทางในการเขียนว่า อัตชีวประวัติของเขาคือเหตุผลใหญ่ในการเขียนวรรณกรรม ดังนั้นจึงควรที่จะพิจารณาว่าเขามาจากไหน เขามีฐานะทางสังคมอย่างไร สังคมของเขาเป็นอย่างไร ภูมิหลังจากครอบครัวเป็นอย่างไร รวมทั้งพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเขา “การศึกษาทัศนคติและอุดมการณ์ของนักเขียนจึงไม่เพียงศึกษาผลงานทางวรรณกรรมเท่านั้น คนอ่านจะเข้าใจทัศนคติและอุดมการณ์ของนักเขียนจากข้อมูลอื่นๆ อาทิ จากประวัติชีวิตของเขาประกอบด้วย” (บุรฉัตร บุญสนิท. 2533 : 723)

แนวคิดที่โบทันนำเสนอเกี่ยวกับลัทธิสตรีมีที่มาจากภูมิหลัง 2 ประการ ดังนี้

1.1 การพึ่งตนเองในวัยเด็ก

1.2 การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมชาวจีนซึ่งให้ความสำคัญสูงสุดกับลูกชาย

1.1 การพึ่งตนเองในวัยเด็ก

โบทันเป็นนามปากกาของ สุภา สิริสิงห์ นามสกุลเดิม ลือศิริ เกิดเมื่อ พ.ศ.2488 ที่บ้านสวนบางจาก ภาษีเจริญ บิดาเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว อาชีพทำสวน เริ่มการศึกษาชั้นประถมศึกษาจนถึง

ชั้นมัธยมปีที่ 3 ที่โรงเรียนสุธรรมศึกษา ต. ปากคลอง อ. ภาษีเจริญ ธนบุรี ย้ายมาศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวิเศษศึกษา ตลาคพลู ศึกษาต่อชั้นเตรียมอุดมศึกษา ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา แผนกอักษรศาสตร์ การเรียนอยู่ในชั้นดีสอบไล่ได้ลำดับที่สิบสามของนักเรียนแผนกนี้ทั้งประเทศ เข้าศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2509

หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว โบตันเริ่มต้นทำงานเป็นครู และเปลี่ยนงานอีกหลายแห่ง ทำงานเลขานุการในหน่วยงานของรัฐ บรรณาธิการนิตยสารสำหรับเด็ก เจ้าหน้าที่ตรวจแบบเรียนของสำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง ต่อมาได้ก่อตั้งชมรมเด็กและสำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น ผลงานวรรณกรรมและหนังสืออ่านเล่นสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเธอได้ดำเนินการร่วมกับสามีคือ นายวิริยะ สิริสิงห จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

โบตันเริ่มงานเขียนมาตั้งแต่ยังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากงานเขียนประเภทเรื่องสั้น นามปากกาโบตันปรากฏเป็นครั้งแรกเมื่อเขียนนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง น้ำใจ ลงในนิตยสารสตรีสาร เมื่อปี พ.ศ. 2509 และในปี พ.ศ. 2513 ประสบความสำเร็จในอาชีพนักประพันธ์ ได้รับรางวัลวรรณกรรมดีเด่นจาก องค์การ ส.ป.อ. จากนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย จากนั้นก็เขียนนวนิยายต่อมาอีกหลายเรื่องจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ชีวิตวัยเด็กของโบตันเป็นชีวิตที่ต้องผจญกับความลำบากในการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ซึ่งโบตันเคยให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความยากลำบากในชีวิตวัยเด็กของตัวเองว่า

ฉันมีความจำอยู่เรื่องหนึ่งซึ่งไม่ค่อยจะนึกเกี่ยวกับชีวิตวัยเด็ก จำได้อยู่เรื่องเดียวคือ พ่อแม่เลี้ยงลูกอย่างที่ไม่เคยเห็นเด็กเป็นเด็ก เช่นสมมติว่าเราแอบไปเล่นน้ำในคลองนี่นะ แม่จะเอาไม้เต็กกอก...เป็นไม้ไผ่ลำบางๆ ไล่ตีให้ขึ้นไปดอนหญ้า ไปช่วยเก็บผลไม้ คือทุกอย่างมันเป็นงาน ไม่มีคำว่าเล่น นอกจากแอบไปเล่นเอง เขาเลี้ยงลูกแบบเป็นผู้ใหญ่ตัวเล็กๆ ทั้งนี้ คำว่าเล่นไม่มีในสารบบ ทุกอย่างคืองาน

(จิราภรณ์ เจริญเดช. 2532 : 54)

ด้วยการต้องทำงานหนักมาตั้งแต่เยาว์วัย ทำให้โบตันสร้างบุคลิกตัวละครหญิงที่มีลักษณะของการต่อสู้ชีวิต ไม่ย่อท้อต่อภาระงานทั้งหลาย ตลอดจนการยึดถือคุณค่าในการทำงานว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในชีวิต ซึ่งตัวละครหญิงหลายตัวในนวนิยายของโบตัน มีชีวิตการต่อสู้คล้ายคลึงกับชีวิตจริงในวัยเด็กของโบตันในเรื่องของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความก้าวหน้า หรือกล่าวได้ว่า ชีวิตความยากลำบากในวัยเยาว์ของโบตันได้ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครหญิง เพื่อแสดงให้เห็น

ถึงพลังการต่อสู้ของผู้หญิงที่เข้มแข็งอดทน ซึ่งเป็นความสามารถที่แท้จริงของผู้หญิง เพื่อลบล้างค่านิยมชายเหนือกว่าหญิงที่สังคมยึดถือมา

ตัวละครเหล่านี้ ได้แก่ อังบัว จากเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* แก้ว จากเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* แววัน จากเรื่อง *แหววัน* บุญรอด จากเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* ออม จากเรื่อง *จากพงษธุลีคืน* แสงคำ จากเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* เพียงอ้อ จากเรื่อง *เหนือพื้นพสุธา* แป้ม จากเรื่อง *แก้วตาดวงใจ* มุกระวี จากเรื่อง *ตะวันชิงพลบ* ตันตรา จากเรื่อง *คู่ยาก* พนิต จากเรื่อง *นวลนางข้างเจียง*

ตัวละครหญิงเหล่านี้ ต่างอาศัยความอดทน ความเข้มแข็ง และได้พิสูจน์ตัวเองให้สังคมเห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงของผู้หญิงว่า ความเป็นผู้หญิงนั้นมิได้อยู่ที่ความสวยงาม อ่อนหวาน เป็นแม่บ้านแม่เรือน ดังที่สังคมกำหนดค่านิยมของผู้หญิงไว้ แต่ผู้หญิงมีความสามารถในหน้าที่การงาน และพร้อมที่จะก้าวขึ้นเคียงบ่าเคียงไหล่ผู้ชาย

คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่เป็นคุณสมบัติตรงกันระหว่างโบตัน กับตัวละครหญิงของเธอก็คือ ความสามารถในการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดเป็นลูกสาวในครอบครัวคนจีนของโบตัน แม้ว่าบิดามารดาของเธอจะไม่ถึงกับกีดกันในเรื่องของการศึกษา แต่ก็ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของลูกเท่าที่ควร ดังเช่นครอบครัวคนจีนทั่วไป แต่ด้วยความเป็นคนหัวดี เรียนหนังสือเก่ง ทำให้โบตันมีโอกาสศึกษาต่อจนจบระดับชั้นอุดมศึกษา ดังที่โบตันเล่าว่า “ว่ากันที่จริง พ่อแม่ก็ไม่ได้สั่งให้เรียนนะ คือคนจีนนี่ จบ ป.4 เขาก็ให้ออกแล้ว ยิ่งลูกผู้หญิงยิ่งไม่ได้เรียนใหญ่ ทีเดียวตอนเด็กๆ ฉันเรียนหนังสือเก่งมหาศาลคือเก่งมาก เป็นคนสมองดี ทั่งๆ ที่ไม่เคยตั้งใจเรียน” (จิราภรณ์ เจริญเดช. 2532 : 54) ดังนั้น เมื่อมารดาพาไปลาออกเมื่อจบการศึกษาประถม 4 เพื่อที่จะให้ตัวเธอออกไปหัดเรียงพลูและทำสวน ครูใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของโรงเรียนจึงขอให้เรียนต่อไปโดยยกเว้นค่าเล่าเรียนให้เป็นกรณีพิเศษ

โบตันถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของการเป็นลูกสาวในครอบครัวซึ่งบิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา โดยเสนอภาพของตัวละครหญิงที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบการศึกษา แต่กลับต้องออกมาทำงานเพื่อหาเงินไปช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว ในนวนิยายหลายเรื่อง เช่น

แก้ว ในเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* เป็นลูกสาวในครอบครัวยากจน พ่อแม่มีลูกหลายคน แม้จะอยากเรียนหนังสือเพียงใด แต่แม่ก็ไม่มีเงินส่งเสียให้แก้วได้มีโอกาสเรียนหนังสือต่อ แม่จึงพาแก้วไปขอลาออกจากโรงเรียนและนำตัวไปเป็นคนรับใช้ทำงานบ้านเจ้าหน้าที่แม่ไปกู้ยืมเงินมา

บุญรอด ในเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด แม้จะเป็นคนที่ “เรียนเก่ง แจ่มใส” (สุภา สิริสิงห. 2525 : 20) แต่เมื่อพ่อตาย นาล่มสองปีติดกัน ครอบครัวขาดเงิน บุญรอดก็ต้องออกจากโรงเรียนเพื่อไปเป็นลูกจ้างล้างจานในตลาด

จัตตาพิส ในเรื่อง บัวแสงน้ำ อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีอาชีพค้าขาย เธอต้องลาออกจากโรงเรียนเพราะพ่อแม่เห็นว่าเป็นเพียงลูกสาว ไม่มีโอกาสได้เป็นผู้สืบตระกูล และให้เธอมาช่วยขายข้าวขาหมูตั้งแต่เล็ก ในขณะที่พี่ชายและน้องชายได้เรียนหนังสือต่อไป

แป้ม ในเรื่อง แก้วตาดวงใจ ครอบครัวของเธอมิบัติที่ขาดความรับผิดชอบ เลิกกับมารดาของเธอไปมีภรรยาใหม่และทิ้งภาระในการส่งเสียเลี้ยงดูบุตร 2 คนคือเธอและน้องชายไว้ที่มารดาของเธอ แป้มจึงต้องลาออกจากโรงเรียนเพื่อประกอบอาชีพช่วยมารดาหารายได้เข้าครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระให้แก่มารดา และในวันหยุดเธอยังช่วยมารดาทำงานขายอีกแรงหนึ่ง

พนิด ในเรื่อง นวลนางข้างเตียง ต้องลาออกจากโรงเรียนมาขายหมูแทนเตี้ยที่เริ่มป่วยกระเสาะกระแสะ ในขณะที่พี่ชายซึ่งน่าจะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัวมากกว่าเธอซึ่งเป็นน้องสาวก็กลับได้มีโอกาสเรียนต่อในคณะทันตแพทยศาสตร์ ซึ่งค่าหน่วยกิตที่เขาใช้จ่ายในการเรียนนั้นก็มาจากเงินที่พนิดหาได้จากการประกอบอาชีพเป็นแม่ค้าขายหมูนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่ได้รับการส่งเสริมให้เรียนต่อ แต่ยังมีตัวละครหลายตัวที่ตกอยู่ในสภาพยากจนข้นแค้น แต่ก็ใช้ความเพียรพยายามอย่างหนักเพื่อให้ตัวเองมีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อไปจนกระทั่งประสบความสำเร็จ ตัวละครเหล่านี้ได้แก่

แหวววัน จากเรื่อง แหวววัน เป็นลูกสาวชาวสวนเช่นเดียวกับโบตัน แม้บิดามารดาจะไม่เห็นความสำคัญที่ผู้หญิงจะต้องเรียนหนังสือ แต่เธอก็เป็นคนเรียนหนังสือเก่ง มีความอดทน ชีวิตในวัยเด็กของแหวววันนั้นต้องแบ่งให้กับการทำงานสวนพลูที่หนักและน่าเบื่อหน่าย ส่วนการเล่าเรียนนั้นแม้สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่จะไม่เอื้ออำนวย แต่เธอจะต้องเรียนให้ได้ดีเลิศ เพื่อโอกาสในการเรียนต่อในชั้นสูงต่อไป ซึ่งแหวววันก็ทำได้สำเร็จ สามารถเก็บสะสมเงินไปสมัครกวาดวิชาและสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้ จนสามารถเรียนต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี

ออม จากเรื่อง จากฝั่งรัฐฉิน เป็นลูกคนรับจ้างเชือดไก่ขายในตลาด เธอต้องตื่นแต่เช้าเพื่อช่วยมารดาทำงานเชือดไก่มาตั้งแต่ยังเล็ก แม้จะเหน็ดเหนื่อยกับภาระการงานที่หนักเกินวัย แต่เธอก็ไม่ได้ทอดทิ้งการเรียน กลับมุ่งมั่นฝ่าฟันจนสามารถสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยในคณะแพทยศาสตร์ได้

เพียงออ จากเรื่อง เหนือพื้นพสุธา เป็นลูกกำพร้าที่อาศัยอยู่กับลุงและป้าซึ่งใช้งานเธอเยี่ยงทาส แต่ด้วยความพยายามในการเล่าเรียน ทำให้เธอพ้นสภาพจากการถูกกดขี่และสามารถมีหน้าที่การงานที่ดีเป็นที่พึงของตนเองได้ในที่สุด

แป้ม จากเรื่อง *แก้วตาดวงใจ* แม้ว่าเธอจะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในมหาวิทยาลัยปิด ซึ่งเป็นความใฝ่ฝันของเด็กสาวที่เพิ่งจบมัธยมศึกษาตอนปลายทุกคน แต่เธอก็ได้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเปิดเพื่อหวังได้ปริญญาและวิชาความรู้ไปยกระดับหน้าที่การงาน เพื่อฐานะความเป็นอยู่ของเธอจะได้ดีขึ้น

พนิต จากเรื่อง *นวนางข้างเตียง* แม้จะต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปซื้อคอกหมูขายที่ตลาดทุกวัน แต่เธอก็ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพ อ่านหนังสือจนเรียนจบมหาวิทยาลัยเปิดได้รับปริญญาถึง 2 ปริญญา

ชีวิตการศึกษาของโบตันไม่ใช่ได้มาด้วยความสบาย นอกจากจะต้องเหนื่อยยากในการช่วยบิดามารดาทำงานแล้ว บ้านที่อาศัยอยู่ในสมัยเด็กที่ธนบุรีในสมัยนั้นถือว่าเป็นย่านชานเมือง ซึ่งการเดินทางไปโรงเรียนเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก หากไม่มีความเพียรพยายามและความอดทนเพียงพอ ก็คงล้มเลิกการเรียนได้ง่ายๆ ดังที่เธอให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเดินทางไปโรงเรียนของเธอในแต่ละวันว่า

ตอนเด็กๆ นี่ไม่เคยมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะมันไม่มีเวลา เพราะเราเรียนโรงเรียนใกล้บ้าน เราก็ต้องช่วยทำสวนเท่าที่เด็กจะทำได้ พอออกไปเรียนเตรียมฯ ก็ต้องเดินไปกลับอีกวันละ 6 กิโลเมตร ขึ้นรถเมล์อีก 2 ทอด ออกจากบ้านตั้งแต่ยังไม่สว่าง ตื่นตี 4 หุงข้าวทำกับข้าวกินเอง ยังไม่ทันสว่างเราก็ต้องไปแล้ว ไม่งั้นไปไม่ทันเพราะรถติดมาก มหาวิทยาลัยเข้า 8 โมงนะ สมัยนั้นเรียนเป็นเวลา ไม่มีลงหน่วยกิตอย่างสมัยนี้ เขายังบังคับคุณเรียน 8 โมงถึง 4 โมงเย็นหรือ 5 โมงเย็น ไม่มีชั่วโมงว่างเลย นอกจากเบรค 20 นาทีตอน 11 โมง คุณต้องเรียนอย่างมนุษย์ที่อิ๊ดเต็มที

(จิราภรณ์ เจริญเดช. 2532 : 58-59)

เมื่อเปรียบเทียบความยากลำบาก ในการไปเรียนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาของโบตัน กับชีวิตของแหว่วันแล้วจะพบว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก ดังบทบรรยายการเดินทางของแหว่วันว่า

หล่อนต้องเดินจากบ้านไปลงเรือระยะเวลาเดินสิบห้านาที นั่งเรืออีกเกือบครึ่งชั่วโมงมาขึ้นปากคลองตลาดแล้วนั่งรถเมล์ต่อไปลงหน้าโรงเรียน เวลาเดินทางชั่วโมงเศษ บางวันรถติดอาจถึงสองชั่วโมง นำขึ้นว่าเวลาสองชั่วโมงนั้นหลายคนขับรถจากกรุงเทพฯ ไปบางแสนได้สบายๆ แหววนต้องลุกขึ้นตั้งแต่ตีสี่ครึ่ง หุงข้าว ออกไปวิดน้ำพลูสามรุ่ง ที่เหลือทิ้งไว้

ให้พ่อกับน้องชายทำกันเอง กลับบ้านกินข้าวเข้าไปเรียน แว่ววันออกจากบ้านหกโมงครึ่ง ถึงโรงเรียนแปดโมงเกือบครึ่งทุกวัน

“มาทันก็ดีแล้วละ” แว่ววันคิด ยืนกลับไปถึงบ้านกินข้าวกินปลาแล้วอาจช่วยแม่ทำงานบางอย่างหรือทำการบ้านแล้วนอน พ่อแม่นอนหัวค่ำมาก แว่ววันคนเดียวจุดตะเกียงดวงเล็กอยู่จนตีประมาณห้าทุ่ม

(สุภา สิริสิงห. 2520 : 80-81)

การดำเนินชีวิตของโต้นมีอิทธิพลต่องานเขียนเป็นอย่างมาก เพราะจากประสบการณ์ที่ได้รับสอนให้โต้นรู้ว่า ไม่มีสิ่งใดได้มาอย่างง่ายๆ โดยไม่ได้ใช้ความเพียรพยายาม และสิ่งที่ได้รับนั้นมาจากการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งนับว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญเบื้องต้นสำหรับการเรียกร้อยสัทธิเพื่อผู้หญิง เพราะก่อนที่จะได้มาซึ่งสัทธิ ผู้หญิงควรตระหนักในความสามารถที่มีอยู่ในตัวเองเสียก่อน และโต้นก็ได้้นำประสบการณ์ดังกล่าวนี้มาถ่ายทอดในผลงานนวนิยายของเธอ

1.2 การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมชาวจีนซึ่งให้ความสำคัญสูงสุดกับลูกชาย

ประสบการณ์ชีวิตอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้โต้นนำเสนอแนวคิดสิทธิสตรี เกิดจากการใช้ชีวิตในกลุ่มสังคมชาวจีน ซึ่งเป็นสังคมที่ยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่ กล่าวคือ จากชีวิตในวัยเด็กของโต้นซึ่งอยู่ในครอบครัวชาวจีน บิดาของโต้นเป็นจีนแต่จีว เกิดที่ประเทศจีน ส่วนมารดาเป็นลูกจีนที่เกิดในไทยแต่ไปโตที่จีนก่อนจะกลับเมืองไทยมาอีกครั้ง ดังนั้นสังคมที่แวดล้อมในวัยเด็กของโต้นตลอดมาก็คือ ชุมชนของคนจีนเป็นส่วนใหญ่ โต้นเล่าถึงบิดาของตนเองว่า “พ่อนี้ดีมาก ค่าอยู่ท้ายสวน หัวสวนยังไต่ยีนเลย คนจีนนั้นผู้ชายเป็นใหญ่ในบ้าน” (จิราภรณ์ เจริญเดช. 2532 : 57)

จากค่านิยมของสังคมที่เธอประสบมาโดยตรง แม้จะไม่ปรากฏเด่นชัดนักว่า ในครอบครัวของโต้นนั้นเลี้ยงดูลูกชายและลูกสาวอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่ แต่จากการสร้างตัวละครหญิงที่อยู่ในครอบครัวคนจีนหลายต่อหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นว่า ประสบการณ์ตรงที่โต้นพบมานั้นมีอิทธิพลต่อแนวคิดสิทธิสตรีของโต้นเป็นอย่างมาก เพราะตัวละครลูกสาวจีนแทบทุกตัวต่างก็ได้รับผลกระทบจากค่านิยมชายเป็นใหญ่กันถ้วนหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดาของตัวละครเหล่านั้นจะยกย่องเทิดทูนลูกชายว่าเหนือกว่าลูกสาว ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติและการจำกัดสิทธิในเรื่องต่างๆ ของลูกสาว ทั้งเรื่องการเรียน การเลือกคู่ครอง หรือการใช้ชีวิตส่วนตัว ตลอดจนการกดขี่ลูกสาวให้เป็นเพียงทาสรับใช้คนในบ้าน ซึ่งโต้นได้เสนอภาพของตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวนี้อย่างละเอียด

เหตุใดครอบครัวจีนจึงยกย่องลูกชาย โบตันได้ให้คำตอบว่า เพราะวัฒนธรรมจีนจะนับการ “สืบสกุล” ที่ลูกชาย ครอบครัวใดที่มีลูกชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าลูกชายเป็นคนโต ครอบครัวนั้นก็เจริญ ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวใดที่ไม่มีลูกชายมีแต่เพียงลูกสาว ก็ถือว่าเป็นความเสื่อมเสียต่อวงศ์ตระกูล ทำให้บิดามารดาเกิดความอับอายขายหน้า และมีความเชื่อว่าจะทำให้ตระกูลต้องสูญสิ้นเพราะไม่มีผู้สืบแซ่ เพราะลูกสาวนั้นเมื่อแต่งงานก็ต้องไปใช้สกุลของสามี

นอกจากนั้น คนจีนยังถือว่าผู้ชายมีความสามารถมากกว่าผู้หญิง เพราะมีความเป็นผู้นำมากกว่า และเป็นผู้ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้น ตัวละครลูกสาวจีนในนวนิยายของโบตันจึงได้รับผลกระทบจากค่านิยมนี้ หนักบ้าง เบาบ้าง แล้วแต่ระดับความยึดมั่นถือมั่นของบิดามารดานั่นเอง

ค่านิยมที่นับถือชายเป็นใหญ่ของชาวจีนนี้ เป็นไปตามประเพณีจีนโบราณ โดยเฉพาะลัทธิขงจื้อซึ่งเป็นลัทธิที่มีอิทธิพลสูงสุดของจีนได้สอนหญิงจีนให้มีชีวิตเพื่อพ่อแม่ สามี และลูก (รัชนีกร เศรษฐรัฐ. 2532 : 102) คำสอนนี้ตกทอดมาอย่างสมัยปัจจุบัน ในครอบครัวจีนที่ยึดถือประเพณีโบราณก็จะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โบตันซึ่งอยู่ในครอบครัวคนจีนก็คงจะให้เห็นวิธีการที่ครอบครัวจีนปฏิบัติต่อผู้เป็นลูกสาวอย่างไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดความฝังใจต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยมนี้ จึงได้นำเสนอในนวนิยายหลายเรื่อง

ในเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเชื่อของคนจีนในเมืองไทย โบตันนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตและค่านิยมของชาวจีนในเมืองไทยไว้มาก โดยเฉพาะเรื่องของการให้ความสำคัญแก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ที่น่าสังเกตคือ เมื่อต้นสว่างอุซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายเดินทางมาจากเมืองจีน และได้เห็นการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายในครอบครัวของนายจ้างซึ่งเป็นครอบครัวจีนในไทย เขาเกิดความรู้สึกไม่คิดต่อการปฏิบัติเช่นนี้ ดังเช่นการให้ผู้หญิงรับประทานอาหารทีหลังผู้ชาย แม้ชายผู้นั้นจะอยู่ในฐานะลูกจ้างก็ตาม หรือการกีดกันไม่ให้ลูกสาวได้เรียนหนังสือ เพราะเห็นว่าเรื่องการเรียนรู้หนังสือนั้นเป็นไปเพื่อการงานซึ่งเป็นหน้าที่ของลูกชายไม่ใช่ลูกสาว เป็นต้น การที่โบตันเสนอให้ต้นสว่างอุซึ่งเป็นคนจีนแท้ๆ ที่เพิ่งเดินทางมาถึงเมืองไทยเกิดความรู้สึกแปลกใจกับธรรมเนียมนี้ และได้แสดงทัศนะไม่เห็นด้วยหลายประการ สะท้อนให้เห็นว่า โบตันได้นำวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของครอบครัวจีนในเมืองไทยที่เธอได้สัมผัสอยู่ตลอดเวลามาถ่ายทอดลงในนวนิยายของตนเอง

นอกจากนี้ โบตันยังได้สอดแทรกธรรมเนียมปฏิบัติอีกหลายอย่างในครอบครัวจีน เกี่ยวกับการยกย่องลูกชาย เช่น ประเพณีการติดแขนไว้ทุกข์ให้กับผู้มีพระคุณที่ล่วงลับ ถ้าเป็นชายจะติดแขนไว้ทุกข์ที่ข้างซ้าย ถ้าเป็นหญิงติดข้างขวา เพราะจีนถือว่าแขนซ้ายมีศักดิ์สูงกว่าข้างขวา เป็นต้น ถ้าโบตันไม่เห็นว่าเป็นเรื่องการเหยียดหยามลูกสาวและเทิดทูนลูกชายในครอบครัวคนจีนนั้น เป็นเรื่อง

สำคัญ โบตันก็อาจมองข้ามไป และจะไม่นำมาเสนอให้ผู้อ่านตระหนักถึงสภาพที่ไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นนี้

นอกจากนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* โบตันยังได้นำเสนอภาพของครอบครัวจีนไว้ในนวนิยายเรื่องอื่นๆ อีกได้แก่ *ไฟต้องลม ก่อนสายหมอกเดือน บัวแสงน้ำ ตะวันชิงพลบ เกิดแต่ ตม นวลนางข้างเขียง* ซึ่งการบรรยายภาพวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของครอบครัวชาวจีนที่โบตันถ่ายทอดลงในงานประพันธ์นั้น มีความชัดเจน โดยเฉพาะทัศนคติของตัวละครเกี่ยวกับเรื่องหญิงค้อยกว่าชายที่พ่อแม่มีต่อลูกสาวนั้น โบตันนำเสนออย่างละเอียด

ตัวอย่างบทสนทนาที่แสดงค่านิยมที่ยกย่องลูกชาย ใน *บัวแสงน้ำ*

“เขาเป็นลูกชาย คนโตด้วย ต้องสืบตระกูล แกเป็นผู้หญิง อีกหน่อยก็ไปเป็นคนของแซ่อื่น ตอนนี่ควรช่วยทำงานแทนคุณพ่อแม่ก่อนสิ”

“หลิไม่แต่งงานไปเป็นคนของแซ่อื่นก็ได้ แต่ขอเรียนหนังสือ แล้วก็ช่วยงานทางบ้านไปเรื่อยๆ”

“ไม่ได้ாயเขา อยู่เป็นสาวแก่คาประคูบ้าน” แม่ยืนยัน พ่อก็ยืนยัน

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 45)

ตัวอย่างบทสนทนาที่แสดงความต้องการแต่ลูกชายไว้สืบสกุล ใน *ก่อนสายหมอกเดือน*

“ทำไมอาคุณมันไม่กลับจากเมืองนอกเสียที นี่ข้ามีหลานก็คนแล้ว มันน้อยนัก ลูกชายแค่สอง คนหนึ่งก็มีแต่ลูกสาว มีหลานชายสาม สมควรมีหลานเต็มเมือง นี่เห็นแค่สองคนของอาองคนหนึ่ง ของอาเพ็งคนหนึ่ง นี่จะให้ตระกูลมันถูกรัง มีรุ่นนี้แค่สองคน ทำไมไม่มีเยอะๆ”

(สุภา สิริสิงห. 2530 : 356)

2. สภาพสังคมไทย

การศึกษาอิทธิพลที่สังคมมีต่อนวนิยาย นับเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนวนิยายย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างแยกไม่ออก รื่นฤทัย สัจพันธ์กล่าวว่า ผู้เขียนนวนิยายกระทำบทบาทพร้อมๆ กันอยู่ 2 ประการคือ ในฐานะผู้ผลิตวรรณกรรม และในฐานะหน่วยหนึ่งของสังคม

ดังนั้นนวนิยายจึงมีเนื้อหาสาระและความคิดที่คู่ขนานมาจากสังคมนั่นเอง (رينฤทัย สัจจพันธุ์. 2526 : 51)

เนื่องจากผู้เขียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ดังนั้น สภาพสังคมที่แวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหาและแนวความคิดของผู้เขียนไปโดยปริยาย นอกจากนี้นวนิยายยังเป็นสื่อที่ผู้เขียนต้องการส่งสารและความคิดบางประการที่อยู่ในใจออกไปสู่สังคม ซึ่งสารที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอนั้นอาจคล้ายตาม หรือขัดแย้งต่อความคิดของสังคมส่วนใหญ่ก็ได้

เมื่อสังคมเป็น “วัตถุคิบบ” ให้ผู้สร้างวรรณกรรมหยิบยกนำมาเป็นเนื้อหาในนวนิยาย โบตันก็ได้้นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมมาถ่ายทอดสู่ผลงานนวนิยายของตนเองเช่นกัน สภาพสังคมที่เป็นที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีของโบตันมีดังนี้

- 2.1 สถานภาพของสตรีในสังคมไทย
- 2.2 การเรียกร้องสิทธิสตรี และการประกาศปีสตรีสากล
- 2.3 สภาพบรรยากาศของวรรณกรรมไทย

2.1 สถานภาพของสตรีในสังคมไทย

แต่เดิมา สังคมไทยให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในอดีตผู้หญิงมีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ชายมาก จนมีคำพังเพยเปรียบเทียบกับว่า “ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน” แม้ว่าความคิดของสังคมไทยดังกล่าวนี้จะค่อยๆ คลี่คลายขยายตัวเปลี่ยนแปลงเป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้หญิงมากขึ้นกว่าเดิม จนดูเหมือนว่าผู้หญิงไทยไม่มีปัญหาในเรื่องสิทธิสตรี สมศรี สุกมลนันท์ (2532 : 114) ตั้งข้อสังเกตว่า ในการประชุมใหญ่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมา ได้มีการทำรายงานเรื่องของสิทธิสตรีในประเทศต่างๆ แต่กลับไม่มีรายงานเรื่องสิทธิสตรีในประเทศไทย สาเหตุที่ไม่มีรายงาน เพราะความเชื่อว่าประเทศไทยไม่มีปัญหาเรื่องสิทธิสตรี แต่ความเชื่อนี้เป็นเพียงภาพลวงตา เพราะในทางปฏิบัติ ผู้หญิงไทยยังคงได้รับสิทธิที่ไม่เท่าเทียมชาย เพราะค่านิยมที่เห็นความสำคัญของชายมากกว่าหญิงยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยจนกระทั่งบัดนี้ โอกาสทางสังคมของผู้หญิงไทยยังน้อยอยู่ ดังเช่นที่หญิงไทยหลายคนซึ่งมีบทบาททางสังคมเช่นเดียวกับผู้ชายต้องพบกับปัญหาหลายประการ

ตัวอย่างต่อไปนี้ เป็นคำบอกเล่าของผู้หญิงไทยคนหนึ่งซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ในการประชุมเรื่องสถานภาพสตรีไทยในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2534 เธอได้เล่าถึงประสบการณ์การทำงานของเธอและทัศนคติของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ยอมรับให้ผู้หญิงเป็นผู้นำว่า

จากประสบการณ์ที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน และปี 2520 เคยเป็นวิทยากรอบรม และมีโอกาสออกไปขายแคน คลุกคลีกับทหารมากที่สุด ฉะนั้นได้พบปะกับผู้ชายในหลายวงการอาชีพ พวกเขามองฉันทันเหมือนกับว่า ผู้หญิงคนนี้น่าแปลกหรืออย่างไร ทำไมออกมาทำงานนอกบ้าน เราต้องใช้เวลาพิสูจน์ตัวเราเองนานพอสมควรว่า เรามีทัศนคติและความต้องการอย่างไร และมีความสามารถอย่างไร พอก้าวมาเป็นผู้ใหญ่บ้านก็ต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ต่อสู้กับความคิขของผู้ชายบางคน บางกลุ่มที่ใจแคบ พอฉันทันเสนออะไรไปเขาก็มักจะคิดว่าเป็นความคิขของผู้หญิง ถ้าทำตามก็เท่ากับตามกันผู้หญิงนะ โดยไม่มองหลักการและเหตุผลที่แท้จริงว่าอยู่ตรงไหน

(สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. 2535 : 19)

ด้วยสถานภาพของผู้หญิงไทยที่ยังไม่เท่าเทียมกับผู้ชายไทยนี้เอง ที่บัณฑิตได้จำลองภาพความเหลื่อมล้ำทางเพศที่ผู้หญิงไทยได้รับไว้ในนวนิยาย อย่างน้อยก็เพื่อให้สังคมได้ตระหนักว่า ผู้หญิงก็เป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการยอมรับจากสังคมเช่นเดียวกับผู้ชาย ดังที่เธอกล่าวถึงการสร้างงานของเธอว่า “แฟนนักอ่านประจำส่วนหนึ่งก็เป็นเพศชาย ซึ่งบางเรื่องก็ตั้งใจที่จะเขียนเพื่อให้ผู้ชายอ่านมากกว่า เพื่อจะได้สร้างผลสะท้อนทางด้านจิตใจให้เขาได้บ้างในเรื่องการเอาใจเอาเปรียบทางเพศ” (ขวัญเรือน : ธันวาคม 2531)

นวนิยายทุกเรื่องที่เขียน บัณฑิตนำมาจากสภาพที่เกิดขึ้นจริงในสังคม กิตติยาดี เกษมสันต์ (2535) ผู้วิจัยเรื่องสำนึกในนวนิยายของบัณฑิตกล่าวว่า นวนิยายของบัณฑิตได้นำเสนอภาพชีวิตมนุษย์ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งบัณฑิตเองได้ประกาศเจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่า เธอต้องการเขียนงานที่สะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคม แม้ว่าบางครั้งดูเหมือนว่าความจริงในสังคมที่เธอนำเสนอเลวร้ายเกินกว่าที่จะเป็นจริงได้ในสังคมไทย บัณฑิตยืนยันว่า “ฉันทันเขียนเพียงครั้งเดียวเท่านั้นนะ ชีวิตจริงมันเลวร้ายกว่าที่เราคิดมาก” (รักลูก : พฤษภาคม 2532)

ตัวละครหญิงในนวนิยายของบัณฑิต เป็นตัวละครที่สร้างขึ้นจากชีวิตของผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งต้องดิ้นรนต่อสู้ในยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม บัณฑิตนำแบบอย่างชีวิตที่มีอยู่จริงของผู้หญิงไทยมานำเสนอ

ดังตัวอย่างของ บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บัณฑิตผูกเรื่องให้บุญรอดเป็นผู้หญิงจี้ร้ว ได้สามีเป็นชาวอเมริกัน เธอต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาภายนอก ได้แก่ การได้รับคำดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นเมียเช่า ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาภายในตัวบุญรอดเอง ได้แก่ การถูกเอาใจเอาเปรียบจากมารดาและพี่ชายน้องชาย การถูกเอาใจเอาเปรียบทางเพศ แต่บุญรอดก็ต่อสู้จนประสบความสำเร็จในชีวิต

ชีวิตของบุญรอด มาจากชีวิตจริงของเมียเช่าคนหนึ่ง ซึ่งโต้นประทับใจและนิยมนับถือ วิถีชีวิตของเธอมากจนนำเรื่องราวของผู้หญิงคนนี้มาปรุงแต่งนวนิยาย ดังที่โต้นเล่าว่า

ประทับใจเค้ามากเลยว่ามีน้ำใจ เป็นคนมีความคิด ... นับถือเขามากในความคิดเรื่อง อุปการะญาติ ไร่ละ สามีเค้ามีเงินเดือนเป็นแสน แต่เค้าไม่มีหรอกที่จะส่งเงินมาให้ที่เป็น หมั้น ส่งมาเดี๋ยวกี่หมัด ไร่หมี้ย เค้าซื้อที่สร้างบ้านให้ ซื้อเครื่องให้ ให้ทำโรงกลึง พ่อแม่ยัง อยกอยู่บ้านนอกก็ซื้อที่ให้...นับถือมันสมองของเขา เรามองคนกันที่ภายนอกมากเกินไป เห็นแก่ค่าๆ เมียช่งเมียเช่า ทุ่งกระโปรงแดงๆ แต่งหน้าแต่งตา ไปมองว่าแกเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่เกี้ยว คนอื่นทำได้อย่างแกหรือเปล่า”

(ถนนวนิยาย : มีนาคม 2527)

การที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะมีอาชีพใด ไม่ใช่เรื่องสำคัญ แม้จะเป็นอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ แต่ถ้าผู้หญิงคนนั้นมีความคิดความอ่าน และมีความสร้างสรรค์ ผู้หญิงคนนั้นก็ควรได้รับคำชมเชย มากกว่าได้รับคำตำหนิ แต่เพราะคนในสังคมยังตัดสินผู้หญิงจากค่านิยมเดิม เมื่อเห็นว่าเมียอาชีพเมียเช่าสังคมก็ตัดสินว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ทั้งๆ ที่น่าจะมองให้ลึกไปกว่าภาพที่เห็นเพียงผิวเผินภายนอก

โต้นตระหนักถึงความคิดของสังคมส่วนใหญ่เกี่ยวกับผู้หญิงเหล่านี้ จึงได้นำภาพของผู้หญิงสร้างสรรค์ในทัศนะของตนเองมานำเสนอไว้ในนวนิยาย ดังที่เธอได้เขียนคำอุทิศนวนิยายเรื่องนี้ไว้ในหน้าแรกของหนังสือว่า “ขออุทิศเรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด แก่ผู้หญิงสร้างสรรค์ทุกคน ที่เป็นผู้หญิงสร้างสรรค์ด้วยหัวใจแท้จริง” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 5)

เมื่อโต้นนำเรื่องราวที่เห็นมาผูกเป็นนวนิยาย แต่ด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ เธอจึงนำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในสังคมไทยมาแทรกไว้ในเนื้อหาได้อย่างแนบเนียน ทุกปัญหาที่โต้นนำมาเสนอเป็นปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงไทยมานาน และยังคงเกิดต่อไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ ปัญหาการกดขี่สตรีเพศ ปัญหาการเหยียดหยามดูถูกเพศหญิง ปัญหาการไม่ยอมรับบทบาทของผู้หญิงในการทำหน้าที่อื่นนอกเหนือจากบทบาทของเมียและแม่ ปัญหาการมองผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องบำบัดความใคร่ปัญหาโสเภณี หรือแม้กระทั่งปัญหาโรคเอดส์ซึ่งเกิดกับสตรีอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพเป็นหญิงบริการ โต้นได้นำปัญหาเหล่านี้มาถ่ายทอดไว้อย่างละเอียดในนวนิยาย เช่น

ปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ โต้นนำมาเสนอไว้ในนวนิยายเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด จากพงศูติน

ปัญหาการกดขี่สตรีเพศ โบตันนำมาเสนอไว้ในนวนิยายเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว ลูกแม่ ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุตรอด ก่อนสายหมอกเดือน บัวเลี้ยงน้ำ เกิดแต่ลม*

ปัญหาการเหยียดหยามลูกเพศหญิง โบตันนำมาเสนอไว้ในนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย ความสมหวังของแก้ว แว่ววัน ดอกไม้ริมทาง จันทรข้างแรม บัวเลี้ยงน้ำ นวลนางข้างเจียง*

ปัญหาการไม่ยอมรับบทบาทของผู้หญิงในการทำหน้าที่อื่นนอกเหนือจากเมียและแม่ ได้แก่เรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย ก่อนสายหมอกเดือน ตะวันชิงพลบ คู่ยาก*

ปัญหาการมองผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องบำบัดความใคร่ โบตันนำมาเสนอไว้ในนวนิยายเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุตรอด จันทรข้างแรม*

ปัญหาโสเภณี โบตันนำมาเสนอไว้ในนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุตรอด เกิดแต่ลม* โดยเฉพาะในนวนิยายเรื่อง *เกิดแต่ลม* โบตันนำปัญหาโรคเอดส์ที่เกิดกับผู้หญิงอาชีพบริการมานำเสนอด้วย

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ในบทที่ 4 เรื่องบทบาทที่นวนิยายของโบตันมีต่อการสะท้อนปัญหาสิทธิสตรี

2.2 การเรียกร้องสิทธิสตรี และการประกาศปีสตรีสากล

กระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีเริ่มปรากฏขึ้นในสังคมไทยเมื่อไม่นานมานี้ ก่อนหน้านั้นแนวคิดการเรียกร้องสิทธิสตรี ได้ก่อกำเนิดขึ้นในแถบประเทศทางยุโรปตะวันตก กล่าวคือ ผู้หญิงเริ่มพูดถึงปัญหาของตัวเอง เช่น ผู้หญิงควรจะมียบทบาทอื่นๆ ทางสังคมนอกเหนือจากบทบาทภายในบ้านหรือไม่ เพราะเป็นเวลานานที่ผู้หญิงถูกกำหนดให้มียบทบาทอยู่เพียงแต่ภายในบ้านเท่านั้นราวศตวรรษที่ 18 และ 19 ในสังคมตะวันตก มีการพูดถึงปัญหานี้จากจุดยืนของสิทธิผู้หญิงในฐานะที่เป็นมนุษย์และพึงได้รับการปฏิบัติต่ออย่างสมศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งเพิ่งเริ่มก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการปฏิวัติอุตสาหกรรม ความคิดแบบมนุษยนิยมทำให้เกิดความตื่นตัวทางปัญญา ซึ่งเน้นหลักเหตุผล เสรีภาพ และความเสมอภาค

การเรียกร้องสิทธิเสมอภาคสำหรับผู้หญิงปรากฏเป็นครั้งแรกในระหว่างการปฏิวัติของฝรั่งเศส ในช่วง ค.ศ. 1789 - 1830 (พ.ศ. 2532 - 2573) ในปี ค.ศ. 1789 ซึ่งเป็นปีที่มีการอ่านคำประกาศสิทธิมนุษยชนในสมัชชาแห่งชาติ โอแลมปี เดอ กูจ หญิงสาวในครอบครัวคนขายเนื้อทางตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศสได้ลุกขึ้นประกาศ "สิทธิสตรี 17 ข้อ" เรียกร้องสิทธิเสมอภาคให้แก่สตรีในเรื่องต่างๆ เธอกล่าวว่า ถ้าผู้หญิงมี "สิทธิ" ที่จะถูกประหารด้วยกิโยตินทัดเทียมชาย เธอก็

จะต้องมีสิทธิมีเสียงในทางการเมืองด้วยเช่นกัน แต่ในที่สุด ในปี ค.ศ. 1793 โอแลมป์ เดอ กูจ ถูกประหารชีวิตด้วยกิโยตินในความคิดที่ว่าละเลยคุณธรรมที่เพศหญิงควรจะมี (อมรสิริ สันห์ สุรติกุล และ จีรติ คิงศภักย์. 2526 : 17)

นับแต่นั้นมา กระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีก็ค่อยๆ ลุกلامขยายตัวจนกลายเป็นขบวนการไปทั่วยุโรปและอเมริกา เรียกว่าขบวนการเฟมินิสต์ (Feminist Movement)

ในส่วนของประเทศไทย กระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีก็ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณช่วงปี พ.ศ. 2398 - 2475 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศมีการพัฒนาเลียนแบบตะวันตกเนื่องจากกระแสทุนนิยมได้เริ่มต้นขึ้น ประเทศไทยเริ่มเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับการศึกษา จากเดิมที่การศึกษาจะเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับผู้หญิงโดยหมอสอนศาสนาแห่มโคล มิซชันนารีชาวอเมริกันเมื่อปี พ.ศ. 2411

ผู้หญิงไทยคนแรกที่ได้เรียกร้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของตนเองในฐานะความเป็นคนก็คือหญิงชาวบ้าน 2 คนคือ อำแดงเหมือนและอำแดงจั่นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การต่อสู้ของหญิงทั้งสองนี้ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมที่หญิงได้รับในระบบชายเป็นใหญ่ และโปรดให้มีการแก้ไขกฎหมายลักพาเมื่อปี พ.ศ. 2408 ให้สิทธิในการเลือกคู่ครองแก่หญิง และกฎหมายศัวยายเมีย บิดามารดาขายบุตรในปี พ.ศ. 2411 เพราะทรงเห็นว่ากฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้หญิงนี้ทำให้ “ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน” (ศิริพร สะโครบานีค. 2526 : 29)

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีของหญิงไทยเริ่มเป็นรูปร่างอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการออกหนังสือพิมพ์สำหรับสตรีหลายฉบับเพื่อเสนอทัศนะใหม่เกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพของสตรี เช่น กุลสตรี หญิงไทย สตรีนิพนธ์ สตรีศัพท์ และ สยามยุพดี เป็นต้น และภายหลังช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการจัดตั้งองค์กรสตรีขึ้นเป็นแห่งแรก ชื่อว่า สมาคมสตรีไทยแห่งกรุงสยาม วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสมาคมข้อหนึ่งระบุว่า “ช่วยเหลือและส่งเสริมสมาชิกผู้มีอาชีพเป็นกรรมกรสตรี” ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นขององค์กรพัฒนาสตรีอีกหลายแห่งในปัจจุบัน เช่น มูลนิธิเพื่อนหญิง และ ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี เป็นต้น

กระแสการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกันของสตรีได้รับการขานรับจากสังคมในวงกว้างและต่อเนื่อง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2518 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติประกาศให้เป็นปีสตรีสากล และประกาศให้ช่วง พ.ศ. 2519 - 2528 เป็น “ทศวรรษสตรีของสหประชาชาติ ความเสมอภาค การพัฒนา และสันติภาพ” ได้มีการรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ” โดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2522 กล่าวได้ว่าอนุสัญญานี้

เป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิสตรีฉบับแรกของโลก โดยมีผลบังคับใช้เมื่อ พ.ศ. 2524 ซึ่งในส่วนของประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิกได้ให้การรับรองด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะยังมีข้อสงวนอยู่บางประการ ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “การแบ่งแยกทางเพศต่อสตรีถือเป็นการละเมิดหลักความเสมอภาคทางด้านสิทธิ และความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์” (วิชามหาคุณ. 2538 : 30)

ความตื่นตัวเรื่องของการเรียกร้องสิทธิสตรีของสังคมไทย และการประกาศปีสตรีสากลได้เป็นแรงกระตุ้นให้แก่โบตันในการผลิตงานที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคของผู้หญิงตลอดจนการเรียกร้องให้มีการทบทวนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงที่เท่าเทียมกัน ช่วงระยะเวลาของการเริ่มสร้างงานวรรณกรรมของโบตัน กับช่วงเวลาที่กระแสสังคมเริ่มมีความตื่นตัวเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี

แม้ว่านวนิยายช่วงแรกๆ ของโบตันเมื่อประมาณ พ.ศ. 2509 จนถึงปี 2511 จะยังไม่แสดงแนวคิดสิทธิสตรีอย่างเด่นชัด แต่ในช่วง พ.ศ. 2512 นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* ซึ่งมีเนื้อหาสะท้อนภาพชุมชนชาวจีนในเมืองไทย โบตันเสนอภาพตัวละครหญิงอย่างอึ้งบ๊วย ซึ่งมีลักษณะของการต่อสู้เรียกร้องสิทธิสตรีหลายประการ เช่น การเรียกร้องสิทธิการศึกษา และการเรียกร้องบทบาทของสตรีเรื่องการประกอบอาชีพ เป็นต้น นวนิยายเรื่องนี้โบตันนำปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมมานำเสนอด้วย ประเด็นปัญหาที่โบตันนำเสนอในนวนิยายเป็นปัญหาที่นักสิทธิสตรีได้พูดถึง เช่น ปัญหาการไม่ยอมรับบทบาทของผู้หญิงให้ทำงานนอกบ้าน ปัญหาการกีดกันสิทธิสตรีด้านการศึกษา การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ที่สำคัญ โบตันนำเสนอความคิดว่า ความสำเร็จในชีวิตของผู้หญิงไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การแต่งงาน หากอยู่ที่การทำงานและการมีความคิดอิสระเป็นของตนเอง ดังนั้น ตัวละครหญิงของโบตันจึงไม่ได้มุ่งหวังชีวิตอยู่แคมี “ผู้ชายดีๆ” มาขอแต่งงาน แต่เป็นผู้หญิงที่พร้อมจะใช้ชีวิตโสด เพราะเธอเหล่านั้นเชื่อมั่นในพลังความสามารถของตนเอง ซึ่งความคิดเหล่านี้เป็นความคิดของนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีที่พยายามเรียกร้องให้ผู้หญิงหันมาทบทวนบทบาทของตนเอง

หลังนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* โบตันนำปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสตรีมาเสนอเป็นแก่นเรื่อง (Theme) ได้แก่นวนิยายเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* (2514) ซึ่งเป็นนวนิยายที่โบตันกล่าวถึงชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องต่อสู้อยู่ในสังคมของชายเป็นใหญ่ แก้วซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องต้องผจญกับความรุนแรงที่มนุษย์เพศชายได้ปฏิบัติกับผู้หญิง นั่นคือ การถูกข่มขืน ซึ่งโบตันได้บรรยายอารมณ์และความรู้สึกของผู้หญิงไว้อย่างละเอียด

ในระยะเวลาไม่นานต่อจาก *ความสมหวังของแก้ว* โบตันก็ได้สร้างตัวละครหญิงที่เป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในนวนิยายเรื่อง *แหววัน* (2515) ซึ่งบุคลิกของผู้หญิงที่ไม่ยอมจำนนต่อชีวิต

อย่างแหววัน ไม่ได้เป็นผู้หญิงในอุดมคติ แต่เป็นผู้หญิงที่มีเลือดมีเนื้อ และเป็นผู้หญิงที่มีอยู่ในสังคมจริง สภาพปัญหาที่แหววันต้องเผชิญ เป็นปัญหาที่ผู้หญิงทุกคนมีโอกาสต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นการยกย่องลูกชายและเอาเปรียบลูกสาว การมองผู้หญิงและให้คุณค่าของผู้หญิงที่ความสวยงามมากกว่าคุณสมบัติภายใน เป็นต้น

นวนิยายที่ถือได้ว่าเป็นการนำปัญหาสิทธิสตรีมาเสนอไว้อย่างชัดเจนได้แก่ *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* (เริ่มเขียนประมาณปี 2523) นวนิยายเรื่องนี้โบตันเขียนขึ้นภายหลังการประกาศปีสตรีสากลประมาณ 5 ปีเศษ นวนิยายเรื่องนี้สอดคล้องกับกระแสความตื่นตัวของสังคมไทยในเรื่องของการเรียกร้องคุณค่าความเป็นมนุษย์ของสตรีเป็นอย่างยิ่ง

นวนิยายเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* เป็นภาพจำลองของผู้หญิงในสังคมไทย เพราะภาพของสตรีในลักษณะต่างๆ ของสังคมนั้น โบตันได้สะท้อนไว้ในนวนิยายเรื่องนี้แทบจะครบถ้วนและรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาพการทำงานของผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับปัญหานานาชนิด ภาพของเมียเช่าและโสเภณีซึ่งมีที่มาต่างกัน ภาพของแม่ที่ยกย่องลูกชายและเอาเปรียบลูกสาว ภาพความขมขื่นของผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตลอดจนภาพของผู้หญิงที่มีเพียงรูปลักษณ์ภายนอกแต่ขาดสติปัญญา ฯลฯ ภาพของผู้หญิงเหล่านี้เป็นภาพที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย และเป็นหัวข้อถกเถียงของนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี

2.3 สภาพบรรยากาศของวรรณกรรมไทย

สภาพบรรยากาศของวรรณกรรมไทยมีอิทธิพลต่อการเขียนการแตงนวนิยายเป็นอย่างมาก นวนิยายจะมีเนื้อหาและแนวคิดพัฒนาการหรือคลี่คลายขยายตัวไปในทิศทางใด บรรยากาศของวรรณกรรมร่วมสมัยมีส่วนสนับสนุนให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสภาพสังคมมีความเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น ย่อมส่งผลสะท้อนมาถึงวรรณกรรม

рінฤทัย สัจจพันธุ์กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้เนื้อหาและแนวคิดของวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย และความเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อนักเขียนคือ ทำให้นักเขียนแสดงโลกทัศน์และชีวทัศน์อย่างใหม่ต่อระบบต่างๆ ในสังคมทั้งการปกครอง เศรษฐกิจการศึกษา ค่านิยมบางอย่าง เป็นต้น (рінฤทัย สัจจพันธุ์. 2526 : 53)

สภาพบรรยากาศของวรรณกรรมไทยในช่วงแรกที่โบตันสร้างสรรค์ผลงานออกมานั้น (พ.ศ. 2509 - 2513) เป็นช่วงที่แวดวงวรรณกรรมได้มีความคลี่คลายขยายตัวมาพอสมควร โดยเฉพาะนวนิยายแนวครอบครัวที่สะท้อนปัญหาของสังคม ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากนักเขียนในช่วงเวลานั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เฟื่องฟูของยุคเผด็จการของจอมพลสฤษดิ์

ระรชัษัต์ซึ่งครอบงำววรรณกรรมไทยมาเป็นระยะเวลาานาน รื่นฤทัย สัจพันธุ์เรียกยุคแห่งวรรณกรรมช่วงนี้ว่า “ยุคฉันจิงมาหาความหมาย” ซึ่งกินเวลาประมาณปี พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2515 ซึ่งต่อเนื่งมาจากยุคมีคทางปัญญา (พ.ศ. 2501 - 2505)

บรรยาการการแต่งวรรณกรรมในยุคนี้คื่กัก มีการจัดตั้งชมรมวรรณกรรมและการรวมตัวของนักเขียนหลากหลายกลุ่ม เช่น ชมรมปริทัศน์เสวนา กลุ่มหนุ่มหน้าสาวสวย กลุ่มเจ็ดสถาบัน ตลอดจนกลุ่มวรรณศิลป์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งมีการออกหนังสือและนิตยสารทำให้เกิดเวทีสำหรับนักเขียนเป็นจำนวนมาก การรวมกลุ่มโดยมีเวทีแสดงงานเขียนเช่นนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวรรณกรรมทั้งรูปแบบและเนื้อหา โดยเฉพาะในส่วนของเนื้อหาพัฒนาการไปสู่การแสดงความคิดเห็นต่อสังคมรอบตัว โดยเฉพาะในเรื่องของการสะท้อนภาพสังคมไทย (รื่นฤทัย สัจพันธุ์. 2526 : 18-21)

ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการให้รางวัลวรรณกรรมดีเด่นจากหลายองค์กร เช่น องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ส.ป.อ. นักเขียนที่ได้รางวัลนวนิยายดีเด่นจากองค์การ ส.ป.อ. ได้แก่ กฤษณา อโศกสิน จากนวนิยายเรื่อง *เรือมนุษย์* (2511) และ *ตะวันตกดิน* (2515) โบตัน จากนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* (2512) สุวรรณี สุคนธา จากนวนิยายเรื่อง *เขาชื่อ กานต์* (2513)

นอกจากนั้นยังมีการให้รางวัลนวนิยายจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ผู้ได้รับรางวัลได้แก่ สีฟ้า จากเรื่อง *วงเวียนชีวิต* (2516) และ *ข้าวอกนา* (2517) ดวงใจ จากเรื่อง *บ่วงกรรม* (2517) กฤษณา อโศกสิน จากเรื่อง *รากแก้ว* (2517) หรือการที่สมาคมผู้พิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยให้รางวัลนวนิยายดีเด่นแก่นิมิตร ภูมิถาวร จากนวนิยายเรื่อง *แค่คุณครูด้วยคมแฝก* นวนิยายที่ได้รางวัลทางวรรณกรรมเหล่านี้มักเป็นนวนิยายสะท้อนภาพสังคม ทำให้แนวโน้มในการแตงนวนิยายที่เสนอปัญหาและแนวคิดได้รับความนิยม แทนที่นวนิยายพาฝันที่ค่อยๆ หดคความนิยมไปหลังจากเคยได้รับความนิยมอย่างสูงสุดในช่วงยุคมีคทางปัญญา

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เอง มีจำนวนนักเขียนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โบตันเป็นนักเขียนที่เริ่มมีผลงานปรากฏสู่บรรณพิภพในช่วงนี้เช่นกัน ด้วยบรรยาการที่ส่งเสริมให้มีการผลิตผลงานที่นำเสนอแนวความคิด ทำให้โบตันมีจุดประสงค์ในการแตงนวนิยายด้วยการนำเสนอแนวความคิดที่สะท้อนสังคม โดยเฉพาะการได้รับรางวัลนวนิยายดีเด่นจากองค์การ ส.ป.อ. ประจำปี 2512 จากนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* น่าจะมีผลที่ทำให้โบตันมีแนวทางในการเขียนนวนิยายที่ชัดเจนขึ้น เพราะกล่าวได้ว่า นี่คื่ความสำเร็จของอาชีพการประพันธ์หลังจากที่เพิ่งเริ่มชีวิตนักเขียนได้เพียงไม่กี่ปี

โบตันกล่าวถึงมูลเหตุในการเขียนนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ว่า

เรื่องหัดเขียน เขียนได้สี่ปีก็ เอะละ เป็นเรื่องที่เขียนด้วยความอยากดังอย่างที่บอกไป แล้ว แต่มันมีไฟ ยังใหม่ เขียนเพราะไม่มีอะไรจะเขียน ทั้งที่เขียนออกไปก็เสี่ยง เอะละน่า ถูกประท้วงก็เอา ถูกประท้วงก็ยังคงคิดว่าไม่มีคนอ่าน คิดอย่างนี้เพราะอยากจะทำอะไรที่มันแหวกออกมา ไม่งั้นเราก็ไม่มีทางที่จะก้าวขึ้นมาสู่ชั้นแนวหน้า เราจะเป็นนักเขียนอยู่ชั้นหลังๆ ซึ่งไม่มีคนรู้จัก มีคนอ่านเหมือนกัน แต่ไม่เคยเป็นที่คิดใจ ไม่เคยเป็นที่พูดถึงเลยสักเรื่องเดียว ชีวิตนักเขียนก็ไม่ประสบความสำเร็จอะไรเลย

(ถนนหนังสือ. 2527 : 27)

หลังจากได้รับรางวัล ทำให้โบตันมุ่งสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนสภาพสังคม และจากการที่โบตันได้มีโอกาสเข้าไปร่วมอยู่ในกลุ่มชมรมพระจันทร์เสี้ยว ก็นับเป็นอิทธิพลหนึ่งในการมีแนวคิดเชิงสังคม แนวคิดที่โบตันสนใจเป็นแนวคิดใหม่ๆ ที่สังคมกำลังให้ความสำคัญอยู่ในเวลานั้น โดยเฉพาะการสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของชนชั้นกลางระดับล่างในสังคม ซึ่งโบตันมีความคุ้นเคย เพราะหลังจากได้รางวัล ส.ป.อ. โบตันได้เขียนนวนิยายเรื่อง ความสมหวังของแก้ว และ แหวววัน ซึ่งเป็นนวนิยายที่พูดถึงชนชั้นล่างของสังคม นั่นคือ ชาวชุมชนแออัดและชีวิตชาวสวนที่ยากจน

ในตอนเปิดเรื่องของนวนิยายเรื่อง ความสมหวังของแก้ว โบตันเขียนว่า “ผู้อ่านอาจจะกังขาว่าเมื่อแก้วไม่ใช่คนสำคัญหรือน่าสนใจ แล้วผู้เขียนนำเรื่องราวของหล่อนมากล่าวถึงทำไม คำตอบก็คือ นั่นเพราะชีวิตของแก้วและผู้ที่อยู่แวดล้อมหล่อนเป็นชีวิตแบบหนึ่งในชีวิตไม่กี่แบบที่ดำเนินไปในสังคมปัจจุบัน” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 9)

ปัญหาความทุกข์ยากของชนชั้นล่างที่โบตันนำเสนอนี้ มิได้เพียงแต่ต้องการสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสลัม แต่เป็นภาพความทุกข์ยากที่โบตันสะท้อนผ่านมุมมองของเด็กสาวคนหนึ่ง จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ถึงกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรี ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากสังคม โบตันเองก็น่าจะได้รับอิทธิพลจากกระแสดังกล่าวด้วย เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เช่นกัน แนววงการแต่งวรรณกรรมได้ให้ความสนใจกับการเสนอภาพตัวละครหญิงแนวใหม่ที่แตกต่างกับยุคพาฝัน มีการต่อต้านแนวคิดที่เปรียบเทียบว่า ผู้หญิงเป็นดอกไม้ ดังบทกวี อหังการของดอกไม้ ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2527 : 18) กล่าวถึงภาพและบทบาทของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยภายหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ว่า ในช่วง พ.ศ. 2509 - 2516 เป็นยุคที่ผู้หญิง

ค้นหาตัวเอง ภาพของผู้หญิงในวรรณกรรมในช่วงนี้จึงเป็นภาพของการค้นหาตัวเองของผู้หญิงทั้งจากนักเขียนที่เป็นหญิงและเป็นชาย นักเขียนที่สะท้อนภาพของผู้หญิงในช่วงนี้ได้แก่ สุวรรณี สุคนธา กฤษณา อโศกสิน ทมยันตี ส่วนในช่วงต่อมาคือ พ.ศ. 2517-ปัจจุบัน เป็นยุคผู้หญิงทวงสิทธิเสรีภาพซึ่งเป็นยุคหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวาง งานวรรณกรรมในช่วงนี้จึงมักเป็นงานที่สะท้อนปัญหาสังคมในทุกด้าน รวมทั้งการเปิดโปงความเลวร้าย และการชี้หน้าแก้ไขปัญหานั้นๆ ด้วย ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในวรรณกรรมยุคนี้ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมอย่างเด่นชัด เพราะวรรณกรรมส่วนใหญ่มีการกล่าวถึงสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคแก่นมนุษย์ทุกชนชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ดังนั้นผู้หญิงในฐานะเพศที่ถูกกดขี่มาก่อนจึงได้รับการเชิดชู ชี้ให้เห็นปัญหาและชี้ให้เห็นสิทธิเสรีภาพอันควรมีควรได้ของผู้หญิง งานวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องคือวรรณกรรมที่เชิดชูผู้หญิง นวนิยายที่สำคัญในยุคนี้ได้แก่ ความรักของวัลยา และ ปีศาจ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง นวนิยายเรื่อง ตำบลช่อมะกอก ของวัฒน์ วรรลยางกูร และ นวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน ของสุวัฒน์ วรรลยางกูร ต่างก็สะท้อนภาพนางเอกซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีอุดมคติ และเป็นแบบอย่างใหม่ให้แก่ผู้หญิงในสังคมไทย

โบตันได้เสนอทัศนคติใหม่และภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่แตกต่างไปจากวรรณกรรมยุคพาฝัน “นางเอก” ของโบตันไม่ได้เป็นนางเอกที่แสนดี สวย รวย อ่อนหวาน และเป็นสาวบริสุทธิ์ แต่เป็นผู้หญิงที่หน้าตาธรรมดา บางครั้งก็เข้าขั้นจี๋เหว่ ยากจน กระจ้าง หรือถ้าหากมีความสวยงาม ก็จะเป็นความงามที่ประกอบไปด้วยสติปัญญา มิได้มีแต่เพียงรูปลักษณ์ภายนอก ตัวละครบางตัวก็ขาดคุณสมบัติของ “นางเอก” เช่น เป็นตัวละครที่ไม่ได้เป็นสาวบริสุทธิ์ แต่ตัวละครหญิงของโบตันมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ มีพลัง เป็นผู้หญิงเก่งและแกร่ง และพร้อมที่จะก้าวออกไปยืนอยู่แถวหน้าของสังคม ซึ่งนับได้ว่าสอดคล้องกับสภาพบรรยากาศวรรณกรรมและการสร้างตัวละครหญิงของนักเขียนก้าวหน้าคนอื่นๆ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในยุคสมัยนั้น

โบตันได้นำประสบการณ์ชีวิตส่วนตัว ทั้งในเรื่องของความยากลำบากในการต่อสู้ชีวิตในวัยเยาว์ และประสบการณ์จากการอยู่ในสังคมที่ให้ความสำคัญแก่ลูกชายมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงานนวนิยายของตน ผสมผสานไปกับการนำปัญหาของสังคมเรื่องของสถานภาพสตรีไทยที่ไม่เท่าเทียมกัน อันเนื่องมาจากระบบชายเป็นใหญ่ในสังคมไทย ซึ่งกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีและการประกาศปีสตรีสากล ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรี ในส่วนของนักเขียนมีการผลิตวรรณกรรมประเภทเสนอปัญหาสตรีและทบทวนคุณค่าของสตรีขึ้นมา ประกอบกับสภาพของวรรณกรรมในยุคที่โบตันเริ่มใช้ชีวิตการเป็นนักเขียนนั้นเป็นยุคแห่งความสนใจในความเป็นไปของสังคม มีการเสนอปัญหา สะท้อนปัญหา และชี้หน้าการแก้ไขปัญหาสังคม โบตันซึ่งกำลังอยู่ใน

ระหว่างการแสวงหาจุดยืนทางการประพันธ์ ก็ได้ให้ความสนใจแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรี เพราะคนมีประสบการณ์เรื่องนี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้โบตันมีแนวคิดสิทธิสตรีอย่างหยั่งรากฝังลึก และในที่สุดได้นำแนวคิดสิทธิสตรีมาเป็นแก่นเรื่องในนวนิยายของตน

บทที่ 4

บทบาทของนวนิยายของโศกอนที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า สังคมมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานนวนิยายของโศกอน ในด้านการเป็นที่มาของแนวคิดสิทธิสตรี ซึ่งทำให้โศกอนสร้างเรื่องราวและเนื้อหาที่นำเสนอภาพการต่อสู้ของตัวละครหญิงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของตน ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงบทบาทของนวนิยายของโศกอนที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของโศกอนกับสังคมไทย

рінฤทัย สัจจพันธุ์ กล่าวถึงบทบาทที่นวนิยายมีต่อสังคมว่ามีอยู่ด้วยกัน 3 บทบาท (рінฤทัย สัจจพันธุ์. 2526 : 55-58)

1. ให้ความเพลิดเพลิน
2. ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาสะท้อนสังคม
3. การมีอิทธิพลต่อสังคม ซึ่งมีทั้งด้านสร้างสรรค์สังคม และผลเสียต่อสังคม

นวนิยายของโศกอนมิได้มีบทบาทเพียงแต่การให้ความเพลิดเพลินแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีบทบาทด้านอื่นๆ อีกด้วย โดยเฉพาะการสะท้อนสภาพของสังคมและการชี้นำสังคม เพราะโศกอนนำเสนอเรื่องราวที่เข้มข้นไปด้วยการเสนอปัญหาและการเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โศกอนเคยให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเขียนนวนิยายของตนเองซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเป้าประสงค์ในการสร้างงานวรรณกรรมว่า “รู้ตัวเหมือนกันนะว่าออกจะแห้งแล้ง แต่เมื่อคนอ่านเขาอ่านงานของนักเขียนคนนี้ เขาก็ไม่เคยหวังอยู่แล้วว่า จะได้อ่านเรื่องตลกสนุกสนาน” (ขวัญเรือน : ธันวาคม 2531) ดังนั้น บทบาทของนวนิยายของโศกอนที่มีต่อสังคมจึงมีบทบาทต่อสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสนับสนุนสิทธิสตรี

จากนวนิยาย 20 เรื่องที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีบทบาทต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี 3 ประการดังนี้

1. บทบาทในการสะท้อนปัญหาสิทธิสตรี
2. บทบาทในการชี้นำการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี
3. บทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรี

1. บทบาทในการสะท้อนปัญหาสิทธิสตรี

โบตันได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสตรีไว้หลายด้าน จากนวนิยาย 20 เรื่อง พบว่า โบตันได้นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีไว้อย่างหลากหลาย โบตันได้ชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า ผู้หญิงต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวผู้หญิงในระบบสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชาย หรือที่เรียกว่าระบบสังคมแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) ดังนี้

- 1.1 ปัญหาอคติทางเพศ
- 1.2 ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา
- 1.3 ปัญหาเรื่องบทบาททางเพศและการแบ่งงาน โดยใช้เพศเป็นเกณฑ์
- 1.4 ปัญหาการกดขี่สตรีเพศ แบ่งเป็นปัญหาย่อยดังนี้
 - 1.4.1 การปฏิบัติต่อสตรีภายใต้กรอบประเพณีที่สังคมกำหนด
 - 1.4.2 การข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ
 - 1.4.3 การตีค่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ
 - 1.4.4 การปฏิบัติต่อภรรยาเยี่ยงทาส
 - 1.4.5 ปัญหาโสเภณี

1.1 ปัญหาอคติทางเพศ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำ อคติ ว่า “ความลำเอียง มี 4 อย่าง คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก, โทศาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ, ภัยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว, โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2526 : 870-871)

อคติทางเพศจึงหมายความว่า ความไม่เที่ยงธรรมที่สังคมมีต่อเพศชายและเพศหญิง ซึ่งอคติทางเพศนี้ส่งผลให้สังคมมีการปฏิบัติต่อผู้ชายและผู้หญิงที่แตกต่างกัน โดยผู้ชายจะได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่า และมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า

กาญจนา แก้วเทพ กล่าวว่า ในระบบโครงสร้างของสังคมแบบถืออำนาจชายเป็นใหญ่ จะกำหนดเอาไว้อย่างตายตัวว่า “ความเป็นหญิง” แปลว่าอะไร พร้อมกับที่กำหนดด้วยเช่นกันว่า “ความเป็นชาย” แปลว่าอะไร ส่วนการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างเพศทั้งสองนี้ สังคมได้จัดให้ “ความเป็นชาย” อยู่เหนือกว่า “ความเป็นหญิง” ทุกอย่าง ดังนั้นคุณค่าของความเป็นชายจึงมีเหนือกว่าคุณค่าของความเป็นหญิง ซึ่งโครงสร้างทางสังคมระบบนี้ได้ค่อยๆ แปรเปลี่ยนความแตกต่าง

ระหว่างเพศให้มาเป็นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ทำให้เพศกลายเป็นเกณฑ์ในการใช้ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหญิงและชาย (กาญจนา แก้วเทพ. 2535 : 10-11)

ดังนั้น ในสังคมที่ยึดมั่นในความเป็นชายสูงกว่าความเป็นหญิง ก็จะทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้นมีอคติทางเพศสูง ผู้หญิงที่อยู่ในสังคมที่มีอคติทางเพศสูงจะมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าผู้ชาย เพราะอคติทางเพศเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดบทบาท สถานภาพ และค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงในสังคมนั้น

ในนวนิยายของโบตันมีการสะท้อนปัญหาอคติทางเพศจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ *จดหมายจากเมืองไทย* *แว้ววัน* *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* *ก่อนสายหมอกเดือน* *บัวเลี้ยงน้ำ* *แก้วตาดวงใจ* *ตะวันชิงพลบ* *นวนางข้างเขียง* และ *เกิดแต่ลม* มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องจดหมายจากเมืองไทย สังคมในเรื่องจดหมายจากเมืองไทยเป็นสังคมจีน ซึ่งให้คุณค่าแก่ผู้ชายสูง การมีลูกชายในครอบครัวถือว่าเป็นเรื่องดี เพราะผู้เป็นบิดาถือว่าลูกชายเป็นผู้สืบทอดตระกูลและรับช่วงกิจการงาน ล้อจวนทงซึ่งเป็นนายจ้างของต้นสว่างผู้มีแต่ลูกสาว เขามักปรารภเสมอๆ ว่า “ฉันก็ไม่มีลูกชายเสียด้วย ลำบากใจแท้ๆ ไม่มีผู้สืบสกุลไม่มีคนช่วยค่าขาย” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 49) แม้ว่าอึ้งบ๊วยลูกสาวคนเล็กจะขยันขันและแสดงให้เห็นว่าเธอก็สามารถรับสืบทอดกิจการต่อจากบิดาได้ เขาก็ไม่ยอมรับฟัง ซึ่งในยามที่เขาเจ็บป่วยไม่สามารถทำงานได้ อึ้งบ๊วยก็ได้เป็นผู้รับช่วงดำเนินกิจการของบิดาต่อ แต่ต้องปิดบังไม่ให้เขารู้ เพราะถ้าล้อจวนทงรู้ก็จะไม่ยินยอม และเมื่อเขาได้รับทราบว่าในช่วงเขาป่วย ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินกิจการต่อไปได้ก็คือลูกสาวของเขาเอง เขาก็ไม่ได้เปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวนี้หากยังยืนยันว่า “แต่ฉันก็ยังต้องการหลานชายอยู่นั่นเอง อย่างน้อยก็ช่วยให้สบายใจว่ามีหลานเป็นผู้ชาย ถึงไม่มีลูกชายเลยก็เถอะ ผู้หญิงจะทำงานอย่างผู้ชายได้ก็จริง แต่มันมีอะไรซัดๆ อยู่” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 122)

อคติทางเพศที่ให้ความสำคัญกับลูกชายยังเห็นได้จากพฤติกรรมของต้นสว่างผู้ เมื่อภรรยาเขาตั้งครรภ์ลูกคนแรก เขาก็พร่ำพรรณนาแต่ความต้องการจะได้ลูกชาย ซึ่งจากบทสนทนา เขาย้ำไปย้ำมาแต่คำว่าลูกเขาจะต้องเป็นชาย “ต้องผู้ชายสิ ต้องลูกผู้ชาย ไซ้ไหม ลูกผู้ชาย ลูกผู้ชาย ... ฉันต้องการลูกผู้ชาย ลูกผู้ชายได้ยี่สิบไหม หมูยเอ็ง เธอต้องมีลูกผู้ชายให้ฉัน ... ฉันไม่ต้องการลูกผู้หญิง ... ลูกผู้หญิงเลี้ยงลำบากจะให้ได้นั้นยาก มีหัวไปแล้วก็กลายเป็นพืชพันธุ์ของตระกูลอื่นไป” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 119)

โบตันสะท้อนให้เห็นความยึดมั่นในธรรมเนียมจีนเกี่ยวกับการมีบุตรว่า หากครอบครัวใดมีลูกชาย 5 คน มีลูกสาว 2 คนจะถือเป็นมงคล ต้นสว่างผู้เองเป็นผู้หนึ่งที่เชื่อถือในธรรมเนียมดังกล่าวนี้ แต่เมื่อแม่จูงลูกสาวคนสุดท้ายท้องเกิดขึ้นมาและทำให้หมูยเอ็งไม่สามารถมีลูกให้เขาได้อีก ทำให้ต้นสว่างผู้ผิดหวังเป็นอย่างมากถึงขนาดดื่มสุราเป็นครั้งที่สองในชีวิต (ครั้งแรกเป็นการดื่มฉลอง

ความดีใจเมื่อมีเวงคิมลูกชายคนแรก) เพราะเขาโทษเมงจู่ว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้เขาไม่สามารถมีลูกได้ครบตามธรรมเนียมจีน แม้ว่าเมื่อเติบโตขึ้นเมงจู่จะแสดงให้เห็นว่าเธอมีสติปัญญาและความสามารถและต้องการจะสืบทอดกิจการต่อจากบิดา แต่ด้วยความเป็นผู้หญิงของเมงจู่ เขายังทำใจให้ยอมรับไม่ได้ ดังที่เขารำพึงว่า “ลูกยังไม่ค่อยจะรักแก่เท่าไร ถ้าเด็กคนนี้เป็นผู้ชายก็จะดี” ซึ่งกว่าที่เขาจะยอมรับในตัวลูกสาวได้ก็อีกหลายสิบปีต่อมา

ในนวนิยายเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นธรรมเนียมที่ผู้เป็นชายจะได้รับการยกย่องและได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าผู้เป็นหญิงอีกหลายอย่าง ดังตัวอย่างของการรับประทานอาหาร ผู้ชายจะได้รับสิทธิในการรับประทานอาหารก่อนผู้หญิง เพราะถือว่าผู้ชายทำงานหนักกว่า ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงผู้หญิงก็ต้องทำงานเช่นเดียวกัน ดังคำกล่าวของตันสว่างอู่ว่า “ทำไมไม่แบ่งไว้ต่างหาก อาหารบางอย่างเหลือแต่น้ำแกง พวกคนงานเอาตะเกียบที่ขูดอาหารตักเนื้อๆ ไปหมด ดูไม่งามเลย เพราะพวกผู้หญิงก็ทำงานเหมือนกันไม่ได้้อยู่เฉยๆ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 29)

เรื่องแหววัน มารดาของแหววันมีทัศนคติว่าลูกชายดีกว่าลูกสาว เพราะลูกชายนั้นสามารถบวชเรียนให้พ่อแม่ได้ ในขณะที่ลูกสาวมีแต่หนทางที่จะทำให้พ่อแม่อับอายขายหน้า การปฏิบัติของมารดาที่มีต่อแหววันและไววิทย์น้องชายจึงแตกต่างกันราวฟ้าดิน ในขณะที่แหววันต้องรับผิดชอบภาระในครอบครัว และต้องทำงานอย่างหนักเพื่อหาเงินมาผ่อนชำระที่ดิน เพื่อที่เธอจะได้มีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ไววิทย์น้องชายซึ่งได้แยกตัวไปมีครอบครัวของคนก็ไม่เคยเข้ามาช่วยเหลือ มีหน้าจ้ำเมื่อเขาเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัย มารดากลับคิดที่จะนำที่ดินที่หามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของแหววันนั้นยกให้ไววิทย์

เมื่อเธอปฏิเสธที่จะให้ไววิทย์แบ่งที่ดินของเธอเพื่อปลูกบ้าน แทนที่มารดาจะสนใจเธอ กลับด่าว่าเธอใจดำ และลำเอียงเข้าข้างน้องชายอย่างเห็นได้ชัด เพราะกว่าที่เธอจะได้ที่ดินนี้มา เธอต้อง “กระหมัดกระหม่อมทั้งในบ้านนอกบ้านเพื่อซื้อที่ดินผืนนี้ ต้องหน้าด้านแบกหน้าไปให้นายจ้างเจ้าของคูเหมิน ต้องอดออม ทำงานพิเศษเลือดตาแทบกระเด็นเพื่อที่เราจะได้มีที่ซุกหัวนอน ต้องทนสอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนราษฎรที่มีนักเรียนร้ายกาจ” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 430) ในขณะที่ไววิทย์มีชีวิตที่สุขสบายกับภรรยาของตน เงินทองที่หามาได้ไม่เคยมาช่วยเหลือเจือจาน ยิ่งตอนที่เขามีลูกเขาก็ยังคิดถึงแต่ครอบครัวของตัวเองเพียงเท่านั้น แต่สุดท้ายเธอก็ยินยอมให้น้องชายปลูกบ้านบนที่ดินผืนนี้

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บุญรอดและบุญล้ำพี่สาวได้รับความลำเอียงจากมารดาในการเลี้ยงดู เธอต้องออกจากโรงเรียนเพื่อไปประกอบอาชีพเพื่อให้ น้องชายของเธอได้เรียนหนังสือต่อไป เพราะมารดาของเธอเทิดทูนและยกย่องลูกชายมาก บางครั้งก็มาขูดรีดเงินทองจากเธอทั้งคู่ เพียงเพื่อจะนำเงินนั้นไปให้ลูกชายใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

มารดาของบุญรอดนั้นปรนเปรอรักใคร่เฉพาะลูกชาย โดยเฉพาะบุญทั้งลูกชายคนเล็กได้รับ การตามใจจากมารดาจนเสียคน หนังสือก็เรียนไม่จบ เมื่อเขาทำผิดถึงขนาดขโมยข้าวของของ บุญรอดแล้วหนีหายไป แต่แทนที่มารดาจะมองเห็นว่าลูกชายเป็นผู้ผิด ก็กลับมากล่าวโทษบุญรอด ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้น้องชายเสียคน โบราณสะท้อนปัญหาอคติทางเพศผ่านทางพฤติกรรมและบท สนวนของบุญรอดกับมารดาตลอดทั้งเรื่อง เช่นบทสนทนาของบุญรอดว่า “แม่มีลูกหลายคน ผู้ ชายคั่งสี่คน เอาไว้ทูนหัว เอาไว้สืบสกุล” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 225) หรือบทสนทนาของบุญล้า ว่า “บ้านเราลูกชายเขามีไว้สืบตระกูล ไว้เป็นศักดิ์เป็นศรี เอาไว้บวชให้เห็นผ้าเหลือง ลูกผู้หญิงพอ โดก็ต้อไป จะแต่งงานไปหรือไปทำงานก็ตามแต่ แต่งงานไปพ่อแม่ก็ได้ค่าสินสอดเป็นค่าน้ำนม ที่ ไม่ได้แต่งงานกับใครให้แม่มีหน้าตาเพราะพี่น้องแต่งงานใหม่แทบทุกคืน เงินทองได้มาก็ส่งให้แม่ เอาไว้เลี้ยงน้อง” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 291)

เรื่องก่อนสายหมอกเดือน โบราณสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับอคติทางเพศไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ หลายประการ ได้แก่ เรื่องความผิดของผู้ชายและผู้หญิงอย่างเดียวกัน ก็จะได้รับบทลงโทษที่แตก ต่างกัน ดังเช่นมารดาของมณฑกานติซึ่งตั้งท้องก่อนแต่งงานเพราะความผิดพลาดก็ถูกลงโทษทาง สังคมโดยถูกบิดาและวงศ์ญาติโกรธตัดเป็นตัดตาย และสามีเธอก็หนีไปเรียนต่อต่างประเทศ เมื่อมณฑกานติเกิดมาก็ไม่ได้รับการเหลียวแลจากผู้เป็นตา ซึ่งถ้าเธอเกิดมาเป็นผู้ชาย มารดาของเธอ คงจะได้รับการอภัยในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังมีการสะท้อนปัญหาเรื่องอคติทางเพศ ที่สังคมมีต่อผู้หญิง ได้แก่ การห้ามผู้หญิงมีรอบเดือนและต้องสมุนไพรซึ่งใช้ทำยา ปัญหาความ ต้องการลูกชายไว้สืบสกุลในครอบครัวจีน และเรื่องผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน แต่ผู้หญิง ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ เพราะสังคมจะลงโทษผู้หญิงอย่างรุนแรง ดังกรณีของภุมิษาที่ใช้ชีวิตทาง เพศที่สำส่อนไม่เลือกจนติดโรคและติดต่อกับภรรยาซึ่งกำลังตั้งครรภ์ ทำให้ลูกสาวที่เพิ่งคลอด ออกมาพิการทางสมองเพราะโรคร้าย สังคมก็ยังให้อภัยและไม่ถือว่าเขาทำความผิดร้ายแรงอะไร

เรื่องบัวแดงน้ำ สะท้อนให้เห็นปัญหาอคติทางเพศ เพราะความต้องการแต่ลูกชายไว้สืบ สกุลในครอบครัวจีน โดยสะท้อนผ่านชีวิตของเพชรดา และจัตตาพีส์ ดังตัวอย่างอคติทางเพศที่ เพชรดาได้รับคือ “พ่อเขา อากง อาม่า ต้องการหลานผู้ชาย เขาโกรธกันใหญ่เพราะเมียแรกก็มีแต่ ลูกสาวจนเลิกกันไปแล้ว เขาเอาลูกสาวไปเลี้ยงเองหมด มาถึงคินันเขาขอมาเป็นเมียเพราะอยากได้ ลูกชายกะ คุณท่าน แต่ก็ได้ลูกสาวอีก เขาไม่ต้องการกันทั้งบ้าน” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 14) ส่วน จัตตาพีส์นั้น บิดามารดาของเธอมิทัศนคติต่อการมีลูกสาวว่า “เลี้ยงลูกผู้หญิงมีแต่ขาดทุน อีกหน่อย ก็ไปเป็นของบ้านอื่น คูสิ ไปเรียนหนังสือ เสียเวลาไปเท่าไรแล้ว ถ้าไม่ให้แต่งงานอยู่คาบ้านจน ยี่สิบก็อายุเขา นี่มันก็เท่าไรแล้วสิบเอ็ดสิบสอง อีกสามสี่ปีก็มีผัวได้แล้ว” (สุภา สิริสิงห. 2532 :

เรื่องแก้วตาดวงใจ อคติทางเพศปรากฏในครอบครัวของคมกริบ ซึ่งเป็นครอบครัวจีน คุณย่ามารดาของคมกริบเป็นหญิงจีนที่ขี้อึดมั่นในการมีลูกชาย แม้ว่าลูกหลานของคุณย่าซึ่งเป็นผู้หญิงจะเป็นคนที่มีความสามารถกันแทบทุกคน ลูกสาวคนหนึ่งของคุณย่าเป็นแพทย์ แต่หลานสาวเป็นอาจารย์สอนวิทยาศาสตร์ในมหาวิทยาลัย และชูศรีซึ่งเป็นหลานสาวอีกคนก็มีตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นหัวหน้าพยาบาล กระนั้นก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับของคุณย่าเท่ากับการมีลูกชาย คุณย่ายังต้องการหลานชาย เพราะความยึดถือว่าถ้าไม่มีลูกชายจะไม่มีผู้สืบสกุลและไม่มีผู้เซ่นไหว้สุสานของคุณ ดังที่คุณย่าปรารภกับคมกริบว่า “น่าจะหาเมียใหม่ มีลูกอีกซักสามสี่คนได้แล้ว เพื่อได้ลูกชายสักคน อ่าไร มีแต่ลูกผู้หญิง เจ้าสามคนพี่แกก็เหมือนกัน ลูกชายน้อยจริงๆ มีแต่ลูกผู้หญิงเป็นแถวๆ” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 21) ดังนั้น ไม่ว่าลูกสาวและหลานสาวจะปรนนิบัติคุณย่าอย่างไรก็ตาม คุณย่าก็ไม่เคยเห็นความดีของพวกเขาเลย ดังที่แก้วกล่าวกับคุณย่าว่า “อะอะจะเอาแต่ลูกผู้ชาย หลานผู้ชาย แล้วเคยได้เห็นหน้าใหม่ละ ลูกชาย หลานชายนะ เห็นแต่ขายหมูมันหาเงินมาเลี้ยงหาข้าวให้กิน อาบน้ำเช็ดตัวให้ ซื่อแอร์เย็นๆ มาคิดให้ เจ็บป่วยก็เชียวก็ลูกหลานผู้หญิงทำให้ทั้งนั้น ยังไม่มีดี กลัวจะไม่มีใครเซ่นไหว้ให้ตอนตายแล้ว ก็ตอนเป็นเขามาเหลียวแลเมื่อไหร่ ยังจะมาหวังตอนตายแล้ว” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 87)

เรื่องตะวันชิงพลบ มุกดา มารดาของมุกระวีและจินดาหามีทัศนคติยกย่องลูกชายมากกว่าลูกสาว ด้วยเหตุนี้เธอจึงไปขอตัวประสพลากน้องชายมาเลี้ยงในฐานะลูก เพราะเธอไม่มีลูกชาย มุกดาคาดหวังว่า เมื่อประสพลากเติบโตขึ้นจะรับช่วงกิจการโรงงานเครื่องปั้นดินเผาของสามีต่อไป เธอจึงเอาใจใส่และทุ่มเทเลี้ยงดูประสพลากเป็นอย่างดี และให้สิทธิในบ้านมากกว่าลูกสาวทุกๆ ของเธอ เช่น ให้น้องชายอยู่ในห้องนอนที่ใหญ่และดีที่สุดของบ้าน ขณะที่มุกระวีและจินดาหาคือต้องนอนรวมกันในห้องเล็ก นอกจากนั้นเขายังได้โอกาสในการเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศโดยไม่ต้องเรี่ยร้อ และมุกดาก็วางแผนในอนาคตไว้ด้วยว่าจะยกที่ดินและโรงงานทั้งหมดนี้ให้แก่ประสพลาก

เรื่องนวนางข้างเขียง พณิตเป็นลูกสาวคนกลางของครอบครัวจีน เธอต้องประสบกับความลำเอียงที่มารดารักและเทิดทูนพี่ชายมากกว่า เพราะมารดาหวังฝากผีฝากไข้ในยามแก่เฒ่าที่เขามารดาจึงส่งเสริมให้เขาได้มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างดี เมื่อเขาต้องการไปอยู่หอพักที่มหาวิทยาลัย มารดาก็ยินยอม และผลัดภาระในการจ่ายค่าหอพัก ค่าอาหาร ค่าหน่วยกิต และค่าใช้จ่ายอื่นๆ มาที่พณิตซึ่งขณะนั้นมีรายได้จากการแสดง นอกจากนั้นเมื่อเขาเรียนจบทันตแพทย์ มารดาก็วางแผนที่จะยกตึกแถวซึ่งพณิตเป็นผู้ผ่อนส่งด้วยการทำงานหาเงินมาอย่างยากลำบากให้แก่พี่ชายเพื่อทำคลินิก โดยไม่คำนึงถึงสิทธิอันชอบธรรม

นอกจากนั้น เมื่อพินิจขาดเงินแทนที่มารดาจะเห็นใจ กลับแนะนำให้พินิจไปถ่ายภาพเปลือยเพื่อจะได้นำเงินมาช่วยเหลือพี่ชายเปิดคลินิก ดังคำบรรยายว่า “ความอยากได้เงินทำให้อาซิมลืมนึกถึงศักดิ์ศรีของลูกสาว นึกแต่จะหาเงินมาทำร้านทำฟันให้ลูกชายสบายๆ แล้วตัวแค้นกับตัวพิการจะได้พึ่งพาลูกชายอยู่ที่ตึกแถวห้องเดิมนี้ แกไม่เคยคิดจะโยกย้ายไปอยู่กับลูกสาวดอก อยากอยู่กับลูกชาย” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 242)

เรื่องเกิดแต่คม โบตันสะท้อนให้ปัญหาการยึดทัศนคติที่สังคมกำหนด เกี่ยวกับเรื่องการมีลูกสาวที่สังคมไทยถือว่า “เหมือนมีส้วมอยู่หน้าบ้าน” ซึ่งถ้าลูกสาวประพฤติผิดมาตรฐานที่สังคมกำหนดก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นคนเลว ดังที่มาลีลูกสาวของเป๊ะกับซิมหนีตามผู้ชาย เมื่อมาลีคลอดมิ่งโกมุท เธอก็นำลูกสาวมาให้ผู้เป็นบิดามารดาเลี้ยงดู เป๊ะกับซิมโกรธมาลียิ่ง เพราะสังคมไทยนั้นถือเป็นเรื่องอัปยศถ้าลูกสาวหนีตามผู้ชาย “ลูกสาวหนีตามผู้ชายไปพ่อแม่ก็อับอายขายหน้าแทบจะต้องยกเสาเรือนหนี” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 17) ความเกลียดชังลูกสาวของเป๊ะจึงมีเลยไปถึงมิ่งโกมุทซึ่งไม่ได้รับรู้เรื่องราวอะไรเลย ถึงขนาดที่เป๊ะไม่ยอมให้มิ่งโกมุทเรียกตนเองและภรรยาว่าตากับยาย เพราะไม่ยอมให้ใครรู้ว่าเป็นลูกของลูกสาวของตน นอกจากนั้นมิ่งโกมุทมักจะถูกตราหน้าอยู่เสมอๆ ว่าโตขึ้นคงมีสภาพไม่ต่างกับมารดา

ปัญหาอคติทางเพศในนวนิยายของโบตัน ชี้ให้เห็นว่าสังคมให้ความสำคัญแก่ลูกชายสูง ดังปรากฏในนวนิยายหลายเรื่องที่มีบิดามารดาขย่งลูกชายเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวเงินจะยึดถือว่าลูกชายเป็นผู้สืบสกุล เป็นผู้เช่นไหว้บรรพบุรุษ และจะเป็นผู้ที่สามารถรับช่วงกิจการของครอบครัวต่อไปได้ ส่วนครอบครัวไทยจะยึดว่าลูกชายเป็นผู้บวชเรียนได้ให้บิดามารดาเกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา ส่วนทัศนคติที่มีต่อลูกสาวในครอบครัวเงินคือ ลูกสาวนั้นเมื่อแต่งงานก็จะไปเป็นของครอบครัวอื่น ไม่ได้เป็นของพ่อแม่อีกต่อไป แต่ถ้าลูกสาวไม่ได้แต่งงานก็จะสร้างความอับอายขายหน้าให้แก่ครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง สำหรับครอบครัวคนไทยมีคติว่าลูกสาวมีแต่จะสร้างความเสื่อมเสียให้แก่ครอบครัว

จากความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้สังคมมีอคติทางเพศ โดยมองไม่เห็นคุณค่าของการมีลูกสาว ทำให้เกิดความลำเอียงในการปฏิบัติต่อลูกชายและลูกสาวแตกต่างกัน ทั้งเรื่องของการเลี้ยงดู วิธีปฏิบัติต่อผู้หญิง และเรื่องการลงโทษเมื่อผู้หญิงทำผิด เป็นต้น

นอกจากนั้นในนวนิยายหลายเรื่องพบว่า ผู้ที่สืบทอดความคิดอคติทางเพศอย่างแข็งแรงและเหยียดหยามลูกสาวก็คือ ผู้ที่เป็นมารดาซึ่งเป็นเพศเดียวกับลูกสาวนั่นเอง นั่นเป็นเพราะค่านิยมที่ให้ความสำคัญแก่ลูกชายนี้ได้ฝังรากลึกกลงไปในจิตใจของผู้หญิงมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งผู้หญิงเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถอยู่ได้โดยปราศจากการพึ่งพิงผู้ชาย และหวังพึ่งลูกชายของตนเมื่อยามแก่เฒ่า หลังจากที่เคยพึ่งบิดาเมื่อเด็ก และพึ่งสามีเมื่อโต ดังนั้นจึงเกิดการยอมรับบทบาท

ทางเพศอย่างไม่มีเงื่อนไข และเป็นผู้ถ่ายทอดคคคติทางเพศที่ตนเองมีความเชื่ออย่างฝังใจนี้ไปสู่ลูกสาวของตน ดังเช่น มารดาของแหว่ววัน มารดาของบุญรอด มารดาของจัตตาพีส์ มารดาของมุกระวี คุณย่าในเรื่อง *แก้วตาดวงใจ* และมารดาของพนิด เป็นต้น

1.2 ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา

ผู้หญิงไทยในอดีตไม่มีโอกาสทางการศึกษามากนัก ผู้ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาในสมัยโบราณส่วนมากมักเป็นผู้ที่มีฐานะดีหรือมีตระกูลสูง และความรู้ที่ผู้หญิงได้รับจะเน้นหนักไปในด้านการฝึกหัด เช่น หัดเขียน หัดอ่าน และฝึกหัดกิจกรรมารยาทอย่างกวคคช้น ราชินิกร เศรษฐราชู กล่าวถึงการที่ผู้หญิงสามัญในยุคอดีตไม่ได้เรียนหนังสือ มาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. พ่อแม่มีความกลัวว่าลูกสาวจะเขียนเพลงยาวติดต่อผู้ชาย ซึ่งอาจนำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล หญิงสาวจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน และรอให้ฝ่ายชายมาขอแต่เพียงฝ่ายเดียว จะปล่อยให้ฝ่ายนัดพบผู้ชายหรือเอ่ยปากฝากรักผู้ชายก่อนไม่ได้เป็นอันขาด
2. เด็กหญิงทุกคนเมื่อเติบโตเป็นสาวต้องรอคอยการแต่งงาน เมื่อแต่งงานไปก็ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน และเมื่อเป็นแม่ก็ต้องทำหน้าที่เลี้ยงลูก ไม่มีความจำเป็นจะต้องเรียนหนังสือให้แตกฉาน
3. หญิงสาวมีหน้าที่เตรียมตัวเป็นแม่บ้านที่ดีต่อไป สิ่งที่จะต้องเรียนคือ การฝึกหัดการบ้านการเรือน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากผู้ใหญ่ภายในบ้าน หรือไปฝึกหัดเรียนรู้จากบุคคลผู้มีตระกูลดีหรือบุคคลชั้นสูงในสมัยนั้นได้
4. หญิงสาวไม่มีโอกาสรับราชการหรือถวายตัวเป็นมหาดเล็กเหมือนผู้ชาย ผู้ชายจึงควรได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่างๆ มากกว่าหญิงสาว
5. การเรียนหนังสือในสมัยนั้นหากไม่ได้เข้าไปเรียนในพระราชวัง ก็ต้องเรียนกับพระที่วัด แต่เนื่องจากมีข้อห้ามว่าพระสอนหนังสือผู้หญิงไม่ได้ ผู้หญิงจึงไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนเหมือนผู้ชายอื่นๆ ทั่วไป (ราชินิกร เศรษฐราชู. 2532 : 104)

แม้ว่าสังคมจะเริ่มเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 บังคับให้เด็กทุกคนไม่ว่าเพศ ศาสนา และเชื้อชาติใดๆ ก็ตามที่อยู่ในสังคมไทยมีโอกาสเรียนจนจบประโยคสามัญศึกษา (ประถม 4) แต่ด้วยข้อกำหนดทางสังคมเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่ผู้หญิงก็ยังคงดำรงอยู่มาจนทุกวันนี้ ดังเช่นที่กาญจนา แก้วเทพ

กล่าวว่า การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่แวดล้อมตัวสตรีนั้น หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่มักจะเห็นพ้องต้องกันก็คือ สตรียังขาดโอกาสทางการศึกษา (กาญจนา แก้วเทพ. 2538 : 24)

จากการศึกษาพบว่า ในนวนิยายของโบทันมีการสะท้อนปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิงไว้ในนวนิยาย 7 เรื่องได้แก่ จดหมายจากเมืองไทย ความสมหวังของแก้ว ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก บัวแดงน้ำ เกิดแต่ลม นวลนางข้างเตียง

เรื่องจดหมายจากเมืองไทย อังบัวขาดโอกาสทางการศึกษา เพราะเธอเป็นลูกสาว ล้อจ่วนทงผู้เป็นบิดาไม่ยอมส่งเธอไปเรียนหนังสือ เพราะเขามีทัศนคติว่าลูกผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนมากมาย แค่อ่านออกเขียนได้ก็เพียงพอแล้ว เพราะหน้าที่ของผู้หญิงคือการทำงานบ้านงานครัวเท่านั้น

เรื่องความสมหวังของแก้ว ครอบครัวของแก้วยากจน มีพี่น้องถึง 14 คน บิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่ลูก เพราะมีทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนของลูกๆ ว่า

เรียนไปทำไมกันวะ พอกันที ไม่เห็นได้อะไรนี่หว่า เรียนแค่พออ่านออกเขียนได้ก็คิดแล้ว บางทีข้ายังว่าไม่ดีด้วยซ้ำ หนอย พออ่านออกเขียนได้มีเงินนิดๆ หน่อยๆ ก็เอาไปซื้อหนังสืออ่านเล่นอ่านหมด ซื้อหนังสือคารามาดู ไม่รู้จะอ่านให้เป็นสวรรค์อะไรขึ้นมา ถ้าไม่มีปัญญาเรียนจนได้เป็นเจ้าของคนขายคน เรียนครึ่งๆ กลางๆ เรียนไปทำไมกันวะ ... อย่างเอ็งอีกหนอยก็มีผ้าอ้อมลูกไกวเปล จะเรียนไปทำไม

(สุภา สิริสิงห. 2540 : 39-40)

ด้วยเหตุนี้ แก้วจึงมีโอกาสได้เรียนหนังสือเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามบังคับของทางการ และต้องออกมาทำงานเป็นคนรับใช้ซัดดอกเบี๊ยะเงินกู้ของเจ้าหนี้ยมารดา

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บุญรอดและบุญล้ำไม่มีโอกาสทางการศึกษาเพราะครอบครัวยากจน เธอต้องออกทำงานเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัวหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยม ในขณะที่มารดายังคงส่งเสียน้องชายของเธออีก 3 คน ให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อไป

เรื่องด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก แสงคำไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากครอบครัวเธอยากจน ประกอบกับการเป็นพี่สาวคนโต เธอต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยมารดาขายผัก และเป็นลูกจ้างในร้านเสริมสวยเพื่อหารายได้ช่วยมารดาส่งน้องชายและน้องสาวให้ได้มีโอกาสเรียนหนังสือชั้นสูงต่อไป

เรื่องบัวแดงน้ำ จัศดาพิศเป็นลูกสาวในครอบครัวจีน ซึ่งยกย่องลูกชาย แม้ว่าฐานะความเป็นอยู่ของเธอจะสามารถเอื้ออำนวยให้เธอได้มีโอกาสเรียนหนังสือในชั้นสูงต่อไปได้ แต่เมื่อเธอ

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บิดามารดาก็ให้เธอออกจากโรงเรียนมาช่วยค้าขายและทำงานบ้าน แม้ว่าเธอจะคิดจะไปสมัครเรียนต่อในชั้นมัธยม แต่มารดาก็บอกกับเธอว่า “เรียนไปหาอะไร อีกสองสามปีก็มีหัวได้แล้ว ตอนนี้โตแล้วก็ช่วยทำงานก่อน พ่อแม่เลี้ยงมาตั้งสิบกว่าปียังไม่ทันได้ใช้งานเลย เรียนอะไรกันนักหนา” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 45) ส่วนพี่ชายของเธอยังได้เรียนหนังสือต่อไปด้วยเหตุผลว่า “เขาเป็นลูกชาย คนโตด้วย ต้องสืบตระกูล” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 45)

เรื่องกิดแต่คม โสวรรณหรือบีไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจน มารดาเป็นเมียเช่าและต่อมาสามีใหม่ซึ่งมีอาชีพขบสามล้อ เธอต้องระหกระเหินย้ายที่อยู่หลายครั้งสุดแล้วแต่มารดาจะพาไปอยู่ที่ใด เมื่อเธอมีอาชีพเป็นหญิงบริการเธอก็ได้ส่งเสียให้น้องชายได้เรียนหนังสือต่อไป

โบตันสะท้อนปัญหาการที่ผู้หญิงในสังคมชนบทไม่ได้เรียนต่อผ่านตัวละครประกอบอีก 1 ตัวคือสมบุญ ซึ่งเป็นลูกจ้างในร้านของมิ่งโกมุท สมบุญเล่าให้มิ่งโกมุทฟังถึงเรื่องที่ต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานว่า “พอสวนล้มจะเรียนต่อก็ไม่ได้เรียน ที่ไอนุญามาได้เรียน มันเรียนสู้ที่ไม่ได้หรอก แต่แม่เขาว่าลูกผู้ชายต้องเรียนให้มากเข้าไว้ ต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้หญิงเอาไว้ทีหลัง” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 168)

เรื่องนวนนางข้างเขียง เมื่อบิดาป่วยเป็นอัมพาต พนิดต้องลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาประกอบอาชีพขายหมูสดต่อบิดา ก่อนหน้านั้นเธอก็ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ แต่เมื่อไม่มีใครเป็นหลักในการประกอบอาชีพของครอบครัว ในฐานะลูกสาวเธอจำเป็นต้องเสียดสละเพื่อเปิดโอกาสให้พี่ชายและน้องชายได้เรียนหนังสือต่อไป ดังข้อความว่า

พี่ชายเข้าทันตแพทย์ได้เรียนหนัก หลอนไม่ต้องการเห็นเขาเสียนาคต พนิดไม่ได้รักพนิดนักหรอก อิจฉาด้วยซ้ำ เขาเป็นพี่ชายคนโต เป็นสุดที่รักของเตี้ยและแม่ สิ่งใดที่มีเพียงชิ้นเดียวและไม่มีทางที่จะได้เพิ่มมาจะต้องเป็นของพนิด คนต่อไปที่จะได้รับสิ่งดีๆ ไปก็คือพนมน้องชาย ลูกคนกลางและเป็นผู้หญิงคนเดียวอย่างหลอนไม่มีทางจะเทียบได้ หลอนเป็นเพียงผู้หญิงที่ไม่อาจสืบตระกูลหรือเช่นไหวพ่อแม่ได้เมื่อตายไปแล้ว

(สุภา สิริสิงห. 2536 : 47)

จากการศึกษาปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิงที่สะท้อนในนวนิยายของโบตัน พบว่า สังคมไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของผู้หญิงเท่าไรนัก โดยเฉพาะในครอบครัวที่ยากจน โอกาสในการได้รับการศึกษามักจะตกอยู่ที่ลูกชายก่อน เพราะความเชื่อว่าลูกชายจะต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้สืบสกุลต่อไปในอนาคต ส่วนลูกสาวนั้นเรียนไปก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์

เพราะในไม่ช้าก็จะต้องแต่งงานมีสามีคอยเลี้ยงดูอยู่แล้ว ผู้ลาออกจากโรงเรียนมาทำงานหาเงินเข้าบ้านยังมีประโยชน์มากกว่า ดังนั้น แม้ว่าลูกสาวจะมีความเฉลียวฉลาด หรือมีสติปัญญาที่ดีกว่าลูกชายเพียงใด ครอบครัวก็จะเลือกให้การศึกษาแก่ลูกชายก่อน ดังเช่นในครอบครัวของแก้ว ครอบครัวของแหววัน ครอบครัวของบุญรอด และครอบครัวของพนิตเป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารายได้ของครอบครัวบางครอบครัวจะมีมากพอที่จะส่งลูกๆ ให้ได้รับการศึกษาทุกคน แต่ถ้านักครอบครัวมีทัศนคติที่ยกย่องลูกชาย ก็จะไม่ยอมให้ลูกสาวได้เรียนต่อเช่นกัน เพราะผู้หญิงถูกจำกัดบทบาทให้อยู่เพียงในบ้าน ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิชาใดๆ เพื่อไปประกอบอาชีพ ดังเช่นที่บิดาของอึ้งบ๊วยไม่ยอมให้อึ้งบ๊วยได้มีโอกาสเรียนหนังสือหรือบิดามารดาของจัตตาศีร์ไม่ยอมให้จัตตาศีร์เรียนต่อ ในขณะที่คาดหวังว่าพี่ชายของจัตตาศีร์จะได้เรียนแพทย์เพื่อเชิดชูวงศ์ตระกูล

1.3 ปัญหาเรื่องบทบาททางเพศและการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ ✓

บทบาททางเพศและการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ คือการที่สังคมกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงโดยพิจารณาจากความเป็นหญิงความเป็นชาย ทำให้เกิดลักษณะของการแบ่งแยกงานอย่างเด็ดขาดว่า งานชนิดใดเป็นของผู้ชาย และงานชนิดใดเป็นของผู้หญิง กาญจนา แก้วเทพ กล่าวว่า นับตั้งแต่มีการสถาปนาระบบชายเป็นใหญ่ขึ้นมาในสังคม ก็เริ่มมีการใช้เพศเป็นเครื่องแบ่งงานกันทำ เกณฑ์แบบง่ายๆ ที่มักถูกนำมาใช้เป็นเครื่องแบ่งก็คือ ส่วนใหญ่แล้ว ผู้ชายจะออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนผู้หญิงนั้นจะรับผิดชอบงานในบ้าน โดยที่ผู้หญิงบางคนอาจจะออกไปทำงานนอกบ้านบ้างเป็นส่วนเสริม (กาญจนา แก้วเทพ. 2535 : 181)

ความคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาททางเพศ และการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ก่อให้เกิดปัญหาแก่สตรีตามมา เพราะสังคมจะคาดหวังบทบาทของผู้หญิงว่าจะต้องเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี หากผู้หญิงคนใดบกพร่องในเรื่องงานบ้าน ผู้คนในสังคมก็จะตำหนิติเตียน ปัญหาที่ตามมาคือ ในสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบันที่ผู้หญิงจะต้องออกมาทำงานนอกบ้าน ทำให้ผู้หญิงต้องทำงานหนักมากกว่าผู้ชาย เพราะนอกจากจะต้องรับผิดชอบหน้าที่การงานแล้ว ยังต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของการเป็นแม่บ้านไม่ให้อาตคบกพร่องด้วย เพราะสังคมไม่ได้เตรียมพร้อมผู้ชายให้ร่วมรับผิดชอบงานบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นงานของผู้หญิง ผู้ชายที่มีทัศนคติในการแบ่งงานเช่นนี้ก็ไม่พร้อมที่จะทำงานที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือว่าเป็นงานของผู้หญิง เช่น งานบ้าน งานเลี้ยงดูดูแลบุตร เป็นต้น เพราะถือเป็นการดูถูกเสียความเป็นผู้ชาย และคิดว่าผู้ชายไม่จำเป็นต้องทำงานลักษณะนี้

นอกจากนี้ การแบ่งประเภทและลักษณะงานว่า งานใดเป็นงานของผู้หญิง งานใดเป็นงานของผู้ชาย ทำให้เกิดปัญหาการไม่ยอมรับบทบาทของผู้หญิงจะมาทำงานที่สังคมกำหนดให้เป็นงานของผู้ชาย เช่น งานบริหาร หรืองานที่ต้องเป็นผู้นำ เป็นต้น ผู้หญิงที่อยู่ในสถานภาพดังกล่าวนี้จึงต้องต่อสู้กับค่านิยมเพื่อพิสูจน์ให้สังคมได้ยอมรับในบทบาทการทำงานของตนเอง

โบทันเสนอปัญหาเรื่องบทบาททางเพศและการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ในนวนิยาย 8 เรื่อง ได้แก่ *จดหมายจากเมืองไทย ความสมหวังของแก้ว ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ก่อนสายหมอกเดือน จากหงส์ที่ดิน ตะวันชิงพลบ คู่ยาก และ ดอกกระถินริมรั้ว*

เรื่องจดหมายจากเมืองไทย อังบัวถูกจำกัดบทบาทจากบิดาให้อยู่แต่ในบ้าน เพราะบิดามีทัศนคติว่าเป็นลูกผู้หญิงต้องมีหน้าที่เฉพาะในครัว ส่วนการทำงานนอกบ้านเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น ซึ่งต้นสว่างผู้ก็มีทัศนคติเช่นเดียวกัน เมื่ออังบัวไม่ยอมรับบทบาทที่กำหนดไว้ แต่ใช้ชีวิตที่เป็นอิสระปราศจากกรอบเกณฑ์ของสังคมมาบังคับ เธอก็ถูกมองว่ามีพฤติกรรมที่ขวางโลก นอกจากนี้เมื่ออังบัวต้องมารับผิดชอบงานแทนบิดา เขาก็ถูกลูกจ้างซึ่งเป็นชายต่อต้านเมื่อเธอออกคำสั่งให้เขาทำงานด้วยการลอบเข้ามาใช้ความแข็งแรงของเพศชายปลุกปล้ำลวนลามเธอ

นวนิยายเรื่องนี้ยังได้สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับการที่ผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยทำงานบ้าน ซึ่งสังคมยังไม่ยอมรับและมองว่าเป็นเรื่องที่แปลกประหลาด ดังที่ต้นสว่างผู้ประหลาดใจในตัวของผู้หญิงที่อยู่กับแม่จุกสาวของเขาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โบทันสะท้อนทัศนคติดังกล่าวนี้ผ่านบทสนทนาของแม่จุกกับต้นสว่างผู้ว่า

“... ตอนเช้าวิญญูช่วยลูกซักผ้า ภูบ้าน ... เสร็จแล้วถึงไปทำงาน”

“ผู้ชายซักผ้าภูบ้านรี หน้าทีผู้หญิงแท้ๆ ไม่เคยได้ยินผู้ชายที่ไหนเขาจะยอมทำงานอย่างนี้ ทั้งที่ออกทำงานเหมือนๆ กันทั้งผัวทั้งเมียมันแหละ ผู้หญิงต้องทำวันยังค่ำ”

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 596)

เรื่องความสมหวังของแก้ว หลังจากแก้วแต่งงานกับทรัพย์ ทรัพย์ปฏิบัติกับภรรยาเหมือนเธอเป็นเด็ก แก้วไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนในการควบคุมกิจการงานของทรัพย์เลย ทั้งๆ ที่แก้วช่วยทรัพย์ทำงานในร้านทุกอย่าง แต่ทรัพย์ก็เป็นผู้คุมอำนาจในร้านคนเดียว ทั้งเรื่องการเงิน ค่าใช้จ่าย หรือของในร้าน ซึ่งแก้วก็ต้องยอมจำนนแม้บางครั้งแก้วจะอยากมีบทบาททางด้านครอบครัวมากกว่านี้

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด มารดาของบุญรอดอบรมเลี้ยงดูบุตรชายผิดกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรสาวเป็นอย่างมาก ลูกชายไม่จำเป็นต้องทำงานบ้านซึ่งถือว่าเป็นงานของผู้หญิง ในขณะที่

ลูกสาวต้องทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงดูมารดาและพี่ชายน้องชายให้มีกินมีใช้ โดยที่มารดาไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเอาเปรียบลูกสาวอย่างไม่เป็นธรรม โບตันสะท้อนปัญหาบทบาททางเพศและการแบ่งงานกันทำโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ผ่านบทสนทนาระหว่างบุญรอดและมารดาถึงเรื่องของบุญทึ่งน้องชายที่ทำอะไรไม่เป็นแม้ว่าจะโตมากแล้ว เมื่อบุญรอดบอกกับมารดาว่าที่บุญทึ่งทำอะไรไม่เป็นเลยไม่ว่าจะหุงข้าว ชักผ้า เพราะมารดาทำให้ทุกอย่าง แต่มารดาก็แย้งว่านั่นเป็นงานผู้หญิงที่ผู้ชายไม่ควรทำ บุญรอดตอบว่า

“งั้นก็ไม่ต้องให้ผู้หญิงช่วยทำมาหาเงินซี จะได้อยู่ทำงานบ้านให้ ใครแบ่งว่านั่นงานผู้ชาย งานผู้หญิง ที่ผู้หญิงละก็ทำนาทำไร่ ทำงานก่อสร้างค้าขายสารพัด ทำไปไม่มีใครบอกว่างานผู้ชาย ผู้หญิงไม่ต้องทำมั่งละ เห็นแต่หีบคอนเลี้ยงลูกกันจนโต สมัยนี้ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้าน ผู้ชายก็ต้องทำงานในบ้านเป็น จะได้ช่วยกัน แล้วงานหุงข้าวซักผ้าอะไร งานผู้หญิง แม่เอี่ยมหน้าออกไปมองฝิ่งคะโน้นมั่งซี ... ตาเป๊าะขายกำวยเดี่ยวข้าวหมูแดง หุงข้าวทำกับข้าวขายทุกอย่าง ร้านซักรีดนั่นก็ผู้ชายทำ พ่อครัวผู้ชายถมไป ไม่เห็นว่างานผู้หญิงเลย เขาหุงข้าวมันไก่ขายจนรวยเนอะ”

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 238 - 239)

เรื่องก่อนสายหมอกเดือน นวนิยายเรื่องนี้ โບตันสะท้อนปัญหาการไม่ยอมรับบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวชาวจีน เพราะถือว่าผู้หญิงไม่สามารถสืบทอดกิจการของครอบครัวต่อไปได้ ดังเช่น มณฑกานติ เธอไม่ได้รับการยอมรับจากตาของเธอซึ่งเป็นเจ้าของโรงงานยา เพราะตาเห็นว่าเธอเป็นเพียงผู้หญิง ไม่สามารถที่จะสืบทอดกิจการที่ใหญ่โตต่อไปได้ แม้ว่าเธอจะเป็นทายาทโดยตรงเพียงคนเดียวของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตาของเธอมักแสดงความคิดเห็นที่เธอเกิดมาเป็นผู้หญิงให้เธอรับรู้เสมอๆ ทั้งๆ ที่เธอเองก็ส่อแววว่าจะเป็นเด็กฉลาดมาตั้งแต่เล็ก จนกระทั่งกลายเป็นความรู้สึกเจ็บปวดที่ค่อยๆ สะสมและทำให้เธอต้องการที่จะเอาชนะมาตั้งแต่อายุเจ็ดขวบ เธอตั้งปณิธานไว้ว่า “ไว้ฉันจะแสดงให้ทุกคนรู้ว่าผู้หญิงไม่ได้ด้อยไปกว่าใคร ... ฉันมีมันสมองที่ไม่แพ้ใคร และฉันมีความสามารถอาจบริหารโรงงานแทนตาได้ด้วย จำเป็นด้วยหรือที่ผู้ชายเท่านั้นจึงจะบริหารงานได้ ฉันมีสองมือสองตีน มีตามีงมูกมีสมองเท่าๆ กับผู้ชายเหมือนกัน” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 385)

เรื่องจากพงศวดิฉัน โບตันสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการทำงานของผู้หญิงผ่านตัวละครหญิงที่ชื่อออมเพื่อแสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้หญิงทำงานที่สังคมลงความเห็นว่าไม่เหมาะสมกับเพศจะถูกมองว่าเป็นคนวิปริตผิดเพศ กล่าวคือ เธอต้องทำงานช่วยมารดาเชือดคอกไก่ ซึ่งเป็นงานที่ใครๆ ต่างมองว่า

เป็นงานที่โหดร้าย ไม่เหมาะกับการที่เด็กผู้หญิงจะทำ ดังนั้นทุกคนจึงลงความเห็นว่ามีจิตใจ เขียมโหดคิดมนุษย์ โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวเธอ นอกจากนี้ การที่เธอต้องตื่นตั้งแต่ตีสามเพื่อไปตลาดกับมารดาทำให้เธอต้องทำตัวคล้ายเด็กชาย เช่น การ คัดผมสั้น การแต่งตัวที่ทะมัดทะแมง เพราะเธอรู้ว่า การที่เด็กผู้หญิงอย่างเธอต้องเดินทางในที่ เปลี้ยคว่ำๆ มีดๆ แล้วย่อมมีอันตรายมาก เธอจึงต้องสร้างเกราะป้องกันตัวเอง ทำให้ทุกคนที่ได้รู้จัก เธอลงความเห็นว่ามีความคิดปรกติทางเพศ เป็นพวกลักเพศ

เรื่องตะวันชิงพลบ นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนปัญหาบทบาททางเพศของผู้หญิงและการแบ่ง งานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ไว้ โดยผ่านทัศนคติตัวละครอย่างมุกดา ซึ่งมีความเชื่ออย่างฝังใจว่า ลูก ผู้หญิงไม่สามารถบริหารงานใหญ่โตของครอบครัวได้ เพราะมุกดาซึ่งเป็นมารดาของมูกระวีมีความ เห็นว่า ผู้หญิงควรมีหน้าที่ทำงานบ้าน ถ้าหากมาทำงานนอกบ้านซึ่งในทัศนคติของเธอเป็นงานของผู้ ชายก็จะทำให้ผู้หญิงต้องเหนื่อยกับงานเป็นสองเท่า ดังเช่นที่เธอกล่าวกับมูกระวีว่า

มันเป็นเรื่องของความเหมาะสม ถึงอย่างไรแม่ก็เชื่อว่าผู้หญิงกับผู้ชายเหมือนกันไม่ได้ ไม่ได้หมายความว่าเรื่องช่างทำหน้าที่ทำหลังอะไรหรอกนะ แต่แม่ก็ยังเชื่อของแม่ว่าหน้าที่ของ ผู้หญิงกับผู้ชายต่างกัน แล้วการที่ผู้หญิงออกมาเดินเร่เดินกาเหมือนผู้ชายนะเหนื่อยเปล่า กลายเป็นต้องทำหน้าที่ทั้งของผู้หญิงและของผู้ชาย ในขณะที่ผู้ชายส่วนใหญ่จะไม่ยอมทำ หน้าที่ของผู้หญิงหรอก ยกเว้นแต่งตัวแข่งกับผู้หญิง ... ก็แค่ช่วย แต่ไม่ใช่กลายเป็นหน้าที่ เท่าๆ กัน เพราะถ้าเท่าๆ กัน ผู้หญิงก็ต้องทำงานหนักกว่า ไหนจะงานบ้านอ้อมท้องเลี้ยง ลูก อบรมลูกเต้า แล้วยังต้องทำงานเท่าๆ กับผู้ชายอีก

(สุภา สิริสิงห. 2534 : 152)

เรื่องคู่ยาก เมื่อต้นตราต้องมารับผิดชอบครอบครัวในการหาเงินแทนสามี และให้สามี ช่วยแบ่งเบาภาระในเรื่องของงานบ้าน เธอต้องผจญกับเสียงสะท้อนที่ไม่ค่อยดีเกี่ยวกับตัวเธอ เช่น ถูกกล่าวหาว่าเธอขี้เกียจไม่ยอมทำงานบ้านเอง เอาแต่นอน ทั้งๆ ที่เธอต้องนั่งทำงานจนถึงดึกดื่น ทำให้ต้องนอนพักในเวลากลางวัน หรือการที่เธอซื้อเครื่องผ่อนแรงมาใช้เพื่อผ่อนแรงงานในบ้าน เช่น การใช้เครื่องซักผ้า เธอก็ถูกกล่าวหาว่าไม่ได้ทำบทบาทของภรรยาที่ดี ดังเช่น เมื่อเธอพักผ่อน ในตอนกลางวันเพราะต้องทำงานมาตลอดคืน เธอก็ถูกแม่ของสามีนินทาเธอว่า “โอ๊ย มันขี้เกียจกัน ยังนี่ถึงได้ตั้งตัวไม่ได้ ไ้ผ้าก็ค้าขายเงิง ทำงานบริษัทเขาก็ไล่ออก มันคงไปนอนกลางวันใน สำนักงานเขาละซี ซักผ้าก็ไม่ซัก ใ้เครื่องซักผ้า บ้านช่องใช้ลูกหลานไม่ถึงสิบขวบดู ผ้าก็ให้ช่วย ทำกับข้าว ตัวเองนอนกลางวัน อีกหน่อยชนก็ขึ้นหรอก” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 54)

เรื่องคอกกระถินริมรั้ว กระถินต้องปฏิบัติตัวให้คล้ายผู้ชาย ตัดผมสั้น และแต่งตัวคล้ายผู้ชาย เพราะเธอต้องทำงานคุมคนงานในไร่ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งสิ้น มิเช่นนั้นเธอจะไม่ได้รับการยอมรับจากลูกจ้าง ทำให้เธอถูกมองว่าเป็นกะเทย ทั้งๆ ที่อารมณ์และความรู้สึกของเธอเป็นผู้หญิงเต็มตัว เธอให้เหตุผลกับมารดาถึงการทำตัวคล้ายชายว่า “กระถินทำท่าเป็นผู้ชายไปนั่นเอง มันสนุกดี อีกอย่างคบหาพวกนักกีฬา นักยิงปืน ทำท่าเป็นผู้หญิงนักไม่ดี คบกันไม่สนิท นี่เขาวางใจเรา พวกคนงานเขาก็ไม่เห็นกระถินเป็นผู้หญิง จะดูจะค่าจะเอ็ดเขาก็ไม่ว่า เหมือนผู้ชายด้วยกัน” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 133) และการปฏิบัติตัวคล้ายชายของเธอเองจึงทำให้เธอได้รับการยอมรับจากลูกจ้างได้ง่ายขึ้น

ปัญหาเรื่องบทบาททางเพศและการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ที่โบคั้นสะท้อนไว้ในนวนิยายพอสรุปได้ว่า สังคมได้กำหนดบทบาททางเพศของผู้หญิงไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้หญิงจะต้องมีหน้าที่เป็นแม่บ้านแม่เรือน ในขณะที่งานสำคัญเช่น เรื่องของการประกอบอาชีพจะเป็นของผู้ชาย เพราะความเชื่อว่าผู้ชายมีความสามารถมากกว่าผู้หญิง ดังนั้น ผู้หญิงจึงมักถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน ทำให้ไม่ได้รับโอกาสในการแสดงความสามารถ ซึ่งผู้หญิงที่ไม่ยอมรับการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ตามที่สังคมกำหนดและพยายามที่จะแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำ หรือแสดงความสามารถในการทำงานก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ดังเช่น อังบัวที่เริ่มเข้ามาบริหารงานแทนบิดาก็ถูกต่อต้านจากลูกจ้างชาย มุกระวีที่มักถูกมารดาพยายามฝึกหัดให้เป็นแม่บ้านแม่เรือนหรือต้นตราที่ถูกแม่สามีและชาวบ้านนิทาว่าไม่มีคุณสมบัติของการเป็นแม่บ้านแม่เรือน

นอกจากนั้น การที่จะได้รับการยอมรับในเรื่องของการทำงาน ผู้หญิงจะต้องทำตัวแข็งแรงแคล้ายชาย ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัวหรือพฤติกรรมห้าวหาญ ดังเช่นที่ออมและกระถินปฏิบัติ ซึ่งก็ถูกสังคมเพ่งเล็งไปในเรื่องของความวิปริตผิดเพศไป สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการวางตัวของสตรีเมื่อต้องออกมาเผชิญกับสังคม

1.4 ปัญหาการกดขี่สตรีเพศ

ปัญหานี้นับได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่สำหรับผู้หญิง เพราะเป็นปัญหาที่เกิดจากความรุนแรงที่สังคมกระทำต่อผู้หญิงอย่างไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยกัน ความรุนแรงที่เกิดจากการกดขี่สตรีเพศนี้ส่งผลให้ผู้หญิงเกิดความขอกข์ข้ำมขึ้นทั้งทางกายและทางใจ

โบคั้นได้สะท้อนปัญหาการกดขี่สตรีเพศไว้ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นดังนี้

1.4.1 ปัญหาการปฏิบัติต่อสตรีภายใต้กรอบประเพณีที่สังคมกำหนด

1.4.2 ปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ

1.4.3 ปัญหาการตีค่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ

1.4.4 ปัญหาการที่สามีปฏิบัติต่อภรรยาเยี่ยงทาส

1.4.5 ปัญหาโสเภณี

1.4.1 ปัญหาการปฏิบัติต่อสตรีภายใต้กรอบประเพณีที่สังคมกำหนด โดยปรกติในระบบของสังคมจะมีการกำหนดข้อปฏิบัติที่มีต่อสมาชิกในสังคมไว้อย่างตายตัว โดยเฉพาะสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง หรือสังคมนิยมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ย่อมจะมีข้อกำหนดและวิธีการปฏิบัติตัวของผู้หญิงไว้ ทั้งนี้เพื่อความคุ้มครองผู้หญิงมิให้ดำเนินชีวิตออกนอกกรอบทางกฎหมายที่สังคมกำหนดไว้นี้ได้รับการยอมรับและถือเป็นข้อปฏิบัติสืบต่อมานับแต่อดีตกาล จนกลายเป็นกรอบประเพณีที่ผู้หญิงทุกคนจะต้องเคารพยึดถือ หากผู้หญิงคนใดละเมิดไม่ปฏิบัติตาม ก็จะได้รับบทลงโทษจากสังคม หรือที่เรียกว่ามาตรการควบคุมทางสังคม

โบตันได้สะท้อนปัญหาที่ผู้หญิงต้องเผชิญกับกรอบประเพณีที่สังคมกำหนดไว้ในนวนิยาย 5 เรื่องคือ *ความสมหวังของแก้ว* *ไผ่ต้องลม* *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุษรอด* *ก่อนสายหมอกเลื่อน* และ *บัวแดงน้ำ* มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องความสมหวังของแก้ว นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับการที่ลูกสาวจะต้องทดแทนบุญคุณผู้ให้กำเนิด แก้วเป็นลูกสาวในครอบครัวที่ยากจน บิดามารดาของแก้วถือสิทธิในการเป็นเจ้าของตัวแก้วอย่างเต็มที่ แก้วเองก็สำนึกในฐานะลูกสาวของตน ดังนั้น แม้ว่ามารดาจะนำแก้วไปเป็นลูกจ้างซัดดอกเบียร์ แก้วก็ไม่มีทางเลือกได้ แก้วต้องยอมให้นายจ้างโจกสับเยี่ยงทาส และหลังจากที่แก้วแต่งงานกับทรัพย์ไปแล้ว แก้วยังได้ช่วยเหลือจนเจือครอบครัวเก่าของตนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแก้วปฏิบัติตนเยี่ยงลูกกตัญญูดังที่สังคมได้กำหนดเอาไว้

เรื่องไผ่ต้องลม นวนิยายเรื่องนี้มีฉากในครึ่งเรื่องแรกอยู่ที่ประเทศจีน ซึ่งมีกรอบประเพณีที่กำหนดเกี่ยวกับผู้หญิงไว้หลายประการ โบตันได้สะท้อนภาพของผู้หญิงที่ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในกรอบประเพณีดังกล่าวนี้ ได้แก่ ประเพณีการรัดเท้าให้เล็กดังดอกบัวของสตรี เพราะตามประเพณีจีนจะกำหนดไว้ว่า หญิงผู้ดีจะต้องมีเท้าเล็ก เพราะถือว่าผู้หญิงเป็นผู้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน การรัดเท้านี้จะกระทำตั้งแต่ผู้หญิงยังเล็ก วัยเพียงจะสอนเดิน ซึ่งทรมานมาก บางคนทนเจ็บไม่ไหวเป็นลมไปก็มี เพราะจะต้องรัดให้แน่น ดังปรากฏในคำพูดของทิจื่อว่า

ผู้หญิงเป็นเพศที่ถูกกดขี่มาก แม้แต่เท้าก็ต้องพันห่อจนเล็กนิดเดียว เพื่อว่าจะได้หลบหนีหรือต่อสู้ไม่ได้ ต้องเป็นคนในปกครองของผู้ชายตลอดไป แต่ในตระกูลชวานาชาวไร่ต้อง

ใช้แรงงานก็ไม่ต้องห่อหุ้ม แต่ก็ถือว่าไม่งามและเป็นคนชั้นต่ำ ... ผู้หญิงชั้นต่ำพวกนี้ต้องทำงานหนัก แต่ถูกกดขี่แม้แต่อาหารการกินก็ต้องกินเหลือจากผู้ชาย

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 383)

โบคั่นยังได้บรรยายสภาพที่น่าเวทนาของผู้หญิงที่ถูกรัดเท้าไว้มาก และแสดงภาพให้เห็นถึงการที่ลูกสะใภ้ของบ้านจะต้องปรนนิบัติล้างเท้าให้แก่แม่สามี ซึ่งเท้าที่พันไว้ด้วยผ้าแน่นทั้งวันจะมีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ แต่ลูกสะใภ้จะต้องปรนนิบัติอย่างไม่รังเกียจเพราะถือเป็นหน้าที่ (สุภา สิริสิงห. 2523 : 38-44) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงผู้หญิงที่ถูกหมั้นหมายไว้กับผู้ชาย หากคู่หมั้นเสียชีวิตแม้ว่าจะยังไม่ได้แต่งงานก็ถือว่าหญิงผู้นั้นเป็นหม้าย จะแต่งงานไม่ได้และต้องใช้ชีวิตอย่างหญิงหม้ายตลอดชีวิต (สุภา สิริสิงห. 2523 : 55)

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บุญรอดและบุญล้าอยู่ในฐานะลูกสาว มารดาของเธอคชี่ข่มเหงเธอมาก บุญล้าต้องไปทำงานในโรงงานปั่นกระป๋องจนนิ้วขาด เพื่อส่งเงินมาให้มารดาเลี้ยงน้อง และกลายเป็นโสเภณี ส่วนบุญรอดมารดานำไปขายเป็นลูกจ้างล้างจาน มารดาเรียกร้องสิทธิในความเป็นแม่จากเธอทั้งสองคนตลอดเวลา บุญล้าทำงานหาเงินส่งมาให้มารดาปลูกบ้าน ซึ่งมารดาเองก็ทราบคิว่าบุญล้าประกอบอาชีพอะไร แต่ไม่เคยเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง ตรงกันข้ามยังพยายามพุดจาให้บุญรอดประกอบอาชีพเช่นเดียวกับพี่สาว เพื่อที่บุญรอดจะได้มีรายได้ส่งมาให้มากขึ้น ซึ่งการที่มารดาปฏิบัติต่อลูกสาวเช่นนี้ ในขณะที่ไม่เคยเรียกร้องเอาจากลูกชาย เพราะค่านิยมที่สังคมกำหนดว่าชีวิตของลูกสาวย่อมเป็นของพ่อแม่ ต่อเมื่อแต่งงานไปจึงจะกลายเป็นของสามี ดังคำพูดของบุญรอดว่า

เราสองคนเป็นลูกผู้หญิงของพ่อแม่ นอกนั้นเป็นผู้ชาย เมื่อเรายังเล็กเราอยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำนา เลี้ยงควาย เลี้ยงน้อง ... ฉันยังจำได้เมื่อที่ตัดสินใจออกไปทำงานโรงงานจนนิ้วขาดไปนั้นนะ แต่ก็ชั่วไม่กี่เดือน แล้วพี่ก็เข้ากรุงเทพฯ ฉันไปทำงานกับเค้าแก่ เงินทุกบาททุกสตางค์ที่เราหาได้เราก็กส่งให้แม่ไว้เลี้ยงน้องๆ เราถือเป็นหน้าที่ เหมือนชีวิตเราเป็นของพ่อแม่ จะเอาไปขายหรือว่าใช้แรงงานก็ได้ทุกอย่าง แต่แม่เคยทำอย่างนั้นกับลูกชายของแม่บ้างไหม มีแต่แม่เราจะหิบบิ้นให้ เอาจากที่พี่ชายตัวมาได้ไปเจือจานเขา

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 290)

นอกจากนั้น บุญรอดยังต้องเผชิญกับปัญหาการขาดค่าแรงงานจากนายจ้างอีกด้วย เธอทำงานกับเจ้าแก้วได้เงินเดือนเพียงเดือนละ 100 บาทซึ่งเป็นรายได้ที่ต่ำมาก ถ้าเปรียบเทียบกับการทำงานของเธอนับได้ว่าต่ำมาก เพราะควรจะได้ประมาณ 300 บาทถึง 500 บาท

เรื่องก่อนสายหมอกเดือน โบตันสะท้อนภาพผู้หญิงที่ต้องอยู่ในกรอบประเพณีผ่านตัวละครที่ชื่อ พู่ย้ง พู่ย้งเป็นสาวจีนที่ต้องไปอยู่รับใช้บิดามารดาของคู่หมั้น ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาที่ประเทศจีน เธอไม่เคยเห็นหน้าคู่หมั้นของเธอเลย การหมั้นหมายที่เกิดขึ้นก็เพราะบิดามารดาของเธอต้องการตอบแทนบุญคุณทางฝ่ายผู้ชายที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก่อน เธอไม่ได้รับอนุญาตให้ไปไหนมาไหนแม้กระทั่งไปจ่ายตลาด เธอมีหน้าที่ดูแลบ้านและปรนนิบัติรับใช้ภายในบ้านเท่านั้น เมื่อคู่หมั้นของพู่ย้งเสียชีวิต เธอก็ต้องตกอยู่ในฐานะหม้ายทั้งๆ ที่ยังไม่ได้แต่งงาน เพราะประเพณีจีนกำหนดไว้เช่นนั้น หลังจากคู่หมั้นของเธอเสียชีวิต เธอก็ถูกโจกสับจากบิดามารดาของเขาว่า เธอเป็นตัวโชคร้ายที่ทำให้เขาต้องสูญเสียลูกชายไป เธอถูกจำกัดบริเวณให้อยู่แต่ภายในบ้าน ไม่อาจแต่งตัวสวยงามหรือออกไปไหนมาไหนได้เหมือนหญิงสาวคนอื่น ต้องวางสีหน้าเฉยเมยห้ามยิ้มแย้มจนทำให้เธอต้องกลายเป็นคนเครียดไปโดยปริยาย โบตันบรรยายสภาพความเป็นอยู่ของพู่ย้งผ่านบทสนทนาไว้ดังนี้

น่าสงสารแม่ยังจริงๆ นิสัยใจคอก็ดี อดทนทำงานไม่มีปริปาก เป็นแค่สะใภ้ในนาม ไม่ทันได้คบได้แต่ง ผู้ชายก็ตาย หน้าตายังไม่เคยเห็นกันเลย เท่ากับพ่อแม่ยกลูกสาวให้ไปเป็นทาสเขา นี่มันหมดสมัยแล้วนะ จะว่าไปตามกฎหมายไทยก็กักขังแม่ยังเขาไว้แบบนี้ไม่ได้ มันผิด เขาควรจะมีสิทธิกลับมาบ้านเดิม แล้วก็หาผัวใหม่

(สุภา สิริสิงห. 2530 : 136)

เรื่องบัวแดงน้ำ บิดามารดาของจัตตาศีส์ถือสิทธิความเป็นเจ้าของตัวเธออย่างเต็มที่ พวกเขาจัดจัตตาศีส์ราวกับไม่ใช่ลูก เพราะมีความคิดที่จะต้องใช้งานจัตตาศีส์ให้คุ้มค่ากับที่ได้ให้กำเนิดเธอมา เพราะถ้าหากจัตตาศีส์แต่งงานมีครอบครัวก็ต้องกลายเป็นลูกสาวของตระกูลอื่นจะทำให้บิดามารดาไม่มีโอกาสใช้งานเธอ เธอถูกใช้งานเยี่ยงทาส เธอต้องถูกโจกสับทั้งจากบิดามารดา พี่ชายน้องชาย ถูกทำร้ายร่างกายอย่างที่พวกเขาไม่คำนึงว่าเธอก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งซึ่งพวกเขาให้กำเนิดเธอมา

จากการศึกษาบทบาทของนวนิยาย ในการสะท้อนปัญหาการปฏิบัติต่อสตรีภายใต้กรอบประเพณีที่สังคมกำหนด พบว่า โบตันได้สะท้อนภาพความขมขื่นที่ผู้หญิงซึ่งต้องตกอยู่ภายใต้กรอบประเพณีได้รับ โดยเฉพาะประเพณีที่สืบทอดต่อกันมานาน ดังผู้หญิงยุคโบราณในนวนิยาย

เรื่อง ไม่ต้องลม พู่ยังในนวนิยายเรื่อง ก่อนสายหมอกเดือน และจัดคำพิพากษาในเรื่อง บัวแดงน้ำ ผู้หญิงเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติอย่างกตัญญูเข้มแข็ง ไร้สิทธิในการป้องกันตัว ส่วนผู้หญิงอย่างแก้ว บุญล้ำและบุญรอด เป็นภาพสะท้อนของผู้หญิงไทยที่ถูกสังคมกำหนดให้ตกอยู่ภายใต้การครอบครองของผู้ให้กำเนิด ซึ่งผู้เป็นบิดามารดาถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติต่อพวกเธออย่างไรก็ได้ เพราะถือสิทธิในการเป็นเจ้าของชีวิตลูกสาวอย่างเต็มที่ ในขณะที่ลูกชายไม่ได้รับการปฏิบัติเช่นนั้น เพียงเพราะว่าสังคมกำหนดให้ลูกชายจะต้องเติบโตใหญ่กลายเป็นหัวหน้าครอบครัว และการกำหนดคุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงว่าต้องกตัญญูต่อบิดามารดา ดังเช่นที่โบตันกล่าวไว้ในนวนิยายเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ว่า “บางคนนะถึงแข็งแรงแค่ไหนแต่เรื่องกตัญญูต้องมาก่อน เรื่องเหตุผลมาทีหลังก็ได้ ยิ่งคนจีนพ่อเป็นใหญ่ในบ้าน เป็นเทพเจ้า คำสั่งต้องเป็นคำสั่ง ไม่มีใครกล้าขัด นอกจากจะยินยอมให้ถูกตัดขาดความเป็นพ่อลูกกัน พวกเราผู้หญิงมักจะใจไม่เข็มพอ ไม่เหมือนพวกผู้ชายหรอก เขาทิ้งพ่อแม่ได้ เราทิ้งไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 303)

1.4.2 ปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ จูไรรัตน์ จันทร์ธำรงให้ความหมายของการข่มขืนว่า หมายถึง การที่ผู้ชายบังคับขืนใจหญิงซึ่งไม่ใช่ภรรยาให้ร่วมประเวณีกับตน ซึ่งการข่มขืนเป็นความรุนแรงหรืออาชญากรรมทางเพศที่ทำความเสียหายแก่ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อทั้งทางร่างกายและจิตใจในระยะยาวอย่างร้ายแรง ซึ่งนอกจากปัญหาการข่มขืนแล้ว การละเมิดสิทธิทางเพศยังรวมไปถึงการกระทำรุนแรงทางเพศอีกลักษณะหนึ่งคือ การลวนลามและคุกคามทางเพศ ซึ่งหมายถึงการแสดงออกทางเพศหรือความใส่ใจทางเพศ ที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่าบังคับขืนใจให้แก่อำนาจน้อยกว่า

พฤติกรรมที่จัดว่าเป็นการลวนลามและคุกคามทางเพศได้แก่ การเกี้ยวพาราสี การใช้คำพูดสองแง่สองง่าม การใช้สายตาโลมเลีย การเสียดสี จับเนื้อต้องตัว เป็นต้น (จูไรรัตน์ จันทร์ธำรง. 2536 : 28-29)

นวนิยายที่สะท้อนปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศมี 5 เรื่องได้แก่ ความสมหวังของแก้ว แว่ววัน ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ลูกแม่ และ เกิดแต่ลม

เรื่องความสมหวังของแก้ว เกี่ยวกับสาวของแก้วถูกรุมข่มขืน จนต้องกินยาฆ่าตัวตาย แต่แทนที่สังคมรอบข้างจะเห็นใจกลับซ้ำเติมและประณามว่าเกี้ยวชวยยวนผู้ชาย ทั้งๆ ที่แก้วไม่เคยมีพฤติกรรมเช่นนั้น และยังตราหน้าแก้วไว้ด้วยว่าโตขึ้นจะต้องมีสภาพไม่แตกต่างไปจากพี่สาว

และเมื่อแก้วไปทำงานเป็นคนรับใช้ แก้วต้องถูกลานชายของนายจ้างใช้วาจากริยาลวนลาม และในที่สุดแก้วก็ถูกสามีของนายจ้างข่มขืน ครุสมัยซึ่งเป็นผู้ข่มขืนแก้วนั้นก็เคยกระทำเช่นนี้กับสาวใช้คนก่อนหน้ามาแล้ว และเมื่อเรื่องแดงขึ้นมากลายเป็นว่าสาวใช้คนนั้นต้องรับโทษ

ติดคุกในข้อหาลักทรัพย์ เพราะนายจ้างของเธอให้สร้อยแก่สาวใช้คนนั้นและให้ออกจากบ้านไป เพื่อจะได้ไม่มายุ่งกับสามีของเธอ แล้วนายจ้างไปแจ้งความว่าสาวใช้ขโมยสร้อยของเธอหนีออกจากบ้านไป

ในนวนิยายเรื่องนี้ โบตันได้ให้แก่วัดตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องความต้องการทางเพศของผู้ชายไว้ว่า ทำไมผู้ชายจึงต้องมักมากในกามารมณ์ และสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ทำนองนี้ขึ้น แทนที่สังคมจะลงโทษผู้กระทำผิด กลับมองว่าผู้หญิงต่างหากที่เป็นฝ่ายชั่ว ดังเช่นที่แก่วัดมักได้รับคำเตือนเสมอว่า อย่าทำตัวชั่วชวนผู้ชาย ทั้งๆ ที่แก่วัดเป็นเด็กสาวอายุเกินสิบปี ไปเล็กน้อย

เรื่องแหววัน แหววันถูกเจ้าของสวนลวนลามอย่างไม่เกรงใจ เพราะเห็นว่าเธอเป็นเพียงลูกสาวชาวสวนซึ่งเช่าที่ดินของเธออยู่ พฤติกรรมของเขาก็คือ พยายามสัมผัสถูกเนื้อต้องตัวเธอ และใช้สายตาโลมเลียไปทั่วร่าง จนแหววันรู้สึกว่าการถูกลวนลาม เมื่อเธอเดือดร้อนเรื่องที่ดินเพราะเขาต้องการเรียกที่ดินคืนเพื่อไปสร้างบ้านจัดสรรขาย เธอไปเจรจาต่อรองกลับถูกเขาเรียกร้องตัวเธอเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน และเมื่อเธอไม่ยินยอมเขาก็ยิ่งเกลี้ยบีบให้เธอหาเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นเงินค่าน้ำที่ดินแปลงนั้นถ้าหากเธอจะอยู่ต่อไป

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บุญรอดถูกนายจ้างข่มขืนอย่างไร้การต่อสู้หลายครั้ง ในขณะที่เธอไปทำงานเป็นลูกจ้างล้างจาน ถ้าเธอไม่ยอมก็ถูกทำร้ายร่างกายจนเธอต้องยินยอม และเมื่อภรรยาของนายจ้างซึ่งไปคลอดลูกกลับมาจากโรงพยาบาลและจับได้ว่าสามีมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุญรอด เขาก็โทษบุญรอดว่าเป็นฝ่ายชั่วชวนเขา ทั้งๆ ที่บุญรอดเป็นเด็กผู้หญิงผอมๆ คำๆ ไม่มีลักษณะของการชวนเลยแม้แต่น้อย

เรื่องลูกแม่ กำไลเกือบจะถูกกลุ่มชาย 4 คนข่มขืน ในขณะที่เธอขับรถเดินทางจากต่างจังหวัดเพื่อไปตามหาตัวแปรที่กรุงเทพฯ แม้จะหนีเอาตัวรอดมาได้แต่เธอก็ต้องสูญเสียรถยนต์ของเธอไป

เรื่องเกิดแต่คม โสวรรณถูกสามีใหม่ของมารดาปลุกปล้ำ พยายามที่จะข่มขืน ในขณะที่เธอยังมีอายุเพียง 10 กว่าปี ทำให้เธอต้องหนีเตลิดออกจากบ้านและไม่มีที่อยู่อาศัย จนกระทั่งภายหลังต้องไปประกอบอาชีพเป็นผู้หญิงบริการในที่สุด

จากการศึกษาบทบาทในการสะท้อนปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ พบว่า โบตันเสนอปัญหาที่ถือได้ว่าเป็นความรุนแรงที่ผู้หญิงได้รับจากผู้ชาย นั่นคือ การข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ ซึ่งมีตั้งแต่ขั้นเบาได้แก่ การใช้วาจาและแสดงกิริยาที่สื่อถึงเพศสัมพันธ์ ไปจนถึงขั้นรุนแรงคือการข่มขืน ซึ่งผู้ที่ตกเป็นเหยื่อทางเพศของผู้ชายที่โบตันเสนอไว้คือ เด็กสาวอายุสิบกว่าปี เช่น แก้ว บุญรอด และโสวรรณ ซึ่งเป็นผู้ที่อ่อนแอไร้ทางสู้ โดยเฉพาะบุญรอดนั้นเป็นเหยื่อความใคร่ของผู้ชายอย่างแท้จริง เพราะรูปร่างหน้าตาตลอดจนผิวพรรณของเธอไม่มีส่วนใดที่น่าจะชวน

ความรู้สึกทางเพศของนายจ้างเธอได้ การที่เขายอมรับเธอจึงเท่ากับเป็นการกดขี่ข่มเหงผู้หญิงอย่างไรทางต่อสู้

นอกจากนี้โบตันยังสะท้อนให้เห็นปัญหาด้วยว่า เมื่อผู้หญิงถูกข่มขืน จะกลายเป็นตราบาปของผู้หญิงไปชั่วชีวิต ทั้งๆ ที่เธอไม่ได้เป็นฝ่ายทำให้เกิดเรื่อง เพราะสังคมมองคุณค่าผู้หญิงที่พรหมจารี ผู้ที่ทนความกดดันจากสังคมไม่ได้ก็ต้องฆ่าตัวตายดังเช่นเกี้ยวพี่สาวของแก้ว หรือกลายเป็นคนที่มีความฝังใจและหวาดกลัวในเรื่องเพศดังเช่นแก้ว ที่เกลียดกลัวมนุษย์เพศชายทุกคน

1.4.3 ปัญหาการตีค่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ สะท้อนไว้ในนวนิยาย 5 เรื่องคือ ความสมหวังของแก้ว ดอกไม้ริมทาง จันทร์ข้างแรม นวลนางข้างเขียง และ เกิดแต่ลม

เรื่องความสมหวังของแก้ว เนื่องจากแก้วเป็นเด็กหญิงที่มีหน้าตาสวยงาม เธอจึงมักถูกผู้ชายมาเกาะเกาะลวนลามเสมอ นับตั้งแต่เพื่อนชายในละแวกบ้าน หลานชายของนายจ้างที่กล่าววาล้วงเกินเธออย่างไม่เกรงใจ โดยเฉพาะครูสมัยสามีของนายจ้างที่เคยข่มขืนเธอและหวังเก็บเธอไว้เป็นเครื่องบำเรอกามของเขา ถึงขนาดที่ว่าเมื่อแก้วจะแต่งงานกับทรัพย์ ครูสมัยได้ไปหาทรัพย์และบอกเป็นนัยๆ เพื่อให้ทรัพย์ทราบว่าเป็น “เด็กแก้วนะมันของฉัน” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 84) ซึ่งโบตันได้สะท้อนชีวิตของแก้วซึ่งเป็นผู้หญิงที่เกิดในสลัมไว้ว่า “เกิดมาเป็นผู้หญิงเป็นเครื่องระบายนกามารมณ์ของผู้ชาย ไม่มีสิทธิ์ไม่มีเสียง จะตายทั้งเป็นก็ไม่มีใครเคียดรื้อน” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 26)

เรื่องดอกไม้ริมทาง สถานภาพการเป็นนักแสดงสาวสวยของสิตา ทำให้มีผู้จ้องจะหาผลประโยชน์จากเรือนร่างของเธอเสมอ เธอถูกตีค่าเป็นเพียงดอกไม้ริมทาง เพราะผู้คนมักคิดว่าการเป็นนักแสดงจะต้องกล้ำกล่อมเนื้อปล่อยตัวกับเพศตรงข้าม ดังเช่นนักแสดงบางคนที่เขาเนื้อเอาตัวเข้าแลกเพื่อให้ได้งาน แต่สิตามีความตั้งใจที่จะขายความสามารถมากกว่าการขายเรือนร่าง เมื่อมีผู้ติดต่อทาบทามให้แสดงบทเปลือยในภาพยนตร์เธอก็ปฏิเสธไป กระนั้นก็ตามเธอก็หนีไม่พ้นที่จะถูกแอบถ่ายภาพตอนอาบน้ำที่ลำคลอง และช่างภาพนำภาพเธอไปตีพิมพ์เป็นโปสเตอร์จำหน่ายคู่กับนิตยสารคารา นอกจากนั้นชื่อของเธอยังเสียหาย เพราะมีผู้นำชื่อเธอไปแอบอ้างว่าให้บริการทางเพศ

เรื่องจันทร์ข้างแรม โบตันสะท้อนปัญหาการตีค่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศผ่านลูกแก้ว ลูกแก้วเป็นหญิงสาวสวยที่มั่นใจในรูปร่างหน้าตาของตนเป็นอย่างมาก แต่แล้วความสวยของเธอกลับกลายเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เริ่มจากการที่เธอต้องเป็นนางบำเรอกามให้แก่สมรรถหนุ่มนักเรียนนอกลูกชายเจ้าของบริษัทที่มุ่งหวังในเรื่องเพศสงจากตัวเธอเพียงอย่างเดียว และเมื่อเขาเบื่อเธอก็ถูกส่งต่อให้กับชายอื่น และถูก “ขายต่อ” ให้กับผู้ชายที่มุ่งหวังในเรื่องเพศจากหญิงสาวสวย

นอกจากนี้ ความสวยของเธอยังถูกนำไปเป็นข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของบริษัทที่เธอทำงานอยู่ กล่าวคือ บริษัทของเธอนำตัวเธอเข้าประกวดนางงามเพื่อเอาใจผู้ร่วมทุน เพื่อหวังผลในการเพิ่มทุนของบริษัท ซึ่งถูกแก๊งเองก็ไม่ได้รู้ว่าตนกำลังตกเป็นเหยื่อของผู้คนเหล่านี้

เรื่องนางงามข้างเขียง เมื่อพนิตเริ่มมีอาชีพเป็นนางแบบและนักแสดง ก็มีช่างภาพมาติดต่อเธอเพื่อไปถ่ายภาพเปลือย โบตันสะท้อนให้เห็นว่า การเป็นนักแสดงสาวสวยนั้น ผู้คนจะมุ่งหวังที่จะเห็นเรือนร่างที่เปลือยเปลือยมากกว่าจะนิยมชมชอบในบทบาทการแสดง เธอพยายามต่อสู้กับการมองคาราสาวว่าเป็นวัตถุทางเพศมาตลอด อย่างไรก็ตาม เมื่อเธอต้องการใช้เงินเป็นจำนวนมาก เพราะบิดาของเธอป่วยหนักและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ทำให้เธอตอบตกลงที่จะถ่ายภาพเปลือยเพื่อแลกกับค่าตัว เนื่องจากภรรยาวิตติชอบเรื่องโรงพยาบาลและเรื่องการจัดสงฆ์ชุดกเป็นของเธอเพียงคนเดียว ในขณะที่พี่ชายไม่ยอมรับผิดชอบออกค่าใช้จ่าย เมื่อเธอไม่มีทางเลือก เธอจึงต้องยินยอมขายศักดิ์ศรีของตนเพื่อรักษาประเพณีการจัดงานศพของบิดาเธอไว้

เรื่องเกิดแต่คม โบตันสะท้อนปัญหาการตีค่าสตรีเป็นเพียงวัตถุทางเพศผ่านตัวละคร น้ำปรง ซึ่งเป็นน้องสาวของปริก น้ำปรงเป็นผู้หญิงสวย เธอถูกน้ำสาวส่งเข้าประกวดได้รับตำแหน่งเป็นเทพี และน้ำสาวก็ได้ขายเธอให้กับเสี่ยผู้มั่งคั่งในกามและเห็นผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องบำบัดความใคร่ น้ำปรงถูกกดขี่และได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกับเธอเป็นเครื่องระบายกามารมณ์ของผู้ชาย และตัวเธอยังกลายเป็นสิ่งของที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของพวกเขาด้วย ดังที่เธอเล่าถึงความขมขื่นให้กับโสวรรณฟังว่า

คนเดียวที่มีมันแสวงหาความสุขทางเพศกันอย่างไม่มีขอบเขต ปรงจะบอกที่ปริกได้ยังไงว่า ปรงต้องทำอะไรบ้าง ปรงต้องเป็นอีตัวไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนของเขา พวกนั้นชอบนัก เพราะปรงสวยเป็นเทพี เวลาเสี่ยเขาจะประมูลงานใหม่ๆ เขาก็เอาปรงไปบำเรอพวกเจ้านายที่จะอนุมัติงานให้เขาได้ เขาดูหนังไปี่ หนังลามกกัน แล้วบังคับให้ปรงทำอย่างนั้น ปรงสะอิดสะเอียน ปรงอาเจียนเสี่ยไม่มี เขาก็บังคับบังคับให้ปรงทำ อ้อ เขาไม่ตีให้มีแผลหรือค้ำ เดี่ยวเสี่ยโถม เขาสามารถหาวิธีอะไรต่อมิอะไรมากมายที่จะทำให้ปรงเจ็บปวด

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 566-567)

น้ำปรงทนไม่ได้กับสภาพการตกเป็นเพียงวัตถุทางเพศของชายมั่งคั่งมากในกาม เธอจึงกระโดดตึกฆ่าตัวตาย เพื่อยุติชีวิตที่ขมขื่นของเธอในที่สุด

จากการศึกษาปัญหาการตีค่าสตรีเป็นเพียงวัตถุทางเพศ ที่ปรากฏในนวนิยายของโบตัน นั้น พบว่า โบตันได้สะท้อนปัญหาที่สตรีถูกตีราคาไว้ที่เรื่องเพศ โดยไม่ได้มีใครมองเห็นถึงความ

สามารถที่เธอมีอยู่ ดังเช่น สิดาและพนิต ซึ่งมีอาชีพนักแสดง ทั้งสองต่างก็มุ่งหวังที่จะพัฒนาความสามารถทางด้าน การแสดงเพื่อให้ประชาชนยอมรับ แต่กลับมีผู้พยายามที่จะขายเรือนร่างหน้าตาของเธออยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น การมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศทำให้ผู้หญิงถูกลดฐานะของความเป็นมนุษย์กลายเป็นสิ่งของ ดังเช่นที่ถูกแก้วและน้ำปรุงที่ตกเป็นเครื่องมือบำบัดทางเพศและกลายเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยที่เธอได้รับการปฏิบัติอย่างแทบจะไม่เหลือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

โบตันสะท้อนสาเหตุของปัญหาการมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ ว่ามาจากความคิดเหยียดย่ำสตรีเพศ ทำให้ขาดจิตสำนึกในการให้เกิดริตสตรี ดังปรากฏในบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง จันทร์ข้างแรม ว่า

เพราะผู้ชายบ้านเรายังคิดนิสัยเหยียดย่ำเพศหญิง มองเห็นเป็นเครื่องบำบัดความใคร่ไปเสียทั้งหมด ไม่ว่าผู้หญิงคนนั้นจะเป็นนางงาม หรือเป็นแพทย์ เป็นครู นอกจากนิสัยส่วนลึกแล้ว ก็ยังเรื่องเมาเหล้าอีก พอเหล้าเข้าปากก็ขาดสติ มองเห็นผู้หญิงเหมือนๆ กันหมด แต่บำบัดความใคร่ชั่วคราวชั่วคราว ไม่คิดหน้าคิดหลัง ครูผู้หญิง หมอผู้หญิงไปอยู่ที่เปลี่ยวหน่อยเป็นต้องระวัง

(สุภา สิริสิงห. 2531 : 362)

1.4.4 ปัญหาการปฏิบัติต่อภรรยาเยี่ยงทาส เนื่องจากสังคมกำหนดหน้าที่ของผู้เป็นภรรยาว่า จะต้องปรนนิบัติสามีไม่ให้ขาดตกบกพร่อง เพราะสามีเป็นผู้นำครอบครัว ทำให้ผู้ชายมีทัศนคติมองเห็นภรรยาเป็นประดุจทาสผู้ซื้อสัตย์ที่ต้องคอยรับใช้สามี ซึ่งผู้ชายที่มีทัศนคติเช่นนี้มักขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว ปล่อยให้ภรรยาที่ตกอยู่ที่ภรรยา บางครั้งก็กำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ที่กดขี่ภรรยาของตนเป็นอย่างมาก โบตันได้สะท้อนปัญหาดังกล่าวนี้ไว้ในนวนิยายจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ลูกแม่ ด้วยสองมือแม่นี้ที่สร้างโลก แก้วตาดวงใจ

เรื่องลูกแม่ นวนิยายเรื่องนี้โบตันสะท้อนถึงความไม่รับผิดชอบของผู้ชาย มั่นสินเป็นผู้ชายที่เห็นแก่ตัว เมื่อเขาได้กำไรเป็นภรรยาแล้ว เขาก็ทิ้งกำไรไปแต่งงานกับผู้หญิงที่มีฐานะและตระกูลดีกว่า เพื่อความก้าวหน้าในชีวิตของเขา ทำให้กำไรมีความเจ็บแค้นฝังใจว่า ผู้ชายเป็นเพศที่กดขี่และเอาเปรียบผู้หญิง เพราะผู้ชายที่เธอรู้จัก ไม่ว่าจะป็นญาติหรือพี่น้องฝ่ายชาย ต่างก็เป็นคนที่เห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบ ทำให้เธอพยายามเลี้ยงดูลูกชายให้เป็นผู้หญิง ดังที่เธอกล่าวกับแพรวว่า

พ่อของแกนั้นแหละเลวร้าย เขาทิ้งแม่กับแกสองคนไปตั้งแต่อยู่ในท้องแม่ ตาของแกก็อยู่กับคุณยายจนมีลูกห้าคนเขาก็ตีทิ้งหายไป ลูกของแกก็ไปมีเมียมีลูกอยู่กรุงเทพฯ ไม่เคยโผล่หัวมาเยี่ยมแม่ ติดตั้งอยู่กับแสงสีกรุงเทพฯ ไม่นึกถึงแม่นึกถึงน้อง พ่อคุณยายของแกตายก็พากันมารับมรดกก็เท่านั้น ดีว่าคุณยายระนุว่ายกสมบัติให้แม่เป็นส่วนใหญ่ พวกเขาโกรธกันนัก ไม่มาเหยียบโมกขาวอีกเลย พวกผีนรกส่งกันทั้งนั้น แล้วแกยังชอบหรือ แพร แกอยากเป็นผู้ชายนั้นหรือ

(สุภา สิริสิงห. 2521 : 22)

เรื่องด้วยสองมือแม่นี่ที่สร้างโลก บิดาของแสงคำขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว ปลดปล่อยให้ภาระการดูแลลูกและหาเงินเข้าบ้านเป็นหน้าที่ของภรรยาแต่เพียงผู้เดียว มารดาของแสงคำจึงต้องทำงานหนักด้วยการขายผักในตลาด และเลี้ยงดูลูกถึงสามคน โบตันบรรยายลักษณะบิดาของแสงคำไว้ดังนี้ “พ่อจี่เม้าหยาเป เล่นไพ่เล่นไฮโลเก่ง เย็นลงเลิกงานก็กร่ำกันกับเพื่อน เม้าเซกกลับมาทุกวัน ค่าแรงของพ่อหมดไปกับวงเหล้าและการพนัน ไม่เคยมาถึงมือแม่เลย ที่กินอยู่กันทุกวันนี้ล้วนเป็นน้ำพักน้ำแรงของแม่ทั้งสิ้น” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 13)

เรื่องแก้วตาดวงใจ บิดาของแป้มถือตัวเองว่าเป็นหัวหน้าครอบครัว จึงมีพฤติกรรมเหยียบย่ำกดขี่ภรรยาและลูกสาวของตัวเองอย่างมาก เขาเรียกร้องการบริการจากคนในครอบครัว และไม่เคยปฏิบัติหน้าที่ของบิดาที่ดี มีหน้าซำ เมื่อเขาเบื่อหน่ายภรรยาแล้วเขาก็ไปมีภรรยาใหม่ ทิ้งให้ภรรยาและลูกๆ ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพไปลำพัง ดังที่โบตันบรรยายพฤติกรรมของเขาผ่านบทสนทนาของมารดาของแป้มว่า

ก่อนแต่งงานกับพ่อแกเขาก็ดี ทำอะไรๆ ทุกอย่างให้แม่ เพราะต้องทำดีให้เด่นกว่าคู่แข่งนี่นะ แต่พอแม่แต่งงานกับเขาไม่ถึงปี ทุกอย่างเปลี่ยนไปหมด เขากลายเป็นนายและต้องการให้แม่เป็นเมียทาส เงินเดือนที่ได้เขาใช้ส่วนตัวมากกว่าจะให้ครอบครัว แม่ต้องทำขนมขาย หาค่ากับข้าว เหนื่อยก็แสนจะเหนื่อย นึกคูชิว่าอยู่หน้าเตาไฟวันละหลายๆ ชั่วโมงนะเป็นยังไง พ่อเขากลับมาหาน้ำทำให้ซำหนอยก็อาละวาดแล้ว แม่ทนพ่อแกอยู่หลายปี จนมีลูกสองคน กระทั่งทนไม่ไหว เราก็ตีเลยแตกหัก เขามีคนอื่นนะลูกเลยหาเรื่องให้เราทนไม่ได้

(สุภา สิริสิงห. 2532 : 109)

ปัญหาการปฏิบัติต่อภรรยาเยี่ยงทาสที่โบตันเสนอในนวนิยาย เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการปฏิบัติที่ผู้หญิงได้รับจากผู้ชายที่ได้ชื่อว่าเป็นสามี ทั้งนี้เนื่องมาจากระบบสังคมไทยได้ให้

ความสำคัญกับผู้ชาย ถือว่าผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว จึงทำให้ผู้ชายไทยส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองเหนือกว่าภรรยา ดังนั้นเมื่ออยู่ในฐานะของสามีจะปฏิบัติตัวอย่างไรกับภรรยาก็ได้ โดยเฉพาะผู้ชายที่มีความคิดว่าตัวเองเป็นผู้นำครอบครัว ก็จะปฏิบัติต่อภรรยาและลูกสาวเยี่ยงทาส ดังเช่น บิดาของแป้มที่ถืออำนาจในการปกครองภรรยาอย่างเต็มที่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้โบตันนำมาสะท้อนไว้ในนวนิยาย ก็เพื่อแสดงถึงสภาพของผู้หญิงที่ได้รับการกดขี่ข่มเหงจากสามีที่ถือสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของภรรยา

1.4.5 ปัญหาโสเภณี ปัญหาโสเภณีเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานแล้ว ผู้หญิงที่ประกอบอาชีพโสเภณีมักได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากสังคม เพราะเป็นการประกอบอาชีพที่ขายบริการทางเพศ อย่างไรก็ตาม ปัญหาโสเภณีจัดเป็นการกดขี่สตรีประเภทหนึ่ง เพราะผู้หญิงที่ประกอบอาชีพดังกล่าวถูกลดฐานะความเป็นมนุษย์ลงจนกลายเป็นสินค้าที่ซื้อขายได้ โบตันสะท้อนปัญหาโสเภณีไว้ในนวนิยาย 4 เรื่อง ได้แก่ *จดหมายจากเมืองไทย* *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* *นวนางข้างเขียง* และ *เกิดแต่ลม* มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องจดหมายจากเมืองไทย พรรณีเป็นหญิงอาชีพโสเภณี ซึ่งเว่งกิมลูกชายของตนส่งออกไปติดพันอยู่ ในขณะที่ใครๆ ต่างดูถูกพรรณีว่าเป็นผู้หญิงเลว แต่ต้นสว่างกลับมีความคิดที่ตรงกันข้าม เขามีทัศนคติเกี่ยวกับผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นโสเภณีว่า ผู้หญิงเหล่านี้มักไม่มีทางเลือก เมื่อประกอบอาชีพนี้แล้วจะต้องยึดอาชีพนี้ต่อไป เพราะหากจะเปลี่ยนไปทำงานอย่างอื่นก็จะไม่มีใครยอมรับ ดังที่เขาแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับพรรณีว่า “ลูกรู้สึกว่สังคมออกจะอยู่ศีลธรรมกับคนที่มีอาชีพนี้ บางคนอาจต้องการกลับตัวกลับใจเปลี่ยนอาชีพ แต่ไม่มีใครยอมรับเขาเข้าร่วมสังคมด้วย จึงต้องหันไปหาอาชีพเก่า เขาไม่มีทางเลือก ลูกอยากให้เห็นคนเหล่านี้มีทางเลือกเสียบ้าง” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 497) ซึ่งพรรณีเองก็ไม่อยากประกอบอาชีพนี้ แต่เนื่องจากเธอเป็นคนที่ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะประกอบอาชีพอื่นได้ ดังที่เธอเล่าให้ต้นสว่างฟังว่า “อยากเลิกเหมือนกันแหละค่ะ แต่ไม่มีทางหาเงินที่สบายกว่านี้ค่ะ ฉันเรียนจบประถมสี่ ไม่มีความรู้ จะทำงานทำการอะไรก็ได้เงินมาก และไม่เหนื่อย ได้แต่งตัวสวยๆ อยู่อย่างสบายๆ และมีเงินใช้ได้สนุกอยู่เสมอ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 498)

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นสาเหตุที่หญิงสาวต้องมาประกอบอาชีพเป็นโสเภณี โดยผ่านตัวละครบุญล้าพี่สาวของบุญรอดซึ่งประกอบอาชีพเป็นโสเภณีด้วยความยากจน ผู้หญิงอย่างบุญล้าไม่มีการศึกษาแต่มีหน้าที่ที่จะต้องหาเงินส่งมาเลี้ยงมารดาและน้องๆ ให้มีกินมีใช้ ขอมให้ตัวเองถูกตราหน้าว่าเป็นหญิงคนชั่ว และเมื่อบุญล้าแก่ตัว เธอไม่มีทางเลือกที่จะไปประกอบอาชีพอื่นได้อีก เพราะสังคมรังเกียจผู้หญิงอาชีพอย่างเธอ และเธอก็ไม่ยอม

กลับไปอยู่กับน้องๆ ทั้งๆ ที่เธอส่งเสียเลี้ยงดูพวกเขา มา เพราะเธอรู้ดีว่าผู้คนจะรังเกียจน้องๆ ของเธอว่ามีพี่สาวเป็นโสเภณี

โบตันสะท้อนปัญหาเส้นทางชีวิตของโสเภณีคนหนึ่งได้อย่างชัดเจน ว่าเป็นผลมาจากสังคมระบบชายเป็นใหญ่ที่ผลักให้ผู้หญิงคนหนึ่งต้องประกอบอาชีพที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม พร้อมทั้งสะท้อนให้เห็นสาเหตุของการเลือกอาชีพเป็นโสเภณี โดยผ่านคำพูดของบุญรอดว่า

เมื่อไม่มีใครช่วยเขา เขาก็ต้องช่วยตัวเอง ความอดทนของคนเรามีไม่เท่ากัน บางคนเขาทนงานหนักได้ บางคนเขาก็ทนไม่ได้ ในเมื่อมีงานเบาเงินมากกว่ารออยู่ จะมาว่าเขาชั่วเขาเลวอย่างไรได้ อีกอย่างสติปัญญาไม่เท่ากันเสียด้วย อย่างฉันทัดทำงานทำขนมได้ จะให้หัดงานช่างกลึงอย่างสินมั่นก็ยังไม่ไหว บางคนมันทำไม่ได้ แคสอนให้ตำน้ำพริกยังทำได้ไม่เหมือนเลย แล้วจะทำอะไรอื่นได้นอกจากขายตัวเล่า ในเมื่อมีคนเชื่อมั่นก็ต้องมีคนขายละ แล้วจะมาว่าแต่คนขายฝ่ายเดียวได้ระอะ

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 309)

เรื่องนวนางข้างเขียง ในนวนิยายเรื่องนี้ โบตันได้สะท้อนสาเหตุของการเกิดโสเภณี โดยแทรกไว้ในความคิดคำนึงของพนิด กล่าวคือ เมื่อพนิดได้รับความยุติธรรมจากมารดาที่จะบีบบังคับให้เธอยกตัวแก่พี่ชาย เธอได้รับความสะเทือนใจและหวนคิดถึงข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมเกี่ยวกับการที่มารดาขายลูกสาวไปเป็นโสเภณีเพื่อนำเงินไปช่วยลูกชายให้พ้นจากคดีความ แม้จะเป็นประเด็นเล็กๆ แต่ถือได้ว่าโบตันได้นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมจริงมานำเสนอในนวนิยาย ดังข้อความว่า

คืนนั้นพนิดนอนร้องไห้เกือบทั้งคืน หล่อนนึกถึงข่าวโสเภณีเด็กคนหนึ่งที่ยกตัวมาว่า หล่อนถูกมารดาขายมาเป็นโสเภณี มาลงนรกตั้งแต่อายุสิบสามปี เพราะมารดาต้องการเงินไปไถ่โฉนดที่ดินที่จำนองไว้เพื่อเอาเงินไปสู้อคดีให้พี่ชาย ไม่รู้ละว่าเจ้าพี่ชายนั้นต้องคดีอะไร เพราะในข่าวไม่ได้ให้รายละเอียดอันใด แต่แม่คนผู้นั้นขายลูกสาว ส่งลูกสาวอายุเพียงสิบสามปีลงนรกเพื่อนำเงินมาไปช่วยลูกชายให้พ้นนรกที่เขาเองกระโจนลงไป

(สุภา สิริสิงห. 2536 : 242 : 243)

เรื่องเกิดแต่ยม โสวรรณประกอบอาชีพเป็นโสเภณีเพราะไม่มีทางเลือก เธอต้องหนีภัยจากการข่มขืนของพ่อเลี้ยง แต่เมื่อเธอเริ่มทำงานครั้งแรกเธอก็ถูกลอกไปอยู่ในร้านอาหารที่เบื้อง

หลังประกอบธุรกิจค้ากรม แม้เธอจะหนีออกมาจากสถานที่แห่งนี้เสียก่อน แต่ด้วยการขาดโอกาสทางการศึกษา และไม่มีความสามารถในการทำงานด้านอื่นๆ ทำให้เธอต้องมาประกอบอาชีพเป็นหมอนวดด้วยความจำใจ และเมื่อเธอมีอาชีพนี้แล้ว เธอก็นำเงินที่หาได้ส่งให้แม่ซื้อที่ดิน และเลี้ยงน้องที่ต่างจังหวัด และรับน้องชายมาเลี้ยงดูโดยส่งให้เขาได้เรียนมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งตั้งความหวังที่จะกลับไปอยู่บ้านเกิดเมื่อแก่ตัวลง

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโสเภณีอย่างโสวรรณ ก็คือ การติดโรคร้ายจากผู้ชาย เมื่อโสวรรณติดโรคเอดส์ซึ่งไม่มีทางรักษาหาย น้องชายที่เธอส่งเสียเลี้ยงดูก็เกิดความรังเกียจและหนีเธอไปพร้อมทั้งขโมยเงินทองทรัพย์สินของเธอติดตัวไปด้วย ทอดทิ้งให้เธอต้องผจญกับชะตากรรมที่เธอไม่ได้สร้างเพียงลำพัง นอกจากนั้นเมื่อเธอคิดที่จะกลับไปอยู่บ้านซึ่งสร้างมาจากเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ เธอก็ไม่กล้า เพราะเกรงว่ามารดาและน้องๆ จะรังเกียจ ทั้งๆ ที่เธอมีสิทธิเต็มทีในที่ดินที่เธอหามาได้จากการทำงาน

จากการศึกษาปัญหาโสเภณีที่สะท้อนในนวนิยายของโบตัน พบว่า โบตันได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ประกอบอาชีพโสเภณีนั้นเป็นบุคคลที่ไม่มีทางเลือกในการดำเนินชีวิต เธอต้องเป็นโสเภณีด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งโสเภณีที่โบตันเสนอภาพไว้นั้นเป็นผู้หญิงที่ไร้การศึกษาและถือเอาการทำงานเช่นนี้เป็นการทดแทนบุญคุณผู้ให้กำเนิด เพราะเป็นงานที่สามารถนำรายได้ส่งให้มารดาเพื่อไปเลี้ยงดูน้องชาย และเมื่อผู้หญิงเหล่านี้ประกอบอาชีพโสเภณีแล้วจะไม่สามารถไปทำงานประเภทอื่นๆ ได้อีก เพราะสังคมได้ตัดสินคุณค่าของผู้หญิงเหล่านี้แล้วว่าเป็นคนเลว และไม่ให้ออกสาในการเริ่มต้นใหม่ ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้มีชีวิตที่ยากลำบากในบั้นปลาย และถ้าหากเธอติดโรคร้ายมาจากการประกอบอาชีพก็จะเป็นที่รังเกียจของสังคม แม้กระทั่งคนในครอบครัว

ปัญหาโสเภณีที่สะท้อนในนวนิยายของโบตัน แสดงให้เห็นถึงการกดขี่ผู้หญิงในอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพของเธอ กลับกลายเป็นเครื่องบำรุงความสะดวกสบายให้กับลูกชายของครอบครัวโดยที่มารดาไม่ได้มีความรู้สึกผิดอันใดที่นำเงินจากการขายตัวของลูกสาวมาเลี้ยงดูลูกชาย

2. บทบาทในการชี้้นำการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี

โบตันได้ชี้้นำการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรีไว้หลายประการ จากปัญหาสิทธิสตรีที่สะท้อนไว้ในนวนิยายนั้น โบตันได้เรียกร้องให้ผู้หญิงได้รับสิทธิในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เพราะเป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงการที่ผู้หญิงได้รับการปฏิบัติจากสังคมอย่างไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ / ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอคติทางเพศ หรือเรื่องของการกดขี่ข่มเหงผู้หญิงในท่ามกลางระบบสังคมแบบยึดถือผู้

ชายเป็นใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาการชี้แนะในการแก้ไขปัญหาลิทธิสตรีของโบตัน พบว่าโบตันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาลิทธิสตรีไว้ดังต่อไปนี้

- 2.1 ผู้หญิงต้องกล้าลุกขึ้นปกป้องสิทธิของตนเอง
- 2.2 การอบรมสั่งสอนผู้ชายให้เห็นความสำคัญของผู้หญิง
- 2.3 ควรเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางเพศกับผู้หญิง
- 2.4 ควรเปิดโอกาสให้การศึกษาแก่ผู้หญิงให้มากที่สุด
- 2.5 การตั้งศูนย์ช่วยเหลือสตรี

2.1 ผู้หญิงต้องกล้าลุกขึ้นปกป้องสิทธิของตนเอง

โบตันได้นำเสนอภาพของผู้หญิงที่ต้องต่อสู้เพื่อสิทธิของตนไว้ในนวนิยายหลายเรื่อง ผู้หญิงเหล่านี้ต่างไม่ยอมจำนนต่อการกดขี่ข่มเหงจากสังคม ซึ่งปัญหาลิทธิสตรีที่ดำรงอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นเพราะผู้หญิงยอมรับในการกดขี่สตรีอย่างไม่มีเงื่อนไขมานับแต่อดีตกาล ซึ่งหากผู้หญิงมีความกล้าหาญที่จะลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตนเอง จะทำให้ปัญหาลิทธิสตรีค่อยๆ หดหายไป เพื่อที่สังคมจะได้รับรู้ถึงสิทธิอันชอบธรรมของผู้หญิง และยกเลิกการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อสตรี

การลุกขึ้นทวงสิทธิของตน แม้จะเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เพราะค่านิยมของสังคมที่ยึดระบบชายเป็นใหญ่ยังคงให้ความสำคัญแก่ผู้ชาย แต่โบตันก็ได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงที่กล้าต่อสู้กับค่านิยมดังกล่าวนี้ ต่างได้รับความสำเร็จในการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิของตน การกระทำของตัวละครหญิงที่กล้าปฏิเสธระบบชายเป็นใหญ่ที่โบตันเสนอไว้ในนวนิยายนี้ ได้ช่วยเป็นแนวทางให้แก่ผู้หญิงทุกคนในสังคมไทย ในการเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมที่ควรจะได้รับ

ตัวละครหญิงที่ถือได้ว่าเป็นนักสิทธิสตรีที่โบตันเสนอไว้เป็นแนวทาง ได้แก่ อั้งบ๊วย จากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย แว่ววัน จากเรื่อง แว่ววัน อังเง็ก จากเรื่อง ไฟต้องลม บุญรอด จากเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด มณฑกานติและฟูย้ง จากเรื่อง ก่อนสายหมอกเดือน แป้ม จากเรื่อง แก้วตาดวงใจ มุกระวี จากเรื่อง ตะวันชิงพลบ พนิต จากเรื่อง นวลนางข้างเขียง

อั้งบ๊วย มณฑกานติ และมุกระวี กล้าที่จะเรียกร้องสิทธิในความเป็นผู้หญิง เธอไม่ยอมรับการจำกัดบทบาทที่บิดาและสังคมมีให้ พวกเธอแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการทำงานและการใช้ชีวิตไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องหน้าตา ความสวยงาม และเรื่องเพศหญิงเพศชาย ซึ่งการเรียกร้องสิทธิของพวกเธอก็คือ การลงมือกระทำให้สังคมเห็น ไม่ว่าจะเป็นการใช้สติปัญญาเข้าแก้ไขปัญหาลิทธิสตรีหรือการเรียกร้องสิทธิในการศึกษาและการทำงาน

ส่วนแรววัน บุญรอด และพนิต กล้าที่จะปฏิเสธความไม่เป็นธรรมที่มารดาปฏิบัติต่อพวกเธอ โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิในทรัพย์สินที่เธอหามาได้ เธอยอมมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินเหล่านั้นโดยชอบธรรม ดังนั้น การที่มารดาจะนำไปยกให้แก่พี่ชายน้องชาย จึงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง พวกเธอยอมให้มารดากล่าวหาว่าเป็นคนใจดำ แต่เธอก็พยายามสร้างสำนึกให้เกิดขึ้นกับมารดาว่าการจะนำทรัพย์สินที่เธอหามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงไปยกให้แก่คนอื่นเป็นเรื่องที่มารดากำลังก้าวล้ำในสิทธิส่วนตัว ดังเช่นที่แรววันปฏิเสธมารดาว่า “ความใจดีมันต้องมีขอบเขต ไม่ใช่สักแต่จะให้ๆ ฉันไม่ใช่พระเวสสันดร” (สุภา สิริสิงห. 2520 : 430) หรือคำกล่าวของบุญรอดที่มีต่อมารดาว่า “แม่มีลูกหลายคน ผู้ชายตั้งสี่คน เอาไว้ทูนหัว เอาไว้สืบสกุล มันธุระอะไรที่ฉันจะต้องมารับภาระเลี้ยงทุกคน ฉันเป็นแค่ลูกสาว พอโตก็มีหัวพันอกแม่ไป แล้วทำไมทุกคนจึงจะมาริดเอากะฉัน เพียงเพราะว่าฉันมีเงิน เพราะฉันทำมาหาได้มากกว่าคนอื่นๆ ฉันเป็นหนี้ไ้พวกนี้มาแต่ชาติไหน ฉันตั้งใจจะช่วย แต่ถ้ามันมากเกินไปฉันก็ทนไม่ได้” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 225 - 226) และคำปฏิเสธของพนิตที่จะยกที่ดินให้แก่พี่ชายของตนว่า “สองปีมานี้ก็ช่วยเงินจนจะหมดตัวอยู่แล้ว ดึกที่อยู่ทุกวันนี้ก็ต่อสัญญาให้ตั้งสิบปี แล้วจะเอาสมบัติที่ซื้อพร้อมกะแฟนมาให้พี่ชายใช้ได้อย่างไร มันไม่ยุติธรรมนี่” (สุภา สิริสิงห. 2536 : 237)

ส่วนแม่กล้าปฏิเสธการขอโทษจากบิดา เมื่อเขาต้องการกลับมาขอคืนคืออยู่ร่วมครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง เพราะที่ผ่านมานับตั้งแต่บิดาของเธอทิ้งครอบครัวไป เธอไม่เคยเหลียวแลเธอและมารดาแม่แต่หน่อย แต่เมื่อเขาหมดทางไป จะให้มารดาและตัวเธออีก ก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนให้ผู้ชายกดขี่ข่มเหงผู้หญิงต่อไป ดังที่เธอมีทัศนคติว่า “ถ้าแม่เป็นฝ่ายไป แล้วย้อนกลับมาขอคืนดี สิ่งที่ได้รับคือ คำประณามว่าหญิงชั่ว แต่พอจะกลับมาขายรังแล้วแม่ไม่ยกโทษให้อาจถูกใครหลายคนว่าใจดำ ไม่ยอมยกโทษให้คนสำนึกผิด” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 205) เธอตระหนักว่าจะต้องเรียกร้องสิทธิให้แก่มารดาจึงไม่ยอมรับคำขอโทษเพื่อสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับสตรี

ตัวละครหญิงอีกตัวที่เรียกร้องสิทธิของตนเองคือ พู๊ซ เธอกล้าปฏิเสธกรอบประเพณีที่พยายามกดหัวผู้หญิงไว้ หลังจากที่ถูกหมั้นของเธอตาย ตามธรรมเนียมเธอต้องอยู่เป็นทาสรับใช้บิดามารดาของฝ่ายชาย โดยที่ไม่มีโอกาสแต่งงานใหม่ แต่เธอกล้าที่จะปฏิเสธระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรมนี้ ด้วยการออกจากบ้านของบิดามารดาผู้หมั้น และคืนทรัพย์สินของหมั้นทุกอย่างเพื่อมาแต่งงานเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ไม่ต้องเป็นทาสรับใช้ใคร ขอมให้ใครๆ กล่าวหาเธอทำผิดประเพณี เพราะคิดว่าเธอจะต้องเอาชีวิตของตัวเองทั้งชีวิตไปจมอยู่กับการเป็นทาสของประเพณี

จากตัวอย่างของการต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของตนเอง ที่โดดเด่นนำเสนอในนวนิยายนี้ เป็นการชี้แนะแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี เพราะเมื่อผู้หญิงตระหนักถึงสิทธิ

ที่ตนมี และไม่ยอมรับการที่ถูกปฏิบัติอย่างไรก็ตามความชอบธรรม ก็จะช่วยให้ผู้หญิงสามารถยืนหยัด อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นตัวของตัวเอง

อย่างไรก็ตาม โบตันได้เสนอชี้แนะแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้หญิงหลังจากที่ได้รับสิทธิที่ เรียกร้องมาแล้วว่า จะต้องนำสิทธิที่ได้รับมานี้ไปใช้ในการพัฒนาตัวเองให้ถูกทิศทางในเชิงสร้าง สรรค์ด้วย เพราะจะช่วยสนับสนุนให้คุณค่าของผู้หญิงนั้นเด่นชัดและเป็นคุณค่าที่แท้จริง ดังเช่นที่ โบตันได้ให้ต้นส่วงอุกกล่าวแก่ลูกสาวของตนในนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* ว่า

ไหนพวกแกรำร้องอยากได้อิสระอย่างผู้ชาย เพราะผู้หญิงต้องทำงานเท่าๆ กับผู้ชาย ทำไม ไม่ตั้งหน้าตั้งตาทำงานให้สมกับที่อวดอ้างว่ามีความสามารถ ทำไมจึงหันไปหาเรื่องอวด ความงาม อย่างนี้เรียกว่าไม่แท้จริง ... แกดูหน้าของแกเป็นตัวอย่างบ้าง เขาดูผลงานแทนตา ของแกมาตั้งแต่อายุสิบหก ไม่เคยปรึปากบ่น ต้องดูแลคนงานนับสิบ เขาทำงานจริง นั้นแหละ ผู้หญิงสมัยใหม่ที่แท้จริงละ ไม่ครึ่งๆ กลางๆ ทำงานก็ทำจริง เวลาเป็นผู้หญิงก็ไม่ซัด ตา

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 453)

2.2 การอบรมผู้ชายให้เห็นความสำคัญของผู้หญิง

ปัญหาสิทธิสตรีที่โบตันสะท้อนไว้ในนวนิยาย สาเหตุหนึ่งมาจากการปลูกฝังความคิด เกี่ยวกับเรื่องผู้ชายสำคัญกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มักยกย่อง ลูกชายอยู่เหนือลูกสาว ทำให้ผู้ชายขาดสำนึกในเรื่องของการให้ความสำคัญแก่ผู้หญิง นอกจากนั้น การที่สังคมปลูกฝังความคิดในเรื่องการปฏิบัติตัวของผู้ชายว่าจะทำอะไรก็ได้เพราะไม่เสียหาย ทำให้สังคมละเลยที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้ชายมีความรับผิดชอบต่อการกระทำทั้งหมดของตนกับฝ่ายผู้ หญิง ในขณะที่ผู้หญิงจะถูกตีกรอบในเรื่องของความประพฤติและข้อปฏิบัติ ดังที่โบตันกล่าวว่า “เขาถือว่าเป็นผู้ชายไม่เสียหาย มีแต่ผู้หญิงที่เสียหาย แต่คนที่ทำความเสียหายให้ผู้หญิงน่ะก็พวกผู้ ชายแหละนะ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 77)

โบตันได้ชี้แนะแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูผู้ชายให้เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง ให้เกียรติผู้หญิง และปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกัน ในนวนิยาย 3 เรื่อง ได้แก่ *ลูกแม่ ใฝ่ต้องลม* และ *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องลูกแม่ เนื่องจากกำไลอบรมเลี้ยงดูแพร่ให้เป็นผู้หญิงมาตั้งแต่แพร่เกิด จึงทำให้แพร่รู้ ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้หญิงเป็นอย่างดีแม้ว่าเขาจะเป็นผู้ชายก็ตาม เมื่อแพร่รู้ว่าตนเองไม่ใช่ผู้หญิง

และพยายามจะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ถูกต้องตามเพศที่แท้จริง แพร่ได้เรียนรู้ว่า ควรปฏิบัติตัวอย่างไรกับผู้หญิง ดังจะเห็นได้จากการแสดงความรู้สึกของเขาเกี่ยวกับการที่เพื่อนๆ ของเขาชวนไปเที่ยวห้องโถงเดิมว่า “มันน่าทุเรศ ผู้หญิงพวกนั้นหน้าตาเหมือนคนกำลังจะตาย แพร่รักถึงแม่ ไหมและเพื่อนๆ ที่โรงเรียนเก่า แพร่รักถึงตัวเองเมื่อยังเป็นผู้หญิง ไม่มีใครชอบให้ผู้ชายมองด้วยสายตาโลมเลีย ไม่ชอบให้เป่าปาก ไม่ชอบให้เคาะเคาะ แต่ชอบให้พูดด้วยดีๆ แพร่รู้ดีเพราะแพร่เคยอยู่กับผู้หญิงจำนวนมากๆ” (สุภา สิริสิงห. 2521 : 132)

นอกจากนี้เมื่อแพร่มาอยู่กับครอบครัวใหม่ เขาอยากเรียนรู้ว่า เขาต้องมีพฤติกรรมอย่างไรจึงจะเรียกได้ว่าเป็นลูกผู้ชาย เพราะเขาเห็นการที่ผู้ชายแสดงตัวเองว่าเป็นลูกผู้ชายด้วยการไปดักยื่นจับผู้หญิงซึ่งเป็นสิ่งที่เขาไม่ยอมทำ ครอบครัวให้ทัศนคติแก่เขาว่า “ไม่ยอมทำก็ไม่ต้องทำ กิริยาอย่างนั้นไม่ได้แสดงว่าเราเป็นผู้ชายเต็มตัวขึ้นกว่าก่อนนี่นา มันอยู่ที่ความแข็งแรง การมีน้ำใจนักกีฬา การทำตัวเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานให้เต็มที่ต่างหาก ไม่ได้อยู่ที่ความเจ้าชู้โก้เง่” (สุภา สิริสิงห. 2521 : 131)

เรื่องไฟต้องลม ทิฉ้อได้เห็นการกคจีสตรีเพศมาตั้งแต่เขายังเด็ก นับตั้งแต่ญาติผู้ใหญ่ที่เขาเคารพนับถือ เช่น ย่า และป้าสะใภ้ เป็นต้น นอกจากนั้น เขายังได้เห็นผู้หญิงในสังคมได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อต้านประเพณีการกคจีสตรี เขาแสดงทัศนะเกี่ยวกับการกคจีสตรีว่า “เพราะประเพณีฝังรากเหง้าลึก แก่ยาก ถูกอบรมกันมาแต่เล็กให้เป็นเช่นนั้น แต่ต่อไปจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ตัวผมจะไม่ยอมกคจีสตรีเช่นนั้นเด็ดขาด และผู้ชายรุ่นผมก็ยอมจะไม่ทำเหมือนกัน” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 384) ซึ่งตัวเขาได้ตั้งปณิธานว่า หากเขามีครอบครัว เขาจะปฏิบัติต่อภรรยาอย่างมีความเท่าเทียมกัน และจะยกย่องภรรยาให้มากกว่าที่สังคมกำหนด แม้บางเรื่องภรรยาจะเหนือกว่าเขาก็จะยอมรับได้

โบตันอธิบายถึงสาเหตุที่มาของความคิดของเขาว่ามาจาก “ความเวทนาเห็นใจบรรดาญาติผู้ใหญ่ที่ลำบากเพียงเพราะเกิดมาเป็นหญิง และเพราะชีวิตระหกระเหินเผชิญทุกข์หนัก” (สุภา สิริสิงห. 2523 : 558)

เรื่องก่อนสายหมอกเดือน โบตันได้นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสิทธิสตรีด้วยการอบรมเลี้ยงดูลูกชายผ่านตัวละครจินตนาซึ่งเป็นมารดาของโกสัชย์ จินตนามีความคิดว่า การอบรมลูกชายให้เห็นความสำคัญของผู้หญิงเป็นเรื่องที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าการอบรมลูกสาวให้ปฏิบัติตัวดี อย่าให้ทำตัวไม่ดีเป็นที่อับอายของบิดามารดา ดังที่เธอกล่าวไว้

ลูกชายก็ต้องคอยระวังสั่งสอนไม่ให้เขาเปรียบผู้หญิงคะ ไม่ใช่ยึดมั่นว่าเป็นผู้ชายแล้วไม่เป็นไรได้เปรียบทุกเมื่อ เป็นขุนแผนก็ได้ จินไม่ชอบเลย ผู้ชายเวลาจะยุ่งกับผู้หญิงควรนึก

ถึงหัวอกพ่อแม่ฝ่ายหญิงเขาบ้าง ลูกเขามีพ่อแม่ ไม่ได้เกิดเรื่องกับลูกตัวไม่รู้สึกหรือกว่า ความเจ็บปวดอับอายมันเป็นยังไง จินอยากให้ลูกเรารู้สึกว่าผู้ชายทั่วไป เป็นผู้ชายชั้นดีที่ เรียกได้เต็มปากเต็มคำว่าลูกผู้ชาย ผิดแล้วรับผิดชอบ ถ้าอยู่กับใครจนเกิดเหตุขึ้นมา พลังพลาด อะไรไปก็เป็นลูกผู้ชายพอจะรับความจริง และไม่สาละวน เพียงเพราะว่าตัวเป็นผู้ชาย ได้เปรียบเสมอ

(สุภา สิริสิงห. 2530 : 418 - 419)

ดังนั้น จินคนาจึงอบรมสั่งสอนลูกชายให้เห็นความสำคัญของความเป็นมนุษย์ และการพึ่งพากันของคนสองเพศมากกว่าจะนึกว่าชายเป็นใหญ่ ซึ่งทำให้ใกล้ชิดตระหนักในคุณค่าและให้เกียรติผู้หญิงเสมอมา

แนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกชายมาตั้งแต่ยังเด็กที่โบทันเสนอนี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการลดปัญหาการเอาใจเอาเปรียบและกดขี่เพศหญิง เพราะโบทันแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้ชายได้รับการอบรมให้เห็นความสำคัญของผู้หญิง เลิกถือทัศนคติว่าผู้ชายเป็นใหญ่ ก็จะยกย่องให้เกียรติผู้หญิง และจะปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างเสมอภาคเท่าเทียม ดังเช่นตัวละครที่กล่าวมาข้างต้นมีทัศนคติที่ดีต่อผู้หญิง ไม่คิดว่าตัวเองเป็นเพศที่เหนือกว่าแต่อย่างใด

2.3 ควรเพิ่มโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดทางเพศกับผู้หญิง

จากปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศที่ผู้หญิงได้รับนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ผู้ชายที่กระทำความผิดได้รับการลงโทษที่ไม่สาสมกับความผิดที่ตนได้ก่อขึ้น ทำให้ปัญหาการกระทำความผิดทางเพศที่ผู้ชายกระทำกับผู้หญิงมิได้ลดน้อยถอยลง ดังปรากฏในเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* ซึ่งกลุ่มทรชนที่รุมข่มขืนแก้วพี่สาวของแก้ว ได้รับการตัดสินลงโทษกับความผิดที่เกิดขึ้นเพียง 1 ปี 9 เดือน ทั้งๆ ที่ผลที่เกิดขึ้นเป็นการทำให้ผู้หญิงคนหนึ่งต้องกินยาฆ่าตัวตายเพื่อหนีความอับอาย ซึ่งเป็นการได้รับโทษที่ไม่คุ้มค่ากับชีวิตของผู้หญิง โบทันชี้ให้เห็นความจริงที่เกิดขึ้นนี้ว่า

รายอื่นเขาจุดไปโทรมจนตาย มันต้องโทษติดคุกตลอดชีวิต แต่ว่าอีกหน่อยก็ได้ลดโทษ นั่นโทษนี้ติดสักสี่สิบปี ไอ้พวกเวรอาชุนมันยังน้อย พออายุสักสี่สิบมันก็ออกมาทำอาชีพได้ อีก ... แน่ะเฮ้ย ไอ้พวกที่จุดผู้หญิงไปขายช่อง ไอ้พวกพ่อเล้านะ โทษมันถูกจำคุกปีสองปี แล้วก็ออกมาหลอกมาจุดผู้หญิงไปขายช่องใหม่ ไม่เห็นมีนักกฎหมายที่ไหนมันคิดจะแก้

กฎหมายนี้เลย ... หรือบางทีมันก็คงดีสำหรับไอ้พวกนักกฎหมายที่มักมากในกามคุณ เหมือนกันไม่ต่างจากคนอื่น

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 26)

โบตันได้แนะนำว่า การจะแก้ปัญหานี้ที่ต้นคอ ควรมีการเพิ่มโทษให้กับผู้ที่กระทำความผิดให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความเกรงกลัว ดังที่โบตันเสนอผ่านต้นสว่างอยู่ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ว่า

เมื่อไม่นานมานี้ลูกอ่านข่าวผู้ชายบ้าแกมทำอันตรายเด็กหญิงอายุเพียงสิบกว่าปี เมื่อขึ้นศาล กฎหมายตัดสินให้จำคุกเพียงเจ็ดปี ไม่คุ้มกับชีวิตเด็กทั้งคนเลย ถึงจะไม่ตายก็เสียคนเสียสุขภาพและเป็นตราบาปไปตลอดชีวิต โทษเพียงแค่นั้นสำหรับการฆ่าคนทั้งเป็นหนึ่งคน ตายทั้งเป็นมันทรมาณยิ่งกว่าตายจริงเป็นไหนๆ คนเช่นนั้นเป็นอันตรายกับเด็กหญิงทุกคนไม่น่าจะปล่อย ควรจะขังไว้ทำงานในคุกตลอดชาติ

(สุภา สิริสิงห. 2535 : 455)

แนวทางแก้ไขปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศด้วยการเพิ่มโทษให้รุนแรงมากขึ้นที่โบตันเสนอไว้ อาจเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีได้ทางหนึ่ง เพราะผู้ที่กระทำความผิดไม่อาจมีโอกาสมากกระทำความผิดซ้ำอีกเป็นครั้งที่สอง ดังเช่นที่กลุ่มทรชนในเรื่อง ความสมหวังของแก้ว พันโทขอกมา และคอยมาลวนลามทางเพศกับแก้วอีก โดยไม่รู้สึกเจ็บชอนหรือหวาดกลัวกับโทษที่ตัวเองเคยได้รับแม้แต่น้อย

2.4 ควรเปิดโอกาสให้การศึกษาแก่ผู้หญิงให้มากที่สุด

ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษาของสตรีที่โบตันสะท้อนไว้ เป็นที่มาของปัญหาสตรีหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องของการพึ่งพาตัวเองของผู้หญิง เพราะผู้หญิงที่ขาดโอกาสได้รับการศึกษามักขาดความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพได้ ที่สำคัญผู้หญิงที่ขาดการศึกษามีโอกาสที่จะเสียเปรียบผู้ชาย ดังเช่นที่โบตันกล่าวไว้ในนวนิยายเรื่อง ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก ว่า “ผู้หญิงอย่างสร้อยคำ ถ้าเรียนน้อยโง่งม อันตรายย่อมเกิดกับตัวเองได้ง่าย ถ้าเรียนมากสักหน่อย ความรู้จะช่วยให้เกิดความฉลาด รู้จักยังคิดขึ้น ความสวยจะได้เชิดชูความรู้ให้เด่นขึ้นไปอีก” (สุภา สิริสิงห. 2530 : 22)

โบตันชี้ให้เห็นผลของการศึกษาที่ทำให้ผู้หญิงสามารถพึ่งพิงตัวเองได้ในนวนิยายหลายเรื่อง เช่น แหวววัน เหนือพื้นพสุธา แก้วดาวดวงใจ จากหงส์ดิ้น และ ดอกไม้ริมทาง

เรื่องแหวววัน แหวววันเป็นลูกสาวชาวสวน ชีวิตของเธอคงจะกลายเป็นสาวชาวสวน แต่งงานมีลูกและเป็นชาวสวนไปตลอดชีวิต หากเธอไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ เธอแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงควรจะได้รับการศึกษาที่สูงที่สุด และใช้ความรู้ที่ตนได้ร่ำเรียนมาประกอบอาชีพเป็นที่พึ่งของตนเองและผู้อื่น โดยไม่ต้องรอคอยการพึ่งพาจากใคร

เรื่องเหนือพื้นพสุธา การมีโอกาสดำเนินทุนการศึกษาจนสามารถเรียนต่อจนจบปริญญาตรี ทำให้เพียงออบเป็นอิสระจากญาติของเธอที่เลี้ยงดูเธอเพื่อหวังให้เธอเป็นคนรับใช้ทำงานสวน เธอสามารถมีงานมีการทำ เป็นตัวของตัวเอง และใช้ชีวิตได้ตามที่เธอปรารถนา

เรื่องแก้วดาวดวงใจ แม่มีหวังที่จะใช้ความรู้ที่ตนเองร่ำเรียนมานี้ ยกระดับอาชีพการงานของเธอ เธอจึงสมัครเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเปิดเพื่อหวังนำปริญญาไปสมัครเป็นแอร์โฮสเตสเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต

เรื่องจากหงส์ดิ้น ออมได้รับการส่งเสริมจากหมอสุภัทรให้มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างเต็มที่ เพราะเขาคาดหวังให้ออมเป็นแพทย์หญิงที่มีความสามารถ และเป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเธอให้ดีขึ้น

เรื่องดอกไม้ริมทาง สมณเรียนจบระดับปริญญาโทเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย เธอสามารถพึ่งตนเองด้วยการใช้วิชาความรู้ของตัวมาประกอบอาชีพ และยังช่วยส่งเสียเลี้ยงดูน้องอีกสองคนได้ แม้ว่าจะไม่มีบิดามารดาคอยเลี้ยงดู

การชี้้นำการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรีด้วยการส่งเสริมให้ผู้หญิงได้รับการศึกษามากที่สุดที่โบตันนำเสนอนี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรี เพราะจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีหลายๆ ปัญหา ส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้หญิงขาดโอกาสทางการศึกษา ดังเช่น ปัญหาโสเภณี โสวรรณจากเรื่อง เกิดแต่ดม ต้องกลายเป็นโสเภณีด้วยความจำใจ เพราะเธอไม่มีความรู้ใดๆ คิดตัว ไม่ว่าจะเป็นความรู้จากระบบโรงเรียน หรือความรู้ในด้านอาชีพ ดังที่โบตันแสดงให้เห็นว่าเมื่อโสวรรณคิดจะเลิกอาชีพแล้วหันไปประกอบอาชีพที่สังคมยอมรับ เช่น ช่างตัดเสื้อ เธอไม่สามารถทำได้ เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ในการฝึกหัด ทำให้เธอต้องหันกลับมาทำงานในอาชีพเดิมของเธอต่อไป ดังนั้น สังคมควรเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีโอกาสดำเนินทุนการศึกษาให้มากที่สุด ซึ่งอาจเป็นแนวทางที่จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีได้

2.4 การตั้งศูนย์ช่วยเหลือสตรี

โบตันเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งศูนย์ช่วยเหลือสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิไว้ในนวนิยายเรื่อง *บัวแดงน้ำ* เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ผู้ที่พัวพันแก่สตรีที่ถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ นั่นคือ บ้านของคุณหญิงซึ่งเป็นที่รับอุปการะเด็กหญิงที่ถูกครอบครัวรังเกียจเพราะความเป็นหญิง คุณหญิงจะรับอุปการะเฉพาะเด็กหญิงที่เดือดร้อนเท่านั้น ไม่รับเด็กชาย และเด็กหญิงที่รับอุปการะไม่จำกัดเฉพาะเครือญาติเท่านั้น บริวารที่ต้องการมาพึ่งไบนุญคุณหญิงก็รับด้วยเช่นกัน

เมื่อรับมาอุปการะแล้ว คุณหญิงก็ส่งเสริมให้เด็กหญิงเหล่านี้ทุกคนมีโอกาสในการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เหตุผลในการรับเลี้ยงดูแลเด็กหญิงเหล่านี้ โบตันบรรยายว่า “ท่านเลี้ยงเด็กผู้หญิงในบ้านมากมายเพราะสมเพศต่างหาก สมเพศที่ถูกรังเกียจจริงจนจากญาติผู้ใหญ่ของตนเอง” (สุภา สิริสิงห. 2532 : 16) ดังนั้น เด็กหญิงที่คุณหญิงรับอุปการะในบ้านจึงมีตั้งแต่เด็กหญิงกำพร้า บิดามารดาอย่างเช่นจิตพิสุทธิ์ เด็กหญิงที่ต้องการเรียนต่อทางด้านศิลปะเพราะมีพรสวรรค์ทางด้านนี้แต่ฐานะทางบ้านไม่เอื้ออำนวย บิดามารดาจึงพามาฝากให้คุณหญิงส่งเสริมเลี้ยงดูอย่างเช่นเครือออน เด็กหญิงที่บิดาไม่ต้องการเพราะอยู่ในครอบครัวที่ต้องการแต่ลูกชายอย่างเช่นเพชรดา เด็กหญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากบิดาและพี่ชายของตนเองอย่างแสนสาหัสจนต้องชมชานมาขอพึ่งพิงคุณหญิงอย่างเช่นจิตดาพิสุทธิ์ และเด็กหญิงยากจนที่บิดามารดานำมาฝากเป็นคนรับใช้แต่คุณหญิงต้องการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาต่อเพราะเป็นเด็กที่มีรูปร่างหน้าตาต่างดงาม เพราะคุณหญิงตระหนักดีว่าเด็กสาวสวยที่ยากจนมักจะมีอนาคตที่ไม่ดีอย่างเช่นมนตรา

การอุปการะเด็กหญิงที่ไร้โอกาสเช่นนี้ ทำให้พวกเธอได้มีโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการศึกษา และมีงานทำ เป็นที่พึ่งพิงของตนเองได้ในอนาคต แม้ว่าจะมีผู้หญิงหลายคนที่ไม่ได้มีอนาคตที่ดีสักเท่าไรนัก บางคนก็มีอนาคตที่ตกต่ำ แต่นั่นก็แล้วแต่พื้นเพอุปนิสัยเดิมของแต่ละคน

การนำเสนอแนวคิดในการช่วยเหลืออุปการะผู้หญิงคือโอกาสที่โบตันเสนอไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ จัดได้ว่าเป็นการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสิทธิสตรีประการหนึ่ง นั่นคือ การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิ แม้จะเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ แต่ก็เป็นการทำให้ผู้หญิงที่ไร้โอกาสหรือถูกทำร้ายละเมิดสิทธิได้มีโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้งหนึ่ง

3. บทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรี

จากการวิเคราะห์บทบาทของนวนิยายของ โบตัน ในการสะท้อนปัญหาสิทธิสตรี จะเห็นได้ชัดเจนว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีนั้นล้วนมาจากค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรีในแง่ลบ โบตันพยายามชี้ให้ผู้อ่านได้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว เพื่อต้องการสร้างผลสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมต่างๆ ที่มีต่อสตรี เพื่อให้สังคมเห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของเพศหญิงที่มีไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าชาย ซึ่งค่านิยมที่โบตันต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยขอแยกกล่าวเป็น 5 ประเด็นคือ

- 3.1 การให้ความสำคัญแก่ลูกชาย และเหยียดหยามลูกสาว
- 3.2 การมองว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
- 3.3 การยึดถือว่าสตรีเป็นดอกไม้ที่สวยงาม เป็นวัตถุทางเพศ
- 3.4 ชายเป็นช่างเท้าหน้า หญิงเป็นช่างเท้าหลัง และผู้หญิงควรมีหน้าที่เฉพาะในบ้านไม่ควรออกมายุ่งเกี่ยวกับงานนอกบ้าน
- 3.5 พรหมจารีของหญิงสาว

3.1 การให้ความสำคัญแก่ลูกชาย และเหยียดหยามลูกสาว

ค่านิยมที่ให้ความสำคัญแก่ลูกชาย และเหยียดหยามลูกสาว เป็นค่านิยมที่สังคมไทยยึดถือมา ทั้งนี้เพราะถือว่าลูกชายเป็นผู้สืบสกุล เป็นผู้บวชเรียนให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลือง ส่วนลูกสาวเป็นผู้สร้างความเสื่อมเสียให้แก่ครอบครัวได้ง่าย และเมื่อแต่งงานไปก็จะต้องไปเป็นทรัพย์สินของครอบครัวอื่น ค่านิยมดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมาเป็นเวลานาน จากการศึกษานวนิยายของโบตันพบว่า โบตันได้นำเสนอแนวความคิดแย้งค่านิยมนี้ เพื่อให้สังคมได้เกิดทัศนคติที่ดีกับผู้หญิง เพื่อเปลี่ยนแปลงและหันมาให้ความสำคัญระหว่างลูกชายและลูกสาวอย่างเท่าเทียมกัน

นวนิยายที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ให้ความสำคัญแก่ลูกชายและเหยียดหยามลูกสาวได้แก่ จดหมายจากเมืองไทย แว่ววัน ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุตรอด ก่อนสายหมอกเดือนตะวันชิงพลบ และ นวนางข้างเขียง มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องจดหมายจากเมืองไทย โบตันเสนอภาพเปรียบเทียบลูกสาวกับลูกชายของต้นสว่างอยู่เพื่อแสดงให้ผู้อ่านเปลี่ยนแปลงความคิดที่ว่า การมีลูกผู้ชายไว้เป็นผู้สืบสกุลและเป็นที่ยิ่งของบิดามารดานั้นไม่เป็นความจริงเสมอไป เว่งคิมเป็นลูกชายคนโตของต้นสว่างอยู่ซึ่งเขาคาดหวังในตัวของเขา

เว่งคิมมากโดยการเอาใจใส่เลี้ยงดูให้การศึกษาย่างดี ในขณะที่เม่งจูเป็นลูกสาวคนสุดท้ายที่เธอไม่เคยตั้งความหวังไว้ มีหน้าที่ยังไม่ค่อยชอบลูกสาวคนนี้เพราะเขาโทษว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้ภรรยาเขาไม่สามารถมีลูกชายให้เขาได้อีก

แต่ในที่สุดแล้ว ผู้ที่สร้างความชื่นใจให้แก่เขามากที่สุดไม่ใช่ลูกชายคนโต กลับเป็นเม่งจู ลูกสาวของเขานั่นเอง เพราะเว่งคิมเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ไม่สนใจงานของครอบครัว เที่ยวเตร่และไปคิดใจผู้หญิงโสเภณี ส่วนเม่งจูเป็นลูกสาวที่มีความคิด แสดงความสนใจในกิจการค้าของเขามาตั้งแต่ยังเล็ก และกลายเป็นที่ปรึกษาทางความคิดของเขาในเกือบทุกเรื่อง ในบั้นปลายชีวิตเขาก็ได้พึ่งพาอาศัยเม่งจูเป็นผู้ดูแลยามแก่เฒ่า หลังจากที่เคยไปอยู่กับลูกชายมาระยะหนึ่งแล้วต้องผิดหวังกับการไม่ดูแลเอาใจใส่ผู้เป็นบิดาของลูกชาย

ต้นสว่างอุสสะท้อนความคิดที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับลูกชายและลูกสาวว่า “มีลูกชายกับเขาคคนเดียวเพียงจะเป็นหนุ่มก็ทำให้พ่อแม่เข้าใจเสียเหลือคณา ลูกสาวเสียอีกกลับได้เหมือนใจทุกคน ถึงจะคือไปบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับผิดหวัง” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 514)

เรื่องแหววัน โบตันเสนอภาพเปรียบเทียบบทบาทของลูกสาวและลูกชายโดยแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของมารดาที่ให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่า เพราะมารดามีค่านิยมว่าลูกชายสามารถบวชเรียนให้ชื่นใจและเป็นที่ยิ่งใหญ่ ในขณะที่ลูกสาวต้องออกเรือนไปตามประเพณี แต่แหววันเป็นลูกสาวที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูบิดามารดาตลอด ในขณะที่ไววิทย์น้องชายเมื่อมีครอบครัวก็ไม่ได้มาเยี่ยมหรือหาห่วงใยผู้ให้กำเนิด เมื่อเขามีลูกเขาคิดแต่จะบำรุงความสุขให้แก่ลูกและภรรยา โดยไม่คิดที่จะช่วยเหลือส่งเสียแทนคุณบิดามารดา

เมื่อมารดาถือสิทธิ์ในการยกที่ดินซึ่งแหววันเก็บหอมรอมริบผ่อนส่งมาได้ ให้แก่ไววิทย์เพื่อปลูกบ้าน เพราะต้องการที่จะอยู่ใกล้ชิดลูกชาย มารดาก็ได้เรียนรู้ว่าลูกชายนั้นไม่ได้สร้างความชื่นใจให้อย่างที่คิด ตรงกันข้ามกับสร้างความร้อนใจให้เกิดขึ้นกันไปทั้งบ้าน เพราะปัญหาความขัดแย้งระหว่างลูกสะใภ้กับมารดาถูกถามจนถึงขนาดต่างคนต่างอยู่

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด โบตันเสนอภาพเปรียบเทียบระหว่างบุญล้าและบุญรอดซึ่งเป็นลูกสาว กับพี่ๆ น้องๆ ผู้ชายในครอบครัว มารดาของเธอชื่นชมลูกผู้ชายทุกคนและปฏิบัติต่อลูกชายอย่างดี ส่วนลูกสาวมารดาไม่เคยให้ความเอาใจใส่ดูแล กลับมาขูดรีดเอาเงินทองที่ลูกสาวสองคนหาไปได้ไปบำรุงบำเรอความสุขลูกชาย โบตันแสดงให้เห็นว่า ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่เป็นที่ยิ่งใหญ่ให้แก่มารดาและพี่น้องนั้นก็คือลูกสาวอย่างบุญล้าและบุญรอดหาใช่ลูกชายทั้งหลายไม่ โดยเฉพาะลูกชายคนโตเมื่อมีภรรยาที่แยกไปอยู่กับครอบครัวของเขาโดยไม่เคยมาดูแลมารดา แต่เมื่อเดือดร้อนก็กลับนำภรรยาและลูกมาขออาศัยอยู่กับบุญรอดอีกด้วย

เรื่องก่อนสายหมอกเลื่อน มนทกานติแสดงให้เห็นว่า แม้จะเป็นเพียงหลานสาว แต่เธอก็มีความสามารถในการเรียนและการทำงาน เธอตั้งปณิธานที่จะรับผิดชอบโรงงานยาของตาเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่จำเป็นที่ครอบครัวจะต้องมีลูกชายไว้คอยรับช่วงกิจการของครอบครัวต่อไปเท่านั้น แต่ลูกสาวหรือหลานสาวก็ทำได้ เธอจึงตั้งใจเรียนรู้งานทุกอย่างในโรงงาน และสามารถสอบเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยในคณะเภสัชกรรมได้ จนกระทั่งในที่สุดความสำเร็จก็เป็นของเธอ เมื่อตาของเธอก็ยอมรับถึงความสามารถในตัวเธอ

เรื่องตะวันชิงพลบ ระพีและมุกคานาค้าวประสบลาภน้องชายมาเลี้ยง เพื่อหวังให้เขาสืบทอดกิจการโรงงานปั่นโองต่อไป เพราะทั้งคู่ไม่มีลูกชาย แต่มุกระวีซึ่งเป็นลูกสาวคนเล็กได้แสดงให้เห็นบิคา มารดาเห็นว่า แม้จะเป็นหญิง แต่เธอก็สามารถรับช่วงบริหารกิจการต่อจากบิดาได้ โบดี้นเสนอภาพเปรียบเทียบความคาดหวังของมุกคานาและผลที่เกิดขึ้นจริงในตัวประสบลาภ

โบดี้นแสดงให้เห็นว่า ที่สุดแล้วประสบลาภไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่มุกคานาและระพีได้เลย เพราะเขาไม่มีความสามารถในการทำงาน ตลอดจนอุปนิสัยเป็นคนหิบบโหยง ไม่ฉลาดทันคน เจ้าชู้ไม่เลือกหน้า และยังช่วยเหลือคู่รักซึ่งเป็นลูกสาวของคู่แข่งกับโรงงานของระพี ทำให้โรงงานที่ระพีสร้างขึ้นมามีต้องตกเป็นของคนอื่น สร้างความผิดหวังให้แก่ทั้งคู่เป็นอย่างยิ่ง ในที่สุดมุกคานาก็คิดได้ว่า “ผู้หญิงสมัยนี้ทำอะไรได้ทุกอย่างเหมือนผู้ชาย ไม่น่าหาเหตุเอาประสบลาภมาเลี้ยงเลยจริงๆ เพราะไม่เชื่อผู้หญิงเพศเดียวกับคนจึงได้ร่อนใจอยู่เช่นนี้” (สุภา สิริสิงห. 2534 : 161)

เรื่องนวนางข้างเขียง นวนิยายเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ค่านิยมที่คาดหวังว่าลูกชายจะเป็นผู้ดูแลบิคา มารดาแย้มแก่แม่ และเป็นผู้สืบทอดตระกูลต่อไปนั้นสมควรจะมีการเปลี่ยนแปลง โดยพนัสซึ่งเป็นลูกชายคนโตไม่เคยทำหน้าที่อย่างที่ตั้งใจคาดหวังไว้ สร้างความผิดหวังให้แก่มารดาเป็นอย่างมาก เพราะมารดาเองยึดถือค่านิยมดังกล่าวนี้ และหวังที่จะใช้ชีวิตในบั้นปลายกับลูกชายถึงขนาดที่เอาเปรียบลูกสาวของตนด้วยการยกตึกแถวที่ลูกสาวของตนเป็นผู้หาเงินมาแข่งให้แก่ลูกชาย แต่แล้วในที่สุด เธอก็อยู่กับลูกชายไม่ได้เพราะความเมินเฉยของลูกชายและลูกสะใภ้ที่ไม่เคยให้ความสนใจในตัวมารดา เธอจึงต้องกลับมาใช้ชีวิตอยู่กับลูกสาวที่เธอเองไม่เคยคาดหวังไว้เลย

นอกจากนี้โบดี้นยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า ในครอบครัวจีนยกย่องลูกชายคนโตเพราะถือว่าลูกชายคนโตจะเป็นผู้จัดการเรื่องสงฆ์เมื่อบิดาตายตามธรรมเนียมจีน ซึ่งลูกสาวไม่สามารถจัดให้ได้ แต่เมื่อบิดาของเธอเสียชีวิต ผู้ที่จัดการงานศพตามประเพณีทุกอย่างกลับเป็นพนิต เพราะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งพนัสไม่ช่วยค่าใช้จ่ายต่างๆ เลย ดังนั้นคนที่เป็นที่พึ่งและมีความสำคัญกับครอบครัวอย่างแท้จริงไม่ใช่ลูกชาย แต่กลับเป็นลูกสาวนั่นเอง

3.2 การมองสตรีว่าเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

ความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนประการหนึ่งระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ก็คือ ความแตกต่างทางด้านโครงสร้างทางชีววิทยา กาญจนา แก้วเทพ (2535 : 67) กล่าวว่า ทฤษฎีจิตวิทยาในยุคแรกจะเน้นว่าหญิงและชายมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ อันสืบเนื่องมาจากลักษณะในทางชีวภาพ เช่น ขนาดของสมองได้มีการวัดแล้วพบว่า ของผู้ชายจะใหญ่กว่าผู้หญิง ทำให้มีข้อสรุปว่าผู้ชายจะฉลาดกว่าผู้หญิง มีขีดความสามารถสูงกว่าและประสบความสำเร็จในอาชีพการงานมากกว่าผู้หญิง จากทฤษฎีทางจิตวิทยาทำให้เกิดความเชื่อและค่านิยมในการจำกัดบทบาทของผู้หญิงให้ต้องพึ่งพิงผู้ชาย ทั้งๆ ที่ยังไม่มีการสรุปที่แน่ชัดว่าขนาดสมองจะมีผลต่อการกำหนดระดับสติปัญญาจริงหรือไม่

นวนิยายที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเกี่ยวกับสตรีว่า เป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้นั้น ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย แว่ววัน ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด คิ่งหนึ่งเม็ดทราย เหนือพื้นพสุธา ดอกกระถินริมรั้ว*

เรื่องจดหมายจากเมืองไทย อังบัวเป็นผู้หญิงที่เชื่อมั่นในความสามารถของตัวเอง เธอสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตัวเอง เมื่อมารดาจะยื่นคະขອให้เธอมีสามีเพื่อจะได้มีที่พึ่ง เธอปฏิเสธเพราะเธอรู้สึกว่ “ฉันอยู่อย่างนี้มีความสุขมากกว่า แม่นึกแบบผู้หญิงหัวโบราณว่าการแต่งงานคือความสุขของผู้หญิง ไม่จำเป็นสักนิด บางคนแต่งงานแล้วมีแต่ความทุกข์ ต้องทำงานหนัก เลี้ยงลูกเอาใจผัวสารพัด ไม่เอาละ ฉันชอบอิสระ ทำทุกอย่างได้ตามใจชอบ” (สุภา สิริสิงห. 2535 : 190)

เรื่องแว่ววัน แว่ววันใช้ความรู้ที่เธอฝากเพียรเรียนมา นำมาประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง โดยไม่นำพาต่อความเชื่อที่ว่าเป็นผู้หญิงต้องให้สามีหาเลี้ยง เธอต้องเผชิญกับปัญหาที่ประดังเข้ามาอย่างเข้มแข็ง ซึ่งในตอนสุดท้ายของเรื่อง โบตันได้ให้แว่ววันตัดสินใจใช้ชีวิตโสดกับการงาน โดยเลือกที่จะอยู่ในโลกแห่งการทำงานมากกว่าที่จะเป็นแม่บ้านให้ใครสักคน

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บุญรอดเป็นผู้หญิงที่ฉลาด รู้จักการแสวงหาความรู้ที่ใหม่อยู่เสมอ เธอตั้งใจว่าจะต้องเอาตัวให้รอดเป็นที่พึ่งของตัวเองให้ได้ คิ่งที่เธอกล่าวกับครูอรพินว่า “หนูเชื่อว่าผู้หญิงกับผู้ชายก็มีสองมือสองตีนเท่ากันละคะ หนูไม่สวย แต่หนูเอาตัวรอดได้ก็พอใจแล้วละคะ หนูเชื่ออีกด้วยว่าคนที่เก่งจริงนอกจากเอาตัวรอดตั้งตัวได้แล้ว ยังต้องเป็นที่พึ่งให้คนอื่นได้ด้วย” (สุภา สิริสิงห. 2524 : 34-35) ซึ่งในที่สุดบุญรอดก็ทำสำเร็จ แม้จะมีสามีที่มีรายไ้ได้มาก แต่บุญรอดก็ไม่เคยหยุดทำงานเพื่อให้สามีหาเลี้ยง เธอสามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ตัวเองตลอดจนพี่น้องและเพื่อนบ้าน โดยการสร้างให้พวกเขาเหล่านั้นมีงานทำเลี้ยงตัวเองได้

เรื่องคั้งหนึ่งเม็ดทราย วีรอรเดิบโตมาในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า แม้ว่ากำเนิดของเธอจะเป็นเพียงเม็ดทรายเล็กๆ ไร้ค่า แต่เธอก็ตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จเป็นแพทย์หญิง และเลือกที่จะไปเป็นแพทย์ประจำหมู่เกาะฟาติมะห์ เธอมีบทบาทในการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ชาวเกาะ กับบริษัทต่างประเทศใหญ่โตระดับชาติที่ทรงอิทธิพลทางการเงิน เธอต้องต่อสู้กับผู้ที่ต้องการกำจัดตัวเธอจนแทบเอาชีวิตไม่รอด แต่เธอก็ไม่ได้เกรงกลัว ตรงกันข้าม เธอกลับเดินหน้าสู้จนประสบชัยชนะ

เรื่องเหนือพื้นพสุธา เพียงอเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจเข้มแข็ง เมื่อเธอตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกับยอดหญ้า เธอก็ไม่เคยพร่นพริ้งต่ออุปสรรคที่ขวางหน้า แม้ว่าการเกษตรของเธอจะไม่ประสบความสำเร็จสักอย่างเพราะความกั้นคارของพื้นที่ เธอก็ไม่เคยท้อถอยหรือคิดหยุด หากยังคงเดินหน้าในการเอาชนะธรรมชาติต่อไป ในขณะที่ยอดหญ้าสามีของเธอซึ่งเป็นต้นคิดที่จะกลับมาพัฒนาที่ดินในบ้านเกิดของตนกลับยอมแพ้ต่อชะตากรรม จนต้องกินยาฆ่าตัวตายในที่สุด

เรื่องคอกกระถินริมรั้ว กระถินเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจเข้มแข็ง แม้เธอจะได้ชื่อว่าเป็นลูกพ่อทิ้ง แต่เธอก็มีความกล้าหาญในการใช้ชีวิต เธอก้าวต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับน้องชายซึ่งทำให้เธอต้องผจญกับผู้ที่เรียกได้ว่าเป็น “เจ้าพ่อเจ้าแม่” เพราะเป็นผู้ทรงอิทธิพลในท้องถิ่นที่เธออาศัยอยู่ แต่เธอก็ไม่เคยพร่นพริ้ง แม้จะรู้ว่าเธอต้องต่อสู้กับอันตรายอย่างไร แต่เธอก็ใช้ความเข้มแข็งของตัวเองเดินหน้าเข้าชนจนได้รับชัยชนะ

3.3 การยึดถือว่าสตรีเป็นดอกไม้ที่สวยงาม เป็นวัตถุทางเพศ

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้หญิงได้รับการยกย่องให้เป็นเพศที่สวยงามอ่อนหวาน เป็นวัตถุทางเพศที่สนองตอบความต้องการของผู้ชาย คุณสมบัติของภรรยาที่ดีที่ผู้ชายต้องการมากที่สุดเห็นจะได้แก่ คุณสมบัติในเรื่องความสวยงามของผู้หญิงนั่นเอง แต่ในนวนิยายเรื่อง *แหววัน* และ *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* โบตันได้เสนอแนวคิดค้ำกับค่านิยมดังกล่าวนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณค่าของผู้หญิงไม่ได้อยู่ที่ความสวยงาม และการเป็นวัตถุทางเพศ ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายนอก แต่คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่คุณสมบัติภายใน ดังนี้

เรื่องแหววัน โบตันเสนอภาพเปรียบเทียบผู้หญิงสองลักษณะคือ ผู้หญิงที่สวยงาม อ่อนหวาน เป็นกุลสตรี ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ผู้ชายทุกคนปรารถนา ดังเช่น สุปราณี กับผู้หญิงที่สวยงามแต่เข้มแข็ง พุดจาตรงไปตรงมา ขาดความอ่อนหวานซึ่งเป็นผู้หญิงที่ผู้ชายทุกคนเห็นครั้งแรกจะต้องมองข้ามไป ดังเช่น แหววัน แต่ในที่สุด โบตันก็ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงอย่างสุปราณีนั้นไม่สามารถอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ เพราะเธอมีแต่ความสวยงามแต่ขาดคุณสมบัติในเรื่องที่จำ

เป็นต่อการดำรงชีวิต ทำให้เธอทำอะไรไม่เป็นเลย กลายเป็นภาระให้กับคนอยู่ใกล้เคียงต้องคอยเอาใจ ขณะที่แว่ววันเป็นผู้หญิงสวยที่สามารถเป็นที่พึ่งของตัวเองได้ และไม่เคยใช้ความสวยของเธอเพื่อประโยชน์ในการใช้ชีวิตเลย

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ผู้หญิงสองลักษณะที่โบตันต้องการเปรียบเทียบในนวนิยายเรื่องนี้ คือ วิชชดา ซึ่งเป็นผู้หญิงที่สวยงามอ่อนหวาน มีคุณสมบัติตามที่สังคมนิยม กับบุญรอด ผู้หญิงที่ไม่มีคุณสมบัติตรงตามค่านิยมของสังคม โบตันชี้ให้เห็นว่าการยึดถือค่านิยมดังกล่าวนี้สมควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลง เพราะวิชชดาไม่เฉพาะความรู้ในเรื่องของการปรุงโฉมเพื่อให้ต้องตาชาย แต่ขาดคุณสมบัติของการตัดสินใจ การพึ่งตนเอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ไม่สามารถประคับประคองชีวิตและครอบครัวให้รอดพ้นจากปัญหาและอุปสรรค เธอเกือบเลิกกับจันทน์สามี แต่ก็ได้บุญรอดเข้าไปชี้แนะแนวทางที่ควรจะเป็น ทำให้เธอสามารถกลับมามีความสุขกับสามีได้อีกครั้งหนึ่ง

ในเรื่องค่านิยมเกี่ยวกับความสวยงามอ่อนหวานของสตรีนี้ โบตันแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าผู้ชายสมัยใดเมื่อจะเลือกภรรยา ก็มักจะคิดถึงผู้หญิงในเรื่องนี้ ซึ่งควรจะมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมดังกล่าว และหันมาพิจารณาคุณสมบัติอื่นๆ ของสตรีซึ่งมีคุณค่ากว่านี้แทน

3.4 ชายเป็นช่างเท้าหน้า หญิงเป็นช่างเท้าหลัง และผู้หญิงควรมีหน้าที่เฉพาะในบ้านไม่ควรออกมายุ่งเกี่ยวกับงานนอกบ้าน

ค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรีอีกประการหนึ่งก็คือ ค่านิยมที่ถือว่าผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นช่างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช่างเท้าหลัง ผู้ที่เป็นสามีจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูและชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของครอบครัว โบตันได้นำเสนอแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับค่านิยมนี้เพื่อให้มีสังคมได้เปลี่ยนแปลงความคิดดังกล่าวเสียใหม่ ในนวนิยายเรื่อง *ไฟต้องลม ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* และ *คู่ยาก*

เรื่องไฟต้องลม นวนิยายเรื่องนี้โบตันนำเสนอตัวละครอย่างทีจื่อให้มีทัศนคติยึดถือความเท่าเทียมกันระหว่างสามีภรรยา จากการที่ทีจื่อได้เห็นการกดขี่ข่มเหงสตรีให้อยู่ภายใต้เบื้องล่างของสังคม ทำให้เขามีแนวคิดที่ว่า เมื่อเขาเติบโตมีครอบครัว เขาจะให้เกียรติภรรยาและยกย่องภรรยาเทียบเท่ากับตนเอง ดังความคิดคำนึงของเขาว่า

ในด้านการทำงาน หญิงและชายต้องช่วยกันประกอบกิจการ หากฐานะทางสังคมหญิงต่ำกว่า ต้องรับประทานอาหารเหลือจากชาย จะร่วมโต๊ะก็มีได้ การติดต่อการงานในสังคม

ชายจะเป็นผู้ดำเนินการเอง คล้ายกับว่าหญิงจะออกเสนอหน้ามิได้ การตัดสินใจเรื่องภายในครอบครัวก็เป็นสิทธิของบุรุษแต่ฝ่ายเดียว หญิงต้องเป็นผู้รับฟังเท่านั้น

หากตัวเขาและอึ่งเง็กร่วมชีวิตกัน เขาจะต้องยกย่องเธอให้มากกว่าที่สังคมกำหนดไว้ เธอจะเป็นพี่ เป็นภรรยา เป็นแม่บ้าน และเพื่อนร่วมชีวิตเท่าเทียมผู้สามีทุกประการ และอาจจะเหนือกว่าในบางสิ่งด้วย

(สุภา สิริสิงห. 2523 : 233-234)

ซึ่งเมื่อเขามีภรรยา เขาก็ปฏิบัติตามที่เขาตั้งใจไว้ทุกประการ

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ในนวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นบทบาทที่เท่าเทียมกันระหว่างสามีและภรรยา โรเบิร์ตรักและให้เกียรติบุญรอดมาก เขาไม่เคยคำนึงเลยว่าตัวเองเป็นสามีจะต้องมีบทบาทเหนือกว่าภรรยา เขาเชื่อใจและไว้วางใจในการตัดสินใจของบุญรอดมาก เมื่อไปไหนด้วยกันเขาจะแนะนำบุญรอดกับคนที่ได้รู้จักว่าเป็นภรรยา และมักจะใช้ภาษาอังกฤษสนทนากับบุญรอด เพื่อที่ว่าเมื่อคนใดอื่นบุญรอดพูดและฟังภาษาอังกฤษเข้าใจ จะได้ไม่ดูถูกบุญรอดว่าเป็นเมียเช่าฝรั่งและจะได้ให้เกียรติบุญรอดมากขึ้น ทำให้ครอบครัวของบุญรอดอยู่กันด้วยความรักและความเข้าใจของสามีภรรยา

ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก แสงคำมีบทบาทในการทำงานเท่าเทียมกับบัว เมื่อบัวสามีพิการไม่สามารถทำงานต่อไปได้ แสงคำก็เป็นผู้ประคับประคองกิจการที่กำลังเริ่มต้นไม่ให้ล้มไปตามสามี เธอทำงานอย่างหนัก ตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ทำให้โรงงานของเธอและสามีรอดพ้นวิกฤตการณ์ไปได้

อุ๊ยาก ต้นตราบมีบทบาทในการครองเรือนร่วมกับสามีอย่างเท่าเทียมกัน เธอใช้ชีวิตอยู่กับสามีอย่างไม่เคยคำนึงว่าใครจะเหนือกว่าใคร เมื่อสามีไม่มีรายได้ เธอก็รับหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวด้วยการทำงานอย่างหนัก และสามีก็ช่วยเหลือเธอในเรื่องของการทำงานบ้านด้วย ดังนั้นแม้ครอบครัวของเธอจะต้องพจญกับวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ แต่สุขภาพจิตของต้นตรา ทินาท และลูกๆ ก็ไม่ได้แย่ตามไปด้วย

3.5 พรหมจารีของหญิงสาว

ค่านิยมสำคัญที่สังคมไทยใช้วัดคุณค่าของผู้หญิงได้แก่ ความรักนวลสงวนตัว เป็นผู้หญิงบริสุทธิ์ เป็นสาวพรหมจารี ซึ่งหากผู้หญิงคนใดขาดคุณสมบัติในส่วนนี้ไปแม้จะไม่ได้ตั้งใจ สังคมจะพิพากษาผู้หญิงคนนี้ไปในทางที่เสื่อมเสียทันที ซึ่งนวนิยายของโบตันได้เรียกร้องให้สังคมได้

เปลี่ยนแปลงค่านิยมดังกล่าวนี้ผ่านนวนิยายเรื่อง ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ก่อนสายหมอกเลื่อน และ จากหงส์ดิ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด บุญรอดเป็นผู้หญิงที่ขาดพรหมจารี เพราะถูกข่มขืนโดยที่เธอไม่มีโอกาสต่อสู้ป้องกันตัว แม้เธอจะไม่ได้เป็นสาวบริสุทธิ์ดังที่สังคมยกย่อง แต่เธอก็ไม่นำพากับอดีตที่เลวร้าย กลับมุ่งหน้าสร้างสรรค์ชีวิตของตัวเองให้ดีขึ้น โบทันสะท้อนค่านิยมในเรื่องพรหมจารีของผู้หญิงที่ควรมีการเปลี่ยนแปลงผ่านคำพูดของบุญรอดว่า

ผู้ชายไทยเขาถือเรื่องผู้หญิงไม่บริสุทธิ์กันนัก แล้วฉันยังมีพี่สาวเป็นเมียเช่า มีหลานหัวดำ หัวแดงเห็นโทนโท มีผู้ชายดีๆ ที่ไหนเขาอยากแต่งงานกะฉันล่ะ พอเขาเบื่อก็กองเจดหัวส่งอ้างว่าฉันไม่บริสุทธิ์สะอาดสมกับเขา ไม่ก็อ้างว่าฉันไม่ดีพอเพราะมาจากตระกูลอิตัว พอฉันมีผัวฝรั่งเขาก็หัวว่าชายตัวกันเป็นแถว ทำไมไม่นึกในแง่ดีมั้งล่ะว่าฉันกะเขาชอบกัน

(สุภา สิริสิงห. 2524 : 159 - 160)

เรื่องก่อนสายหมอกเลื่อน โบทันนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมพรหมจารีของสตรีว่าไม่มีความสำคัญเท่ากับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ผ่านตัวละครรูปทอง ซึ่งเป็นผู้ที่เคยยึดถือในเรื่องความบริสุทธิ์ของหญิงผู้เป็นภรรยา เมื่อเขาแต่งงานกับมณีการแล้วพบว่ามณีการตั้งครภัก์ก่อนแต่งงานกับเขา ทำให้เขารู้สึกเกลียดแค้นชิงชังภรรยาและหนีไปอยู่ต่างประเทศ แต่เมื่อเวลาผ่านไป เขาได้พบเห็นประสบการณ์ใหม่ๆ ของสังคมตะวันตก ทำให้เขามีทัศนคติเกี่ยวกับพรหมจารีของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

เขาไม่ได้บรรยายต่อว่าความคิดเกี่ยวกับสตรีของเขาก็เปลี่ยนไป เวลานี้เขาไม่ได้สนใจเรื่องพรหมจารีของสตรีสักเท่าไรแล้ว ความหยิ่งในตนเองก็จางไป เขาไปอยู่ในแวดวงที่มองสตรีอย่างมนุษย์ ดูที่ความสามารถไม่ใช่ความงามหรือพรหมจารี จริงอยู่ผู้ชายไม่ว่าที่ใดยังเห็นความสำคัญของความงามและพรหมจารีกัน แต่ไม่ใช่ยกไว้เป็นสิ่งสำคัญสุดยอด ความสามารถหรือความเป็นหญิงในสภาพของหญิงที่จริงแท้ต่างหากที่สำคัญกว่า

(สุภา สิริสิงห. 2530 : 467)

เรื่องจากหงส์ดิ้น โบทันได้นำเสนอทัศนะแย้งของการให้ค่าความสำคัญที่พรหมจารีผ่านตัวละครหญิงตัวหนึ่ง เป็นเหตุการณ์ที่เพชรชมพูถูกหลอกไปบำเรอกามในช่องโสเภณี ซึ่งกว่าที่หมอสุภภัทรและออมจะไปช่วยเหลือเธอได้ทัน เธอก็สูญเสียความบริสุทธิ์ไปโดยที่เธอไม่ได้ตั้งใจ

บทสนทนาดังต่อไปนี้จะช่วยให้อ่านได้เปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับค่านิยมเรื่องพรหมจารีของหญิงสาวได้มาก

“ไม่สำคัญหรอกเรื่องนั้น เราตั้งต้นชีวิตใหม่ได้เสมอแหละ ครั้งเดียวแค่นั้น ถูกละ เรื่องนี้สำคัญสำหรับลูกผู้หญิง แต่ไม่ได้สำคัญเท่ากับชีวิตเหมือนแต่ก่อน โลกมันเปลี่ยนไป ผู้ชายดีๆ สมัยนี้เขาก็ไม่ได้ต้องการสาวบริสุทธิ์ผู้ค่อมสะอาดเอี่ยม ถูกละ สะอาดจนถึงวันแต่งงานมันก็ดี แต่เมื่อพลาดไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องหวนหา เราทำตัวเราให้ดี ไม่ต้องไปเอ่ยถึงมันอีก”

“ถ้าเจ้าบ่าวของหนูเขาถามล่ะคะ”

“ไม่มีอีกแล้วละ ลูก ไม่มีใครถามกันอีกแล้ว พันชุกพันสมัย ถ้าเขาถามเขาก็บ้า เพราะเป็นการดูถูกกัน ชีวิตคู่เดี๋ยวนี้ต้องการความเข้าใจกัน ให้อภัยกัน ช่วยซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ผิวเลี้ยงเมียไว้ในเรือนอย่างสมัยก่อน แต่เป็นชีวิตคู่ที่เท่าเทียมกัน ไม่มีข้างทำหน้าที่เท่าหลัง แต่ประทับประคองกันสองข้างให้อยู่ตลอดรอดฝั่ง”

(สุภา สิริสิงห. 2530 : 518 - 519)

จากการศึกษาบทบาทของนวนิยายของ โบตันที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรี พบว่า โบตันได้ใช้ศิลปะแห่งการประพันธ์ ในการเสนอแนวความคิด ด้วยการนำเสนอภาพเปรียบเทียบของตัวละครที่ตรงตามค่านิยมของสังคมกับตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนทัศนคติของผู้เขียน ด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์เหล่านี้ ได้ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นข้อเปรียบเทียบอย่างชัดเจนระหว่างค่านิยมที่สังคมยึดถือของสตรีกับค่านิยมใหม่ที่ควรมีการเปลี่ยนแปลง เพราะค่านิยมเป็นเรื่องของทัศนคติ ความคิด และความเชื่อของผู้คนในสังคมซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถเปลี่ยนแปลงกันได้ โบตันจึงถ่ายทอดแนวความคิดผ่านวรรณกรรมไปยังผู้อ่าน โดยอาศัยกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้อ่านให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสตรีมากขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีของโบตัน ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน
2. เพื่อวิเคราะห์ที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของนวนิยายของโบตันที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1. คัดเลือกนวนิยายที่นำมาศึกษา โดยคัดเลือกจากนวนิยายที่ประพันธ์ในนามปากกา “โบตัน” ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรี ซึ่งได้มาจากการอ่านนวนิยายทั้งหมดของโบตันจากนั้นจึงคัดเลือกนวนิยายเพื่อนำมาศึกษาจำนวน 20 เรื่อง
2. ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อที่
1
3. วิเคราะห์แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน
 - 3.1 การเสนอตัวละครหญิงในนวนิยาย
 - 3.1.1 ภูมิหลัง
 - 3.1.2 สถานภาพและบทบาททางสังคม
 - 3.1.3 การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหา
 - 3.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงกับสังคม
 - 3.2 ทักษะที่โบตันมีต่อสตรี เช่น
 - 3.2.1 ทักษะเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทสตรี
 - 3.2.2 ทักษะเรื่องความรู้และการแสวงหาความรู้

3.2.3 ทักษะเรื่องความรักและครอบครัว

4. วิเคราะห์ที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน
 5. วิเคราะห์บทบาทของนวนิยายของโบตันที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี
- เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน ตามจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้างต้น สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน

1.1 การนำเสนอตัวละครหญิงในนวนิยาย ผลของการศึกษาพบว่า โบตันได้นำเสนอตัวละครหญิงที่มีลักษณะร่วมกันในเรื่องของคุณสมบัติ ลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

1.1.1 มีสติปัญญาและความนับถือตนเอง จากการศึกษพบว่า โบตันได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอตัวละครหญิงที่มีคุณสมบัติของการเป็นนักต่อสู้ชีวิตที่ไม่ยอมจำนน ตัวละครหญิงของโบตันส่วนใหญ่ต่างใช้สติปัญญา และความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตและกิจการงานของตนไปได้อย่างราบรื่น โดยไม่ได้อาศัยรูปร่างหน้าตาของตนเองเป็นบันไดก้าวไปสู่ความสำเร็จแต่อย่างใด แม้ว่าตัวละครบางตัวจะมีรูปร่างหน้าตาที่สวยงามเป็นคุณสมบัติเด่น แต่ก็มีความนับถือตัวเองพอที่จะไม่นำความสวยงามของตัวเองเข้าแลกกับความสะดวกสบาย กลับเลือกที่จะใช้ความเพียรพยายามและความอดทนในการดำเนินชีวิต โบตันสะท้อนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของผู้หญิงว่าอยู่ที่การรู้จักที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ซึ่งจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างแท้จริง

ตัวละครหญิงบางตัวของโบตันก็ขาดคุณสมบัติตามที่สังคมกำหนดไว้ เช่น ความอ่อนหวาน เป็นกุลสตรี หรือความบริสุทธิ์ของหญิงสาว แต่ตัวละครหญิงเหล่านี้กลับได้รับการยอมรับในเรื่องของความสามารถที่เท่าเทียมชาย ซึ่งจากนวนิยาย 20 เรื่องที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ โบตันนำเสนอตัวละครหญิงประเภทนี้ไว้มากที่สุด ได้แก่ อังบัว จากเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* แววัน อังเง็ก จากเรื่อง *ไฟต้องลม* บุญรอด จากเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* วีรอร จากเรื่อง *คั้งหนึ่งเม็ดทราย* มณฑกานติ จากเรื่อง *ก่อนสายหมอกเดือน* ออม จากเรื่อง *จากผงธุลีดิน* เพียงออ จากเรื่อง *เหนือพื้นพสุธา* แสงคำจากเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* จัตตาพิส จากเรื่อง *บัวแตงน้ำ* เป้ม จากเรื่อง *แก้วตาดวงใจ* มุกระวี จากเรื่อง *ตะวันชิงพลบ* ดันตรา จากเรื่อง *คู่ยาก*

นอกจากตัวละครหญิงข้างต้น พบว่า โบทันยังได้นำเสนอตัวละครหญิงที่มีรูปร่างหน้าตา สวยงาม แต่คุณสมบัติเด่นของตัวละครหญิงเหล่านี้ไม่ได้รับการเชิดชูให้เด่นไปกว่าคุณสมบัติทางด้านความสามารถ ซึ่งตัวละครหญิงประเภทที่มีความสวยงามนี้ โบทันเสนอไว้รองลงมาได้แก่ แว่ววัน จากเรื่อง *แว่ววัน* สมณและสิตา จากเรื่อง *ดอกไม้ริมทาง* กระถิน จากเรื่อง *ดอกกระถินริมรั้ว* พนิต จากเรื่อง *นวลนางข้างเตียง*

นอกจากนี้ยังมีตัวละครหญิงอีกประเภทหนึ่ง ที่โบทันเสนอภาพเกี่ยวกับความสวยงาม แต่ความสวยงามนั้นก็กลับเป็นอันตรายต่อตนเอง ตัวละครหญิงประเภทนี้พบว่าโบทันเสนอไว้ 3 ตัวได้แก่ แก้ว จากเรื่อง *ความสมหวังของแก้ว* ลูกแก้ว จากเรื่อง *จันทร์ข้างแรม* และ โสวรรณ จากเรื่อง *เกิดแต่ตม*

1.1.2 รักการแสวงหาความรู้และการทำงาน ตัวละครหญิงของโบทัน ต่างมีความรักในการแสวงหาความรู้เป็นอย่างยิ่ง โบทันนำเสนอภาพของผู้หญิงที่ใฝ่ในการเรียนและแสวงหาโอกาสในการทำงาน ตัวละครหญิงเหล่านี้ต่างมีความเชื่อมั่นว่า การศึกษาจะนำพาตัวของเธอไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ทำให้สามารถพึ่งตัวเองได้ โดยไม่ต้องรอฟังผู้อื่น ส่วนเรื่องการทำงาน ตัวละครหญิงของโบทันเชื่อมั่นว่า ความสามารถในการทำงานจะเป็นเครื่องวัดคุณค่า และเป็นเครื่องพิสูจน์ให้สังคมเล็งเห็นคุณค่าของความเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้ด้อยไปกว่าผู้ชาย

1.1.3 เชื้อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงความคิดเห็นที่เธอไม่เห็นด้วยอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ตัวละครหญิงของโบทันมีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากผู้หญิงโดยทั่วไป ที่มักไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของคน การมีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงความคิดเห็นของตัวละครหญิงเหล่านี้ บางครั้งขัดแย้งกับค่านิยมและความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม

1.1.4 ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างรอบคอบและมองการณ์ไกล โบทันเสนอภาพตัวละครหญิงที่ตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ เพราะมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ทำให้กล้าตัดสินใจและพบว่าการตัดสินใจของคนนั้นมักไม่ผิดพลาด นอกจากนั้นตัวละครหญิงของโบทันส่วนใหญ่ยังมีความฉลาดเฉลียว ทันคน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน

1.1.5 ไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น โบทันได้สร้างเรื่องราวให้ตัวละครหญิงของเธอประสบกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างเข้มข้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคที่ขวางหน้าการดำเนินชีวิต ตัวละครหญิงเหล่านี้ต่างเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคอย่างกล้าหาญ ด้วยความอดทน และสามารถเอาชนะอุปสรรคทั้งหลายที่เกิดขึ้นด้วยการอาศัยสติปัญญาโดยไม่เสียเวลามานั่งคร่ำครวญหวนไห้กับโชคชะตาของตน ยกเว้น ลูกแก้ว จากเรื่อง *จันทร์ข้างแรม* ที่ไม่สามารถนำพาตัวเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ เพราะการเลือกทางเดินที่ผิด

พลาดมาตั้งแต่เริ่มต้น แต่โบตันก็แสดงให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวและกล้ายอมรับความผิดพลาดในตัวเองของลูกแก้วไว้ด้วย

1.1.6 เป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี จากการศึกษาพบว่า ตัวละครหญิงของโบตันหลายตัวเป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี ด้วยการต่อสู้เรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตน เช่น อังบัวจากเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* แววัน จากเรื่อง *แหววัน* บุญรอด จากเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* แสงคำ จากเรื่อง *ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก* มณฑกานติ จากเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มุกระวี จากเรื่อง *ตะวันชิงพลบ* เป็นต้น นอกจากนี้ยังต่อสู้เพื่อสิทธิของบุคคลอื่น ได้แก่ วีรอร จากเรื่อง *คังหนึ่งเม็ดทราย* กระจิน จากเรื่อง *ดอกกระจินริมรั้ว* เป้ม จากเรื่อง *แก้วตาดวงใจ* เป็นต้น

1.2 ทักษะที่โบตันมีต่อสตรี

1.2.1 ทักษะที่เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรี โบตันมีทักษะว่า ผู้หญิงถูกสังคมกำหนดสถานภาพและบทบาทให้เป็นรอง เพราะอคติและความลำเอียงทางเพศที่ยังดำรงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งผู้หญิงควรได้ยกระดับสถานภาพและบทบาทให้ตรงกับความเป็นจริง เพราะผู้หญิงมีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีความสามารถในการทำงาน และมีความสามารถที่จะเป็นผู้นำครอบครัวและบุคคลอื่นในสังคมได้ การยกย่องผู้ชายในสังคมไทยก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสตรีตามมา เช่น การไม่ยอมรับบทบาทสตรี การเอารัดเอาเปรียบสตรี และการกดขี่สตรี เป็นต้น ดังนั้น ผู้หญิงจึงไม่ควรที่จะย่อท้อต่อการต่อสู้กับการกดขี่ข่มเหงเหล่านี้เพื่อเรียกร้องให้ได้รับการยกระดับสถานภาพและบทบาทของตนให้สูงขึ้น

1.2.2 ทักษะที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของสตรี โบตันเสนอทักษะว่า คุณสมบัติของสตรีที่สำคัญไม่ได้อยู่ที่ความสวยงาม และพรหมจารี แต่อยู่ที่ความสามารถในการทำงาน ผู้หญิงที่มีคุณสมบัติอยู่ที่ความสวยงามของรูปร่างหน้าตาก็อาจนำภัยมาสู่ตนเองได้ นอกจากนี้ หากผู้หญิงมีความสวยแต่ขาดสติปัญญา และขาดการพัฒนาตนเอง ก็จะทำให้ชีวิตของผู้หญิงคนนั้นต้องตกต่ำลง

1.2.3 ทักษะเรื่องความรู้และการแสวงหาความรู้ของสตรี โบตันเห็นว่าความรู้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิง เพราะเป็นเครื่องมือในการนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ ความรู้ในทักษะของโบตันไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ในระบบการศึกษา แต่อาจเป็นความรู้นอกระบบ เช่น การฝึกอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ หากผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องการศึกษา ก็ไม่ควรหยุดการแสวงหาความรู้ แต่ควรพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้ตนเองได้รับการศึกษา

1.2.4 ทักษะเรื่องความรักและครอบครัว โบตันเสนอทักษะว่า ผู้หญิงควรมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจด้วยตัวเองเกี่ยวกับเรื่องคู่ครอง และมีสิทธิในการเป็นฝ่ายเลือกไม่ใช่เป็นฝ่ายถูกเลือก นอกจากนี้ในการแต่งงาน ประเพณีไม่ใช่เรื่องสำคัญเท่ากับความรักรักความเข้าใจของผู้

หญิงและผู้ชาย และผู้หญิงไม่จำเป็นที่จะต้องเอาตัวเองไปผูกไว้กับการครองเรือน หากแต่สามารถเลือกที่จะอยู่ตัวคนเดียวได้โดยไม่จำเป็นต้องมีสามี

2. ที่มาของแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน

แนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตันมีที่มาจาก 2 แหล่งคือ

2.1 ภูมิหลังของโบตัน จากการศึกษาพบว่า ประสบการณ์การพึ่งตนเองในชีวิตวัยเด็กของโบตัน และการอยู่ในครอบครัวและสังคมชาวจีนซึ่งให้ความสำคัญกับลูกชาย มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานนวนิยายของโบตัน โดยโบตันได้นำประสบการณ์ชีวิตที่ตนมีและได้พบเห็นมาถ่ายทอดลงในนวนิยาย

2.2 สภาพสังคมไทย เป็นอิทธิพลเสริมที่สนับสนุนให้โบตันนำเสนอแนวความคิดสิทธิสตรี สภาพสังคมไทยที่ทำให้โบตันมีแนวคิดสิทธิสตรีได้แก่ สถานภาพของสตรีในสังคมไทยที่ยังไม่ได้รับยกย่องให้ทัดเทียมบุรุษ ทำให้โบตันมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีจึงได้นำปัญหาเหล่านั้นมานำเสนอในนวนิยาย พร้อมๆ กับที่กระแสของสังคมเริ่มต้นตัวเกี่ยวกับสิทธิสตรี เพราะเป็นช่วงที่สังคมกำลังมีการเรียกร้องสิทธิสตรีและการประกาศปีสตรีสากล ทำให้โบตันได้รับความคิดเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิสตรี ประกอบกับสภาพบรรยากาศของวรรณกรรมไทยในสมัยนั้นกำลังคึกคัก มีการตั้งกลุ่มนักเขียน เรื่องราวของวรรณกรรมมุ่งเน้นในเรื่องของการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และมีการนำเสนอภาพผู้หญิงก้าวหน้าในวรรณกรรม ต่างๆ เหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้โบตันสร้างงานเพื่อสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสตรี

3. บทบาทของนวนิยายของโบตันที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี

นอกจากนวนิยายของโบตันจะมีบทบาทต่อสังคมในด้านการให้ความเพลิดเพลินแล้ว ยังมีบทบาทต่อการสนับสนุนสิทธิสตรีด้วย ซึ่งบทบาทที่นวนิยายของโบตันมีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรีมี 3 บทบาท คือ

3.1 บทบาทในการสะท้อนปัญหาสิทธิสตรี โบตันสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีอันเนื่องมาจากระบบสังคมแบบชายเป็นใหญ่ดังนี้ ปัญหาอคติทางเพศ เกิดจากสังคมให้ความสำคัญกับบุรุษมากกว่าสตรี ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยคำนึงถึงความเป็นหญิงความเป็นชาย เช่น เรื่องของการเลี้ยงดู เรื่องการลงโทษที่ไม่เท่ากันระหว่างชายและหญิงเมื่อกระทำความผิด เป็นต้น ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา เกิดจากสังคมเห็นความจำเป็นในการให้การศึกษาแก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพราะถือว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำครอบครัว ส่วนผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะเมื่อโตขึ้นก็ต้องแต่งงานมีสามีเลี้ยงดู ปัญหาเรื่องบทบาททางเพศและการแบ่งงานโดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ เกิดจากความ

เชื่อว่าผู้ชายมีหน้าที่นอกบ้าน ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่เพียงการดูแลบ้านเรือน ทำให้เกิดการจำกัดสิทธิในการทำงานนอกบ้านของผู้หญิง และปัญหาการกดขี่สตรีเพศ ซึ่งแบ่งเป็นปัญหาการปฏิบัติต่อสตรีภายใต้กรอบประเพณีที่สังคมกำหนด มีสาเหตุมาจากการกำหนดวิธีปฏิบัติต่อผู้หญิงภายใต้ประเพณีของสังคมที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน ปัญหาการข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศเกิดจากความมักมากในกามารมณ์ของผู้ชายและการถืออำนาจเหนือกว่า ซึ่งผู้หญิงไม่มีทางต่อสู้ และผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อมักถูกสังคมประณาม ปัญหาการตีค่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศเกิดจากการเหยียดหยามผู้หญิงที่ผู้ชายลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงให้เหลือเพียงเครื่องมือในการบำบัดกามารมณ์ของตน ปัญหาการปฏิบัติต่อภรรยาเยี่ยงทาส เกิดจากการที่ผู้ชายมีทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในครอบครัว และถือว่าภรรยาเป็นของตนเอง และปัญหาโสเภณี เกิดจากการขาดการศึกษาของผู้หญิง ทำให้ไม่มีความรู้เพื่อประกอบอาชีพ และการเรียกร้องในเรื่องของความกตัญญูที่ผู้หญิงจะต้องมีให้กับบิดามารดาของตน

3.2 บทบาทในการชี้้นำการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี โบทันได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีหลายประการ ซึ่งการแก้ไขปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือ การที่ผู้หญิงจะต้องรู้จักการปกป้องสิทธิของตนเอง ด้วยการค้นหาศักยภาพที่แท้จริงและกล้าที่จะปฏิเสธระบบสังคมชายเป็นใหญ่ที่ครอบงำความคิดของสมาชิกในสังคม ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปลดปล่อยตัวเองออกจากกรกดขี่ทางเพศ

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูผู้ชายตั้งแต่เยาว์วัยให้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้หญิง ให้เห็นว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ควรได้รับการให้เกียรติเป็นแนวทางในการช่วยลดการปฏิบัติอย่างไม่คำนึงถึงความ เป็นมนุษย์ที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงให้ลดน้อยถอยลง

สำหรับการเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดทางเพศ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่อาจช่วยลดปัญหา การข่มขืนและละเมิดสิทธิทางเพศ เพราะจะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบ และไม่มีโอกาสที่จะหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกเป็นครั้งที่สอง

นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาจะช่วยให้ผู้หญิงได้มีโอกาสในการใช้ความรู้เพื่อเลี้ยงตัวเอง ไม่เป็นภาระต่อผู้อื่นและสังคม และช่วยให้ผู้หญิงมีอิสระทางความคิดและการกระทำ และประการสุดท้ายคือการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือสตรี จะเป็นการช่วยแบ่งเบาความทุกข์ และให้โอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายทารุณอันเนื่องมาจากการเกิดมาเป็น ผู้หญิงในระบบสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชาย

3.3 บทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรี พบว่านวนิยายของโบทัน มุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของค่านิยมที่สังคมมีต่อสตรี โดยการสร้างตัวละครหญิงและตัวละครชายที่มีคุณสมบัติขัดแย้งกับค่านิยมต่างๆ ที่สังคมยึดถือ รวมทั้งการให้ตัวละครหญิงเหล่านี้

ประสบความสำเร็จ ส่วนตัวละครชายที่โบทันเสนอมักเป็นผู้ชายที่ได้รับอิทธิพลจากการปลูกฝังค่านิยมชายเหนือกว่าหญิง สร้างความผิดหวังและยุ่งยากให้แก่ครอบครัวและมักประสบความล้มเหลว ค่านิยมที่โบทันต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ค่านิยมที่ให้ความสำคัญแก่ลูกชายและเหยียดหยามลูกสาว ค่านิยมที่มองว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ค่านิยมที่ยึดถือว่าสตรีเป็นดอกไม้ที่สวยงาม เป็นวัตถุทางเพศ ค่านิยมชายเป็นข้างทำหน้า หญิงเป็นข้างทำหลัง และสตรีควรมีหน้าที่เฉพาะในบ้าน ไม่ควรออกมายุ่งเกี่ยวกับงานนอกบ้าน และค่านิยมเรื่องพรหมจรรย์ของหญิงสาว

แนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของโบทัน เป็นแนวคิดที่สนับสนุนสิทธิสตรี และโบทันเป็นนักเขียนเพื่อสิทธิสตรี (Feminist Writer) เพราะโบทันเป็นนักเขียนนวนิยายที่ใช้ผลงานของตนเองเรียกร้องสิทธิที่สตรีทุกคนพึงได้รับ

ลักษณะการเรียกร้องสิทธิสตรีของโบทันคือ การนำเสนอปัญหาที่สตรีต้องเผชิญในระบบสังคมชายเป็นใหญ่ โบทันได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงถูกกดขี่ข่มเหงจากสังคมเป็นอย่างยิ่ง ชะตากรรมที่ผู้หญิงได้รับมักมาจากผู้อื่น นอกจากนั้น ผู้หญิงต้องต่อสู้กับสภาพการไม่ยอมรับจากสังคมเพียงเพราะเธอเกิดมาเป็นผู้หญิง

โบทันได้ใช้ผลงานวรรณกรรมชี้แนะผู้อ่านให้เห็นความสำคัญของสตรี และกระตุ้นให้สตรีตระหนักในคุณค่าของตนเองด้วยการสร้างจิตสำนึกของความเป็นสตรี เพื่อให้สตรีเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง ให้เกิดพลังและการสร้างสรรค์เพื่อนำชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายที่ค้ำจุน นอกจากนั้น โบทันยังเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเกี่ยวกับสตรีที่สังคมยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน โดยการชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี และเสนอค่านิยมใหม่ของสังคมเกี่ยวกับสตรี

นวนิยายของโบทัน จึงไม่ใช่นวนิยายเพียงเพื่อเสนอความบันเทิง แต่เป็นการใช้วรรณศิลป์เพื่อปลุกเร้าผู้อ่านให้ตระหนักถึงพลังสร้างสรรค์ของสตรี

อภิปรายผล

การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของโบทัน แสดงให้เห็นว่าโบทันเป็นนักเขียนเพื่อสิทธิสตรี โบทันมีแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมที่ชัดเจน ตัวละครหญิงที่โบทันนำเสนอไว้ในนวนิยายทุกเรื่องนั้น เป็นภาพจำลองที่ผู้เขียนนำมาจากผู้หญิงที่อยู่ในสังคม เป็นตัวละครที่ไม่มีลักษณะพาฝัน การได้รับสิ่งต่างๆ ในชีวิตของตัวละครไม่ใช่ได้มาจากโชคชะตาหรือเหตุบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากความเพียรพยายามและความอดทนในการสร้างเนื้อสร้างตัว ตัวละครหญิงของโบทันจึงเป็นตัวละครที่มีความสมจริง เป็นผู้หญิงธรรมดาที่มีเลือดเนื้อ และพบเห็นได้ทั่ว

ไป และเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องสวยหรือมีความรู้ที่สูงส่ง เพียงแต่ขอให้มีความคิดที่เป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือกล้าทำ มีลักษณะของการสร้างสรรค์ ก็สามารถนำพาตัวเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้

การที่โบตันนำชีวิตและเรื่องราวของผู้หญิงธรรมดาในสังคมมานำเสนอ อาจเป็นเพราะผู้หญิงเหล่านี้เป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคมที่อาจจะประสบกับปัญหาในเชิงสิทธิสตรี ซึ่งเป็นสิ่งที่โบตันมองเห็นถึงความยุติธรรมที่ผู้หญิงเหล่านี้ได้รับ และโบตันต้องการสร้างกำลังใจให้แก่สตรีเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีคุณค่าต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคมโดยรวม

เนื่องจากโบตันเป็นนักเขียนสตรี จึงมีข้อได้เปรียบในการนำเสนอภาพตัวละครผู้หญิงเป็นอย่างมาก เพราะแม้โบตันจะไม่ได้้นำประสบการณ์ทั้งหมดของตนมาเขียน แต่ด้วยความรู้สึกของผู้หญิงเพศเดียวกัน ทำให้โบตันเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้หญิงทุกคน จนสามารถพรรณนาความคิด และความรู้สึกของตัวละครได้อย่างมีอารมณ์ร่วม และสมจริง

ความตั้งใจอย่างมุ่งมั่นของผู้เขียนในการนำเสนอปัญหาสิทธิสตรี ทำให้โบตันเสนอลักษณะตัวละครหญิงที่มีบุคลิกลักษณะ มีความคิดและการตัดสินใจคล้ายกันหลายเรื่อง ซึ่งแม้จะมีข้อดีคือทำให้ภาพของตัวละครหญิงของโบตันมีความชัดเจน แต่ข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นก็คือ ทำให้บุคลิกตัวละครซ้ำซาก ถ้าหากโครงเรื่องและเนื้อเรื่องที่วางไว้ไม่สามารถดึงดูดใจคนอ่านให้ติดตามอ่านต่อจนจบ อาจทำให้โบตันเสียนักอ่านกลุ่มหนึ่งที่ติดตามอ่านนวนิยายของโบตันมาโดยตลอดก็ได้ซึ่งเป็นข้อพึงระวัง อย่างไรก็ตาม โบตันมีจุดเด่นในการวางโครงเรื่องและผูกปมปัญหาในนวนิยาย เป็นข้อดีที่ทำให้ผู้อ่านสนใจ เกิดความกระหายใคร่รู้ว่า เรื่องราวจะดำเนินไปอย่างไร และจะจบลงอย่างไร ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามอ่านนวนิยายของโบตันตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องได้อย่างเพลิดเพลิน ข้อดีดังกล่าวนี้เป็นจุดที่โบตันสมควรรักษาไว้อย่างยิ่งในการเขียนนวนิยาย

นอกจากนี้ ในการนำเสนอปัญหาในนวนิยายของโบตัน โบตันยังมีข้อจำกัดที่เสนอให้อยู่ในเรื่องราวของครอบครัว ซึ่งเป็นเพราะนวนิยายของโบตันเป็นนวนิยายแนวปัญหาครอบครัว ทำให้ปัญหาที่โบตันพูดถึงจำกัดแวงดวงอยู่ในเรื่องครอบครัวและสังคม โบตันควรจะพิจารณาถึงปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นกับสตรีทั้งในภาครัฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่สังคมกำลังให้ความสนใจมากกว่านี้ เช่น ปัญหาแรงงานสตรี ปัญหาสตรีทางกฎหมาย หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงเลือกตั้ง การสมัครผู้แทนราษฎร หรือการเป็นผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะการมีผู้ว่าราชการจังหวัดและปลัดอำเภอเป็นสตรี นับเป็นการเปิดมิติใหม่เกี่ยวกับบทบาทของสตรีในสังคมไทย เพื่อให้การสะท้อนภาพสตรีในนวนิยายของโบตันมีความหลากหลายและครอบคลุมถึงสตรีในสังคมไทยในปัจจุบันได้มากขึ้น

การศึกษาที่มาของแนวคิดลัทธิสตรีของ โบตัน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่สังคมมีต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมได้อย่างชัดเจน เพราะนักเขียนทุกคนย่อมนำเรื่องราวที่ตนมีประสบการณ์และรู้อจริงมาเขียน ซึ่ง โบตันก็อยู่ในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของ โบตัน เพราะ โบตัน ได้ข้อมูลในการเขียนมาจากข้อมูลปฐมภูมิหรือการพบเห็นด้วยตนเอง ดังนั้นภาพสะท้อนที่ โบตัน นำเสนอจึงเป็นภาพของสังคมจริงมิใช่เป็นภาพที่สะท้อนตามที่สนะของผู้เขียนที่ได้มาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้

ในแง่ของการศึกษาบทบาทที่นวนิยายของ โบตัน มีต่อการสนับสนุนลัทธิสตรี พบว่าบทบาทของนวนิยายของ โบตัน มีอิทธิพลต่อผู้อ่านมีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากการนำเสนอปัญหาที่ชัดเจน และความสามารถในการใช้วรรณศิลป์ของผู้เขียนในการโน้มน้าวความคิดของผู้อ่านให้เห็นปัญหาที่นำเสนอก็มีอยู่สูง อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ถ้า โบตัน ได้มีการขยายการนำเสนอปัญหาของสตรีออกไปนอกแวดวงครอบครัว ก็จะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในวงกว้าง

การศึกษาถึงบทบาทของนวนิยายของ โบตัน ที่มีต่อการสนับสนุนลัทธิสตรี ทำให้มองเห็นถึงความรับผิดชอบที่นักเขียนพึงมีต่อสังคม

ปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรี จัดได้ว่าเป็นปัญหาหรือเรื่องที่รอความร่วมมือในการแก้ไขจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนและภาครัฐบาล ซึ่งในขณะนี้สังคมก็ได้เล็งถึงเห็นความสำคัญของสตรีมากขึ้นหากเทียบกับเมื่อสักสิบหรือยี่สิบปีที่ผ่านมา โดยได้มีการระบุในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.2540) อย่างชัดเจนว่า บุรุษและสตรีมีสิทธิที่เท่าเทียมกัน นับเป็นนิมิตหมายอันดี และเป็นการเบิกฟ้าใหม่ให้แก่สถานภาพของสตรีไทย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ยังคงดำรงอยู่ เช่น การเลือกปฏิบัติต่อสตรี ปัญหาโสเภณี หรือปัญหาการละเมิดสิทธิทางเพศ ก็ยังคงทำทายนักคิด นักกฎหมาย ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องให้เร่งหาทางแก้ไขเพื่อให้ปัญหานี้หมดหรือบรรเทาเบาบางลงไป ในสังคมไทย และสตรีเองก็ควรจะได้มีจิตสำนึกร่วมในปัญหาของตัวเอง และสมควรร่วมกันพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ อย่าใครคอยแต่ความช่วยเหลือจากผู้อื่นแต่เพียงฝ่ายเดียว

ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรี นอกจากจะพิจารณาแนวทางในการแก้ไขจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว การนำแนวคิดที่ได้รับจากการอ่านการเสพวรรณกรรมมาปรับใช้ย่อมเป็นประโยชน์ เพราะแม้นวนิยายหรือวรรณกรรมจะเป็นเรื่องแต่ง แต่เนื้อหาในนวนิยายก็เป็นเนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาจากสังคมจริง และผู้เขียนนวนิยายเองก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น

ทัศนะต่างๆ ที่ผู้เขียนนำเสนอในนวนิยาย ก็ถือได้ว่าเป็นทัศนะที่มีคุณค่าของคนๆ หนึ่งในสังคม ซึ่งไม่ควรที่จะมองข้ามไป

ข้อเสนอแนะ

หลังจากศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของ โบคัน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปเกี่ยวกับเรื่องสิทธิสตรีได้อีกดังนี้

1. ศึกษาพัฒนาการแนวคิดสิทธิสตรีของ โบคันตั้งตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นไปว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
2. ศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีของนักเขียนหญิงคนอื่นในงานเขียนประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย และบทกวีนิพนธ์
3. ศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีของนักเขียนชายในงานเขียนประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์เพื่อดูว่าเพศมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของนักเขียนจริงหรือไม่
4. เปรียบเทียบแนวคิดสิทธิสตรีระหว่างนักเขียนหญิงและนักเขียนชาย เพื่อดูความแตกต่างของแนวคิดสิทธิสตรี
5. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายไทย ระหว่างยุคสมัยก่อนกับหลังการประกาศปี สตรีสากล เพื่อให้เห็นพัฒนาการของนวนิยายไทยที่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลุ่มเพื่อนหญิง. คู่มืออาสาสมัครส่งเสริมสิทธิสตรี. กรุงเทพฯ : สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2533.
- กาญจนา แก้วเทพ. “กลยุทธ์อาจอ่อนไปบ้าง แต่เป้าหมายนั้นจริงใจอย่างยิ่ง,” ใน เคียงข้างสร้างแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2538.
- _____. บ้านแห่งอคติ. กรุงเทพฯ : เจนเดอร์เพรส, 2535.
- _____. อิตถีศาสตร์. กรุงเทพฯ : เจนเดอร์เพรส, 2535.
- กิตติชาติ เกษมสันต์. สังคมนิยมในนวนิยายของโบทัน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. ถ่ายเอกสาร.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ.2405 - 2411. ธนบุรี ดำรงค์ธรรม, 2511.
- จิระนันท์ พิตรปรีชา. ใบไม้ที่หายไป. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2534.
- จิราภรณ์ เจริญเดช. “โบทัน ดอกไม้งามแห่งสวนอักษร,” ใน วัยเด็กคนดัง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก 2532.
- จิรดี ดิงศักดิ์. “สิทธิสตรี ปลดปล่อยสตรีเพศ หรือเป็นหนึ่งในบรรดา เฟมินิสต์,” สตรีทัศน์ 1 (1) : กุมภาพันธ์ - เมษายน 2526.
- “ชีวิตจริงไม่อิงนิยายของโบทัน,” รักลูก. 7 (76) : พฤษภาคม 2532.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. “สิทธิสตรีในกฎหมายไทย,” ใน สิทธิสตรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2525.
- นงลักษณ์ ปันสุพรรณ. ศึกษาตัวละครของโบทัน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- “นักเขียนขวัญเรือน,” ขวัญเรือน. 20 (409) : ธันวาคม 2532.
- บทบาทหญิงชายและการพัฒนา, สถาบันวิจัย. สถานภาพสตรีไทยในปัจจุบัน : ประเด็นที่ควรพิจารณาในการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2535.
- บาทยัน อิมสำราญ. นวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2501 - 2506 : การวิเคราะห์แนวคิด. วิทยา นิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- บัวแพน นันทพิสัย (นามแฝง). “ผู้หญิงแกร่งกล้าคนนั้นชื่อบุญรอด,” ถนนหนังสือ. 1 (9) : มีนาคม 2527.

- บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมรัตนโกสินทร์ช่วง พ.ศ.2325 - พ.ศ.2394 (รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3). ปริชญานีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. แฉนวนวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : อ่านไทย, 2529.
- ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี. “ซีโมนเคอ โบว์วอร์ กับ การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในเพศที่สอง,” อักษรศาสตร์. 4 (2) : 2524.
- ประชากรศาสตร์, สถาบัน. การพัฒนาสถานภาพสตรีไทย : งานวิจัยและนโยบาย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- “ผู้หญิงคนนี้ชื่อโบคั่น,” ถนนหนังสือ. 1 (9) : มีนาคม 2527.
- พรพิไล ถมั่งรักษ์สัตว์. การวิเคราะห์ปรัชญาเรื่องปัญหาความเสมอภาคของสตรี. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.
- ไพลิน รุ่งรัตน์ (นามแฝง). “การต่อสู้ของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยกับความเป็นจริงของสังคม,” ครูปริทัศน์. 9 (3) : 2527.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. “วรรณคดีกับสังคมเมือง,” ใน พัฒนาการวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา, 2533.
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.1893-พ.ศ. 2394). วิทยานิพนธ์ อ.ค. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- _____. “ภาพของผู้หญิงในนวนิยายของนักเขียนสตรี,” ภาษาและวรรณคดีไทย. 7 (1) : เมษายน 2533.
- _____. วรรณกรรมปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.
- _____. “วรรณคดีวิจารณ์ไทย พ.ศ. 2453 - พ.ศ. 2500,” ใน ทอไหมในสายน้ำ. กรุงเทพฯ : ปาจารย์สาร, 2532.
- ลายน้ำ (นามแฝง). “THE WITCHES OF EASTWICK : แฉนวนเชิงสัญลักษณ์ของเฟมินิสต์,” ใน วิจารณ์หนังสือใหม่ FEMINIST CRITICS. กรุงเทพฯ : เจนเคอร์เพรส, ม.ป.ป.
- วิชา มหาคุณ. “บทบาทสตรีไทยในด้านกฎหมาย,” มติชน. 6 กันยายน 2538. หน้า 20
- วิภา กงกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2533.
- วีรวรรณ ศรีสำราญ. สถานภาพสตรีไทยในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- เวณวัน ทองลา. “การต่อสู้เพื่อผู้หญิงในวรรณกรรมใหม่,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 26 (36) : มีนาคม 2523.

- ศิริพร สะโครบานันท์. “การเรียกร่องสิทธิสตรีของหญิงไทย,” สตรีทัศน์. 1 (3) : สิงหาคม - ตุลาคม 2526.
- ศิริพร อภิวรรณศรี. “วิจารณ์ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ความสมหวังของแก้ว,” สตรีทัศน์. 1 (3) : สิงหาคม - ตุลาคม 2526.
- สน คชสาร. “ผู้หญิงในวรรณกรรม ศึกษาผ่านทางเสนีย์ เสาวพงศ์,” โลกหนังสือ. 1 (4) : มกราคม 2521.
- สายสุรีย์ จตุกุล. “คำกล่าวปราศรัย,” ใน นโยบายพรรคการเมืองเรื่องสตรี. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2535.
- สุดารัตน์ สุกพิพัฒน์ และคณะ. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรีไทยกับปัญหาสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527.
- สมศรี สุกมลนันท์. สตรีพัฒนา. กรุงเทพฯ : แม่คำผาง, 2532.
- สุภา สิริสิงห. ก่อนสายหมอกเลื่อน. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น. 2530.
- _____ . เกิดแต่ตม. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2535.
- _____ . แก้วตาดวงใจ. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2532.
- _____ . ความสมหวังของแก้ว. โดย โบตัน (นามแฝง), พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2523.
- _____ . คู่ยาก. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2535.
- _____ . จดหมายจากเมืองไทย. โดย โบตัน (นามแฝง), ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น. 2535.
- _____ . จันทร์ข้างแรม. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2531.
- _____ . จากพงษธุลีดิน. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2530.
- _____ . ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2530.
- _____ . ดอกกระถินริมรั้ว. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2534.
- _____ . ดอกไม้ริมทาง. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2527.
- _____ . คั้งหนึ่งเม็ดทราย. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2529.
- _____ . ตะวันชิงพลบ. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2534.
- _____ . นวลนางข้างเขียง. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2536.
- _____ . บัวเลี้ยงน้ำ. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2532.

- สุภา สิริสิงห. ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2524.
- ไฟต้องลม. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2523.
- ลูกแม่. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2521.
- แหววัน. โดย โบตัน (นามแฝง), พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2520.
- เหนือพื้นพสุธา. โดย โบตัน (นามแฝง), กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2531.
- สุรีย์ สุวรรณภาค. บทบาทของสตรีในด้านสิทธิทางเพศ : ศึกษาจากนวนิยายไทย ช่วง พ.ศ. 2444 - พ.ศ. 2501. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- หลุยส์ คูปลาตร์. สถานะของหญิงมีสามีในประเทศไทย. แปลจาก *Essai sur la Condition de la Femme au Siam* โดย ไพโรจน์ กัมพูสิริ, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- อมรสิริ สันห์สุรติกุล และจิรติ ดิงศภักดิ์. "FEMINISM : จากก้าวแรกมาจนถึงวันนี้," สตรีทัศน์, 1 (3) : สิงหาคม - ตุลาคม 2526.

ภาคผนวก

ประวัติ ผลงาน และแนวคิดทางวรรณกรรม
ของโบตัน

ชื่อและนามสกุลจริง

นางสุภา สิริสิงห นามสกุลเดิม ลือศิริ

กำเนิด

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2488 สถานที่เกิด บ้านสวนบางจาก ภาษีเจริญ ธนบุรี บิดาเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว แซ่ลี้ เกิดที่ประเทศจีน ส่วนมารดาเป็นลูกจีนเกิดในประเทศไทย อาชีพเดิมของครอบครัวคือ ทำสวน

สถานภาพทางครอบครัวในปัจจุบัน

สมรสกับนายวิริยะ สิริสิงห นักทำหนังสือเด็กซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามปากกา โอภาส อัจฉารมณี มีบุตรสาว 2 คนชื่อ สุวีริยา และภาวสุ

การศึกษา

จบชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนสุธรรมศึกษา ต.ปากคลอง ภาษีเจริญ ธนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวัฒนะศึกษา ตลาดพลู ธนบุรี ชั้นเตรียมอุดมศึกษาที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พญาไท และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2509 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาภาษาไทย ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2511 แต่ไม่สำเร็จการศึกษา เพราะทำวิทยานิพนธ์ไม่เสร็จ สาเหตุที่ไม่ยอมเขียนวิทยานิพนธ์ให้เสร็จเพื่อขอรับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตเพราะเหตุผลว่า เลือกทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับสุภาษิตไทย เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วเอามาแยกแยะดูเห็นว่ารับไม่ได้ เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนไป และในสุภาษิตมีการกดขี่สิทธิสตรีของผู้ชาย ประจวบเหมาะกับช่วงนั้นคาใจอยู่ด้วย จึงอ้างเป็นสาเหตุของการหยุดการศึกษา

ประวัติการทำงาน

เริ่มการทำงานเป็นครูในโรงเรียนราษฎร์ แต่สอนอยู่ไม่นานก็ลาออกมาเป็นเลขานุการในหน่วยงานของรัฐบาล ลาออกไปเรียนต่อแต่ไม่จบ กลับมาทำงานหนังสือเด็กที่หนังสือพิมพ์ ชัยพฤกษ์ ของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชเป็นแห่งแรก หลังจากนั้นอีก 3 ปีลาออกไปทำงานแปล

ให้กับบริษัทประชาสัมพันธ์ของชาวต่างประเทศ และเกือบจะเป็นบรรณาธิการหนังสือสตรีเล่มหนึ่งแต่ขัดแย้งกับนายทุนเสียก่อน หวนกลับไปทำหนังสือเด็กอีกครั้ง โดยเป็นผู้ช่วยคุณนิลวรรณ ปิ่นทอง บรรณาธิการ *สตรีสาร* จัดทำ *สตรีสารภาคพิเศษสำหรับเด็ก* ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 จนถึงปี พ.ศ. 2520 พร้อมกับเข้าทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจแบบเรียนของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชในระหว่างปี พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2519 จากนั้นลาออกมาตั้งสำนักพิมพ์ชมรมเด็กและสำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น ร่วมกับสามี โดยจัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก ครู บรรณารักษ์ ตลอดจนนวนิยายในนามปากกาของ “โบตัน” และวรรณกรรมของนักเขียนอื่นๆ จนกระทั่งปัจจุบันนี้

ประวัติชีวิตงานเขียน

เริ่มชีวิตการเป็นนักเขียนตั้งแต่สมัยยังศึกษาอยู่ในคณะอักษรศาสตร์ ด้วยผลงานเรื่องสั้นชื่อ *ไอ้คำ* ตีพิมพ์ในนิตยสาร *ขวัญจิต* เมื่อปี พ.ศ. 2507 ใช้นามปากกาทิพเกษตร จากนั้นเขียนเรื่องสั้นส่ง *สตรีสาร* ได้รับการตีพิมพ์ไม่มากนัก จนกระทั่งมีผลงานได้ตีพิมพ์ในนิตยสารฉบับดังกล่าวอย่างเป็นทางการเมื่อต้นปี 2509 ด้วยนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง *น้ำใจ* ในนามปากกา โบตัน จากนั้นมีผลงานเรื่องสั้นและเรื่องแปลตีพิมพ์ในนิตยสารแห่งนี้เรื่อยมา จากนั้นจึงเริ่มเขียนนวนิยาย ซึ่งนวนิยายที่เขียนในยุคแรกนั้นส่วนใหญ่ออกมาในแนวพาฝันได้แก่ *รุ่งสีชมพู* (นวนิยายขนาดสั้น) *ทางชีวิต* (นวนิยายเรื่องยาวเรื่องแรก) *สายสัมพันธ์* (เรื่องนี้ใช้นามปากกาว่าพรสวรรค์ สัทพงศ์ นามปากกานี้ใช้เพียงครั้งเดียว ลงพิมพ์ในศรีสัปดาห์)

ชื่อเสียงของโบตันเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเมื่อเขียนนวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* ในปี พ.ศ. 2511 - 2512 ตีพิมพ์ใน *สตรีสาร* นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการกล่าวขวัญถึงในหมู่ผู้อ่านทั่วไปทั้งด้านบวกและด้านลบ มีทั้งคำนิยมและคำต่อต้านอย่างรุนแรงจากหนังสือพิมพ์รายวันต่างๆ เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย มีตัวละครเอกชื่อตันสว่างอุซึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์สังคมไทยและการใช้ชีวิตของคนไทยอย่างรุนแรงและตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านบางคนคิดว่าผู้ประพันธ์มีทัศนคติเช่นเดียวกับตัวละครในเรื่อง จึงโกรธและรับไม่ได้ ได้แสดงปฏิกิริยาต่อต้านนวนิยายเรื่องนี้ จนถึงขนาดบรรณาธิการสตรีสารต้องชี้แจงในถ้อยแถลงถึงวัตถุประสงค์ที่นำนวนิยายเรื่องนี้มาตีพิมพ์ โบตันในขณะนั้นซึ่งกำลังอยู่ในวัยยังไม่เบญจเพสเกิดอารมณ์คุกรุ่นจนเกือบจะเลิกหยุดเขียน แต่ก็พยายามสะกดอารมณ์และบังคับตนเองแต่งไปตามเนื้อหาเดิมที่วางไว้จนจบ

นวนิยายเรื่องนี้ประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัลวรรณกรรมดีเด่นจากองค์การสนธิสัญญาป้องกันตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ประจำปี พ.ศ. 2512 และ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นักวิชา

การวรรณกรรมคนสำคัญของเมืองไทยได้กล่าวยกย่องชมเชยคุณค่าของนวนิยายเรื่องนี้ที่มีต่อวรรณกรรมและสังคมไทยด้วย

ผลงานนวนิยายของโศกสันหลังจากได้รับรางวัล ส.ป.อ. ได้แก่ *ความสมหวังของแก้ว แววัน ลูกแม่* และ *ภาพลวง* จากนั้นหยุดเขียนนวนิยายไปหลายปีเพื่อไปทำหน้าที่สื่อเด็ก จนกระทั่งปลายปี 2521 หวนกลับมาเขียนนวนิยายอีกครั้งเรื่อง *ไม้ต้องลม* ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวจีนในเมืองไทยเช่นเดียวกับ *จดหมายจากเมืองไทย* ปรากฏว่าประสบความสำเร็จได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านในการกลับมาเขียนนวนิยายอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นเขียน *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* *วัยบริสุทธ์* *กลิ่นดอกส้ม* *สุดสายรุ้ง* และเขียนนวนิยายเรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ปัจจุบันโศกสันมีผลงานนวนิยายทั้งสิ้น 55 เรื่องและกำลังเขียนอยู่ในปัจจุบันอีก 2 เรื่อง (ข้อมูลล่าสุดถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541)

นอกจากนวนิยาย โศกสันยังมีผลงานวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นจำนวนมาก มากกว่านวนิยายหลายเท่าตัว ซึ่งมีทั้งเรื่องแต่งและเรื่องแปล โดยใช้นามปากกาว่า ปียดา, ปียดา วนันท์ และบางเล่มก็ใช้นามจริง วรรณกรรมสำหรับเด็กเหล่านี้ได้แก่ *ฮักผจญภัย* *เจ้าชายอ้อย* *ลูกไก่แสนสวย* *ป่าเขียว* *นิทานหลายรส* *ยักษ์ใจดี* *ชุดนิทานก่อนนอน* *เก้าโมงสู่โลก* *บ้านน้อยในโพรงไม้* *ระแวงไพร* *เหตุเกิดในกองคาราวาน* *ยอดชายนายลา* *นกบินไม่ได้* ฯลฯ

โศกสันเล่าถึงการทำหนังสือเด็กว่า “งานที่ฉันทำนานที่สุด ก็งานทำหนังสือเด็ก ทำ *ชัยพฤกษ์* ทำแบบเรียน ทำ *สตรีสารภาคเด็ก* รวมแล้วกว่า 20 ปี อ่านจดหมายเด็กเป็นแสนฉบับ คนอาจรู้จักเราในฐานะนักเขียนนวนิยาย แต่งานที่แท้จริงคือการทำหนังสือเด็กมาตลอด แล้วก็ทำหน้าที่ที่ตอบปัญหาตลอด อยู่ชัยพฤกษ์ ก็ทำหน้าที่ที่พี่ชัยมาตลอด อยู่สตรีสารก็ตอบปัญหาตลอดด้วย ... คนรู้จักผิวเผินจะบอกว่าเราเป็นนักประพันธ์ แต่ความจริงแล้วไม่ใช่ นั่นคืองานอดิเรกต่างหาก แต่บังเอิญคนรู้จักมากกว่า”

ผลงานทั้งหมดของโศกสัน

นวนิยาย

1. น้ำใจ 2. รุ่งสีชมพู 3. ทางชีวิต 4. จดหมายจากเมืองไทย 5. สายสัมพันธ์ 6. ความสมหวังของแก้ว 7. แววัน 8. ลูกแม่ 9. ภาพลวง 10. ไม้ต้องลม 11. ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด 12. วัยบริสุทธ์ 13. กลิ่นดอกส้ม 14. ดงคนคืบ 15. สุดสายรุ้ง (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านสอยดาว) 16. ดอกไม้ริมทาง 17. ถนนสายสุดท้าย 18. กัณหา-ชาติ 19. ตราไว้ในดวงจิต 20. ยายหนูลูกพ่อ 21. เขี้ยว 22. พิมพิลาป 23. กว่าจจะรู้เคียงสา 24. ทองเนื้อเก้า 25. สุดแต่ใจจะไขว่คว้า 26. ด้วยสองมือแม่ที่สร้างโลก 27. จากพงศูตีดิน 30. แผ่นฟ้าคน้อง 31. ไม้คัด 32. โฉด 33. ดั่งหนึ่งเม็ดทราย 34. ก่อนสายหมอกเลื่อน 35. จันทร์ข้างแรม 36. เหนือพื้นพสุธา 37. บัวเลี้ยงน้ำ 38. แก้วตาดวงใจ 39.

ดอกกระถินริมรั้ว 40. ตะวันชิงพลบ 41. กู๋ยาก 42. เกิดแต่ต้ม 43. นวลนางข้างเจียง 44. ปลายฝน
ต้นหนาว 45. ดาวเต็มคืน 46. ชุ่มสะบันงา 47. รอยอดีต 48. เพรงกรรม 49. สัมปทานหัวใจ 50.
ไฟในดวงตา 51. ไฟฝัน 52. คลื่นเหนือน้ำ 53. ทิพยศรียางค์ 54. ด้วยสายใยแห่งรัก 55. แม่ขุนหัว
(ไม่ได้เขียนเพื่อการค้า แต่เป็นหนังสือแจกของกระทรวงศึกษาธิการ) 56. คังสายน้ำไหล (กำลังตีพิมพ์อยู่ในนิตยสาร *ขวัญเรือน*) 57. แค่อ้อม (กำลังตีพิมพ์อยู่ในนิตยสาร *ศรีสยาม*)

รวมเรื่องสั้น

1. แก้วสามดวง 2. รักวัวให้ผูก รักลูกให้... 3. คิ่นเหงา

นอกจากนี้ยังมีหนังสือแต่งและหนังสือแปลสำหรับเด็กจำนวนมาก ในนามปากกา ปิยดา
วนันท์ ที่ตีพิมพ์เป็นเล่มแล้วได้แก่

1. อักผจญภัย 2. เจ้าชายง่อย 3. รวมเรื่องสั้นสำหรับเด็กจากนานาชาติ 4. รวมนิทานชุด
เพื่อนสัตว์น่ารัก 5. ชุดเพลินยามว่าง 6. ชุดนิทานก่อนนอน 7. นิทานหลายรส 8. ยักษ์ใจดี 9. เจ้า
โม่งสู้โลก 10. บ้านน้อยในโพรงไม้ 11. ระแวงไพร 12. เหตุเกิดในกองคาราวาน 13. ยอดชายนาย
ลา 14. นิทานสัตว์รอบโลกชุดที่หนึ่ง สัตว์ออสเตรเลีย 15. นิทานสัตว์รอบโลกชุดที่สอง สัตว์เอ
เซีย 16. นิทานสัตว์รอบโลกชุดที่สาม สัตว์แอฟริกา 17. นิทานสัตว์รอบโลกชุดที่สี่ สัตว์อเมริกาใต้
18. ฝันเพื่อง 19. ตะเภานักไม้ 20. เจ้าหญิงกับขนมผิง 21. เมืองมด 22. พ่อมดเมืองมายา 23. ลูก
ชายอาสาผจญภัย 24. ปูปะและหมาไม้ผจญภัย 25. สัตว์เลี้ยงแสนรัก 26. โลกไร้เวลา 27. ลูก
ชายเจ้าเมือง 28. โรงแรมมหากั๊ย 29. รวมนิทานหรรษา 30. เล่าเรื่องไซอิ๋ว 31. หมาน้อยหูยาว 32.
ช้างโตกับช้างน้อย 33. สัตว์โลกล้านปี 34. นกบินไม่ได้ 35. ประเทศทั่วโลก 36. ฝันกับไส้เดือน 37.
ผจญภัยทะเลใต้ 38. เด็กมหัศจรรย์

ผลงานที่ได้รับรางวัล

1. จดหมายจากเมืองไทย ได้รับรางวัลนวนิยายดีเด่นจากองค์การ ส.ป.อ. ประจำปี 2512
2. ไม่ต้องลม ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ทองเนื้อเก้า ก่อนสายหมอกเดือน ได้รับรางวัล
ชมเชยประเภทนวนิยาย จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
3. ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด เข้ารอบสุดท้ายในจำนวน 3 เล่ม ของรางวัลวรรณกรรมสร้าง
สรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรท์) เมื่อปี 2525 ซึ่งในปีนั้นผู้ได้รับรางวัลซีไรท์คือ ชาติ กอบจิตติ
จากนวนิยายเรื่อง คำพิพากษา
4. ลูกไก่แสนสวย ได้รับรางวัลดีเด่นหนังสือสำหรับเด็กหัดอ่าน สวนสวรรค์ ได้รับ
รางวัลชมเชยหนังสืออ่านสำหรับเด็ก อายุ 3-6 ขวบ และ นกบินไม่ได้ ได้รับรางวัลชมเชยสารคดี
สำหรับเด็ก จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ผลงานที่ทำเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์

ทางชีวิต (นวนิยายเรื่องแรกที่ได้รับการนำไปทำเป็นภาพยนตร์) จดหมายจากเมืองไทย ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด กว่าจะรู้เดียงสา ความสมหวังของแก้ว ลูกแม่ ดอกไม้ริมทาง จากผงฐลีดิน ค่ายสองมือแม่ที่สร้างโลก บัวเลี้ยงน้ำ ยายหนูลูกพ่อ ตราไว้ในดวงจิต บ้านสอยดาว ถนนสายสุดท้าย ปลายฝนต้นหนาว ทองเนื้อเก้า แผลพื้ผาค้นอง ไฟในดวงตา ดาวเต็มคืน แก้วตาดวงใจ เหี่ยว ดอกกระถินริมรั้ว ตะวันชิงพลบ เกิดแต่ดม นวลนางข้างเชิง สุดแต่ใจจะไขว่คว้า ชุ่มสะบันงา ไม้คัด รอยอดีต สัมปทานหัวใจ

ผลงานที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ

1. จดหมายจากเมืองไทย แปลเป็นภาษาต่างประเทศไม่ต่ำกว่า 9 ภาษา ได้แก่ จีน อังกฤษ โปแลนด์ ฮีบรู (อิสราเอล) เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เยอรมัน ฝรั่งเศส เวียดนาม ซึ่งบางภาษาได้รับตีพิมพ์มากกว่า 2 ครั้ง ได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น ฮีบรู
2. เรื่องสั้นชื่อ มณีชาติคสังใจ และ ดอกไม้ปลายสวน แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น ลงพิมพ์ในนิตยสารของญี่ปุ่น
3. บางตอนของ ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด แปลตีพิมพ์ในหนังสือ The Lioness in Bloom

นวนิยายที่ประทับใจ

เรื่อง ความสมหวังของแก้ว เป็นนวนิยายขนาดสั้นที่โบดีนกล่าวประทับใจมากที่สุด เนื่องจากได้บรรยายความรู้สึกของผู้หญิงไว้อย่าง “สะใจ” กว่าทุกๆ เรื่องที่เคยเขียนมา เพราะความรู้สึกอยากมีห้องส่วนตัวของแก้ว ก็เป็นความรู้สึกเดียวกับที่โบดีนเคยอยากมีห้องส่วนตัวเมื่อยังเด็ก นอกจากนั้น เรื่องราวของแก้ว ตัวละครเอกหญิงในเรื่องเป็นผู้หญิงที่ถูกกดขี่ โบดีนสามารถทำให้เป็นผู้หญิงคนนั้นได้ และเขียนบรรยายความรู้สึกและอารมณ์ของตัวละครได้อย่างมีอารมณ์ร่วม นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งเรื่องที่ประทับใจคือ กว่าจะรู้เดียงสา แต่อย่างไรก็ดี ทั้งสองเรื่องที่กำลังกล่าวมา โบดีนบอกว่ก็ยังไม่ใช่ระดับที่พอใจสุดๆ ของผู้เขียนอยู่นั่นเอง

ทัศนคติทางวรรณกรรมของโบตัน

ขั้นตอนในการทำงานเขียน โบตันกล่าวว่า ต้องมีเจตนาของเรื่องก่อนว่าจะเสนออะไร โบตันยกตัวอย่างเรื่อง *ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด* ว่ามีเจตนาจะชี้ให้เห็นว่าไม่ให้มองคนเฉพาะภายนอก ต้องดูให้ลึกถึงความคิดและการใช้ชีวิตของเขา ซึ่งจากการที่เห็นครอบครัวหนึ่งซึ่งดูภายนอกแย่มาก เป็นอดีตเมียเช่า แต่เมื่อมองลึกลงไปเห็นการใช้ชีวิตของผู้หญิงคนนั้น เห็นวิธีการสร้างคน การช่วยพี่น้องและญาติให้มั่งคั่งทำจึงเกิดความประทับใจและนำเรื่องราวมาผูกเป็นนวนิยาย

หรือจุดประสงค์ในการเขียนเรื่อง *เหยื่อ* ซึ่งมีเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นถึงพิษภัยที่มาในรูปแบบของสื่อมอมเมาเยาวชน โบตันบอกว่า “ดิฉันเขียนเรื่อง *เหยื่อ* แน่แน่นอนว่าดิฉันต้องการต่อต้านการดูหนังในวิดีโอ วิดีโอเกมที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีอยู่พักหนึ่งดิฉันขนเอาวิดีโอจากร้านในตลาดมาดู ตกใจมาก เพราะมันโหดมาก เชื้อคอกันให้เห็นชัดๆ ข่มขืนฆ่าโหด ดูแล้วรู้สึกน่าเกลียดและตกใจมาก มีหลายเรื่องเลย แล้วคุณคิดดูซิว่า เด็กๆ ที่ดูหนังอย่างนี้แล้ว จิตใจของเขาจะเป็นเช่นไร มันอันตรายมากนะ หนังสือเหยื่อขนาดนั้น”

สิ่งสำคัญที่สุดที่โบตันจะเน้นหนักในการเขียนนวนิยายก็คือ แกนกลางของเรื่องและบุคลิกตัวละครมากกว่าเนื้อเรื่อง โดยเฉพาะบุคลิกของตัวละครเอกจะเน้นเป็นพิเศษ ให้เห็นถึงภูมิหลัง ความคิด และสาเหตุของพฤติกรรมของตัวละคร เช่น เมื่อจะเขียนถึงตัวละครผู้หญิงคนหนึ่งทีคิดจะช่วยเด็ก ไม่ใช่ว่าอยู่ดีๆ ก็เกิดสงสารแล้วอยากช่วย แต่ในใจของตัวละครตัวนี้จะนึกถึงตัวเอง เมื่อตอนเด็ก ก็จะไม่ยอมไปถึงวัยเด็กของตัวละคร ดังนั้นผู้อ่านจะได้รู้ว่า ที่ตัวละครมีพฤติกรรมเช่นนี้ เพราะมีเหตุมารองรับ ไม่ใช่ว่านี่ก็อยากจะทำก็ทำโดยไม่มีเหตุผล

เนื้อหาของนวนิยายโบตันจะนำมาจากชีวิตจริงที่ได้พบเห็น ซึ่งมีผู้อ่านบางคนตั้งข้อสังเกตว่า ชีวิตที่โบตันนำเสนอในนวนิยายไม่มีจริง เพราะเป็นชีวิตที่โหดร้ายเกินกว่าที่จะเกิดขึ้นได้ แต่โบตันยืนยันว่า “สมัยเดินไปโรงเรียน ต้องเดินผ่านบ้านชาวบ้านที่เขาอาศัยอยู่ตามวัด ก็คือชาวสลัมนั่นเอง เวลาเขาคำกันทีละคนดังกรอกหูสองหูเราเลย ชาวสวนนะคุณ เวลาเขานินทากันขุดกันขึ้นมาพูดจนเรานึกไม่ถึงเลย คนอ่านเขานึกว่าเราเขียนเกินไป แต่ที่เขียนนะมันเป็นเรื่องจริงไม่ได้หนึ่งในสิบของชีวิตจริงด้วยซ้ำ ... ดิฉันเขียนเพียงครั้งเดียวเท่านั้นนะ ชีวิตจริงมันเลวร้ายกว่าที่เราคิดมาก”

แนวทางในการเขียนนวนิยาย โบตันจะเขียนนวนิยายในแนวที่ตนเองถนัดมากกว่าแนวที่ตลาดนิยม ดังเช่นที่เธอเล่าว่า “มีคนบอกว่าโรมานซ์ขายดีทำไมไม่เขียน ฉันบอกว่า ฉันไม่สนุกที่จะทำฉันก็ไม่ทำ บางทีไม่เกี่ยวกับเรื่องเงิน บางทีนั่งเสียเวลาก่อนวันแปลนิทานให้สตรีสาร ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังทำอยู่” (ปัจจุบันสตรีสารปิดตัวเองไปแล้วแต่ก็ยังทำของชมรมเด็กอยู่)

สำหรับเนื้อหาวรรณกรรมที่ครองตลาดผู้อ่านทุกวันนี้ โบตันมองว่า เรื่องพาดังยังคงครองตลาดอยู่ แต่อาจจะไม่ถึงยุคโรแมนติกอย่างอดีต อย่างน้อยความคิดความอ่านของเรื่องก็ต้องยกระดับขึ้นมาด้วย เรื่องพาดังที่สร้างความฝันสวยงามให้แก่ผู้อ่านคงจับตลาดไปอีกนาน ส่วนหนังสือที่ขายดี โบตันกล่าวว่า หนังสือที่ต้องหลบๆ ซ่อนๆ ขาย หรือหนังสือโป๊ เป็นหนังสือที่ขายได้เสมอตลอดกาลไม่มีวันขาดทุน ซึ่งโบตันได้เตือนสติผู้ที่เป็นนักทำหนังสือประเภทนี้ว่า คนทำหนังสือต้องมีความรับผิดชอบในใจตัว ว่าทำมาแล้วใครอ่าน トラบไคที่บ้านเราซึ่งไม่มีการควบคุมอายุผู้อ่าน และอายุคนอ่านหนังสือ เมื่อยังแยกแยะไม่ออก ผู้ผลิตและผู้เขียนก็ต้องมีความรับผิดชอบในใจว่าเสนออะไรออกไป แค่ไหนอย่างไร เพราะบางทีเงินก็ไม่ใช้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพของสตรี*

โบตันแสดงความเห็นเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงไทยในยุคปัจจุบันว่า “สถานภาพของผู้หญิงไทยตามกฎหมายอยู่ในขั้นดี มีสิทธิทุกอย่างตั้งแต่เลือกตั้ง จัดการสินสมรสร่วมกับสามี แต่สถานภาพที่แท้จริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะในระดับล่าง สามียังคงเป็นใหญ่ เด็กผู้หญิงยังคงเป็นเหยื่อ และแม่หรือภรรยายังคงยอมสามีทุกอย่าง เพราะค่านิยมของสังคมยังแก้ไขไม่ได้ ในระดับล่างหรือสังคมชนบทก็ยังเหมือนเดิมอยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น ทางแก้คือ ต้องให้การศึกษาแก่ผู้หญิงให้มากขึ้น

นอกจากนั้น สังคมไทยยังเห็นว่า การให้ลูกสาว “แต่งงาน” เป็นเรื่องสำคัญ แต่ไม่รู้ว่า การจดทะเบียนสมรสสำคัญอย่างไร”

โบตันยังบอกด้วยว่า “สังคมไทยยังเห็นผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุบำบัดความใคร่ จึงทำให้ผู้หญิงยังชีพด้วยวิธีนี้มาก แม้ในสังคมเมืองที่ผู้คนมีการศึกษาคดี เห็นได้จากแม่บ้านที่ตักงานไปนั่งชั่วโมงตามบาร์ ขายอะไรขายไม่ได้ แต่ขายตัวกลับขายได้ ต้องแก้ที่ทัศนคติของผู้ชายด้วย”

จากสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้หญิงทุกวันนี้ต้องต่อสู้กับอะไรบ้าง และอะไรที่ผู้หญิงเอาชนะ และสามารถอยู่รอดได้ในปัจจุบัน โบตันตอบว่า “ผู้หญิงในยุคนี้ต้องเป็นนารายณ์ 4 กร ทำงานทั้งนอกและในบ้านซึ่งเกินกำลัง อีกอย่างหนึ่งคือต้องต่อสู้กับสังคมที่ฟุ้งเฟ้อ แม้ในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศจะเลวร้ายอย่างที่เป็นอยู่ แต่ครั้งถึงวันเงินเดือนออก ให้ลองไปเดินดูตามห้างสรรพสินค้าหรูๆ อย่างดิศตฟเวอร์หรือเอ็มโพเรียม ปรากฏว่าคนแน่นจนไม่มีที่ที่จะนั่งรับประทานอาหาร สรุปลแล้วผู้หญิงจะเอาตัวรอดได้ ต้องต่อสู้กับใจตัวเองเป็นประการแรก อย่าให้ความอยากหรูหราเท่าคนอื่นอยู่เหนือความถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากที่สุด”

โบตันกล่าวต่อไปอีกว่า “ผู้หญิงนอกจากต้องสู้กับใจตัวเองและสภาพเศรษฐกิจแล้ว จะต้องสู้กับบอามุขอย่างอื่นๆ อีกด้วย และที่สำคัญคือ จะต้องสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้กับผู้ชายที่

แวดล้อมตัวผู้หญิง เช่น สามีน้องชาย ลูกชาย (ส่วนรุ่นพี่ยกออกไปเพราะแก่เกินแก้ไขแล้ว) ให้รับรู้ว่าคุณหญิงนั้นมีความสำคัญเท่าๆ กับตัวเขา และเขาควรจะปฏิบัติอย่างไร เช่น แบ่งเบาภาระงานบ้านของผู้หญิง ในเมื่อผู้หญิงแบ่งเบาภาระหาเงินให้แล้ว พี่ชายและน้องชายก็ต้องให้เกียรติและช่วยงานบ้านพี่สาวน้องสาวกับแม่ ไม่ใช่ทำไม่รู้ไม่ชี้อย่างเดียว”

โบทันสรุปประเด็นนี้ว่า “ไม่ต้องไปทะเลาะกับคนรุ่นไม้แก่ แต่จงถ่ายทอดความคิดที่ถูกต้องให้แก่คนรุ่นใหม่”

*ความคิดเห็นส่วนนี้ได้มาจากการสอบถามเพิ่มเติมจาก “โบทัน” ซึ่งผู้วิจัยได้มีจดหมายไปสอบถามเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2541 และ “โบทัน” ตอบส่งมาโดยจดหมายประทับตราไปรษณีย์จากต้นทางเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2541

เอกสารที่ใช้เรียบเรียง

จิราภรณ์ เจริญเดช. “โบทัน ดอกไม้งามแห่งสวนอักษร”, ใน วัยเด็กคนดัง. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก, 2532.

“ชีวิตจริงไม่อิงนิยายของโบทัน”, ใน รักลูก. 7 (76) พฤษภาคม 2532.

“นักเขียนขวัญเรือน”, ใน ขวัญเรือน. 20 (409) ธันวาคม 2532.

“ผู้หญิงคนนี้ชื่อโบทัน.” ใน ถนนหนังสือ. 1 (9) มีนาคม 2527.

สังภูมิ ละออง. “โบทัน กระตุกสตินักเขียน-นักเขียน ยุคโลกาภิวัตน์”, ใน เส้นทางชีวิตนักเขียน. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2538.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายวีรวัฒน์ อินทรพร

เกิดวันที่ 14 เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช 2510

สถานที่เกิด เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 132/209 ถนนพระราม 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
จังหวัดกรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 619-7065

ประวัติการศึกษา

2524 มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

2527 ปว.ช. (การบัญชี) จากโรงเรียนดุสิตพาณิชย์การ

2531 ศศ.บ. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2541 กศ.ม. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบตัน

บทคัดย่อ

ของ

วีรวัฒน์ อินทรพร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

มีนาคม 2541

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาแนวคิดสิทธิสตรี ที่มาของแนวคิด และบทบาทของนวนิยายที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี ในนวนิยายของโบทันจำนวน 20 เรื่อง โดยเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า โบทันเป็นนักเขียนเพื่อสิทธิสตรี นวนิยายของโบทันมักเสนอภาพชีวิตการต่อสู้ของตัวละครหญิงกับค่านิยมคดโกงทางเพศทุกรูปแบบ ภายใต้ระบบสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชาย ทักษะต่างๆ ของโบทันเกี่ยวกับสตรีเป็นทักษะที่เรียกร้องให้มีการทบทวนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของสตรีให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ประวัติชีวิตของโบทันและสภาพสังคมไทยมีอิทธิพลที่ทำให้โบทันมีแนวคิดสิทธิสตรี ส่วนบทบาทของนวนิยายของโบทันที่มีต่อการสนับสนุนสิทธิสตรี พบว่า มี 3 ประการ ประการแรก สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสตรีที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ประการที่สอง ชี้นำแนวทางแก้ไขปัญหา และประการสุดท้าย เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่สังคมมีต่อสตรี

นวนิยายของโบทันมีพลังในการกระตุ้นสตรีให้ตระหนักถึงคุณค่าของตน ให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นสตรี และปลุกจิตสำนึกของสังคมให้เห็นความสำคัญของสตรี นวนิยายของโบทันจึงไม่เพียงให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังให้แนวคิดสิทธิสตรีแก่สังคม

A STUDY OF FEMINISM IN BOTAN'S NOVELS

AN ABSTRACT

BY

WEERAWAT INTARAPORN

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree in Thai

at Srinakharinwirot University

March 1998

The purpose of this thesis is to study the feminism in 20 novels written by “Botan”; a very famous Thai female novelist. The descriptive analysis of this research is carried out through a detailed study of the characteristics, the sources and the roles of Botan’s novels in supporting the woman rights’ movement.

the result of this research reveals that Botan is a Thai feminist writer. Her novels always present the conflict between the female characters and the social values of sexual forces in the patriarchy society. Botan’s attitudes about woman which are presented through her female characters demand the reevaluation and reconstruction of our social concepts about woman. The writer urges that woman should be considered to be more human than ever.

It was found that the biographical background of the writer and Thai society influenced Botan’s feminist concepts. It was also found that the role of Botan’s novels to the feminism in Thai society has 3 aspects. First, the role in reflecting the social problems about feminism in Thai society. Second, the role in indicating the ways to resolve the problems. And third, the role in changing the social values about woman in Thai society.

It can be said that Botan’s novels are powerful to encourage women to realize their own value, to be proud in themselves and to create the social mind about woman. Therefore, Botan’s novels do not only give pleasure to the readers but also give the ideal of feminism to the society.